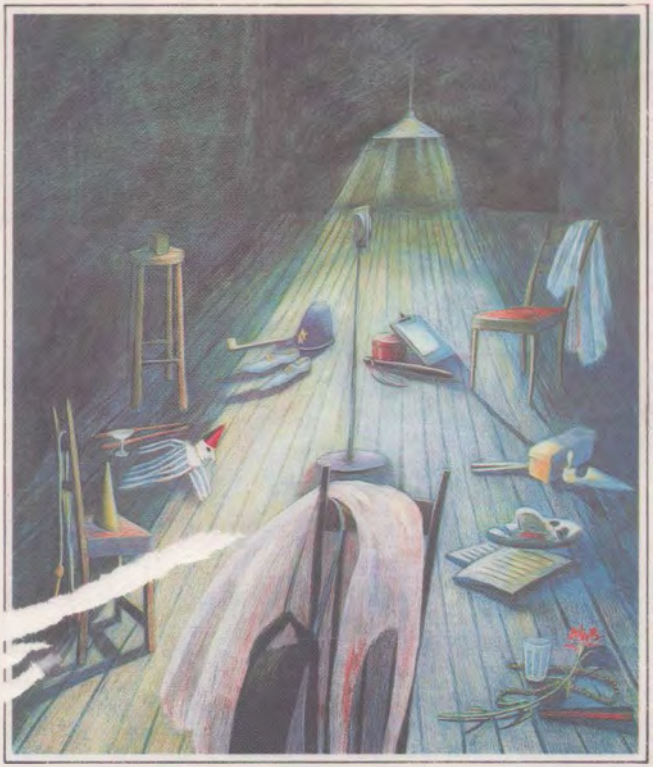
Mario Vargas Llosa

JULIA TEYZE

CAN

Türkçesi
İSMET BİRKAN

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1994)
Dizgi: Serap Kılıç

Mario Vargas Llosa

JULIA TEYZE

Mario Vargas Llosa

JULIA TEYZE

ROMAN

Türkçesi
İSMET BİRKAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
La Tía Julia y el Escribidor

ISBN 975-510-611-1
© Mario Vargas Llosa / Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1991)

Bu romanın ve benim kendisine çok şey borçlu olduğumuz Julia Urquidi Illanes'e.

Yazıyorum. Yazmakta olduğumu yazıyorum. Zihnimde, yazmakta olduğumu yazdığımı görüyorum ve yazdığımı gördüğümü de görebiliyorum. Daha önce yazmakta olduğumu ve yazmakta olduğumu görmekte olduğumu hatırlıyorum. Yazmakta olduğumu gördüğümü hatırladığımı görüyorum ve yazdığımı hatırladığımı gördüğümü hatırlıyorum. Yazmakta olduğumu yazdığım yazmakta olduğumu yazmakta olduğumu yazdığımı gördüğümü hatırladığımı yazdığımı gördüğümü yazıyorum. Ayrıca kendimi, yazmakta olduğumu yazarken gördüğümü yazar durumda tasarladığımı yazmış olduğumu yazarken de tasarlayabiliyorum.

Salvador Elizondo
Yazıcı

BİR

O zamanlar çok gençtim; Miraflores'te, Ocharan Sokağında, beyaz duvarlı bir köşkte dedemlerle birlikte oturuyor, San Mancos Üniversitesinde hukuk okuyordum. İçimden yazar olmak istememe karşın, ileride hayatımı bir serbest meslekte kazanmaya razı olmuş gibiydim. Unvan, cafcaflı, ücreti şöyle böyle, görevleri kuraldışı ve saatleri lastikli bir de işim vardı: Radio Panamericana'da Haber Müdürlüğü! Yaptığım iş, gazetelerde çıkan ilginç haberleri kesip haber bültenlerinde okunacak hale koymak üzere rötuşlamaktan ibaretti. Müdürü olduğum redaksiyon servisi, Pascual adında, saçları briyantinli, felâket haberleri meraklısı bir gençten oluşuyordu. Saat başlarında birer dakikalık, ayrıca öğleyin ve dokuzda on beşer dakikalık haber bültenleri yayınlanıyordu; fakat biz bir defada birkaç bülten birden hazırladığımızdan, ben çoğu kez büromdan çıkıp Odmena'da kahve içmeye, arasıra da derslerime gitmeye vakit buluyor; ya da benim çalıştığım yerden daha hareketli olan Radio Central'in bürolarına uğrayabiliyordum.

İki radyo kanalı da aynı adama aitti; idare yerleri San Martín Meydanına çok yakın olan Belén Sokağında ve yan yanaydı. İki kanal birbirine hiç mi hiç benzemiyordu; tersine, trajedilerde görülen, biri güzelliklerle bezenmiş, öteki kusurları yüklenmiş iki kızkardeş gibi, karşıtlıklarıyla birbirlerinden ayrılıyorlardı. Radio Panamericana yepyeni bir binanın ikinci ve teras katlarına yerleşmişti; personelinde, amaçlarında ve programlarında hafiften kozmopolit ve züppece bir hava; modernlik, gençlik ve seçkinlik kaygısı seziliyordu. Sunucuları Arjantinli olmamalarına karşın (Pedro Camacho böyle derdi herhalde) öyle olmayı hak ediyorlardı. Panamericana bol bol müzik yayınlıyordu: bir yığın caz ve rock, bir tutamcık da klasik müzik; New York'un ve Avrupa'nın son hitleri Lima'da ilk kez buradan yayınlanıyordu, ama biraz 'sofistike' olmak koşuluyla Latin Amerika müziğine de burun kıvrılmıyordu; ulusal müziğe temkinli olarak ve yalnız vals düzeyinde yer veriliyordu.

Entel havalı programlar da vardı: Geçmişten Portreler, Uluslararası Olay ve Yorumlar gibi, Soru-Cevap yarışmaları, Şöhret Merdiveni gibi magazin programlarında bile fazlaca aptallık ve bayağılığa düşmemeye özen gösterildiği fark ediliyordu. Panamericana'nın kültürel kaygılarının bir göstergesi de Pascual ile benim yürüttüğümüz bu Haber Dairesi idi; Lima'nın çöplüklerine ve sömürge döneminden kalma son pencerelerine hâkim olan terasa kurulmuş küçük bir kulübede yapıyorduk bu işi. Terasımıza, kapılarının duruştan önce açılmak gibi tehlikeli bir alışkanlığı bulunan eski bir asansörle ulaşılıyordu.

Buna karşılık Radio Central, bir sürü iç avlular ve kuytu köşelerle dolu eski bir eve tıkışmıştı; halka, alt tabakaya, hatta ayaktakımına yönelik bir görev üstlenmiş olduğunu anlamak için, ağzından argo düşmeyen, kemiksiz dilli spikerlerini duymak yeterliydi. Haber yayını çok azdı; bu yüzden, And Dağlarınınki de dahil Peru müziği burada mutlak egemendi; Kızılderili sahne şarkıcılarının da halka açık yayınlara katılmaları sıkça görülürdü; bu yayınlar, saatler öncesinden, stüdyo kapılarına kalabalıkların yığılmasına neden olurdu. Central'in dalgalarında, tropikal müzik ile, Meksika ve Arjantin müzikleri de aynı rahatlık ve cömertlikle dolaşırdı. Programlar fazla hayâl gücü gerektirmeyen, basit ama etkili yapımlardı: Dinleyici istekleri, yıldönümü veya doğum günü şarkıları, gösteri dünyasından dedikodular, film ve sinema... gibi. Fakat Central'in dinleyicilere sunduğu asıl besleyici yemek; hiç bıkmadan sunulan ve tekrarlanan ve bütün kamuoyu yoklamalarına göre ona en büyük dinleyici kitlesini kazandıran yapımlar, radyofonik oyun dizileriydi.

Günde en az yarım düzine dizi geçiyordu kanallardan; ben de bunları oynayan (daha doğrusu konuşan) 'yorumları' kayıt sırasında çaktırmadan gözetliyordum: meslek yaşamlarının sonuna gelmiş aktör ve aktrislerdi bunlar; eski püskü giysiler içinde, bir deri bir kemik zavallılar... Genç, okşayıcı ve billur gibi sesleri; kırışık yüzleri, buruklukla büzülen ağızları ve yorgun bakışlarıyla tam bir karşıtlık oluşturuyordu. Onlar stüdyonun camlarının ardında, büyük bir akvaryumdaki balıklar gibi, ellerinde metinlerle mikrofonun başına toplanmış, *Alvear Ailesi*'nin yirmi dördüncü bölümüne başlamaya hazırlanırken, Oğul Genaro dışarıdan parmağıyla

işaret ederek, olacakları haber veriyordu: "Peru'ya televizyon kurulduğu gün, bunların intihar etmekten başka çareleri kalmayacak." Gerçekten de, Luciano Pando'nun sesini duyunca heyecanlanan ev kadınları onun eciş bücüş vücudunu ve şaşı gözlerini görseler; ya da Josefina Sánchez'in müzikli fısıltılarını duyunca gönüllerinde tatlı anılar uyanan emekliler onun çifte gerdanını, bıyığını, yelken kulaklarını ve varislerini görseler, ne büyük bir düş kırıklığına uğrarlardı!.. Fakat televizyonun Peru'ya gelmesi öyle bugünden yarına beklenen bir şey değildi ve radyo tiyatrosu emekçilerinin mütevazi geçim yolları şimdilik güvenlik içinde görünüyordu.

Ninemin tüm öğleden sonralarını dolduran; Laura Teyzemin, Olga Yengemin, Gaby Yengemin ya da çok sayıdaki kuzinlerimin evlerine gittiğimde (ailemiz Kitabı Mukaddesteki aileler kadar geniş ve birbirine tutkun olup 'mutena semtlerden' Miraflores'te ikamet ederdi.) durmadan kafamı şişirdikleri o dizilerin hangi kalemlerden çıktığını hep merak etmişimdir. Bunların dışarıdan satın alındığını tahmin ediyordum, ama Genaro'ların onları Meksika' dan ya da Arjantin'den değil de Küba'dan ithal ettiklerini öğrenince yine de şaşırdım. Goar Mestre'nin yönetiminde bir çeşit radyo-televizyon imparatorluğu olan C.M.Q. üretiyormuş dizileri. Bu kır saçlı bayı, Lima'ya uğradığında, herkesin saygılı bakışları önünde, etrafında dört dönen patronlarımızla, Radio Panamericana' nın koridorlarından geçerken, arasıra gördüğüm olmuştu. Ayrıca, Radyoda sunucu, yapımcı ve operatörlerden bu C.M.Q. hakkında o kadar çok şey duyuyordum ki – o dönemde Hollywood sinemacılar için neyse, C.M.Q. de bu insanlar için o idi; öyle mitolojik, masalsı bir âlemi temsil ediyordu – Javier ile ben Bransa'da kahvelerimizi içerken bazan bu dünyayı kafamızda canlandırmaya çalışıyorduk. Uzaklarda, palmiyeleri, cennet plajları, *pistolero*'ları ve turistleriyle o büyülü Havana'da, Goar Mestre'nin kalesindeki klimalı bürolarda, ses çıkarmayan yazı makinelerinin başında bir yazarlar ordusu, bütün bu ihanet, intihar, tutku, karşılaşma, miras, dindarlık, rastlantı ve cinayet selini üretip Antiller'in şirin adasından Latin Amerika'nın üstüne boca ediyor olmalıydı; bu dalga, Luciano Pando ve Josefina Sánchez gibi sanatçıların seslerinde billurlaşarak, bütün ülkelerdeki nine, teyze, yenge, kuzin ve emeklilerin öğleden sonralarını pembe hayâllerle dolduruyordu.

Oğul Genaro bu programları telgrafla ve kiloyla alıyordu (daha doğrusu C.M.Q. onları öyle satıyordu). Kitapçıkları birilerinin -kendisi, kardeşleri veya babası- yayından önce okuyup okumadığını sorduğumda, şaşırmış: "Deli misin! Yetmiş kilo kâğıdı sen okuyabilir miydin?" diye karşılık vermişti, hoşgörülü bir babacanlıkla; *El Comercio*'nun pazar ekinde bir öykümün çıktığını gördüğünden beri onun gözünde bir 'aydın' olmuştum ben de... "Ne kadar zaman gerekir, bir hesapla bakalım. Bir ay mı, iki ay mı?.. Bir radyo oyununu elden geçirmek için kim iki ay harcayabilir? İşi rastlantıya bırakıyoruz; çok şükür şimdiye kadar Mucizeler Mesihi bizi korudu." En iyi durumlarda, Oğul Genaro reklam ajansları, meslektaş veya dostları aracılığıyla, kendisine önerilen dizinin kaç ülke tarafından satın alındığını -ve dinleyici sondajlarının sonuçlarını- öğrenmeyi başarabiliyordu; en olumsuz durumlarda ise ya dizinin başlığına göre karar veriyor, ya da ne çıkarsa bahtına deyip alıyordu. Dizilerin kiloyla satılması, bu usulün sayfa veya kelime sayısı ölçütüne göre daha az yanıltıcı olmasıydı; hiç olmazsa kontrolü mümkündü. "Okuyacak zaman bile yoksa, diyordu Javier, o kadar kelimeyi sayacak zaman haydi haydi olamaz." Fiyatı et, yağ ve yumurta gibi, terazi ile belirlenen, altmış sekiz kilo otuz gramlık bir roman fikri aklına geldikçe, Javier bir tuhaf oluyordu.

Fakat bu yöntem Genaro'lara bazı sorunlar çıkarıyordu. Metinler Küba'ya özgü deyimlerle doluydu ve yayından birkaç dakika önce Luciano, Josefa ve öteki meslektaşları iyi-kötü (iyiden ziyade kötü) bunları Peru ağzına çevirmeye çalışıyorlardı. Öte yandan, Havana'dan Lima'ya gelirken, gemi ya da uçak ambarlarında veya gümrüklerde, daktiloyla yazılmış kâğıt topları bozulup dağılıyor, kimi bölümler olduğu gibi kayboluyor, sayfalar karışıyor, ıslanıp okunmaz oluyor, ya da Radio Central'in depolarında fareler tarafından kemiriliyordu. Bu durumlar ancak son dakikada, Genaro kitapçıkları dağıttığı sırada ortaya çıktığı için, herkes korkulu anlar yaşıyordu. Tek çözüm hiçbir şeye aldırmadan, soğukkanlılıkla, yitik bölümü atlamaktı; bunun yapılamayacağı daha kötü durumlarda ise Luciano Pando veya Josefina Sánchez bir gün hasta ediliyor, böylece kazanılan yirmi dört saat içinde, oyunu fazla yaralamadan, keserek, ekleyerek, düzelterek, kayıp kilo ve gramların onarılması mümkün oluyordu. Bütün bunlardan başka, C.M.Q.'

nün fiyatları da üstüne üstlük hayli yüksek olduğundan, Pedro Camacho'nun varlığını ve yeteneklerini keşfettiğinde Oğul Genaro' nun neden o kadar mutlu olduğu kolayca anlaşılır.

Genaro'nun bana radyoculukta olay yaratan bu dehadan söz ettiği günü bile iyice anımsıyorum, çünkü Julia Teyzeyi de aynı gün öğle yemeğinde ilk kez görmüştüm. Lucho Amcamın karısının kızkardeşiydi ve önceki gün akşam Bolivya'dan gelmişti. Kocasından yeni boşanmış ve başarısız evliliğinin etkisinden kurtulup dinlenmek üzere Lima'ya gelmişti. Ailenin en şom ağızlısı olan Hortensia Teyze: "Aslında yeni bir koca aramak için..." diye kestirip atmıştı, bir aile toplantısında. Ben perşembe günleri öğle yemeğine Lucho Amcalara gidiyordum; o gün öğle vakti aileyi hâlâ pijamalı buldum; acı soslu midye ve soğuk bira ile uykusuz geçen gecenin etkisini gideriyorlardı. Sabaha kadar yeni gelen konuklarla çene çalmışlar, üçü bir şişe viskiyi bitirmişlerdi. Hepsinin başı ağrıyor, Lucho Amca bürosunun altüst olacağından yakınıyor, Olga Yenge cumartesi dışında böyle geç saatlere kadar uyanık kalmanın ayıp olduğunu söylüyor, yeni gelen ise yalınayak, sabahlıklı ve başı bigudili, valizini boşaltıyordu. Kendisini, içinde hiç de güzellik kraliçesine benzemediği bu dağınık kıyafette görmemden sıkılmadı.

— Demek sen Dorita'nın oğlusun ha, dedi yanağıma bir öpücük kondurarak; liseyi bitirmişsindir herhalde, değil mi?

Oracıkta ondan nefret etmeye başladım. O sıralar ailemle bütün sürtüşmelerim, on sekiz yaşında yetişkin bir erkek olduğum halde bana hâlâ bir çocukmuşum gibi davranmakta inat etmelerinden kaynaklanıyordu. Beni Marito diye çağrılmak kadar kızdıran bir şey yoktu. Adımın böyle değiştirilmesi, sanki beni kısa pantolonlu halime geri götürüyordu.

— Hukuk birinci sınıfta ve gazetecilik yapıyor, dedi Lucho Amca, bana bir bardak bira uzatarak.

— Doğrusunu istersen, diye öldürücü darbeyi vurdu Julia Teyze, daha ağzın süt kokuyor, Marito.

Yemekte, yetişkinlerin budalalara ve çocuklara söz söylerken takındıkları sevecen tavırla, bana nişanlım olup olmadığını, balolara gidip gitmediğimi, hangi sporu yaptığımı sordu ve kasıtlı mı iyi niyetle mi yapıldığını anlayamadığım, fakat ta yüreğime işleyen

bir hınzırlıkla, *olanak bulur bulmaz* bıyık bırakmamı öğütledi. Esmerlere yakışıyormuş ve kızlarla işleri kolaylaştırırmış.

— O ne etek düşkünü ne de eğlence, diye açıkladı Lucho Amcam, o bir entelektüel. *El Comercio*'nun pazar sayfalarında öykü bile yayınladı.

— Ayağını denk alsın, Dorita'nın oğlu, yanlış tahtaya basmasın!.. diyerek kahkahayı bastı Julia Teyze ve kendimi onun eski kocasıyla tam bir dayanışma içinde hissettim.

Fakat renk vermedim, gülümseyerek onun suyuna gittim. Yemek boyunca berbat Bolivya fıkraları anlatıp beni homurdattı durdu. Gideceğim sırada yaptıklarını bağışlatmak ister gibi, nazik bir dille kendisini bir akşam sinemaya götürmemi istedi; sinemaya bayılıyormuş...

Radio Panamericana'ya tam zamanında yetişip Pascual'in saat üç bülteninin tümünü, *Ultima Hora*'da yayınlanmış bir habere, Rawalpindi'nin egzotik sokaklarında mezarcılarla cüzamlılar arasında çıkan kanlı kavgaya ayırmasını önledim. Saat dört ve beş haberlerini de hazırladıktan sonra, kahve içmek için çıktım. Radio Central'in kapısında oğul Genaro'ya rastladım, etekleri zil çalıyordu. Koluma girip beni Bransa'ya sürükledi: "Sana akıl almaz bir şey anlatacağım, gel..." İş için birkaç günlüğüne La Paz'a gitmiş ve orada, o tek kişilik orduyu, Pedro Camacho'yu işbaşında görmüştü.

— Adam değil, başlı başına bir sanayi, diye sürdürdü, hayranlık içinde. Bolivya'da yayınlanan tiyatro oyunlarının tümünü o yazıyor ve de oynuyor! Ayrıca bütün radyo dizilerini de yazıyor, sahneye koyuyor ve başrollerini de hep kendisi oynuyor!

Fakat Genaro'yu asıl etkileyen, adamın üretkenliği ve yeteneklerinin çeşitliliği değil, halk tarafından tutulması olmuş. La Paz'daki Saavedra Tiyatrosunda onu görebilmek için karaborsadan iki misli fiyatına bilet bulmak zorunda kalmış...

— Boğa güreşi gibi, anlıyor musun? diyordu şaşkınlıkla. Oysa, şimdiye kadar Lima'da kim bir tiyatroyu doldurabildi, ha?

İki gün üst üste, her yaştan kız ve kadınların yığın yığın Radyo Illimani'nin kapılarını tutup imza istemek için idollerinin çıkışını beklediklerini görmüş. La Paz'daki McCann-Erickson Araştırma Şirketi de, Pedro Camacho'nun Bolivya radyolarının en büyük

dinleyici kitlesine seslendiğini belirtmiş ona. Oğul Genaro o sıralar ilerici emprezaryo denmeye başlanan türden biriydi: şandan şereften çok iş düşünür; Ulusal Kulübe üye olmamış, olmak da istemez, yedi kralla barışık ve bu dinamizm yüzünden hep yorgun bir yayıncı... Kararına çabuk biri olduğundan, Radio Illimani'ye yaptığı ziyaretin ardından Pedro Camacho'yu, yalnızca Radio Central'de çalışmak üzere Peru'ya gelmeye ikna etmişti.

— Zor olmadı, çünkü orada boğaz tokluğuna talim ediyordu, dedi. Burada radyo oyunu dizileriyle uğraşacak; ben de C.M.Q.' nün köpekbalıklarına iyi bir 'hastir!' çekebileceğim.

Kurduğu düşlere karşı çıkmaya çalıştım. Bolivyalıların ne kadar sevimsiz insanlar olduğunu kendi gözleriyle gördüğünü, Pedro Camacho'nun Central'de hiç kimseyle geçinemeyeceğini söyledim. Şivesi dinleyicileri mutlaka rahatsız edecekti. Peru'yu hiç tanımaması da pot üstüne pot kırmasına sebep olacaktı. Ama Genaro benim bu karamsar tahminlerimden etkilenmiyor, yalnızca gülümsüyordu. Bizim ülkede hiç yaşamamış olmasına karşın, Pedro Camacho Limalı ruhu hakkında onunla doğma büyüme bir Bajo el Puente'li kadar yetkiyle konuşmuştu; şivesi kusursuzdu, *s*'leri, *r*'leri gerektiği gibi yumuşak, sesi de kadife gibiydi.

— Luciano Pando ile öteki oyuncular bu zavallı yabancıyı bir lokmada yerler, dedi Javier, olacakları hayâl ediyormuş gibi. Ya da Josefina Sánchez ırzına geçer.

Terastaki kulübemizde böyle gevezelik ediyorduk; bir yandan da ben, *El Comercio* ve *La Prensa*'dan arakladığımız haberlerin sıfat ve zarflarını değiştirerek, daktiloda Panamericana'nın öğle bültenini hazırlıyordum. Javier en iyi dostumdu; hâlâ hayatta olup olmadığımızı görmek için, her gün, birkaç dakika da olsa birbirimizi görmeden edemezdik. Coşkulu bir insandı; coşkuları değişken ve çelişkili olsa da hep içtendi. Katolik Üniversitesinin Edebiyat Bölümünün yıldızı olmuştu; üniversitede daha önce böyle çalışkan bir öğrenci, bu kadar durulukla ve anlayarak şiir okuyan ve zor metinleri bu kadar derinlemesine yorumlayan biri görülmemişti. Parlak bir tez hazırlayacağına; eşsiz bir profesör veya şair ya da aynı derecede başarılı bir eleştirmen olacağına herkes kesin gözüyle bakıyordu. Fakat günün birinde herkesi dış kırıklığına uğratarak, üzerinde çalıştığı tezi ve Katolik Üniversitesini bırakıp tuttu

San Marcos'un Ekonomi Bölümüne kaydoldu. Kendisine bu kaçışın nedeni sorulduğunda, şakayla karışık, üzerinde çalıştığı tezin, gözlerini açtığını itiraf ediyordu (ya da durumuyla dalga geçiyordu). Tezin başlığı 'Ricardo Palma: Paremiyolojik İnceleme' olacaktı. Atasözü derlemek için *Peru Gelenekleri* kitabını büyüteçle okumuştu herhalde ve bilinçli, disiplinli bir araştırmacı olduğundan, çekmece dolusu veri fişi biriktirmeyi başarmıştı. Sonra bir gün bu fişleri boş bir arsada çekmecesiyle birlikte yaktı –filolojik verilerden yükselen alevlerin çevresinde ikimiz coşkun bir Apaş dansı yapıyorduk–. Edebiyattan nefret ettiğine; Ekonominin bile bundan iyi olduğuna karar veriverdi. Javier, Merkez Bankasında stajını yaparken, her sabah Radio Panamericana'ya uğramak için bir bahane mutlaka bulurdu. Yaşadığı paremiyolojik karabasandan, konuşurken araya yerli yersiz atasözleri sıkıştırmak gibi bir alışkanlık kalmıştı.

Julia Teyzenin, Bolivyalı olmasına ve La Paz'da yaşamasına karşın Pedro Camacho'nun adını bile duymamış olmasına çok şaşırdım. Fakat hiç radyo temsili dinlemediğini ve İrlandalı Rahibelerin okulunda son sınıfta iken *Saatlerin Geçidi* oyununda Günbatımı rolünü oynadığından bu yana tiyatroya adımını atmadığını açıkladı. ("Kaç yıl önceydi diye sakın sormaya kalkışma, Marito!") Armendáriz Caddesinin başında, Lucho Amcaların evinden Barranco Sinemasına doğru yürüyorduk. Bu sinema davetini o gün öğleyin, büyük bir kurnazlıkla, adeta bana zorla yaptırmıştı. Onun gelişini izleyen perşembe günüydü; Julia Teyzenin Bolivya şakalarının yeniden kurbanı olmak olasılığı hiç hoşuma gitmiyorduysa da, haftalık yemeği kaçırmak istemedim. Onu orada bulmayacağımı umuyordum, çünkü bir gün önce –çarşamba akşamı Gaby Yengeler ziyaret ediliyordu– Hortensia Teyzenin, Tanrıların sırlarına vakıf biriymişçesine, şöyle dediğini duymuştum: –Lima'daki ilk haftası içinde dört kez ve dört ayrı sevgiliyle çıktı, üstelik biri de evliydi! Bu şen dulun dişleri pek uzun!

Öğle bülteninden sonra Lucho Amcalara geldiğimde, onu tam da sevgililerinden biriyle hoşbeşte buldum. Salona girip de, Nuh Nebiden kalma elbisesi ve papyon kravatıyla gülünçlüğün doruklarında gözüken, ninemin kuzeni Pancracio Dayıyı onun yanına oturmuş ve fatih bakışlarını yüzünden ayırmaz görünce, içimi

tatlı bir duygu doldurdu, öcümün alındığını hissettim. Pancracio Dayı yüzyıllardan beri duldu; yürürken ayaklarının açısı, onu on geçeyi gösterirdi ve ziyaretleri ailede muzip yorumlara konu olurdu, çünkü büyük dayı herkesin gözü önünde hizmetçilerin kalçalarına çimdik atmaktan çekinmezdi. Saçlarını boyar, gümüş köstekli bir cep saati kullanırdı; kendisini her gün akşam saat altıda Union Caddesi civarında, bürolarından çıkan memurlar arasında çalım satarken görmek mümkündü. Bolivyalı hanımı öpmek için eğilirken kulağına usulca fısıldadım: "Ne güzel bir av yakalamışsın, Julita!" Doğru söyledin der gibi göz kırptı. Yemekte Pancracio Dayı, uzmanı olduğu And yerlilerinin müziği hakkında hayli söylev çektikten sonra –aile eğlencelerinde her zaman bir *cajón*[1] solosu yapardı –Julia'ya döndü ve kedi gibi dudaklarını yalayarak: "Sırası gelmişken, perşembe akşamı Perululuğun kalbi Victoria'da Felipe Pingo Dostları toplanıyor, dedi. Biraz gerçek Peru müziği dinlemek istemez miydiniz?" Julia Teyze bir an bile duraksamadan ve yalanı hakarete vardıracak kadar yapay bir üzüntüyle, beni parmağıyla göstererek cevap verdi: "Ah, ne yazık! Çok isterdim, ama Marito beni sinemaya davet etti..." Pancracio Dayı sportmen davrandı; "Gençlere yol açalım," deyip aradan çekildi. Onun gidişinden sonra, Olga Yenge Julia'ya: "Bu sinema hikâyesi yaşlı çapkını başından savmak içindi, değil mi?" diye sorunca, bir an kurtuldum sandım. Fakat Julia Teyzenin niyeti niyetti: "Hiç de değil abla, Barranco'daki filmi görmeye can atıyorum; genç kızlara yasakmış." Sonra da o geceki yazgımın belirlenişini kenardan seyreden bana dönüp kaygılarımı yatıştırmak için şu inciyi döktürdü. "Parayı dert etme Marito, ben ısmarlıyorum."

Üstüne üstlük bir de Meksika filmi olan *Ana* ve *Metres*'i görmek için, geniş Grau Caddesi üzerindeki karanlık Armendáriz Vadisinde yürümeye koyulmamız işte bu olay üzerine olmuştu.

— Boşanmış kadınların durumunda en korkunç şey nedir bilir misin? diyordu Julia Teyze. Bütün erkekler birtakım tekliflerde bulunmaya zorunlu sanırlar kendilerini... Ama mademki boşanmış bir kadınsın, öyleyse duygusallığa, romantizme ne gerek var, diye düşünürler. Kur yapmazlar, tatlı sözler söylemezler, damdan

1. Peru'da halk müziği çalgısı. (Çev.)

düşer gibi kaba bir biçimde yaparlar önerilerini. Böyle şeyler beni öfkeden deli eder. Onun için, baloya gitme önerilerine boş verip seninle sinemaya gitmeyi tercih ediyorum.

Kendi hesabıma çok teşekkür ettiğimi söyledim.

— O kadar aptal oluyorlar ki, diye hiç bozmadan devam etti, her boşanmış kadını sokak aşiftesi sanıyorlar. Sonra, tek düşünceleri de... şey yapmak... Oysa güzel olan bu değil ki, birbirine iltifat etmek, kur yapmak... Sence de öyle değil mi?

Ona aşk diye bir şey olmadığını, bunun Petrarca adlı bir İtalyanla Güney Avrupalı saz şairlerinin bir uydurması olduğunu açıkladım. İnsanların billurdan bir heyecan fışkırması, arı bir duygu pınarı sandıkları şeyin aslında edebiyatın güzel sözcükleri ve mitleri altında gizlenmiş, mart kedilerinin içgüdüsel arzularından başka bir şey olmadığını söyledim. Bunlara inandığım yoktu elbette, ama ilginç görünmeye çalışıyordum. Erotiko-biyolojik kuramlarım Julia Teyzeyi hiç etkilemediği gibi, ciddi olduğuma da pek aklı yatmadı: Gerçekten inanıyor muydum böyle zırvalara?..

— Ben evliliğe karşıyım, dedim en ukala havamı takınarak. Serbest aşk denilen, ama dürüst davransaydık düpedüz özgür çiftleşme dememiz gereken şeyden yanayım.

— Bu çiftleşme dediğin, o şeyi yapmak mı oluyor, dedi gülerek. Sonra hemen düş kırıklığına uğramış bir edayla devam etti:

— Benim zamanımda gençler akrostişli şiirler yazarlar, kızlara çiçek gönderirlerdi; bir öpücük istemeye cüret etmeleri için haftalar geçmesi gerekirdi. Ah Marito, şimdiki sümüklülerin elinde aşk ne hallere düşmüş!

Gişede biletleri kim alacak diye biraz tartışır gibi yaptıktan ve bir buçuk saat boyunca, sarılıp öpüşen, zevkten inleyen, ahlayıp vahlayan, ağlayıp sızlayan, saçlarını rüzgâra verip ormanda koşan Dolores del Río'ya katlandıktan sonra, ahmak ıslatan yağmurun altında yine yaya olarak Lucho Amcalara döndük. O zaman Pedro Camacho tekrar gündeme geldi: Julia Teyze onun adını bile duymadığına emin miydi? Çünkü oğul Genaro'ya bakılırsa, adam Bolivya'da çok ünlü olmalıydı. Hayır, ad olarak bile tanımıyordu onu... O zaman Genaro'nun işletilmiş olduğu aklıma geldi. Ya da, anlattığı sözümona Bolivyalı radyo-tiyatro sanayii, Perulu bir yazar bozuntusunu piyasaya sürmek için Genaro'nun kendi uy-

durduğu bir reklam aracı olabilirdi. Üç gün sonra da, etiyle kemiğiyle Pedro Camacho ile tanıştım.

Baba Genaro'yla biraz atışmıştım, sebebi de Pascual'in, korkunç ve dehşetengiz şeylere olan eğilimi nedeniyle, saat on birdeki bültenin tümünü İran'daki bir yer sarsıntısına ayırmış olmasıydı. Baba Genaro'yu kızdıran, Pascual'in bütün öteki haberlere boş vererek, sağ kalan İranlıların nasıl yılanların saldırısına uğradıklarını; yuvaları çöken sürüngenlerin nasıl yüzeye yayılıp öfkeyle ve ıslık çalarak insanların üstüne atıldıklarını ürkünç ayrıntılarla anlatmasından çok, zelzeleden bu yana bir haftanın geçmiş olmasıydı. Baba Genaro'nun haksız olmadığını kabul etmek zorunda kalmıştım ve Pascual'i karşıma almış, sorumsuzlukla suçlayarak içimi rahatlatmaya çalışıyordum. Bu ıslak bombayı nereden bulmuştu? Bir Arjantin dergisinden. Peki neden böyle saçma bir şey yapmıştı? Çünkü hiçbir önemli aktüalite haberi yoktu ve bu haber hiç olmazsa eğlenceliydi. Bize dinleyicileri eğlendirelim diye değil, günün haberlerini özetleyelim diye para verdiklerini hatırlattığım zaman, Pascual alttan alarak ve başını iki yana sallayarak, o çürütülemez kanıtını suratıma dayıyordu: "Mesele ne biliyor musun don Mario, sizinle benim gazetecilik anlayışlarımız farklı..." Ne zaman arkamı dönsem o korkunç gazetecilik anlayışını yürürlüğe koymakta böyle inat ederse, günün birinde ikimizin de kendimizi kapı önünde bulacağımızı söylemeye hazırlanıyordum ki, kulübemizin kapısında beklenmedik bir insan şekli belirdi. Küçük, daha doğrusu küçücük, kısa boylu insanla cüce arasında bir adamdı bu; uzunca bir burnu, olağanüstü canlı, fıldır fıldır gözleri vardı; için için kaynayan, aşırı enerjik bir kişilik okunuyordu halinden. Yıpranmış olduğu açıkça belli olan siyah bir elbise giymişti, gömleğiyle papyon kravatı da lekeliydi; fakat bu giysileri giyiş tarzında aynı zamanda bir tür dikkat ve özen, sıkı bir resmiyet havası da vardı, eski fotoğraflarda görülen, kolalı pardösülerinin ve bedenlerine sımsıkı oturan yeleklerinin içinde hapis gibi görünen beyefendilerde rastlanan bir hava... Otuzla elli yaşları arasında olabilirdi; omuzlarına kadar inen siyah, yağlı, gür saçları vardı. Duruşu, jestleri, genel ifadesi, doğallığın ve kendindenliğin tam bir yadsınımıydı; iplerle oynatılan eklemli bir kuklayı akla getiriyordu. Kibar bir biçimde eğilerek, görülen kişiliği kadar alışılmadık bir resmiyetle

kendini şöyle tanıttı:

— Sizden bir yazı makinesi çalmaya geldim baylar. Yardımcı olursanız memnun olurum. Şunlardan hangisi daha iyi?

İşaret parmağı benim makinemle Pascual'inki arasında gidip geliyordu. Radio Central'e yaptığım kaçamaklar sayesinde vücut ile ses arasındaki karşıtlıklara alışmış olmama karşın, bu kadar küçük ve cılız görünüşlü bir insandan böylesine tok ve ahenkli bir ses, bu kadar kusursuz bir diksiyon çıkmasına şaşıp kalmıştım. Bu sesin içinde, yalnız her harf değil harflerin molekülleri ve atomları, seslerin sesleri de hiç zedelenmeden sırayla kulağın önünden geçiyormuş gibi geliyordu. Sabırsızlıkla ve cüretinin, kaygısızlığının ve sesinin bizde yarattığı şaşkınlığı hiç fark etmeden, iki yazı makinesini incelemeye, daha doğrusu koklamaya başladı. Sonunda benim yılların eskitemediği, bir cenaze arabasını andıran eski, koca Remington'umda karar kıldı. İlk tepki Pascual'den geldi:

— Hey, dur bakalım, hırsız mısın nesin sen? diye girişince, Isfahan'daki zelzele olayı nedeniyle bana borcunu ödemeye çalıştığını anladım.

— Haber Dairesinin daktilolarını öyle yüklendiğin gibi götürebileceğini mi sanıyorsun?

— Sanat, senin haber bilmem neyinden çok daha önemlidir, zıpçıktı! diyerek zımbaladı Pascual'i ve sonra ayağıyla ezdiği böceğe bakar gibi bir bakış fırlatıp işine devam etti.

Herhalde (benim gibi) 'zıpçıktı'nın ne demek olduğunu çıkarmaya çalışan Pascual'in afallamış bakışları önünde, ziyaretçimiz Remington'u kaldırmaya çalıştı. Koca anıtı kımıldatmak için öylesine çabaladı ki, boynundaki küçük damarlar şişti, gözleri yuvalarından fırlayacak gibi oldu, yüzü nar gibi kızardı, alnını ter kapladı, ama vazgeçmedi ve sonunda kaldırmayı başardı. Dişlerini sıkıp sendeleyerek kapıya doğru birkaç adım attıktan sonra işin yürümeyeceğini anladı: bir saniye daha o durumda kalsa, yükü kendisini de sürükleyerek yere düşecekti. Çaresiz, soluklanmak için Remington'u Pascual'in küçük masasının üstüne koydu. Bu manzaranın bizim yüzümüzde doğurduğu gülümsemelere (Pascual birkaç kez parmağını şakağına dayayarak kaçık işareti yapmıştı) hiç mi hiç aldırış etmeden, tekrar yüreklenir yüreklenmez bizi bir güzel azarladı:

— Bu kadar duygusuz olmayın beyler; insanlar dayanışma göstermeli birbirlerine. Hadi bana bir yol yardım edin bakayım.

Ona, kusura bakmamasını, ama o Remington'u götürmek için önce Pascual'in sonra da benim cesetlerimi çiğnemesinin gerektiğini söyledim. Homongolos harcadığı çaba yüzünden bozulan kravatını düzeltiyordu. O zaman beni afallatan bir şey oldu. Yüzünde işinin engellenmesinden doğan bir buruşmayla ve mizah yeteneğinin sıfır olduğunu kanıtlayan ciddi bir tonla:

— Tamam, dedi; onurlu bir insan meydandan kaçmaz. Yerini ve saatini siz seçin, beyler.

Allahtan oğul Genaro o sırada terasta belirdi de, ucu düelloya varabilecek gibi görünen bu gidiş durdu. Genaro, inatçı küçük adam mosmor kesilmiş olarak Remington'u yeniden kucaklamaya kalkışırken büroya girmişti.

— Bırakın Pedro, ben yardım ederim, dedi ve koca makineyi bir kibrit kutusu gibi onun elinden aldı. Sonra Pascual'le benim halimize bakınca bir açıklama yapmak gerektiğini kavradı ve nazik bir üslupla bizi teselli etti: — Kimseye bir şey olmadı, üzülecek bir şey yok. Babam çok geçmeden yenisini verir size...

Ben, lâf olsun diye: — Biz zaten zurnanın son deliğiyiz, diye protesto ettim. Bu pis kafese tıkılıyoruz, masam alınıp muhasebeciye veriliyor, şimdi de Remington'um... Hem de bana hiçbir şey söylenmeden...

— Bu bayı biz hırsız sanıyorduk, diye destekledi Pascual. Bir tuhaf havalarla içeri girdi ve bize hakaret etti.

— Meslektaşlar arasında anlaşmazlık olmamalı, dedi oğul Genaro, Hazreti Süleymanlık taslar gibi. Remington'u omzuna almıştı ve küçük adamın Genaro'nun tam yakasına geldiğini fark ettim. — Babam sizi tanıştırmamış galiba; öyleyse ben tanıştırayım ve bundan böyle Tanrının barışı üzerinize olsun!

Bunun üzerine Homongolos hızlı ve otomatik bir hareketle kolunu vücudundan ayırdı, bana doğru birkaç adım attı, küçücük elini uzattı ve tekrar kibar bir referans yaparak o güzel tenor sesiyle kendini takdim etti:

— Bir dost: Pedro Camacho, Bolivyalı ve sanatkâr...

Aynı jest, eğilme ve cümleyi Pascual'e de tekrarladı. Zavallının ise aklı iyice karışmıştı; küçük adamın bizimle dalga mı geçtiği-

ni, yoksa hep böyle mi olduğunu bir türlü bilemiyordu. Pedro Camacho böyle törensel biçimde elimizi sıktıktan sonra, toptan Haber Dairesine doğru döndü; kulübenin ortasında, arkasında bir dev gibi görünen ve büyük bir dikkatle kendisini izleyen oğul Genaro'nun gölgesinde, yüzünü kasıp üst dudağını kaldırarak sarı dişlerini ortaya çıkaran bir ifade, bir gülme hayaleti veya karikatürünü takındı. Birkaç saniye durduktan sonra bizi, numarasını bitiren bir sihirbaz jestiyle birlikte o müzikli sesiyle şöyle ödüllendirdi:

— Size kırgın değilim; insanların anlayışsızlığına alışığımdır ben. Yine görüşünceye kadar hoşça kalın, beyler...

Sonra, sırtında Remington, uzun adımlarla asansöre doğru giden artist avcısına yetişmek için, bir cinin küçük sıçrayışlarını andıran adımlarıyla kulübenin kapısında kayboldu.

İKİ

Lima baharının günlük güneşlik sabahlarından biriydi; sardunyaların daha alevli açtığı, güllerin daha revnaklı koktuğu, bugenvilyaların daha katmerli çiçeklendiği bir sabah... Kentin en ünlü hekimlerinden Doktor Alberto de Quinteros San Isidro'daki geniş konağındaki yatağında gözlerini açtı ve şöyle bir gerindi. Geniş alınlı, kartal burunlu, delici bakışlı, yüzünden iyilik ve doğruluk okunan bir adamdı. Perdelerin arasından güneşin, bakımlı bahçenin taflan duvarlar arasına hapsolmuş çimlerini yaldızlamasını; göğün berraklığını, çiçeklerin neşesini seyretti ve sekiz saatlik dinlendirici bir uyku ile temiz bir vicdanın verdiği o tatlı rahatlık ve mutluluk duygusunu yaşadı.

Cumartesiydi; üçüzlerin annesinin durumunda son dakikada bir terslik çıkmazsa kliniğe gitmeyecek; öğleye kadarki zamanını, Elianita'nın düğününden önce biraz idman yapıp saunaya girerek değerlendirecekti. Karısıyla kızı Avrupa'da, kültürlerini artırıp gardıroplarını yenilemekle uğraşıyordular; bir aydan önce dönmezlerdi. Onun gibi varlıklı ve yakışıklı –şakaklarından gümüşlenmeye başlamış saçları, kibar görünümü ve tüm hareketlerinde dışa vuran zarafeti, en 'mazbut' kadınların yüzünde bile istekli bakışlar uyandırıyordu– başka bir erkek bu geçici bekârlığından yararlanıp biraz gönül eğlendirmek isteyebilirdi. Fakat Alberto de Quinteros ne kadına, ne kumara ne de içkiye fazla düşkündü ve geniş tanıdık çevresinde, hakkında şu söz dolaşırdı: "Bu adamın kötü alışkanlıkları bilim, ailesi ve cimnastiktir."

Kahvaltısını istedi; kahvaltı hazırlanırken kliniğe telefon etti. Nöbetçi doktor üçüzlerin annesinin sakin bir gece geçirmiş olduğunu; fibromdan ameliyat edilen kadının kanamasının da durduğunu haber verdi. Alberto de Quinteros gerekli talimatları verdi; acil bir durum olursa kendisini Remigius'un cimnastik salonundan, yemek saatine rastlarsa kardeşi Roberto'nun evinden aramalarını, geceye doğru kliniğe uğrayacağını söyledi. Başuşak *papaye* suyu,

sade kahve ve üzerine halis bal sürülmüş kızarmış ekmekten oluşan kahvaltıyı getirdiği zaman, Alberto de Quinteros tıraş olmuş ve giyinmişti; üzerinde çubuklu kadifeden gri bir pantolon, ökçesiz mokasenler ve gemici yakalı yeşil bir kazak vardı. Gazetelerdeki felâket haberlerine ve sabah dedikodularına dalgınca bir göz atarak kahvaltısını yaptı, küçük spor çantasını aldı ve çıktı. Bahçede birkaç dakika durup Puck'un sırtını sıvazladı; gururlu teriye, sevgi dolu havlamalarla sahibini uğurladı.

Remigius'un spor salonu iki adım ötede, Miguel Dasso Sokağındaydı; Doktor Quinteros bu iki adımı kendisi atmaktan hoşlanırdı. Yavaş yavaş yürür, çevredekilerin selâmlarına karşılık verir, bu saatte sulanıp budanmış olan bahçeleri dikkatle inceler ve çoğu kez Castro Soto Kitabevine şöyle bir uğrayıp birkaç best-seller seçerdi. O sabah da, erken saate karşın, Davory'nin önünden hiç eksik olmayan çalı süpürgesi saçlı ve gömleklerinin önü bellerine kadar açık oğlanlar yine oraya toplanmışlardı bile; motosikletlerine, ya da spor arabalarının tamponlarına tünemiş, dondurmalarını yalayıp şakalaşarak akşamki sürpriz-partinin hazırlığını yapıyorlardı. Doktora saygıyla selâm verdiler, ancak o daha yanlarından geçer geçmez içlerinden birisi arkasından, doktorun spor salonunda her gün duyduğu sabır ve hoşgörüyle karşıladığı, yaşı ve mesleğine ilişkin o bitmez tükenmez şakalardan olan şu öğüdü savurdu: "Kendinizi fazla yormayın, doktor, torunlarınızı düşünün..." Doktor ise onları duymuyordu bile; Paris'te Christian Dior'da özel olarak çizilen gelinliğinin içinde Elianita'nın nasıl periler gibi güzel olacağını düşünüyordu.

Bu sabah cimnastik salonu kalabalık değildi. Beden eğitimi hocası Coco ile iki gülle atma delisi, Kara Humilla ile Perico Sarmiento'dan başka kimse yoktu; on normal adama bedel üç tane kas yığını... Az önce gelmiş olmalıydılar, çünkü henüz ısınma hareketleri yapmaktaydılar.

— Bak hele, leylek de geliyor, dedi Coco doktorun elini sıkarken.

— Kaç yüzyıl yaşında, ama hâlâ dimdik ayakta!.. diye selâmladı Kara Humilla...

Perico dilini şaklatıp iki parmağını kaldırmakla yetindi; Teksas'tan ithal ettiği özel ve tipik selâmıydı bu onun... Doktor Quin-

teros bu küçük saygısızlıkları, idman arkadaşlarının kendisiyle böyle senli-benli olmasını aslında beğeniyordu; birbirlerini çıplak göre göre, birlikte ter ata ata, aralarındaki yaş ve toplumsal mevki farkları, paylaşılan bir kardeşlik ortamı içinde hafifliyor, eriyordu sanki. O da aynı tonda yanıt verdi: Yardımına ihtiyaç duyarlarsa emirlerinde olduğunu; ilk aşermeler veya bulantılar belirir belirmez hemen kliniğine koşmalarını; orada, kauçuk eldiveni giymiş olarak gereken yerlerini yoklamaya hazır olacağını söyledi.

Yerinde zıplamaya başlayan Coco:

— Üstünü değiştir de gel biraz warm-up yap... dedi.

— Enfarktüs filan düşünüyorsan, eski muharip, boş ver, diye cesaretlendirdi Perico, Coco'ya ayak uydurarak... Alt tarafı cızlamı çekersin, ne olacak!..

Vestiyere girerken doktor, Kara Humilla'nın: "Sörfçü de içeride," dediğini duydu.

Gerçekten de yeğeni Richard oradaydı; mavi bir eşofman giymiş, keslerini bağlıyordu, ama istemeden yapar gibi; parmakları sanki kauçuklaşmıştı ve yüzünde de dargın ve dalgın bir ifade vardı. Mavi gözleriyle doktora öyle boş boş ve o kadar büyük bir ilgisizlikle baktı ki, doktor bir an, acaba görünmez mi oldum, diye düşündü.

— Ancak âşıklar böyle dalar gider... — Yeğenine yaklaşıp saçlarını okşadı— . Hadi bakiim, kendini topla yeğenim. Yere in artık!

— Affedersin amca, dedi Richard, birden uyanıp sanki kötü bir şey yaparken yakalanmış gibi kıpkırmızı kesilerek... Düşünüyordum da...

— Ne gibi kötü şeyler düşünüyordun acaba?.. dedi Doktor Quinteros, çantasını açıp, bir dolap seçip soyunmaya başlarken. Sizin evde şimdi her şey altüst olmuştur herhalde... Elianita nasıl? Çok sinirli, telâşlı mı?

Richard Amcasına ani bir tiksintiyle baktı; doktor: "Bu oğlana ne olmuş böyle..." diye düşündü. Fakat yeğeni övgüye değer bir çaba sarf ederek doğallığına döndü, hatta bir gülümseme bile belirdi yüzünde:

— Evet, ev altüst amca. Bu yüzden ben de... şey saatine kadar biraz yağ yakayım dedim, buraya geldim.

Doktor, 'işkenceye çıkmak saati' diye açıklayacak sandı bir an... Sesi üzüntüyle doluydu oğlanın, yüz ifadesi de öyle; ayakkabılarını bağlamaktaki beceriksizliği, yaptığı ani ve anlamsız jestler, derin bir sıkıntı, bir rahatsızlık içinde bulunduğunu, pusulayı şaşırmış olduğunu gösteriyordu. Gözleri yerinde duramıyordu: onları açıyor, kapıyor, bir noktaya dikiyor, sonra kaçırıyor, tekrar aynı yere çeviriyor, sonra oradan ayırıyor, sanki bir şey arayıp da bir türlü bulamıyordu. Dünyanın en yakışıklı oğlanıydı Richard, her doğa koşulunda pişmiş genç bir tanrıydı. -Kışın en nemli aylarında bile sörf yapardı; baskette, teniste, yüzmede ve halı saha futbolunda üstüne yoktu-. Spor yapa yapa, Kara Humilla'nın 'oğlancıların tutkusu' diye nitelediği türden bir vücut oluşturmuştu kendine: bir dirhem yağ yoktu bu vücutta; sımsıkı kasları, geniş omuzlarından düzgün bir hat halinde incecik beline doğru iniyordu; bacakları en iyi boksörleri bile kıskandıracak kadar sağlam ve esnekti. A. de Quinteros, kızı Charo ile arkadaşlarının Richard'ı Charlton Heston'la karşılaştırdıklarını ve ondan daha yakışıklı olduğuna, Amerikalı aktörü gerilerde bıraktığına karar verdiklerini sık sık duyardı. Mimarlık birinci sınıfta okuyordu ve Roberto ile Margarita'nın dediklerine göre her zaman örnek bir öğrenci olmuştu: çalışkan, söz dinler, hem ana-babasına hem de kızkardeşine karşı nazik, dürüst ve sempatik bir genç... O ve Elianita en sevdiği yeğenleriydi doktorun; bu yüzden, süspansuarını, eşofmanını ve keslerini giyerken -bu sırada Richard duşların yanında bekliyor, fayans karolara tık tık vuruyordu- Alberto de Quinteros onu bu kadar bozuk görünce içi burkuldu:

— Ne o, bir sorun mu var, yeğenim? dedi ilgisiz bir tavırla ve babaca bir gülümsemeyle. Benim yapabileceğim bir şey var mı?

— Yoo, hayır amca, amma da yaptın!.. diye aceleyle yanıt verdi Richard, bir kez daha kızararak... Tam formumdayım... Isınmaya başlamaya can atıyorum...

Doktor birden hatırlayıp sordu:

— Hediyemi kardeşine getirdiler mi? Murgia'da dün getireceklerine söz vermişlerdi.

— Altın zincir mi? Süper! — Richard duşun beyaz karoları üzerinde zıplamaya başlamıştı— . Bizim kız bayıldı!

— Bu işlerle aslında yengen uğraşırdı, ama o şimdi Avrupa'

nın bilmem neresinde gezide; onun için kendim seçmek zorunda kaldım. — Doktor Quinteros'un yüzüne sevecen bir ifade geldi: — Elianita gelinlik içinde kimbilir nasıl perilere benzeyecek!..

Kardeşi Roberto'nun oğlu Richard erkek olarak neyse kızı da dişi olarak oydu. Kadın soyuna onur veren; inci dişli, ahu bakışlı, buğday saçlı, şeftali tenli kızlar hakkındaki bütün benzetmeleri sönük bırakan afetlerden biriydi: Servi boylu, koyu saçlı, süt-beyaz tenli, nefes alışı bile zarif; bir Doğu minyatürcüsünün kaleminden çıkma hatlardan oluşan klasik bir yüz... Richard'dan bir yaş küçüktü; liseyi yeni bitirmişti. Tek kusuru çekingenlikti; o derece utangaçtı ki, organizatörler bir türlü Miss Peru Güzellik Yarışmasına katılmaya ikna edememişlerdi. Doktor Quinteros başta olmak üzere kimse neden bu kadar erken evlendiğini anlayamıyordu; hem de kiminle!.. Kızılkafa Antúnez'in bazı olumlu nitelikleri yok değildi gerçi –halim selim bir karakter, Chicago Üniversitesinden bir İş İdaresi diploması, babadan kalma gübre fabrikası ve bisiklet yarışlarından birkaç kupa–, fakat Elianita'ya kur yapan ve onunla evlenebilmek için suç bile işleyebilecek olan onca gencin arasında, en az yakışıklısı, (Doktor Quinteros birkaç saat sonra yeğeni olacak olan kişi hakkında böyle yargılarda bulunmaktan utanıyordu, ama...) en bönü, en salağı idi.

— Üstünü değişmekte annemden de yavaşmışsın amca... diye yakındı Richard, zıplamasına devam ederken...

İdman salonuna girdiklerinde, öğretmenliği meslekten de öte bir tür misyon gibi anlayan Coco Kara Humilla'ya ders veriyor, karnını göstererek, felsefesinin temel ilkesini şöyle açıklıyordu:

— Yemek yerken çalışırken, sinemada film seyrederken, karına sarılırken, otlanırken kısaca, yaşamının her anında ve elinden gelirse tabutun içinde de, ne yap yap mutlaka göbeğini içeri çek!

— Sana son dakika warm-up, Mathusalem, o koca gövdeni ısıtmak için!.. diye buyurdu beden eğitimi hocası...

Richard'ın yanında ip atlar ve tatlı bir sıcaklığın içeriden tüm vücudunu yavaş yavaş sardığını hissederken, Doktor Quinteros, "insan formunu böyle koruyabildikten sonra, elli yaşında olmak o kadar da korkunç değil..." diye düşünüyordu. Dostlarından hangisinin böyle göbeksiz bir karnı ve şişkin pazuları vardı ki? Uzağa gitmeye gerek yok, kardeşi Roberto bile, üç yaş genç olmasına

karşın, tombul suratı, koca göbeği ve vaktinden önce düşmeye başlamış omuzlarıyla, kendisinden on yaş büyük gösteriyordu. Zavallı Roberto, gözünün bebeği Elianita'nın yuvadan uçmasına üzülüyor olmalıydı; ne de olsa bu, kızını kaybetmek demekti bir bakıma... Doktorun kendi kızı da bugünlerde evlenecekti –nişanlısı Tato Soldevilla yakında mühendis çıkacaktı–; o zaman elbette kendisi de aynı şekilde üzülecek, ihtiyarlayacaktı. Doktor Quinteros pratiğin verdiği rahatlıkla, eli ayağı dolaşmadan, ayak değiştirerek, ellerini çaprazlayıp düzelterek, usta bir cimnastikçi gibi ip atlıyordu. Buna karşılık aynada yeğeninin aceleyle, gereksiz şekilde hızlı ve sendeleyerek zıpladığını görüyordu. Dişleri sıkılıydı, alnında ter taneleri parlıyordu; daha iyi konsantre olmak ister gibi gözlerini yummuştu. Bir gönül sorunu olmasındı acaba?..

— Bu kadar ip yeter, tembeller!.. Perico ve Kara Humilla ile ağırlık kaldırmakta olan Coco, kendilerini de gözden kaybetmiyordu. — Şimdi üç seri sit-up... Hadi bakayım, fosiller!..

Karın kasları Doktor Quinteros'un güçlü yanıydı. İkinci pozisyona yükseltilmiş tahtanın üstünde, elleri ensesinde, hareketleri hızla yapıyor, sırtı yere gelecek kadar arkaya, sonra alnı dizlerine değecek kadar da öne eğilebiliyordu. Her otuz hareketlik serinin ardından bir dakika ara verip sırtüstü durumda, derin nefes alıp veriyordu. Doksan bükülme hareketini tamamlayıp oturduğunda, Richard'ı geçmiş olduğunu memnunlukla gördü. Şimdi baştan aşağı ter içinde kalmıştı ve kalbinin fırlayacak gibi çarptığını hissediyordu. Birdenbire ağzından, istemeden;

— Elianita neden Kızılkafa Antúnez'le evleniyor, anlamıyorum... cümlesinin çıktığını duyuverdi. — Ne buluyor onda?

Baltayı taşa vurmuştu ve pişman oldu; fakat Richard şaşırmış görünmedi. Kesik kesik soluyarak –o da karın hareketlerini bitirmişti– bir şakayla karşılık verdi:

— Aşkın gözü kördür derler ya amca!

— Aslında çok iyi bir çocuk; onu mutlu edeceğine eminim... Doktor durumu düzeltmeye çalışıyordu; biraz afallamış olarak... Şey demek istiyordum, yani kızkardeşinin hayranları arasında Lima'nın en iyi damat adayları vardı da... O ise onların hepsini dehleyip gitti Kızılsaç'ı kabul etti; fena çocuk değil, ama yine de...

— Çok salak demek istiyorsun... diye yardım etti Richard.

Doktor Quinteros kollarını açıp kaparken derin derin nefes alıp veriyordu.

— Bunu böyle çiğ bir şekilde pat diye söylemek istemem... Fakat onu biraz yuvadan düşmüş yavru kuş gördüğüm doğru. Başka bir kızla, tamam, diyecek yok... Ama Elianita ile!.. O güzel, hayat dolu melekle!.. Onun topuğuna bile gelemiyor zavallı... — Kendi açıksözlülüğünden kendisi de rahatsız oldu— Ama yeğenim, sen yine de sözlerimi kötüye çekme. Bilirsin ben...

— Dert etme amca, dedi Richard gülümseyerek... Kızılkafa kötü mal değil; hem bizim kız onu tuttuysa bu boşuna değildir...

— Otuzluk üç seri side-bonds, malûl gaziler! diye gürledi Coco; başının üstünde tuttuğu seksen kilo ağırlığın altında kara kurbağa gibi şişmişti. — Göbekler çekik olacak, çıkık değil!..

Doktor Quinteros cimnastiğin Richard'a sorunlarını unutturacağını düşündü; fakat vücudunu iki yana bükerken gözucuyla baktığında, onun hareketlerini yeni bir hırs ve öfkeyle yapmakta olduğunu gördü: yüzünün ifadesi tekrar değişiyor, çaresizlik ve hırçınlığa dönüyordu. Quinteros, ailesinde birçok nevrozlu olduğunu hatırladı; Roberto'nun büyük oğluna da, herhalde, kendi kuşağında ailenin bu geleneğini sürdürme görevi düşmüştü. Sonra doktor düşüncelerinin konusunu değiştirdi; galiba spor salonuna gelmeden önce kliniğe uğrayıp üçüzlerin annesi ile fibromdan ameliyat ettiği kadının durumlarına bir göz atmak iyi olacaktı; ama... Derken harcadığı bedensel çaba ona her şeyi unutturdu; işine daldı. Eğilip kalkar ve sırayla bacaklarını kaldırırken (leg rises, elli defa...) gövdesi de büküyor (barfiksli trunk-twist, üç seri, ciğerlerini tükürürcesine!..). Coco'nun komutlarına (daha kuvvetli, dedemin dedesi! daha hızlı, ölmüş eşek!) kulak vererek, sırt, göğüs, boyun ve kol kaslarını çalıştırıyordu; giderek, havayı içine çekip dışarı veren bir akciğerden, ter fışkıran bir deriden, güç harcaya harcaya yorulup ağrıyan kaslardan ibaret hissetti kendini. Coco: "Ağırlıkla birlikte on beşlik üç seri pull-overs!" diye bağırdığında, gücünün sınırına gelmişti. Yine de, yiğitliğe leke sürmemek için, on iki kilo ağırlıkla bir seri yapmayı denediyse de başaramadı; tükenmişti. Üçüncü denemede ağırlık elinden düştü ve ötekilerin şakalarına hedef oldu (mumyalar mezara, leylekler hayvanat bahçesine! Cenaze Hizmetlerine telefon edin! *Requiescat in pace, Amen*!..) ve Ric-

hard'ın hâlâ öfke ve hırs içinde, kendi serisini hızla ve hiç zorlanmadan bitirdiğini imrenerek gördü. Disiplin, sebat, dengeli beslenme, metodik bir yaşam... demek yeterli olmuyormuş... diye düşündü Doktor Quinteros; bunlar bir yere kadar farkları giderebiliyor, ama bu sınır aşılınca, yaş araya aşılmaz mesafeler, yıkılmaz duvarlar koyuyor yine de... Daha sonra, saunada, alnından boşanan terden gözlerini açamaz durumdayken, bir kitapta okuduğu bir cümleyi tekrarladı melankoliyle: "Ey anısı umut kıran Gençlik!.." Çıkarken Richard'ın ötekilere katılıp onlarla birlikte idmana devam ettiğini gördü. Coco alaylı bir jestle Richard'ı işaret ederek:

— Yakışıklı delikanlı intihara karar verdi. Doktor! dedi.

Richard gülümsemedi bile; halterleri tuttuğu gibi kaldırıyor; terden parlayan, kızarmış ve damarları şişmiş yüzünde, her an onlara yönelecek gibi görünen bir kızgınlık ifadesi okunuyordu. Doktor bir an yeğeninin, elinde sımsıkı tuttuğu halterlerle dördünün de kafalarını patlatabileceğini aklından geçirdi. Sonra kalanlara veda etti ve mırıldandı: "Kilisede görüşürüz Richard..."

Evine dönüp de hastaların durumunu öğrenince sakinleşti. Üçüzlerin annesi klinikteki odasında dostlarıyla briç oynamak istiyordu; fibromdan ameliyatlı hasta ise bugün demirhindi soslu kırlangıç yuvası yiyip yiyemeyeceğini sormuştu. Doktor istenen izinleri verdi ve tüm kaygıları yatışmış olarak, beyaz ipek gömleğiyle koyu mavi takımını giydi, gümüşi kravatını bir inci ile tutturdu. Mendiline parfüm sıkıyordu ki karısından bir mektup geldi, Charito da altına bir not yazmıştı. Mektup, turun on dördüncü şehri olan Venedik'ten postaya verilmişti ve şöyle yazıyordu: "Bu mektubu aldığın zaman biz birbirinden güzel en az yedi şehir daha gezmiş olacağız." İkisi de mutluydular, Charito İtalyanlara tutulmuştu: "Hepsi sinema artisti, Babişko; bilsen ne kadar da çapkınlar! Ama sakın Tato'ya söyleme. Öpücükler... Çao!"

Gutierrez Meydanındaki Santa Maria Kilisesine kadar yaya gitti. Daha erkendi ve davetliler yeni yeni gelmeye başlamışlardı. Ön sıralarda bir yere oturdu ve oyalanmak için zambaklar ve beyaz güllerle süslenmiş mihrabı; piskopos başlıklarını andıran vitrayları seyre koyuldu. Stüko ve tuğla karışımı aşırı süslü yapısı ve upuzun iddialı kemerleri yüzünden bu kiliseyi hiç mi hiç sevmediğinin bir kez daha farkına vardı. Zaman zaman gözüne ilişen tanı-

dıkları bir gülümsemeyle selâmlıyordu. Başka türlü olamazdı zaten, çünkü neredeyse ipini koparan kiliseye geliyordu bu düğün yüzünden: uzak akrabalar, yüzyıllarca ortada gözükmeyip şimdi tekrar yüzeye çıkan aile dostları ve doğal olarak şehrin kaymak tabakası, bankerler, diplomatlar, sanayiciler, politikacılar... "Ah şu Roberto, ah şu Margarita! Hâlâ boş, hâlâ uçarı!.." diyordu kendi kendine; ama kızmadan, kardeşiyle yengesinin zaaflarını iyilik ve hoşgörüyle karşılayarak. "Düğün yemeği için mutlaka yine paralarını sokağa atacaktır bunlar..." *Düğün Marşı*'nın ilk ölçüleri çalınırken gelinin kiliseye girdiğini görünce heyecanlandı. Beyaz, uçucu gelinliğin içinde gerçekten çok güzeldi; duvağın tülünün arkasından seçilen minik yüzünde olağanüstü bir incelik, berraklık, meleksi bir zarafet vardı; babasının kolunda, gözleri yerde mihraba doğru yavaş yavaş ilerlerken, irikıyım Roberto da, küçük dağları ben yarattım havaları takınarak heyecanını gizlemeye çalışıyordu. Kızılkafa Antúnez, yepyeni kuyruklu frakı ve mutluluktan aydınlanmış yüzüyle daha az çirkin görünüyordu; annesi bile –çeyrek yüzyıldır Peru'da olmasına karşın hâlâ edatları yerli yerinde kullanamayan boylu boslu bir İngiliz– koyu renkli uzun giysisi ve iki katlı saç tuvaletiyle, bayağı çekici bir kadın olmuştu. Gerçekten de, diye düşündü Doktor Quinteros, sabırla koruk helva oluyormuş!.. Çünkü bu zavallı Kızılkafa Antúnez daha çocukluktan beri Elianita'nın peşini bırakmamış, onu türlü türlü iltifat ve hediyelerle kuşatmaya almış, ama soğuk ve acımasız bir küçümsemeyle hep reddedilmişti. Fakat o Elianita'nın tüm terslemelerine ve kırıcı tavırlarına, ayrıca mahalledeki çocukların onun bu boynu bükük halini konu alan korkunç alaylarına sabırla dayanmıştı. Tuttuğunu koparan biriymiş kerata... diye düşündü Doktor Quinteros... Sonunda amacına ulaşmıştı ve şimdi burada, heyecandan benzi uçuk, Lima'nın en güzel kızının parmağına alyansı takıyordu işte... Tören bitmişti ve Doktor Quinteros gürültülü kalabalığın arasında, sağa sola başıyla selâm vererek evlileri tebrik için rahip mahfeline doğru yürüyordu ki, bir sütunun dibinde, insanlardan tiksintiyle uzak duran Richard'ı gördü.

Yeni evlileri kutlamak için kuyrukta beklerken, Doktor Quinteros hükümeti eleştiren bir düzine fıkra dinlemek zorunda kaldı; anlatanlar Febre kardeşlerdi; bu ikizler o derece birbirine benzi-

yorlardı ki, annelerinin bile onları ayırdedemediği söyleniyordu. Kalabalık öyle büyüktü ki kilisenin salonu çökecekmiş gibi görünüyor; birçok davetli de girmek için bahçede sıra bekliyordu. Bir sürü garson, kalabalığın arasında dolaşıp şampanya servisi yapıyordu. Gülüşler, şakalar, kadeh kaldırmalar gırla gidiyor ve herkes gelinin en güzel olduğunda söz birliği ediyordu. Doktor Quinteros sonunda Elianita'nın yanına ulaştığında, sıkışıklığa ve sıcaklığa karşın Elianita'nın hâlâ bir çiçek demeti gibi zarif ve taze olduğunu gördü; "Yüzyıl mutluluk dilerim, yavrucuğum!" dedi, yanağına bir öpücük kondurarak. O zaman yeğeni kulağına fısıldadı: "Charito bu sabah Roma'dan arayıp beni kutladı; Mercedes Yengeyle de konuştum... Beni aramaları ne incelik!.." Kızılkafa Antúnez ıstakoz gibi kızarmış, kan ter içinde, mutluluktan ışık saçıyordu: "Artık size de amca diyeceğim don Alberto... — Elbette, yeğenim... — doktor damatla kucaklaştı. — Hem de sizli konuşmak yok artık..."

Yeni evlilerin kutlandığı salondan neredeyse soluk alamaz durumda çıktı ve patlayan flaşlar, sürtünen giysiler ve verilip alınan selâmlar arasında, güç belâ bahçeye ulaşmayı başardı. İnsan yığını burada daha seyrekti, hiç olmazsa nefes alınabiliyordu. Bir kadeh aldı ve kendini hekim dostlarından oluşan bir çemberin içinde, karısının gezisine ilişkin bitmez tükenmez şaka ve takılmaların ortasında buldu: Mercedes'in dönmeye niyeti yoktu; kendine bir *franchute* bulup orada kalacak, doktorun ise alnının iki yanında iki küçük çıkıntı belirecekti, filan... Doktor Quinteros bozuntuya vermiyor, oyuna katılıyor, bir yandan da, spor salonundaki durumu hatırlayarak, bugün taşa tutulma sırasının kendinde olduğunu düşünüyordu. Arasıra, kafalar denizinin üstünden, salonun öbür ucunda, gülüşen genç kız ve oğlanların arasında Richard'ı görüyordu: büyük bir ciddiyetle, daha doğrusu bir karış suratla, şampanya kadehlerini su gibi boşaltıyordu art arda. "Belki de Elianita'nın Antúnez gibi biriyle evlenmesini içine sindirememiştir, dedi kendi kendine; o da herkes gibi, kızkardeşine daha gösterişli birini lâyık buluyordu herhalde..." Fakat yoo, sorun bu değildi; bir geçiş dönemi bunalımı olsa gerekti. Quinteros kendisinin de, Richard'ın yaşındayken güç bir dönem geçirdiğini, tıpla uçak mühendisliği arasında seçim yapamadığını hatırladı. (Babası, itiraz edilemeyecek

bir kanıtla, onu ikna etmişti: Uçak mühendisi olarak Peru'da, uçurtmacılık ya da model uçakçılıktan başka ne yapabilirdi ki?..) Belki de, işlerinden başını alamayan Roberto, Richard'a gerektiği gibi yol gösterecek durumda değildi. Doktor Quinteros, yine herkeste saygı ve sevgi uyandıran o iyilikseverlik ve cömertlik nöbetlerinden birine tutuldu ve karar verdi: bugünlerde, konunun gerektirdiği tüm incelik ve nezaketle yeğenini bir kenara çekip belli etmeden ona yardım etmenin yollarını araştıracaktı.

Roberto ile Margarita'nın evleri Santa María Kilisesinden birkaç sokak ötede Salaverry Caddesindeydi; kilisenin rahip mahfelindeki kutlamalardan sonra, yemeğe davetli olanlar ağaçların ve San Isıdro güneşinin altından resmi geçit yaparak oraya gittiler. Kırmızı kiremitten, bölmeli damlı koca konak, demir parmaklıklarla çevrili, çimli çiçekli, geniş bir bahçe içindeydi ve düğün için gerektiği gibi süslenmişti. Doktor Quinteros daha kapıya varmadan, düğünün tüm tahminlerini aşacağını anladı; yerel sosyete yazarlarının 'muhteşem, görkemli' diye niteleyecekleri bir olaya katılacaktı burada.

Bahçeye, enine ve boyuna masalar ve güneşlikler dizilmişti; dipte, köpek evinin yanında, duvara dayalı, kocaman bir branda güneşlikle korunan, beyaz örtülü ve rengârenk kanepelerle yüklü bir masa vardı: Bar, içinde saçlı Japon balıklarının yüzdüğü havuzun yanına kurulmuştu; üzerinde bir alayın susuzluğunu giderecek kadar kadeh, kupa, şişe, shaker, sürahiler dolusu serinletici içecek görülüyordu. Beyaz ceketli garsonlar, önlüklü ve başlıklı hizmetçi kızlar davetlileri daha kapıdan karşılayıp türlü türlü içki ve mezeyi suratlarına dayıyorlardı: ekşi-pisco, harnuplu-pisco, *maracuya*[1]-votka, viski, cin ya da kadeh kadeh şampanya... Tepsilerde küçük küpler şeklinde çeşitli peynirler, biberli küçük patatesler, domuz yağıyla doldurulmuş kirazlar, pane karidesler, börek dilimleri ve Lima'lı aşçıların hayâlgücünün iştah açmak için tasarlayabildiği tüm mezeler. Evin içinde, duvarlara dayanmış, merdivenler boyunca ve pencere içlerine dizilmiş, mobilyaların üzerine konmuş kocaman çiçek sepetleri, gül, sümbül, glayöl, karanfil dalları ve demetleri havayı tazeliyordu. Parkeler cilalanmış, perdeler yıkanmış,

1. Amazon bölgesi meyvesi. (Çev.)

porselen ve gümüş takımları parlatılmıştı; Doktor Quinteros: "Allah bilir, antika *guaca* seramikleri bile ovulup parlatılmıştır!.." diye düşündü ve gülümsedi. Antrede de bir büfe vardı; yemek salonunda ise tatlı türünden yiyecekler: acıbadem kurabiyeleri, peynirli dondurmalar, şekerlemeler, şurupta çırpılmış yumurta, bezeler, meyve reçelleri, bademezmeleri yığınlar halinde, tüller ve sütunlarla kurulmuş, krema ve kendini beğenmişlik yüklü, kadınlara hayranlık çığlıkları kopartan koca yapıyı –düğün pastasını– kuşatıyordu. Ama kadınların merakını asıl kışkırtan, ikinci kattaki düğün hediyeleriydi; görmek isteyenler öyle bir kuyruk oluşturmuştu ki, Doktor Quinteros, altın zincirinin öteki hediyeler arasında yaptığı etkiyi merak etmesine karşın, hediyeleri görmekten vazgeçti.

Evin tüm köşe bucağını dolaşarak burnunu hemen her yere soktuktan; bir hayli el sıkıp bol bol sarılıp öpüştükten sonra, ikinci kadehini sakin sakin yudumlamak için bahçeye döndü ve bir güneşliğin altına oturdu. Her şey harikaydı; Margarita ile Roberto bu işleri iyi biliyorlardı doğrusu... Quinteros orkestra getirtme fikrini aslında pek beğenmemişti; –çiftlere dans edecek yer açmak için halılar kaldırılmış, büfe ve sehpalar fildişi biblolarla birlikte kenara çekilmişti– ama zarafetin bu kadarcık zedelenmesini, genç kuşaklara verilmiş bir ödün gibi görerek bağışladı; herkes bilir ki, zamane gençliği için danssız balosuz şenlik şenlik sayılmaz. Sofrada hindi ve şarap servisi başlıyordu; Elianita da, girişteki merdivenin ikinci basamağında durmuş, gelinlik çiçek demetini davetlilerin üzerine saçıyor, bir sürü okul ve mahalle arkadaşı da elleri havada çiçek kapmaya çalışıyorlardı. Doktor Quinteros'un gözü bahçenin bir köşesinde, Elianita'nın beşikten beri dadısı ihtiyar Venancia'ya ilişti; kadıncağız heyecandan bayılacak gibiydi; önlüğünün ucuyla gözlerini silmeye çalışıyordu.

Damağı, şarabın markasını çıkaramadıysa da, doktor bunun ithal malı, İspanya veya Şili şarabı olduğunu hemen fark etti; günün çılgınlıklarına bakılırsa, Fransız şarabı olması bile ihtimal dışı sayılmazdı. Hindi yumuşacık, püre tereyağı gibiydi; hele öyle bir kuruüzümlü lahana salatası vardı ki, doktor tüm diyet ilkelerini çiğneyerek bir porsiyon daha almadan edemedi. İkinci kadehinin tadını çıkarıyor, bir yandan da bütün vücudunu tatlı bir rehavetin sardığını hissediyordu ki, Richard'ın kendisine doğru geldiğini gör-

dü. Elinde bir bardak viski vardı, bakışları cam gibiydi, sesi de değişmişti. Çevredekilere doğru küçümseyici bir el hareketi yaparak bir sandalyeye çökerken mırıldandı:

— Düğünden daha aptalca bir şey olur mu amca!..

Kravatı çözüktü; gri elbisesinin yakasında küçük bir leke vardı ve gözlerinde de, alkolün etkisinden başka, hâkim olmaya çalıştığı engin bir öfke okunuyordu. Doktor Quinteros babacan bir tonla:

— İtiraf edeyim ki ben pek düğün-dernek meraklısı değilimdir, dedi; ama bu yaşta senin de böyle şeyleri sevmemen, ne yalan söyleyeyim yeğenim, beni şaşırtıyor.

Richard çevreye, herkesi cehennemin dibine göndermek isteyen bir bakış fırlatarak homurdandı:

— Şunlardan bütün ruhumla nefret ediyorum! Burada ne bok arıyorum, bilmem!..

— Bir düşün: düğününde bulunmasaydın kızkardeşin ne derdi?

Doktor Quinteros alkolün insanlara ne aptalca lâflar ettirdiğini düşünüyordu: Richard'ın sürpriz partilerde çılgınlar gibi eğlendiğini görmemiş miydi? Kusursuz bir dansör değil miydi? Charito'nun odasında parti düzenlemeye gelen genç kız ve oğlanlar arasında çoğu kez başı çeken o değil miydi? Fakat doktor bunların hiçbirini o anda yeğenine hatırlatmadı. Richard'ın viskisini bitirip garsondan bir tane daha istemesini seyretti yalnızca.

— Ne olursa olsun, dedi, kendini böyle şeylere hazırlamalısın; sen evlendiğin zaman, annenle baban bundan daha şahane bir düğün yapacaklar nasıl olsa.

Richard viski bardağını tekrar dudaklarına götürdü; gözlerini yarı kapayarak, yavaş yavaş, ama bir dikişte boşalttı. Sonra başını kaldırmadan, doktorun güçlükle duyabildiği boğuk bir sesle, dişlerinin arasından mırıldandı:

— Ben evlenmeyeceğim amca. Hiçbir zaman... Tanrının önünde and içerim!..

Doktorun yanıt vermesine fırsat kalmadan mavi giysili ve kararlı görünüşlü, sarışın ve havalı bir genç kız önlerine dikildi; Richard'ın tepki göstermesine fırsat vermeden onu elinden tuttuğu gibi yerinden kaldırdı:

— İhtiyarlarla oturup çene çalmaya utanmıyor musun? Hadi bakiim dansa, aptal!

Doktor Quinteros iki gencin, konağın antresinde gözden kayboluşuna baktı ve birden tüm gücünün kesildiğini hissetti. Mimar Aramburú'nun küçük kızının böylesine doğallıkla ve bu kadar tatlı bir sesle söyleyiverdiği 'ihtiyar' sözcüğünü, kulaklarında çınlayan uğursuz bir yankı gibi, hâlâ işitiyordu. Kahvesini içtikten sonra kalktı ve salona bir göz atmaya gitti.

Eğlence tam yol gidiyordu; balo salondan taşmış, orkestranın yerleştirildiği büyük şömineden fışkırırcasına dalga dalga yan odalara da yayılmıştı; birçok çift oralarda, bağıra çağıra şarkılarını da söyleyerek, ça-ça-ça, merenge, kumbia, vals, Allah ne verdiyse dans edip duruyorlardı. Müziğin, güneşin ve alkolün beslediği neşe dalgası gençlerden sonra orta yaşlılara, ardından ihtiyarlara da bulaşmıştı; Doktor Quinteros, akrabalardan seksenlik don Marcelino Huapaya'nın bile, gelini Margarita'yı kollarının arasına almış, *Nube gris*'nin ritmine uymaya çalışarak, ahı gitmiş vahı kalmış vücudunu sallayıp silkelediğine şaştı kaldı. Duman, gürültü, hareket, ışık ve sevinç dolu hava, Doktor Quinteros'nun hafifçe başını döndürdü; merdiven parmaklığına dayanıp bir an gözlerini kapadı. Sonra, mutluluk duygusu onda da ağır bastı; dudaklarında bir gülümseme, baloya başkanlık etmekte olan Elianita'yı seyre koyuldu.

Gelinliği hâlâ üstündeydi, ama artık duvağını çıkarmıştı. Bir an bile durup dinlenmesine fırsat yoktu zavallının. Her parçanın sonunda yirmi kavalye çevresini sarıp dans rica ediyor; bakışları mutluluktan ışıldayan ve yanakları alev alev yanan kızcağız da rastgele aralarından birini seçip tekrar burgacın içine dönüyordu. Birden, kardeşi Roberto doktorun yanıbaşında belirdi. Frak yerine, kahverengi spor bir elbise giymişti; dansını yeni bitirdiği için terden sırsıklamdı. Elianita'yı göstererek:

— Onun evlendiğine inanamıyorum Alberto, dedi.

— Ne muhteşem gelin!.. dedi doktor gülümseyerek... Paranı avuç avuç saçmışsın Roberto!

Kardeşi, sesindeki burukluğu gizleyemeyen bir coşkuyla atıldı:

— Kızım için en iyisini yapacağım elbette!

— Balaylarını nerede geçirecekler?

— Brezilya'da ve Avrupa'da. Kızılkafa tarafının hediyesi.

— Bara doğru, eğlenceli bir şey gösterir gibi bir hareket yaptı. — Yarın erkenden yola çıkacaklardı, ama bu gidişle bizim damat bunu başaracak durumda olmayacak galiba!

Bir grup delikanlı Kızılsaç Antúnez'in etrafını çevirmişti; her biri sırayla onunla kadeh tokuşturuyordu. Yüzü saçını aratmayacak kadar kızarmış olan güvey, biraz kaygılı bir gülümsemeyle, kadehe dudaklarını değdirerek işten sıyrılmaya çalışıyor, fakat dostları bağıra çağıra itiraz ediyor, ille de fon-dip diyorlardı. Doktor Quinteros gözleriyle Richard'ı aradı. Fakat ne barda, ne dansta, ne de bahçenin pencerelerden görünen yerlerinde oğlanı göremedi.

Olanlar tam o sırada oldu. *İdolo* valsi bitiyor, çiftler alkışlamaya hazırlanıyor, müzisyenler parmaklarını tellerden çekiyor ve Kızılsaç yirminci kadehini dudaklarına götürüyordu ki, yeni gelin sinek kovuyormuş gibi sağ elini gözlerine götürdü, sendeledi ve kavalyesinin tutmasına meydan kalmadan yere yığıldı. Babası ve Doktor Quinteros, ayağı kayıp düştüğünü sanarak bir an hareketsiz kaldılar; hemen kalkıp gülmekten katılarak dansına devam etmesini beklediler. Fakat salonda meydana gelen telâşlı ortam –bağrışmalar, koşuşturmalar, annenin çığlıkları: "Ah, yavrum Eliana, Elianita'm!"– üzerine onlar da yardıma koştular. Kızılsaç Antúnez yerinden fırlayıp eşini kollarına almıştı bile; birkaç kişinin eşliğinde merdiveni çıkıyorlardı. Margarita önden gidiyor, "Bu taraftan! Şuraya, odasına... Yavaş olun, sarsmayın!.." diye yol gösteriyor; "Doktor yok mu! Çabuk bir doktor çağırın!" diye emirler yağdırıyordu. Aileden birkaç kişi –Fernando Amca, kuzin Chabuca, don Marcellino...– dostları yatıştırdılar, orkestraya çalmasını emrettiler. Doktor Quinteros, kardeşi Roberto'nun merdiven başından kendisine işaret ettiğini gördü: Ne bakıyordu öyle aval aval! Kendisi doktor değil miydi!.. Daha ne bekliyordu!.. Doktor Quinteros, silkindi kalabalığı yara yara, basamakları ikişer ikişer atlayarak yukarı çıktı.

Elianita'yı kendi odasına almışlardı; pembelerle kaplı, bahçeye bakan bir odaydı bu. Hâlâ solgun, ama yavaş yavaş kendine gelen, gözkapaklarını cynatmaya başlayan genç kızın yatağının çevresinde Roberto, Kızılsaç ve dadı Venancia vardı; annesi ise kızının

yanına oturmuş, kolonyaya batırdığı bir mendille alnını ovuyordu. Kızılsaç eşinin bir elini avuçlarına almış, hayranlıkla karışık bir endişe içinde ona bakıyordu.

Doktor Quinteros hemen rolünün havasına girip komutunu verdi:

— Şimdilik herkes dışarı! Beni gelinle yalnız bırakın bakiim! Odadakileri dışarı doğru iterken bir yandan da yatıştırıyordu: "Korkmayın, endişe edecek bir şey yok! Çıkın da onu muayene edeyim..."

Doktora direnen sadece ihtiyar Venancia oldu; Margarita'nın onu neredeyse sürükleye sürükleye dışarı götürmesi gerekti. Quinteros yatağa döndü ve hastanın yanıbaşına oturdu. Elianita ona, uzun kara kirpiklerinin arasından tedirgin ve ürkek gözlerle baktı. Doktor, yeğeninin alnına bir öpücük kondurup ateşine bakarken ona gülümsüyor, moral veriyordu: Önemli değildi, korkacak bir şey yoktu... Kızın nabzı biraz düzensizdi ve güçlükle soluk alıyordu. Göğsünün çok sıkışmış olduğunu fark edince, düğmelerini çözmesine yardım etti:

— Nasıl olsa üstünü değiştireceğine göre, zamandan kazanmış oluyorsun böylece, değil mi kızım!..

Korse o kadar sıkıydı ki, doktor görür görmez meselenin ne olduğunu anladı; fakat yeğenine durumu bildiğini hissettirecek ne bir hareket yaptı, ne de soru sordu. Elianita giysisini çıkarırken kıpkırmızı kesilmişti; şimdi de o derece tedirgin ve şaşkındı ki, ne gözlerini kaldırabiliyor, ne de dudaklarını kımıldatabiliyordu. Doktor Quinteros, iç çamaşırlarının değil, sadece nefes almayı engelleyen korsenin çıkarılması gerektiğini söyledi. Bir yandan da gülümsüyor, aldırış etmez görünen bir tavırla hastaya güven vermeye çalışıyordu: Düğün gününde, bu kadar heyecan ve yorgunluğun, ayrıca daha önceki bir sürü dert ve sorunun etkisi altında; hele bir de saatlerce dans etmek gibi bir delilik yapmışsa, genç gelinin böyle fenalık geçirmesinden daha doğal bir şey olamazdı... Doktor, göğüsleri ve karnı muayene etti; korsenin cenderesinden kurtulan karın birden kabarıvermişti. Elinden binlerce hamile kadın geçmiş bir uzmanın şaşmaz tanı gücüyle, yeğeninin dördüncü ayda bulunduğunu belirledi. Sonra gözbebeklerini de muayene etti; kuşkularını dağıtmak için birkaç anlamsız soru sordu ve tekrar aşağı inme-

den önce birkaç dakika dinlenmesini önerdi, fakat o kadar çok dans etmemeliydi artık.

— Gördün ya, yavrucuğum, alt tarafı biraz yorgunluk işte!.. Her neyse, bugünkü koşuşturmanın etkilerini gidermek için sana birşeyler yazacağım.

Kızın saçlarını okşadı; anne-babası içeri girinceye kadar kendini biraz toplamasına fırsat vermek için balayı seyahati konusunda sorular sordu. Kızcağız bitkin ve baygın bir sesle yanıt vermeye çalışıyordu... Böyle bir yolculuk insanın karşısına çıkabilecek en iyi olanaklardan biriydi. Ne yazık ki, o kadar iş arasında, kendisinin bir yere gidip uzunca bir süre kalmasına hiç fırsat olmuyordu... Üç yıldan beri, en sevdiği kent olan Londra'ya bile gidememişti işte!.. Doktor bir yandan konuşurken bir yandan da Elianita'yı gözlüyordu: Kız korseyi usulca ortadan yok etti, bir sabahlık giydi; bir rob, yakası ve yenleri nakışlı bir bluz ve bir çift ayakkabı çıkarıp bir sandalyenin üzerine yerleştirdikten sonra yatağına dönüp uzandı ve kuştüyü bir yorganla örtündü. Doktor bir an, yeğeniyle her şeyi açıkça konuşup ona yolculuk için bazı öğütler vermenin daha uygun olup olmadığını sordu kendi kendine. Hayır, olmazdı; yavrucak çok utanır, yerin dibine geçerdi. Zaten bu kadar zaman içinde mutlaka gizlice doktora gitmiş ve ne yapacağını pekâlâ biliyor olmalıydı. Orası öyleydi, ama o kadar sıkı bir korse kullanmak da riskli değil miydi? Gerçekten korkulacak bir durum yaratabilir, ya da, daha sonra, bebeğin sağlığını tehlikeye atabilirdi. Hep çok uslu bir çocuk olarak düşündüğü yeğeni Elianita'cığın bebek beklemesi, Doktor Quinteros'u duygulandırıyordu. Kapıya gidip açtı ve gelinin de duyabilmesi için yüksek sesle, dışarıda bekleyen aileyi yatıştırdı:

— Gelinin sağlığı sizden benden iyi, ama yorgunluktan bitmiş kızcağız. Şu müsekkini alın ve bırakın biraz dinlensin zavallı.

Venancia hemen odaya dalmıştı; Doktor Quinteros omzunun üstünden, gözucuyla ihtiyar dadının Elianita'yı öpüp okşadığını gördü. Anneyle baba da girdiler; arkalarından Kızılsaç Antúnez de hazırlanıyordu ki, doktor yavaşça onu kolundan tutup banyoya doğru çekti; içeri girince kapıyı kapadı. Ellerini sabunlarken dünyanın en doğal ses tonuyla:

— Bak Kızılsaç, dedi, o haliyle bütün akşam dans etmesi bü-

yük tedbirsizlik olmuş; düşük yapmadığına şükredelim... Söyle de korse kullanmasın, hele o kadar sıkısını, asla... Kaç aylık sence? Üç mü? Dört mü?

Tam bunu derken kobra ısırığı kadar ani ve öldürücü korkunç şüphe doktorun aklından yıldırım gibi geçti. Sözlerinin ardından banyoda meydana gelen elektrikli sessizliği hissedip aynaya baktı. Kızılsaç'ın yüzü bir inanamazlık ifadesiyle allak bullak olmuş, gözleri yuvalarından fırlamış, ağzı garip bir biçimde çarpılmış, benzi ölü gibi sararmıştı.

— Üç ay mı, dört ay mı... diye, kekeleyerek birşeyler söylemeye çalışıyordu; — düşük yapmak mı?..

Doktor dünyanın başına yıkıldığını hissetti. "Hay Allah kahretsin!" diye düşündü; "ne kadar aptalmışım, ne biçim bir hayvanmışım ben!" Ve işte o zaman, korkunç bir açıklık ve kesinlikle, Elianita'nın evlenmesinin, nişanıyla düğünüyle birkaç haftada olup bittiğini hatırlayıverdi. Gözlerini Antúnez'den ayırdı; ellerini kurulamayı uzattıkça uzatıyor, bu arada zihni de harıl harıl zavallı çocuğu içine ittiği cehennemden çıkaracak bir yalan, bir dönüş yolu bulmaya çalışıyordu. Sonunda bulup söylediği, kendisine aynı aptallığın devamı gibi geldi:

— Elianita benim bunun farkına vardığımı bilmemeli. Ben onu buna inandırdım. Sen de sakın rahatsız etme kızı. Durumu gayet iyi...

Genç adama gözucuyla bakarak hızla çıktı. Oğlan durduğu yerde kalakalmıştı; ağzı şimdi iyice açıktı, gözleri boşlukta, yüzü ter içindeydi. Banyonun kapısını içeriden kilitlediğini duydu. Şimdi ağlamaya başlayacak, diye düşündü; başını duvara vurmaya, saçlarını yolmaya koyulacak; bana da lânet okuyacak tabii, benden nefret edecek; hatta Eliana'dan çok, herkesten çok, benden nefret edecek!.. Derin bir üzüntü ve suçluluk duygusuyla, kafası kuşkularla dolu olarak, yavaş yavaş merdivenden salona indi; insanlara, bir otomat gibi, Elianita'nın bir şeyi olmadığını, az sonra aşağı geleceğini tekrarlayıp duruyordu. Biraz hava almak için bahçeye çıktı; temiz hava iyi geldi. Bara yaklaşıp bir susuz viski içti, sonra, saflığı ve iyi niyetiyle patlak vermesine sebep olduğu dramın sonunu beklemeden eve dönmeye karar verdi. Bürosuna kapanıp siyah maroken koltuğuna gömülerek, efkârını Mozart'ta boğmayı canı

öyle çekiyordu ki...

Bahçe kapısında, Richard'ı çimlerin üstünde ve felâket bir durumda buldu. Buda gibi bağdaş kurup sırtını demirlere dayamıştı; elbisesi buruşuk, otlarla kaplı, toz ve leke içindeydi. Ama asıl yüzünün hali, doktora Kızılsaç'la Elianita olayını bir an için unuttu rup onu durdurdu; kan çanağına dönmüş gözlerinde sarhoşluk ve çılgınlık eşit dozda artmıştı. Ağzının iki yanından salyalar süzülüyor, yüzü hem acıma duygusu hem de tiksinti veren garip bir ifade taşıyordu. Doktor eğilip yeğenini yerden kaldırmaya çalışırken, alçak sesle:

— Bu ne hal Richard, dedi; annenle baban seni böyle görmesin. Gel bize gidelim, geçinceye kadar bende kal: Ah oğlum, seni bu hallerde göreceğimi söyleseler inanmazdım...

Richard'ın başı yana devrilmişti; ona bakıyor, ama görmüyordu. Buna karşın söz dinleyip kalkmaya çalıştıysa da beceremedi; bacakları iş görmüyordu. Doktor onu iki kolundan tutup neredeyse havaya kaldırmak zorunda kaldı; omuzlarından destek olarak yürütmeye çalıştı. Richard paçavradan bebek gibi gevşek gevşek sallanıyor, ikide bir yere kapaklanacakmış gibi sendeliyordu. Salaverry Caddesinin kenarında durdular; doktor bir eliyle Richard'ı ayakta tutuyordu. "Bakalım bir taksi bulabilecek miyiz..." diye mırıldandı; "yoksa, yeğenim, bu gidişle sen sokağın köşesini bile bulamazsın." Geçen taksiler vardı, ama hepsi doluydu. Doktorun eli hep havadaydı, ama nafile. Bir yandan Elianita ve Antúnez olayının anısıyla ona eklenen bu bekleyiş, öbür yandan yeğeninin durumuna ilişkin kaygıları, o âna dek sükunetini hiç bozmamış olan doktoru da sinirlendirmeye başlamıştı. O sırada, Richard'ın dudaklarından dökülen tutarsız mırıltıların arasından, 'tabanca' sözü doktorun kulağına geldi. Acı bir gülümsemeyle, n'aapalım başa gelen çekilir diyerek, Richard'ın dinleyip yanıt vermesini beklemeksizin, kendi kendine konuşur gibi sordu:

— Peki, tabancayı ne için istiyorsun oğlum?

Bir yere odaklayamadığı öldürücü bakışlarını boşlukta gezdiren Richard'ın yanıtı yavaş, boğuk ve son derece açık oldu:

— Kızılkafa'yı öldürmek için! — Richard her heceyi buz gibi bir kinle söylemişti; biraz durdu, sonra, aniden gevşemiş, kırık bir sesle devam etti: — ...ya da kendimi!

Sonra tekrar kendi kendine mırıldanmaya devam etti; Alberto de Quinteros yeğeninin ağzında neler geveledığini anlamaz oldu. O sırada önlerinde bir taksi durdu; Doktor, Richard'ı zar zor arabaya tıkıp adresi söyledikten sonra kendisi de bindi. Tam hareket ederken Richard hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Doktor yeğenine bir kez daha dikkatle baktı. Oğlan amcasına sokuldu, başını göğsüne dayadı ve bütün vücudu sinirli kasılmalarla sarsılarak hıçkırmaya devam etti. Doktor kolunu onun omzuna atarak, az önce kızkardeşine yaptığı gibi eliyle saçlarını okşadı; dikiz aynasından kendilerini gözetleyen şoförü de, 'çocuk içkiyi fazla kaçırdı' anlamında bir jestle yatıştırdı. Göğsüne kıvrılmış, ağlamaya devam eden; gözyaşlarıyla, salya-sümüğüyle mavi elbisesini ve gümüşî kravatını berbat eden Richard'ı da öylece kendi haline bıraktı. Hatta, yeğeninin anlaşılmaz sayıklamaları arasında, birkaç kez kulağına gelen korkunç, ama buna karşın güzel, hatta saf ve masum sayılabilecek şu cümleyi duyduğu zaman bile, ne gözünü kırptı, ne de yüreği hopladı: "...çünkü ben onu erkek gibi seviyorum; gerisi bana vız gelir!.."

Evin bahçesinde, Richard'ın şiddetli kasılmalarla kusması, köpeği bile ürküttü ve kâhya ile uşakların kınayıcı bakışlarına neden oldu. Doktor Quinteros oğlanı kolundan tutup konuk odasına çıkardı; ağzını çalkalattı, giysilerini çıkarıp yatağa yatırdı ve güçlü bir uyku ilacı verdi; kendisi de yanında kalarak –oğlanın duyup göremeyeceğini pekâlâ bildiği– tatlı söz ve jestlerle onu sakinleştirmeye çalıştı. Bir süre sonra Richard'ın, gençlerin o derin uykusuna daldığını hissederek kalktı.

Kliniğe telefon edip bir felâket olmadıkça yarından önce oraya gelemeyeceğini haber verdi; kâhyasına, kim ararsa arasın evde olmadığını söyledi, duble viskisini doldurdu ve gidip müzik odasına kapandı. Birkaç saatlik barok ve hercai Venedik müziğinin, benliğini saran iç karartıcı havayı dağıtabilecek en iyi ilaç olduğunu düşündüğünden, pikaba birkaç tane Albinoni, Vivaldi ve Scarlatti plağı yerleştirdi; maroken koltuğunun sıcak yumuşaklığına gömüldü; lületaşından İskoç piposunu tüttürerek gözlerini kapadı ve müziğin o şaşmaz mucizesinin gelmesini bekledi. Gençliğinden beri kendine ilke edindiği bir ahlâk kuralını sınamak için çok uygun bir fırsat çıktığını düşünüyordu. Bu kurala göre, insanları yargıla-

maktansa anlamaya çalışmak daha doğruydu. Bu kadar güzel bir kızın neden apar topar bir sersemle evlenmeye karar verdiği; mahallenin yakışıklı jönü sörf kralının neden hiçbir kız arkadaşla birlikte görülmediği ve bu kadar zaman uslu uslu, hatta takdire lâyık bir heves ve istekle kendi kızkardeşine kavalyelik etmekle yetindiği, şimdi açıkça anlaşılıyordu. Doktor bunları düşününce, ne dehşete düşüyor, ne isyan ediyor, hatta ne de fazla şaşırıyordu. Daha ziyade gizli bir heyecan uyanıyordu içinde; sevecenlik ve acımayla karışık, yenemediği bir iyilik ve hoşgörü duygusu... Tütünün zengin kokusunu içine çeker ve içkinin içine akıttığı ateşin tadını çıkarırken, Richard için fazla kaygılanmanın gereksiz olduğunu düşündü. Roberto'yu, oğlunu öğrenim için yurtdışına, örneğin Londra'ya göndermeye ikna etmenin bir yolunu bulurdu; oğlan da orada geçmişi unutmasına yetecek yeni yaşantılar, yeni heyecanlar bulurdu nasıl olsa. Buna karşılık, doktoru asıl kaygılandıran ve ayrıca meraktan çatlatan, öykünün öteki iki kişisinin durumlarının ne olacağıydı. Doktorun kafasında bir sürü soru fır dönüyor, müziğin büyüsü benliğini sardıkça bunlar zayıflayıp seyrelseler bile kaybolmuyorlardı: Kızılsaç bu akşamdan tezi yok, ahlâksız karısını bırakır mıydı acaba? Belki de bırakmıştı bile? Yoksa sesini çıkarmayıp hem bir soyluluk hem de sersemlik örneği vererek, o kadar peşinden koştuğu bu aldatıcı kızla yaşamayı kabullenir miydi? Rezalet patlak verecek miydi, yoksa riyakârlık ve çiğnenmiş gurur duygusundan oluşan bir ar perdesi, bu San Isidro trajedisini sonsuza dek gözlerden saklayacak mıydı?..

ÜÇ

Daktilo olayından birkaç gün sonra Pedro Camacho'yu tekrar gördüm. Sabah yedi buçukta, ilk bülteni hazırlamış Bransa'da sütlü kahvemi içmeye gidiyordum ki, Radio Central'in kapıcı kulübesinin önünden geçerken, birden bizim Remington gözüme çarptı, hatta kulağıma çalındı; iri tuşlarının ruloya çarparken çıkardığı sesleri işittim, ama arkasında kimseyi göremedim. Başımı pencereden içeri uzatıp baktım: yazan Pedro Camacho'ydu. Bürosunu bu kulübeye kurmuşlardı demek. Bu basık tavanlı, köhne duvarlarını rutubet ve graffitilerin kemirdiği daracık odada, şimdi her tarafı dökülen, ama üstüne oturtulmuş makine kadar kocaman bir yazı masası vardı. Masanın ve Remington'un dev boyutları Pedro Camacho'nun küçümen cüssesini tam anlamıyla yutuyordu. Sandalyenin üstüne bir iki yastık ekleyip öyle oturmuştu; ama o halde bile yüzü ancak klavyenin yüksekliğine ulaşabiliyor, tuşlara vuran elleri gözlerinin hizasında gidip geldiği için, insana boks yapıyormuş izlenimi veriyordu. Kendini öylesine işine kaptırmıştı ki, yanıbaşında durduğum halde benim varlığımın farkında bile değildi. Dışarı uğramış gözleri kâğıda kilitlenmişti, dili de dişlerinin arasındaydı. Üstünde ilk günkü koyu takım elbisesi vardı; ne ceketini ne de papyonunu çıkarmıştı. Onu böyle, uzun saçlarıyla, XIX. yüzyıl ozanı kılığında, kendisine pek büyük gelen masa ve daktilonun önünde, üçüne birden küçük gelen odacığın içinde ciddi, ağırbaşlı, meşgul ve işine dalmış halde görmek, içimde hem acıma duygusu uyandırdı, hem de komik bir şey karşısında bulunma duygusu. Belime kadar odanın içine sarkarak,

— Amma da erkencisiniz Bay Camacho... diye selâm verdim.

Gözlerini kâğıttan ayırmadan, başıyla susmamı veya beklememi, -ya da her ikisini birden- isteyen otoriter bir hareket yapmakla yetindi. Ben ikinci yolu seçtim; cümlesini bitirmesini beklerken, masanın üstünün daktilo edilmiş kâğıtlarla dolu; yerlerin de, çöp kutusu olmadığından, buruşturulup atılmış lüzumsuz kâğıtlar-

la kaplı olduğunu gördüm. Az sonra işi bitmiş olacak ki ellerini klavyeden çekti, bana baktı, sonra kalkıp büyük bir resmiyetle sağ elini bana uzatarak, selâmımı bir özdeyişle yanıtladı:

— Sanatçının saati olmaz; hayırlı günler dilerim dostum!..

Bu daracık inde kendini rahatsız, sıkışık hissedip hissetmediğini sormayı düşünmedim bile; çünkü mutlaka, rahatsızlığın sanatçıya iyi geldiği şeklinde bir yanıt alacaktım. Onun yerine, kendisini kahve içmeye davet ettim. İncecik bileğinde sallanan tarihöncesinden kalma bir nesneye göz attıktan sonra mırıldandı: "Bir buçuk saatlik üretimden sonra herhalde bir şey içmeyi hak etmişimdir." Bransa'ya giderken, çalışmaya hep böyle erken mi başladığını sordum; kendisine esinin, öteki 'yaratıklardan' farklı biçimde, günışığıyla doğru orantılı olarak geldiği yanıtını verdi:

— Benim ilhamım güneşle birlikte doğar, diye açıklamaya başladı o ahenkli sesiyle -uyku mahmurluğunu henüz atamamış bir garson, çevremizde dolaşarak yerdeki izmaritler ve Bransa' nın çerçöpüyle karışık testere tozunu süpürüyordu. — Günün ilk ışığıyla birlikte ben yazmaya başlarım. Öğleyin beynim alev alev yanan bir meşaledir. Sonra yavaş yavaş ateşi düşer; akşam olunca yazmayı keserim, çünkü ocakta sadece korlar kalmıştır. Fakat bunun önemi yok, çünkü sahne sanatçısı da asıl başarısını öğleden sonra ve akşam gösterir. Gördüğünüz gibi, iyi düzenlenmiş bir çalışma sistemim vardır benim...

Gayet ciddi bir edayla konuşuyordu; benim orada olduğumun farkında bile değilmiş gibi bir hali vardı; karşısında muhatap değil ancak dinleyici kabul eden insanlardandı Pedro Camacho... Monoloğunu süslediği mekanik gülümsemelere -kıvrılan dudaklar, aradan görülen dişler, buruşan alın- karşın, ilk karşılaşmamızdaki gibi, mizah duygusundan hiç nasibi olmadığını görerek hayret ettim. Her dediğini aşırı bir resmiyetle diyor; bu da, kusursuz diksiyonu, gayet garip fiziği ve kılığı ve de tiyatroluk jestleriyle birleşince, ona son derece olağandışı, az rastlanır bir görünüm veriyordu. Her dediğine kaya gibi inandığı açıkça belli oluyordu: dünyanın hem en yapmacıklı hem de en samimi insanı karşısında bulunduğunuzu hissediyordunuz. Onu, otoriteyle ahkâm kestiği, sanatın o yüksek doruklarından, yücelikle ilgisi olmayan pratik sorunlar dünyasına indirmeyi denedim; yerleştiği evi uygun bulup

bulmadığını; dostları, arkadaşları olup olmadığını; kendisini Lima'da nasıl hissettiğini filan sordum. Gördüm ki, bu tür dünyevi konulara zerre kadar aldırış ettiği yoktu. Sorularımı, nezaket gereği katlandığını belli eder bir tavırla açıkladığına göre, Quilca Sokağında, Radio Central'e pek uzak olmayan bir 'atölye' bulmuş kendine; ama o zaten nerede olursa olsun kendini rahat hissedermiş; çünkü, efendim, sanatçının vatanı dünya değil miymiş!.. İçecek olarak da kahve yerine naneli adaçayı istedi; bana ciddiyetle açıkladığına göre, damağa verdiği tattan başka, 'insanın zihnini de açarmış...' Çayını, her defasında fincanı dudaklarına götürmek için gerekli zamanı hesaplıyormuş gibi düzenli ve küçük yudumlarla içti; bitirir bitirmez kalktı, hesabı paylaşmak için ısrar etti ve Lima'nın semtlerini ve caddelerini gösteren bir şehir planı satın almak için kendisiyle birlikte gelmemi istedi. Aradığı şeyi Union Caddesinde, bir seyyar gazete dağıtıcısında bulduk. Oracıkta planı açıp gözden geçirdi ve mahallenin ayrı ayrı renklerle gösterilmiş olmasına memnun oldu. Planın fiyatı olan yirmi *sol* için bir fiş istedi. Radyoya dönerken, kuralını da koydu:

— Bu benim işimle ilgili bir çalışma aracıdır; o tüccarların bunun parasını bana ödemeleri gerekir.

Yürüyüşü bile kendine özgüydü: treni kaçırmaktan korkuyormuş gibi, hızlı, sinirli... Radio Central'in kapısında ayrılırken, bir sarayı gezdirir gibi, küçük bürosunu gösterdi:

— Neredeyse cadde üzerinde... dedi, kendinden ve olayların gidişinden memnun bir tavırla... Kaldırımda çalışıyorum dense yeridir...

— Peki, insanların, arabaların bu gürültüsü?.. diye bir lâf sokuşturacak oldum. Dikkatinizi dağıtmaz mı bu durum?

— Bilâkis! diye yatıştırdı beni; bir özdeyiş daha yumurtlama fırsatı çıktığına memnundu. — Ben hayatı yazıyorum; bu gerçeklik, otantiklik damgası eserlerim için gereklidir.

Tam gidiyordum ki, işaret parmağıyla beni geri çağırdı; Lima planını göstererek, ertesi gün veya daha sonra kendisine şehir hakkında bazı bilgiler vermemi istedi. Bundan büyük sevinç duyacağımı söyledim.

Panamericana'daki kulübemde Pascual'i buldum; dokuz bülteni elinde hazırdı. Yardımcımın o çok sevdiği haberlerden biriyle

başlıyordu bülten. Pascual, haberi *La Cronica*'dan yürütmüş ve kendine özgü sıfatlarla allayıp pullamıştı: "Fırtınaların kol gezdiği Antil Denizinde, dün gece, Panama bandıralı yük gemisi *Shark*, sekiz kişilik mürettebatını da birlikte ölüme götürerek sulara gömüldü; boğulan gemicilerin cesetleri, adı geçen denizde cirit atan köpekbalıkları tarafından didik didik edildi..." 'Didik didik etmek' yerine 'parçalanmak' koyup 'adı geçen' ve 'fırtınaların kol gezdiği' deyimlerini çıkardıktan sonra yayına izin verdim. Kızmadı; zaten Pascual hiç kızmazdı, fakat canının sıkıldığını belli etmeden de edemedi:

— Ah şu Mario, benim üslubumun içine etmese olmaz!

Bütün hafta boyunca, Ancash'taki bir *hacienda*'da doktorluk yapan Pedro Amcamdan öğrendiğim bir olaydan yola çıkarak, bir öykü yazmaya uğraşmıştım. Köylünün biri '*pishtaco*' (şeytan) kılığına girip bir başkasını korkutmak istemiş ve geceleyin o kılıkta aniden adamın önüne çıkıvermiş; beriki o derece korkmuş ki, elindeki *machete*'yi şeytanın kafasına indirdiği gibi kafayı ikiye bölerek zavallı *pishtaco*'yu öbür dünyaya göndermiş, sonra da dağlara kaçmış. Bir zaman sonra düğünden dönen bir grup köylü, köyün çevresinde dolanan bir *pishtaco*'ya rastlamış ve sopalarla döve döve öldürmüşler. Meğer bu zavallı, ilk *pishtaco*'yu öldüren adam değil miymiş! Adamcağız geceleri gizlice ailesini ziyaret etmek için şeytan kılığına giriyormuş... Katiller de korkudan dağlara kaçmışlar ve aynı şekilde *pishtaco* kılığına girerek geceleri köye inmeye başlamışlar; bu arada içlerinden ikisi, korkudan ödleri kopan köylüler tarafından *machete* ile temize havale edilmiş; öldürenler de, tabii, hemen dağlara... Hikâye böyle devam ediyordu, ama benim asıl anlatmak istediğim, Pedro Amcamın çiftliğinde neler olduğu değil de, aklıma gelen ilginç bir sondu: Bir an geliyor, bir sürü sahte *pishtaco*'nun arasına gerçek Şeytan da katılıyordu çaktırmadan... Öykümün adını 'Nitel Sıçrama' koyacaktım; son zamanlarda keşfettiğim Borges'in öyküleri gibi duygusuz, aydınca, yoğun ve alaycı bir eser olsun istiyordum. Panamericana'nın bültenleri, üniversite ve Bransa kafelerinden arta kalan tüm zamanlarımı öyküme hasrediyor, ayrıca öğle ve akşamları dedemlerde de yazıyordum. O hafta hiçbir amcama yemeğe gitmedim, kuzinlerime alışılmış ziyaretlerimi yapmadım, hatta sinemaya bile gitmedim. Boyu-

na yazıyor ve yırtıyordum; daha doğrusu, yazdığım her cümle daha biter bitmez gözüme felâket görünüyor ve baştan başlıyordum. Yazım yanlışlarının, okunaksız bir yazının rastlansal ve anlamsız şeyler olmadığına; birer uyarı (bilinçaltından, Tanrıdan ya da başka birilerinden gelen) ve cümlenin sağlam olmadığını, yeniden kurulması gerektiğini hatırlatan birer dikkate çağrı niteliği taşıdığına kesinlikle inanıyordum. Pascual yakınıp duruyordu: "Vay be! Genaro'lar bu kâğıt israfını görseler, mutlaka ücretimizden keserler!.." Sonunda bir perşembe günü, öykümün aldığı son biçim içime sindi: beş sayfalık bir monologdu bu; sonunda, anlatanın, Şeytan'ın kendisi olduğu ortaya çıkıyordu. Panamericana'nın öğle bülteninden sonra, *Nitel Sıçrama*'yı kulübemde Javier'e okudum.

— Mükemmel, dostum! diye alkışladı. Ama bu zamanda Şeytan üzerine yazı yazılır mı? Neden gerçekçi bir öykü yazmıyorsun? Neden Şeytanı aradan çıkarıp her şeyi düzmece *pishtaco*'lara bırakmıyorsun? Ya da fantastik bir öykü olabilir, içini istediğin kadar hayaletle filan doldurabilirsin. Ama Şeytan! Olur mu? Hiç olmaz, çünkü din kokar öykün, yobazlık kokar, ne bileyim, modası geçmiş şeyler kokar işte...

Javier gidince *Nitel Sıçrama*'yı parça parça edip kâğıt sepetine attım, *pishtaco*'ları unutmaya karar verdim ve Lucho Amcamlara öğle yemeğine gittim. Orada, Bolivyalı hanımla adını duyduğum biri arasında, romantik birşeyler dönmeye başladığını öğrendim. Adam, Arequipa senatörü zengin Adolfo Salcedo'ydu; bir yerlerden bizim kabileye akraba da oluyordu galiba. Olga Yenge durumu yorumluyordu:

— Bu talibin iyi yanı şu ki, çuvalla parası var, sosyal durumu dersen, parlak mı parlak; üstelik Julia'yla ilgili niyeti de ciddi. Ona evlenme teklif etmiş.

— Kötü yanı da şu ki, diye karşılık veriyordu Lucho Amca, don Adolfo elli yaşında ve hakkındaki korkunç iddiayı hâlâ yalanlamış değil. Kardeşin onunla evlenirse ya rahibe olacak ya da zina yapacak.

— Carlota'yla ilgili o hikâye tipik Arequipa dedikodularından biri, diye yanıtlıyordu Olga Yenge; Adolfo tam bir erkek gibi görünüyor.

Senatörle doña Carlota arasındaki 'hikâyeyi' çok iyi biliyor-

dum; çünkü o olay da, yine Javier'nin övgüleri yüzünden çöp sepetini boylayan bir başka öyküme konu olmuştu. Evlenmeleri, tüm Güney Peru'da büyük yankı uyandırmıştı, çünkü her ikisinin de Puno'da geniş arazileri vardı ve birleşmeleri, işin toprak ağalığı yönünü ön plana çıkarıyordu. Tören için ölçüyü büyük tutmuşlardı; nikâh o güzel Yanahuara Kilisesinde kıyılmış, ardından Peru'nun dört bir yanından gelen davetlilere, dillere destan bir şölen verilmişti. Ancak, balayının daha iki haftası dolmadan, yeni gelin kocasını dünyanın bilmem hangi ülkesinde ektiği gibi, rezalet çıkmasından da korkmadan tekbaşına Arequipa'ya dönmüş ve evliliğinin iptali için Roma'ya başvuracağını ilan ederek herkesi şaşkına çevirmişti. Adolfo Salcedo'nun annesi, bir pazar günü on bir ayininden çıkarken doña Carlota'yı kapıda yakalamış ve katedralin içinde bulunduklarına aldırmadan, öfkeyle bir güzel fırçalamıştı:

— Seni şırfıntı seni! Söyle bakayım, oğlumu neden terk ettin?

Puno'lu hanımağa, tam bir ağa edasıyla ve herkesin duyabileceği şekilde, yüksek sesle yanıt vermişti:

— Çünkü hanımefendi, sizin oğlunuz her erkeğin sahip olduğu o şeyi sadece çişini yapmakta kullanıyor!

Kadın dini nikâhı iptal ettirmeyi de başarmıştı; o zamandan beri Adolfo Salcedo aile toplantılarının bitmez tükenmez şaka ve espri konusu idi. Julia Teyzeyle tanıştıktan sonra ise zavallıyı davetleriyle sıkboğaz eder olmuştu; ikide bir Grill Bolivar'a ya da '91'e götürüyor, çeşit çeşit parfümler hediye ediyor, sepet sepet çiçekle adeta bombardımana tutuyordu. Ben ise bu romantik ilişkiden mutluydum; Julia Teyzenin, bu yeni yavukluya da güzelce pençelerini geçireceğini umuyordum. Fakat o, bu umudumu boşa çıkardı; bir gün kahve saatinde, yemek salonuna girer girmez –eli kolu paketlerle yüklüydü– bir kahkaha atarak durumu haber verdi:

— Söylentiler doğruymuş! Senatör Salcedo fos çıktı!..

— Julia! Rica ederim, terbiyesizlik etme! Olga Yenge kardeşinin tavrını beğenmemişti... — Duyan da şey sanacak...

— Ne var bunda? Julia Teyze toprak ağasının acıklı durumuna seviniyormuş gibi, hiç tınmadan açıklamasını sürdürdü. — Bu sabah durumu bana kendisi anlattı zaten.

Senatör yirmi beş yaşına kadar gayet normalmiş. Müessif ka-

za o sıralarda, Amerika Birleşik Devletlerinde geçirdiği o uğursuz tatilde meydana gelmiş. Chicago'da, San Francisco'da ya da Miami'de (Julia Teyze hangi şehirde olduğunu tam çıkaramıyordu) genç Adolfo bir kabarede bir kızı tavlamış, daha doğrusu tavladığını sanmış. Kadın bunu bir otele götürmüş; yatakta, tam işin ortasında iken, sırtında bir bıçağın ucunu hissetmez mi! Dönüp bakmış: iki metre boyunda, tek gözlü bir dev... Aslında Adolfo'yu hırpalamamışlar, vurma, yaralama filan olmamış; sadece saatini madalyonunu ve tabii üstündeki dolarları alıp gitmişler. Fakat uğursuzluk da işte o zaman başlamış. Adolfo bir daha o işi başaramamış. Ne zaman bir kadınla birlikte yatağa girse, tam eyleme geçtiği sırada, sırtında, tam belkemiğinin üstünde, bıçağın soğuk ucunu hissediyor, tek gözün suratı gözünün önüne geliyor, vücudunu ter basıyor ve bütün heyecanı sönüyormuş. Bir sürü hekime, psikoloğa başvurmuş; hatta Arequipa'lı bir üfürükçüye bile gitmiş. Adam onu mehtaplı gecelerde, yanardağların eteğinde diri diri toprağa gömüyormuş. Ama nafile!..

— Bu kadar katı yürekli olma, zavallı adamla alay etme bari!.. Olga Yenge bunu derken bir yandan da kıkır kıkır gülüyordu.

— Böyle kalacağını bilsem, parası için onunla evlenirdim, diyordu Julia Teyze, domuzluğuna... Ama ya onu iyileştirirsem! Düşünün bir kere, o yaşlı sarsak yitirdiği bütün zamanı benimle telafi etmeye kalkarsa halim nice olur!..

Arequipa senatörünün başına gelenleri duysa, Pascual'in ne kadar mutlu olacağını, ne büyük coşkuyla bir bültenin tamamını ona ayıracağını düşündüm. Lucho Amca, bu arada, böyle ince eleyip sık dokumaya devam ederse Peru'da koca bulamayacağını söyleyerek Julia Teyzeyi uyarıyordu. O ise, burada da Bolivya'da olduğu gibi yakışıklı çocukların yoksul, zenginlerinse çirkin olduklarını; kazara yakışıklı bir zengin bulacak olsa onun da evli çıktığını söylüyordu yana yakıla. Derken birdenbire bana döndü; beni şöyle bir süzüp tekrar sinemaya sürüklenmekten korktuğum için mi bütün hafta ortalarda görünmediğimi sordu. Ondan değil, dedim; bir sınav hikâyesi uydurdum gerekçe olarak; sonra da o akşam sinemaya gitmeyi teklif ettim.

— Harika! Öyleyse Leuro'ya, diye karar verdi bana hiç sormadan... Filmde seller gibi gözyaşı dökülüyormuş.

Radyo Panamericana'ya dönerken dolmuşta, Alfredo Salcedo olayıyla ilgili yeni bir öykü denemesi yapmak düşüncesiyle oyalandım bir süre. Şöyle, S. Maugham işi, hafif ve eğlenceli bir şey ya da Maupassant'da olduğu gibi muzipçesine erotik bir eser olabilirdi. Radyoda, oğul Genaro'nun sekreteri Nelly, masasında kendi kendine gülüyordu. Neden acaba?

— Radio Central'de Perdo Camacho'yla baba Genaro arasında sorun çıktı, diye anlattı. Bolivyalı, yazdığı dizilerde Arjantinli aktör istemiyor kesinlikle, yoksa çekip gidermiş! Luciano Pando ile Josefina Sánchez'in de desteğini sağlamayı başardı ve istediğini elde etti. Şimdi bazı sözleşmeler iptal edilecek. Nasıl, durum şenlikli, değil mi?

Perulu spiker, sunucu ve oyuncularla, dalga dalga Peru'ya gelen –çoğu politik nedenlerle sınırdışı edilmiş– Arjantinliler arasında amansız bir rekabet vardı; Bolivyalı yazıcının, yerli meslektaşlarının sempatisini kazanmak için böyle davrandığını düşündüm bir an. Meğer hiç de öyle değilmiş! Onun bu tür hesaplar yapabilecek biri olmadığını çok geçmeden anladım. Genel olarak Arjantinlilere, özel olarak da Arjantinli tiyatro oyuncularına karşı beslediği kin, her türlü çıkar kaygısından uzak görünüyordu. Yedi bülteninden sonra gidip biraz boş zamanım olduğunu ve ihtiyaç duyduğu bilgileri verebileceğimi söyledim. Beni inine aldı ve cömertçe bir jestle, kendi sandalyesinin dışında, orada bulunan tek oturulabilecek yeri, yani büro olarak kullandığı koca masanın bir köşesini, ikram etti. Ceketiyle küçük papyonu yine üzerindeydi; masanın üzeri de daktilo edilmiş ve özenle Remington'un yanına istiflenmiş kâğıtlarla doluydu. Duvarın bir bölümünü, raptiyelerle tutturulmuş Lima planı kaplıyordu. Planın renkleri daha çoğalmış, her mahalle kırmızı kalemle çizilmiş garip işaretlerle ve ayrı ayrı harflerle doldurulmuştu. Bu işaretlerin ve harflerin ne anlama geldiklerini sordum.

Her zaman içten içe bir hoşnutluk ve iyilikseverlik ifadesi taşıyan o mekanik gülümsemelerinden biriyle, sorumu kabul ettiğini belli etti. Sandalyesine güzelce yerleşti ve söylevine başladı:

— Ben hayat üzerine çalışırım; benim eserlerim, tırnağın ete yapıştığı gibi hayata yapışır. O işaretlere işte bu nedenle ihtiyacım var. Bu dünyanın böyle olup olmadığını bilmek isterim ben.

Eliyle planı gösteriyordu; söylediklerinin anlamını çözmek için başımı plana yaklaştırdım. Harflerin anlamını çıkarmak mümkün değildi; bilinen hiçbir kişi ya da kurum adının başharflerine benzemiyorlardı. Açık olan tek şey, Miraflores ile San Isidro, La Victoria ile El Callao gibi birbirine hiç benzemeyen semtlerin kırmızı çemberler içine alınmış olmasıydı. Hiçbir şey anlamadığımı ve bütün bunları bana açıklamasını söyledim.

Sabırsızlanarak ve bir rahibin ses tonuyla:

— Gayet basit, diye yanıt verdi. En önemlisi hakikattir; hakikat her zaman sanattır, buna karşılık yalan sanat değildir, ya da çok ender durumlarda olabilir, Lima'nın, planımda işaretlediğim gibi olup olmadığını bilmem lâzımdır. Mesela, iki *A* San Isidro'ya uygun düşüyor mu? Orası bir Atılgan Aristokrasi ya da Aristokratik Akçalılar semti mi?

Sözcük başlarındaki iki *A*'yı üstüne basa basa söylüyordu; söyleyişi, vurguları, "Güneşin ışığını yalnızca körler göremez," der gibiydi. Lima'nın mahallelerini, semtlerini, sosyal ölçekteki yerlerine göre sınıflamıştı. Ama asıl ilginç olan, yaptığı nitelemeler, kullandığı terimlerdi. Bazıları tam denk düşmüştü, ama birçoğunun gerçekle hiç ilgisi yoktu. Örneğin, *E.K.P.O.S.* (Ev Kadınları Profesyonel Orta Sınıfı) harflerinin Jesus Maria Mahallesine uygun olduğunu ben de kabul ettim; ama, La Victoria ve El Porvenir semtlerine yakıştırdığı korkunç *S.O.İ.F.* (Serseri-Oğlancı-İpsiz-Fahişe) dövizini oldukça haksız bulduğumu; El Callao'yu basit bir *G.B.M* (Gemici-Balıkçı-Melez)'ye, El Agustino'yu da *U.İ.K.Y.* (Uşak-İşçi-Köylü-Yerli)'ye indirgemesinin ise çok tartışma götürür bir değerlendirme olduğunu belirttim.

Pigme ellerini hokus pokus yapar gibi oynatarak cehaletimi giderdi:

— Bu, bilimsel değil sanatsal bir sınıflamadır azizim. Beni ilgilendiren, her mahalledeki *bütün* insanlar değil, yalnızca en göze çarpanlar, o yere öz rengini ve havasını verenlerdir. Eserimde çizdiğim bir kişilik kadın doktoruysa, mesleğine denk düşen bir yerde oturmalıdır; jandarma komutası ise, yine aynı şey...

Şehrin insan topoğrafyası hakkında beni sıkı ve eğlenceli (bana göre eğlenceli, çünkü kendisi o cenaze ciddiyetini koruyordu) bir sorgudan geçirdi. En çok ilgisini çeken şeylerin, aşırı uçlara

ilişkin olduğunu fark ettim: milyonerlerle dilenciler, Zencilerle Beyazlar, azizlerle caniler... Verdiğim yanıtlara göre, bir saniye bile duraksamadan çalakalem işaretleri değiştiriyor, bazı harfleri siliyor, başkalarını ekliyordu; bu kataloglama sistemini kendisi icat etmiş ve çoktan beri kullanıyor gibi geldi bana... Peki, neden yalnızca Miraflores, San Isidro, La Victoria ve El Callao semtlerini işaretlemişti?

— Çünkü hiç şüphesiz başlıca sahneler buralarda geçecek, dedi, patlak gözlerini Napolyonca bir özbeğeniyle bu dört semtin üzerinde gezdirerek. Ben soluk renkleri, bulanık suyu, açık kahveyi sevmeyen biriyim. Benim için evet ya da hayır vardır; erkeksi erkeklerle kadınsı kadınlar, gündüz ya da gece vardır. Eserlerimin kahramanları ya soylu takımından ya ayaktakımından, ya rahibe ya da fahişedir. Ortadirek, dinleyicilerimi ilgilendirmediği gibi, bana da ilham vermez.

— Romantik yazarlara benziyorsunuz, diyecek oldum biraz münasebetsizce. Sandalyesinde bir hopladı; alınmıştı.

— Her neyse, dedi, aslında onlar bana benziyor. Ben hiç kimseden çalıntı yapmadım ömrümde... Hakkımda her şeyi diyebilirler, ama bu alçaklığı yakıştıramazlar. Buna karşılık benim eserlerim hep utanmazca yağmalanmıştır.

Kendisini romantiklere benzetmemde alınacak bir şey olmadığını, niyetimin şaka yapmak olduğunu açıklamaya yeltendiysem de başaramadım: beni dinlemiyordu bile. Öfkesi iyice kabarmıştı; kendisini dikkatle dinleyen bir topluluk karşısındaymış gibi, o harika sesini el kol hareketleriyle destekleyerek, içini döküyordu:

— Tüm Arjantin benim eserlerimin istilâsı altında, ama Rio de la Plata'lı yazar müsveddeleri tarafından bozulup yozlaştırılmış olarak! Siz hiç Arjantinli ile karşılaştınız mı? Sokakta bir Arjantinli görürseniz kaldırım değiştirin, çünkü Arjantinlilik uyuz gibidir, bulaşır!..

Benzi solmuştu, burnu titriyordu. Dişlerini sıktı, tiksintiyle suratını buruşturdu. Kişiliğinin bu yeni dışavurumu karşısında biraz afalladım, ne diyeceğimi bilemedim; durumu kurtarmak için beylik ve genel birşeyler geveledim. Latin Amerika'da telif haklarına ilişkin yasa bulunmamasının, fikir ve sanat eserleri mülkiyetinin korunmamasının üzücü olduğunu filan söyleyecek oldum. Ama yi-

ne çam devirmiştim.

— Mesele bu değil! diye daha büyük bir öfkeyle çenemi kapattı. Eserlerimin taklit edilmesi umurumda değil. Biz sanatçılar şan şöhret için değil, insan sevgisi uğruna çalışırız. Başka imzalarla bile olsa, eserimin dünyaya yayılmasından başka ne isteyebilirim ki? La Plata'lı kalem korsanlarının affedilmez suçu, librettolarımı bozmaları, berbat etmeleri... Ne yapıyorlar biliyor musunuz? Tabii, başlıkları ve kişilerin adlarını değiştiriyorlar, ama iş bununla kalmıyor. Arjantin'e özgü ayrıntılarla karıştırarak havasını, tadını değiştiriyorlar eserlerimin...

— Küstahlık... diye sözünü kestim, bu kez on ikiden vurduğuma emin olarak... Kendini bilmezlik işte...

Tükürür gibi başını salladı; trajedilere yakışır bir resmiyetle ve daracık ininde çınlayan boğuk ve yankılı bir sesle, ağır ağır, tanışıklığımız süresince kendisinden duyduğum tek küfür olan iki kaba sözcüğü söyledi:

— Hıyarlık ve kulamparalık!..

Hazır coşmuşken ağzından lâf almak, Arjantinlilere karşı beslediği kinin neden normal insanlara duyduğundan daha derin ve güçlü olduğunu öğrenmek arzusu uyandı içimde, ama onu böyle zıvanadan çıkmış görünce, buna cesaret edemedim. Yüzünde buruk bir ifade belirdi, sanki önünde hayaletler varmış da onları kovuyormuş gibi, elini gözlerinin önünden şöyle bir geçirdi. Sonra, acı çeker tavrını bırakmadan, yuvasının pencerelerini kapadı, Remington'un şaryosunu kilitledi, kılıfını geçirdi, papyon kravatını düzeltti; masasının gözünden kalın bir kitap çıkarıp koltuğuna kıstırdı ve bana 'çıkalım' diye işaret etti. Işığı söndürdü, hücrenin kapısını dışarıdan kilitledi. Kitabın ne olduğunu sordum. Cildin sırtını, bir kediyi okşuyormuş gibi sevgiyle sıvazladı; kitabı bana uzatırken, duygulu bir sesle mırıldandı:

— Eski bir serüven arkadaşı... Sadık bir dost ve işimde de en büyük yardımcım!..

Kitap, Espasa-Calpe tarafından yayınlanmış –kaba kapakları bir sürü leke ve çizikle dolu– tarihöncesinden kalma bir şeydi. Yazarı, tanınmamış, ama akademik bakımdan cafcaflı biri (Murcia Üniversitesi klasik edebiyat, gramer ve retorik bölümünden diplo-

malı Adalberto Castejon de la Reguera), adı da *Dünyanın En İyi Yüz Yazarından Bin Güzel Söz* idi. Bir de altbaşlık vardı: "Tanrı, hayat, ölüm, aşk, ıstırap v.b. hakkında Cervantes, Shakespeare, Molière vb. neler demişler."

Belén Sokağına gelmiştik bile. Veda için elimi uzatırken, saatime bakmak aklıma, bakınca da yüreğim ağzıma geldi: Saat on olmuştu! Sanatçının yanında yarım saat kadar kaldığımı sanıyordum; oysa kentin toplumsal-dedikodusal analiziyle Arjantinlilerin rezilliğinin tartışılması tam üç saat sürmüştü. Pascual'in on beş dakikalık dokuz bültenini Türkiye'den bir kundakçılık olayıyla, ya da El Porvenir Mahallesinden bir çocuk katiliyle doldurduğuna emin olarak Panamericana'ya koştum. Fakat işler o kadar da kötü gitmemişti galiba, çünkü asansörde rastladığım baba-oğul Genaro' lar hiç de öfkeli görünmüyorlardı. Lucho Gatica ile, yalnızca Panamericana'da çalışmak üzere Lima'ya gelmesi için bir haftalık sözleşme imzaladıklarını anlattılar. Kulübemde haber bültenlerini gözden geçirdim: idare ederdi. Telâşsızca, Miraflores dolmuşuna binmek üzere San Martín Alanına gittim.

Dedemlere saat on birde geldim; yatmışlardı bile. Yemeğimi hep fırında hazır bırakırlardı; ama bu kez –değişmez mönüm olan– pirinç ve sahanda yumurta garnitürlü pane biftek tabağından başka, titrek bir kalemle yazılmış bir de mesaj vardı: "Lucho Amcan aradı. Julita'yı ekmişsin, sinemaya gidecekmişsiniz; sen magandanın biriymişsin, arayıp özür dileyecekmişsin... Büyükbaban."

Bolivyalı bir yazıcı uğruna hem radyo bültenlerini hem de bir hanıma verdiğim randevuyu unutmak gerçekten biraz fazla kaçmıştı. İstemeden yapmış olduğum bu kabalık yüzünden, kafam bozuk yattım ve uykum gelinceye dek yatakta döndüm durdum. Beni ikide bir zorla sinemaya götürmeye çalışması ve öteki tuhaflıkları yüzünden bu duruma düştüğüme kendimi inandırmaya çalışıyordum; bir yandan da ertesi gün telefon ettiğimde kullanmak üzere bir özür, bir bahane arıyordum. Aklıma hiçbir şey gelmiyordu; doğrusunu söylemeye ise cesaret edemiyordum. Bunun üzerine, kahramanca bir jest yaptım ertesi gün. Sekiz bülteninden sonra şehrin merkezindeki bir çiçekçiye gidip yüz *sol* harcayarak bir demet gül yaptırdım. Üstüne iliştirdiğim karta da, uzun tereddütler-

den sonra, bana son derece zarif ve özlü bir deyiş gibi gelen şu sözcüğü yazdım: "Bağışlayın!.."

Öğleden sonra, iki bülten arasında, Arequipa senatörünün acıklı durumu üzerine yazmayı düşündüğüm erotiko-komik öyküye ilişkin bir iki taslak yaptım. O akşam bu konuda sıkı bir çalışma yapmaya niyetlenmiştim; fakat Panamericana'nın bülteninden sonra Javier gelip beni Barrios Altos'ta bir ispirtizma seansına götürdü. Medyum, Merkez Bankasının bürolarında tanışmış olduğum bir mahkeme kâtibiydi. Javier de bana ondan zaman zaman söz ederdi; çünkü adam ona, yalnız resmi seanslarda kendilerini çağırdığı zaman değil, hiç beklenmedik durumlarda ve çağrılmadan da onunla iletişim kuran ruhlarla yaşadığı bütün serüvenleri anlatıyormuş... Ruhlar adama çeşitli oyunlar oynuyorlarmış; örneğin sabahın köründe telefonu çaldırıyorlarmış: açınca, adamcağız telin öbür ucundan, yarım yüzyıl önce ölmüş olup halen arafta ikâmet eden (kadın bunu kendisi söylemişmiş!) büyük annesinin unutulmaz gülüşünü işitiyormuş. Ruhlar otobüste, dolmuşta, sokakta yürürken karşısına çıkıp kulağına birşeyler fısıldıyorlarmış; o ise hiç renk vermemek, sessiz kalmak (kendi dediğine göre, ruhları 'adam yerine koymamak') zorundaymış, yoksa insanlar onu deli filan sanırlarmış... Bunları dinleyince merakım alevlenmiş, Javier'den bu medyum kâtiple bir seans ayarlamasını istemiştim. Adam kabul etmişti, ama birkaç haftadan beri bizi havadan sudan bahanelerle oyalıyordu: ayın belli bazı evrelerini, gelgit olaylarındaki değişmeleri filan beklemek gerekmiş; hatta daha özel bazı etmenler de işe karışırmış, çünkü ruhlar rutubete, burçlara ve rüzgârlara karşı çok duyarlı imişler... vb. Sonunda, işte beklediğimiz gün gelmişti.

Medyum kâtibin evini bin güçlükle bulduk; Cangallo Sokağında, bir sosyal konut sitesinin en dibine sıkışmış pis ve dökülen bir daireydi burası. Adamın kendisi de, ilginçlik bakımından Javier'in anlattığının çok gerisindeydi. Altmış yaşlarında, dazlak, yalnız yaşayan ve merhem kokan, öküz bakışlı biriydi; konuşması da o derece yavan ve anlamsızdı ki, zavallının ruhlarla ülfeti olduğuna herkes kalıbını basabilirdi. Bizi dağınık ve pasaklı küçük bir salona aldı; bisküvi, taze peynir ve bir parmak kadar da pisco ikram etti. Sonra, saat on ikiyi vuruncaya değin, sıradan şeylerden söz

ediyormuş gibi, bize öbür dünyayla ilgili deneyimlerini anlattı. Olaylar yirmi yıl önce, ilk kez dul kaldığında başlamıştı. Karısının ölümü onu sonsuz ve onulmaz bir yasa boğmuş; fakat bir dost, ispirtizma yolunu göstererek, onu mahvolmaktan kurtarmıştı. Bu olay, hayatının dönüm noktası olmuştu.

— Bu yolla insan yalnız sevdiği varlıkları görüp işitmekle kalmıyor, diyordu, bir vaftiz törenini anlatır gibi doğal bir ifadeyle; aynı zamanda oyalanıyor, dertlerinden sıyrılmış da oluyor... Saatlerin geçtiğinin farkına bile varılmıyor...

Onu dinlerken, ölülerle konuşmanın bir film ya da futbol maçı türünden (ve herhalde daha az eğlenceli) bir şey olduğu izlenimi uyanıyordu kafamızda. Anlattığı öbür dünya da son derece beylik ve sıradan, insanda moral bırakmayan bir yerdi. Söylediklerine bakılırsa, orasıyla burası arasında hiçbir 'nitel' fark yoktu: ruhlar da bizim gibi hasta veya âşık oluyor, evleniyor, çocuk yapıyor, seyahat ediyorlardı; tek fark, onların hiç ölmemeleriydi. Ben bunları dinlerken, arada bir Javier'ye bakışlarımla "alacağın olsun!" diyordum. Derken saat geceyarısını çaldı. Kâtip bizi masanın çevresine oturttu (masa yuvarlak değil dört köşeydi), ışığı söndürdü ve el ele tutuşmamızı emretti. Kısa bir sessizlik oldu; o zaman, belki sabırsızlığın da etkisiyle, bir an durumun artık ilginçleşeceği duygusuna kapıldım. Fakat ruhlar sırayla geçmeye başlayınca, kâtip de o tekdüze sesiyle onlara sıkıcı mı sıkıcı, yavan mı yavan şeyler sormaya başladı: "Ee, söyle bakalım, nasılsın Zoilita? Sesini duyduğuma sevindim; burada yanımda dostlar var, hepsi de iyi insanlar, senin dünyanla ilişki kurmak istiyorlar... Nasıl, ne dedin? Selâm mı söyleyeyim? Elbette Zoilita, senin tarafından selâm söylerim kendilerine... Size çok çok selâm ediyor ve araftan daha çabuk çıkabilmesi için, mümkünse arasıra dua etmenizi diliyor..." Zoilita'nın ardından, daha birçok akraba ve dost, sürü sepet sökün etti; kâtip de hepsiyle benzer konuşmalar yaptı. Hepsi araftaydı; hepsi bize selâm gönderiyor ve hepsi de dua istiyordu! Javier içimizdeki bir merakı gidermek için ısrarla, cehennemden birini çağırmasını istediyse de medyum bir saniye bile tereddüt etmeden, bunun mümkün olmadığını açıkladı: *oradakiler*, ancak tek numaralı ayların ilk üç gününde *davet* edilebilirlermiş; geldiklerinde de sesleri belli belirsiz duyulabilirmiş ancak... O zaman Javier kendisini, kardeşleri-

ni ve annesini yetiştiren dadıyı istedi. Doña Gumercinda geldi, selâm etti; Javier'yi derin bir sevgiyle hatırladığını; Tanrının huzuruna çıkmak üzere araftan eşyalarını toplamakta olduğunu söyledi. Ben kâtipten, kardeşim Juan'ı çağırmasını istedim. Şaşılacak şey, (çünkü kardeşim filan yoktu benim!) Juan çıkageldi ve medyumun o huşu veren sesiyle, kendisi için kaygılanmamamı, Tanrının huzurunda olduğunu ve hep benim için dua ettiğini söyledi. Bu haberi alınca rahatladım ve seansla ilgilenmeyi bırakıp kafamdan, senatörle ilgili öyküyü yazmaya koyuldum. Bilmecemsi bir başlık geldi aklıma: 'Yarım Kalmış Yüz'. Javier yılmadan, kâtipten bir melek, ya da hiç olmazsa Manco Capac gibi tarihi bir kişilik çağırmasını isterken, ben, sonunda senatörün Freud'lük bir fantezi yardımıyla sorununu çözeceğine karar vermiştim: sevişirken eşinin gözlerini siyah bir korsan bandıyla kapatacaktı...

Seans sabahın ikisine doğru bitti. Barrios Altos sokaklarında bizi otobüse binmek üzere San Martín Alanına götürecek bir taksi veya dolmuş ararken, Javier'e acımasızca verip veriştiriyordum: onun yüzünden öbür dünya gözümde tüm gizemini ve şiirselliğini yitirmişti; onun yüzünden, tüm ölenlerin salaklaştıklarını açıkça görmüştüm; onun yüzünden artık inançsız bile olamayacak ve bundan böyle, gerçekten var olan öbür dünyada beni sonsuz bir geri zekâlılık ve can sıkıntısının beklediğini kesinlikle bilerek yaşayacaktım... Neyse, sonunda bir taksi bulduk; ücretini de ceza olarak Javier ödedi.

Evde, pane biftek, pirinç ve yumurtanın yanında, yine bir mesaj buldum: "Julia aradı. Güllerini almış; çok güzellermiş; çok hoşuna gitmişler. Ama onu bugünlerde yine sinemaya götürmekten böylelikle kurtulduğunu sanıyorsan aldanıyormuşsun... Büyükbaban."

Ertesi gün Lucho Amcanın doğum günüydü. Hediye olarak bir kravat aldım; tam amcamlara gitmeye hazırlanıyordum ki bir aksilik oldu; oğul Genaro kulübeme damladı ve beni zorla Raimondi'ye öğle yemeğine götürdü. Pedro Camacho'nun pazartesi başlayacak olan radyo temsillerini halka duyurmak üzere, pazar günkü gazetelerde çıkacak olan reklamların hazırlanmasında kendisine yardım etmemi istiyordu. Peki, bu reklamların yazılmasında sanatçının kendisi de işe karışsa daha mantıklı olmaz mıydı?

— Olurdu, ama kabul etmedi, diye açıkladı oğul Genaro, sigarasını baca gibi tüttürerek. Senaryolarının böyle paralı reklamlara ihtiyacı yokmuş. Oldukları gibi, yardımsız, kendilerini kabul ettirirlermiş. Bir sürü böyle boş lâkırdı işte... Herif gerçekten karmaşık bir tip, manyaklıktan yana eksiği yok. Arjantinlilerle olanları öğrendin mi? Adamların sözleşmelerini iptale, tazminatlarını ödemeye zorladı bizi. Umarım yapacağı programlar, isteklerine ve koştuğu şartlara değer.

Raimondi Lokantasının eskiliğinin kanıtı olarak oraya salıverilmiş gibi tavan kirişlerinin üzerinde gezinen küçük boz sıçanlara arasıra bir göz atarak, soğuk birayla iki dilbalığımızı mideye indirir ve reklam metinlerini yazarken, oğul Genaro bana Pedro Camacho'yla anlaşamadığı bir başka noktayı daha anlattı: Yazıcının Lima'daki kariyerinin başlangıcını oluşturan dört radyo oyunundaki kişiler... Dördünde de kahraman, 'olağanüstü genç kalmış' elli yaşlarında bir adammış.

— Bütün kamuoyu yoklamalarının, seyircinin otuz-otuz beş yaşlarında kahramanlar istediğini gösterdiğini anlatmaya çalıştık, ama nafile... diye sızlanıyordu oğul Genaro, ağzından burnundan dumanlar savurarak. Herif katır gibi inatçı, Nuh diyor peygamber demiyor. Bir hata yaptıysak diye korkuyorum. Ya bu Bolivyalı koskoca bir fiyasko olursa?..

Bir gün önce, Radio Central'daki ininde yaptığımız konuşmada, sanatçının ateşli bir şekilde elli yaşlarındaki kişileri savunduğunu hatırladım. Beynin ve duygusal gücün doruğuna ulaştığı yaş, diyordu; tecrübe ve olgunluk çağı; kadınlar tarafından en beğenildiğimiz, erkeklerce de en korkulduğumuz yaş... Ayrıca, ilginç bir nokta, ihtiyarlığın 'seçime bağlı' bir şey olduğunu da, ısrarla ve vurgulayarak belirtmişti. Bundan, Bolivyalı yazıcının elli yaşlarında olduğu ve yaşlanmaktan ödünün koptuğu sonucunu çıkarmıştım: bu mermerden yontulmuş karakterde bu kadarcık beşeri zaaf çok sayılmazdı.

Reklamları yazıp bitirdiğimizde Miraflores'e kadar gitmek için çok geç olmuştu; bu nedenle Lucho Amcaya telefon ettim, akşama gelip yaş gününü kutlayacağımı söyledim. Akşam bütün aileyi orada bulacağımı sanıyordum, oysa Olga Yenge ile Julia Teyzeden başka kimse yoktu. Akrabalar gündüzden gelip gitmişlerdi.

Viskilerini yudumluyorlardı, bana da bir bardak koydular. Julia Teyze güller için tekrar teşekkür etti. –gülleri salondaki sehpanın üzerinde görmüştüm, çok azdılar– ve her zamanki gibi takılmaya başladı: ne tür bir 'program' çıkmıştı da onu böyle ekmiştim acaba? Üniversiteli bir 'piliç' mi, yoksa radyodaki o karılardan biri mi? Julia Teyze mavi bir rob ve beyaz ayakkabılar giymişti; makyajına ve saçlarına bakılırsa, kuaförden yeni çıkmış olmalıydı. Pervasız, açık bir gülüşü, boğukça bir sesi ve küstah bakışları vardı. Biraz geç olmakla birlikte, onun çok çekici bir kadın olduğunun farkına vardım. Lucho Amcanın ayranı kabardı, insan elli yaşını bir kez yaşar diyerek bizi Grill Bolívar'a davet etti. İki günde ikinci kez, hadım ve sapık senatörle ilgili öykümü savsaklamak zorunda kalacağımı düşündüm (sahi, adını böyle koysam olmaz mıydı?). Fakat buna üzülmedim; tersine, bu eğlenceye katıldığıma çok mutlu olduğumu hissettim. Olga Yenge beni iyice gözden geçirdikten sonra kılık-kıyafetimin Grill Bolívar'a pek uygun olmadığına karar verdi ve biraz buruşuk eski elbisemi dengelemek üzere Lucho Amcamdan temiz bir gömlekle ciyak ciyak renkli bir kravat ödünç istedi. Gömlek bana bol geldi; yakamın havada kaldığını endişeyle gördüm (bu da Julia Teyzenin bana Temel Reis demesine neden oldu.).

Grill Bolívar'a hiç gitmemiştim; bana dünyanın en kibar ve en seçkin yeri; yemekleri de tattığım en lezzetli şeyler gibi geldi. Bir orkestra bolerolar, pasodobleler, blues'ler çalıyordu; gecenin yıldızı da süt gibi beyaz tenli bir Fransız kadındı. Şarkılarını okşayıcı bir sesle ve mikrofonu mastürbasyon yapar gibi elinde sıvazlayarak söylüyordu. Kadehlerin ritmine uygun olarak coşkunluğu artan Lucho Amca da kadını, Fransızca olduğunu iddia ettiği bir dille 'teşci' ediyordu: "Vravooo! Vravooo mamuazel çeri!" Olga Yengeyi de sürükleyerek piste ilk atılan ben oldum; buna kendim de pek şaştım, çünkü dans etmeyi bilmiyordum (o zamanlar edebiyat uğraşının dans ve sporla bir arada gidemeyeceğine kesinkes inanıyordum!). Bereket versin pist kalabalıktı da, loş ışıkta ve daraşlıkta kimse bunun farkına varmadı. Bu sırada Julia Teyze de, Lucho Amcayı figürler yapmaya zorlayarak zavallının emdiği sütü burnundan getiriyordu. Julia harika dans ediyordu; hemen bütün erkeklerin gözü onun üstündeydi.

Sonraki parçada Julia Teyzeyi dansa kaldırdım. Dans bilmediğimi söyleyip onu önceden uyardım, ama orkestra çok ağır bir blues çaldığı için, görevimi onurlu biçimde tamamlayabildim. İki dans yaptık ve bu sırada Lucho Amcayla Olga Yengenin masasından oldukça uzaklaştık. Parçanın sonunda, Julia Teyze benden ayrılmak için bir hareket yaparken onu tuttum ve dudaklarının hemen yanından, yanağından öptüm. Bir mucize karşısındaymış gibi, bana şaşkın şaşkın baktı. Orkestra değişmişti, biz de masamıza döndük. Orada Julia Teyze, erkeklerin elli yaşından sonra kart zampara olduklarını söyleyerek Lucho Amcaya takılmaya başladı. Arada sırada, sanki orada olup olmadığımı kontrol eder gibi, bana da bir göz atıyordu; kendisini öpmüş olduğuma hâlâ inanmadığı, bakışlarından açıkça anlaşılıyordu. Olga Yenge yorgundu, eve gitmek istiyordu, ama ben bir dans daha edelim diye ısrar ettim. Lucho Amca "entel gencimiz kendini dağıtıyor," diye durumu değerlendirdikten sonra, son dans için Olga Yengeyi ortaya çekti. Ben de Julia Teyzeyi piste sürükledim. Dans ederken (ilk kez) ağzını bile açmıyordu. Çiftlerin arasında, amcamla yengem bizden uzaklaşınca, Julia'yı kendime çektim ve yanağını yanağına yapıştırdım. Utanmış bir tavırla mırıldandığını duydum: "Dinle, Marito..." Fakat sözünü kesip kulağına fısıldadım: "Bana Marito demeni yasaklıyorum." Yüzünü biraz geri çekip bana baktı, gülümsemeye çalıştı. O zaman, hemen hemen mekanik bir hareketle eğildim ve onu dudaklarından öptüm. Çok kısa bir öpücüktü bu, ama o bunu hiç beklemediğinden şaşaladı ve bir an dans etmeyi kesti. Şaşkınlığı artık tam ve kesindi: gözleri iri iri, ağzı da bir karış açılmış ve öylece kalmıştı. Parça bitince Lucho Amca hesabı ödedi ve çıktık. Miraflores'e giderken – ikimiz de arabanın arka koltuğundaydık – Julia Teyzenin elini elime alıp sevgiyle sıktım ve bir daha bırakmadım. Elini çekmedi, ama hâlâ şaşkınlığının geçmediğini hissediyordum; eve gelinceye kadar ağzını açmadı. Dedemlere döndüğüm zaman, acaba benden kaç yaş büyük, diye soruyordum kendi kendime...

DÖRT

El Callao'nun, kurt ağzı gibi karanlık ve nemli gecesinde, Çavuş Lituma kaputunun yakasını kaldırdı, ellerini ovuşturdu ve görevini yapmaya hazırlandı. Hayatının en olgun ve dolgun çağında, ellilerinde, bütün Jandarma Örgütünün saygı duyduğu bir adamdı. En yoksul ve unutulmuş karakollarda, hiç sızlanmadan görev yapmıştı; vücudunun çeşitli yerlerinde, suça karşı verdiği mücadelenin izleri vardı. Peru hapishaneleri onun kelepçe taktığı canilerle doluydu. Günlük emirlerde personele örnek gösterilmiş, resmî söylevlerde göklere çıkarılmış, iki kez de madalya atmıştı. Fakat bütün bu şan ve şeref onun, cesareti ve dürüstlüğü kadar büyük olan alçakgönüllülüğüne hiç halel getirmemişti. Bir yıldır El Callao'da dört numaralı karakolda görev yapıyordu; üç aydan beri de, kaderin bir liman çavuşuna yükleyebileceği en ağır yükümlülüğü üstlenmişti: gece devriyesi...

Nostra Señora del Carmen de la Legua Kilisesinin çanı, uzaktan uzağa, geceyarısını haber veren on iki vuruşunu yaptı; görevinde dakika sektirmeyen Çavuş Lituma da –geniş alın, kartal burun, içe işleyen bakışlar, iyilik ve doğruluk simgesi bir kişilik– yola koyuldu. Karanlığın içinde solgun bir ışık, tahta bir barakadan ibaret olan dört numaralı karakol, arkasında kalmıştı. Çavuş oradaki sahneyi zihninde canlandırdı: Teğmen Jaime Concha herhalde *Vak Vak Amca*'yı okuyordur; memurlar Mocos Camacho ve Manzanita Arévalo kaynattıkları kahveye şeker atıyorlardır... O günkü tek suçlu ise –Chucuito-La Parado otobüsünde suçüstü yakalanıp yarım düzine öfkeli yolcudan esaslı bir kaşağı yedikten sonra her yanı çürük içinde karakola getirilmiş bir yankesici– hücresinin zeminine kıvrılmış uyuyordur mutlaka...

Çavuş Lituma devriye gezisine Puerto Nuevo kesiminden başladı; orada nöbette Chato Soldevilla vardı: etkileyici sesiyle *tonde-*

ro'lar[1] söyleyen Túmbez'li bir genç... Puerto Nuevo polis memurlarına ve dedektiflere kan kusturan bir semtti, çünkü tahta, tuğla, teneke, çinko, vb. gibi şeylerden yapılmış barakalardan oluşan bu labirentte yaşayanların ancak çok küçük bir kısmı liman işçiliğiyle veya balıkçılıkla geçiniyordu. Büyük çoğunluk serseri, hırsız, sarhoş, yankesici, pezevenk ve dönmelerden (ve de tabii sayısız fahişeden) oluşuyordu; bunlar en küçük bahaneyle hemen bıçağa sarılır, bazan da birbirlerine ateş ederlerdi. Bu, susuz, kanalizasyonsuz, ışıksız ve asfaltsız mahalle sık sık yasa adamlarının kanıyla lekelenirdi. Ama bu gece bir istisna olarak çok sakindi. Çavuş Lituma, göremediği taşlara basıp tökezleye tökezleye; burnunun direğini kıran dışkı ve çürümüş madde kokularından suratını buruştura buruştura, eğri büğrü sokaklarda Chato'yu ararken düşünüyordu: "Soğuk, gece gezginlerini erkenden içeri tıkmış..." Ağustos ortasıydı, yani kışın en koyu zamanı; her şeyi bozup silen kalın bir sisle havayı sünger gibi suya doyuran inatçı bir ahmak ıslatan, bu geceyi son derece kederli ve itici bir ortam haline getiriyordu. Nereye sıvışmıştı bu Chato Soldevilla? Túmbez'li şişko kerata soğuktan veya serserilerden korkarak, biraz ısınıp bir tek atmak için Huascar Bulvarındaki barlardan birine kapağı atmış olabilirdi pekâlâ!.. "Hayır, cesaret edemez," diye düşündü Çavuş Lituma. "Devriyede benim olduğumu ve görev yerini terk ederse boku yiyeceğini bilir kerata..."

Chato'yu ulusal morgun karşısında, köşede, bir sokak fenerinin altında buldu. Ellerini deli gibi birbirine sürtüyordu; yüzü yalnız gözleri açıkta bırakan bir atkıyla sımsıkı sarılıydı. Geleni görünce irkilip elini kemerine attı; sonra onu tanıyarak hazırola geçti.

— Beni korkuttunuz çavuş, dedi gülerek. Böyle uzaktan, karanlığın içinden birdenbire çıkınca, hayalet gördüğümü sandım.

— Bok hayalet gördün! dedi Lituma, elini uzatarak. Bir serseri zannettim desene şuna.

— Derdim, ama bu soğukta ortada serseri mi kalabilir! Chato tekrar ellerini ovuşturdu. Bu gece, böyle bir havada, dolaşmayı akıl eden deliler sadece iki tane: siz ve ben... Ha, bir de şunlar

1. Peru'nun kuzey kıyılarının halk dansı. (Çev.)

var...

Eliyle morgun çatısını gösterdi. Çavuş bakışlarını iyice ayarlayınca, damın doruğunda siyah bir çizgi oluşturan, birbirine sıkıca sokulmuş ve gagalarını kanatlarının altına saklamış yarım düzine kadar *urubus*'u seçebildi. "Ne kadar aç olmalı bu kuşlar ki, diye düşündü, soğuktan neredeyse kakırdadıkları halde, ölü kokusu aldıklarından oradan ayrılmıyorlar." Chado Soldevilla, sokak lâmbasının soluk ışığında, neredeyse elinden düşen kemirilmiş bir kurşunkalem parçasıyla raporunu imzaladı. Bildirilecek olay yok: ne kaza, ne suç, ne de sarhoşluk...

— Sakin bir gece, çavuş dedi. Manco Capac Caddesine kadar birkaç adım Lituma'ya eşlik ederek. Nöbet değişene kadar böyle kalır umarım. Ondan sonra, şeyime kadar, isterse dünya yıkılsın!

Çok komik bir şey söylemiş gibi güldü; Çavuş Lituma düşündü: "Bazı memurlarda ne biçim bir zihniyet oluyor!" Chato, onun aklından geçeni sezmiş gibi, ciddi bir tavırla ekledi:

— Çünkü ben sizin gibi değilim, çavuş. Bütün bunlar, bu hayat, benim hiç hoşuma gitmiyor. Üniformayı yalnızca karnımı doyurmamı sağladığı için giyiyorum ben...

— Benden sorulsaydı onu giyemezdin ya, diye mırıldandı çavuş. Bana kalsa birliklerde yalnızca görevine kaya gibi inananları bırakırdım.

— Emniyet örgütünde fazla adam kalmazdı, diye yanıtı yapıştırdı Chato.

— İşe yaramaz arkadaştansa yalnız olmak yeğdir, dedi Lituma gülerek...

Chato da güldü. Guadalupe Acentesini çevreleyen boş arazi boyunca karanlıkta yürüyorlardı; burada serseri çocuklar taşla sokak lâmbalarının ampullerini kırarlardı boyuna. Uzaktan denizin gürültüsü, arasıra da Argentina Caddesinden geçen bir taksinin motor sesi duyuluyordu.

— Hepimiz kahraman olalım istiyorsunuz siz, dedi Chato birdenbire. Ve şu çöp yığınlarını savunmak için postumuzu deldirelim. — Eliyle El Callao'yu, Lima'yı, bütün dünyayı gösteriyordu.— Peki bunun için bize minnet mi duyuyorlar? Sokaklarda arkamızdan nasıl bağırıldığını işitmediniz mi? Halktan saygı görüyor muyuz? İnsanlar bizi hor görüyor, çavuş!..

Manco Capac Caddesinin başına gelmişlerdi. Lituma:

— Burada ayrılıyoruz, dedi; bölgenden çıkma, böyle kötü düşüncelerle canını da sıkma. Emniyetten ayrılmak için yanıyorsun, biliyorum, ama tezkereni aldığın gün köpekler gibi sızlanacaksın. Pechito Antezana'yla aynen böyle oldu. Karakola gelip bizi ziyaret ederdi de gözleri yaşla dolardı. "Ailemi kaybetmişim," derdi hep.

Arkasından, Chato'nun homurdandığını duydu: "Kadınsız bir aile! Ne biçim aileymiş bu böyle!.."

Çavuş Lituma gecenin ortasında bomboş caddede yürürken Chato'nun haklı olabileceğini düşündü. Gerçekten de insanlar polisleri sevmiyorlardı; ancak bir şeyden korktuklarında polis diye bir şeyin varlığı akıllarına geliyordu. Ee, ne olurdu yani öyleyse? İnsanlar kendisini saymış saymamış, sevmiş sevmemiş, bunu hiç dert etmezdi Lituma. "İnsanlar beni hiç ırgalamaz," diye düşündü; "ne bok yerlerse yesinler!" Peki, öyleyse neden Jandarma Örgütünü arkadaşlarının gözüyle göremiyordu? Onlar gibi, görev uğruna kendini harcamadan, bazı şeylere boş vermeye çalışarak veya fırsatını bulup düpedüz kaytararak, hatta üstlerinin gölgesinde bir miktar rüşvetle yolunu bularak geçinip gitse olmaz mıydı? Ha, Lituma, olmaz mı? "Olmaz," dedi kendi kendine, "çünkü bu iş senin hoşuna gidiyor. Öteki insanların futbolu ya da at yarışlarını sevdiği gibi sen de işini seviyorsun." Derken aklına bir fikir geldi: gelecek sefer, fanatik bir taraftar kendisine, Sport Boys'u mu yoksa Chalaco'yu mu tuttuğunu sorarsa, "Ben Jandarma Örgütünü tutuyorum," diye yanıt verecekti. Sisin, sinsi yağmurun, gecenin içinde, bulduğu espriden hoşnut gülüyordu ki gürültüyü duydu. Elini beline attığı gibi, yerinde hareketsiz kaldı. Boş bulunduğundan, çok şaşırmış, adeta korkmuştu. "Ama yalnızca adeta... çünkü sen hiç korkmazsın ki Lituma; sen korkunun neye benzediğini bile bilmezsin..." Solunda boş arazi, sağında limanın ilk antreposunun bulunduğu rıhtım vardı. Gürültü oradan gelmişti: devrilen ve yuvarlanırken başkalarını da deviren kasa ve varillerin çıkardığı şiddetli bir gümbürtü. Ama şimdi ortalık yine sessizdi; uzaktan uzağa denizin çarpıntısıyla limanı çevreleyen dikenli tellerin sarıldığı çatılara vuran rüzgârın ıslıklarından başka bir şey duyulmuyordu. "Kedinin biri fare kovalarken bir kasayı devirdi galiba; o da yuvarlanır-

ken başkalarını düşürmüş olmalı." Fareyle birlikte, dağ gibi balya ve fıçıların altında ezilen zavallı kediyi düşündü. O sırada Choclo Román'ın bölgesinde bulunuyordu, ama elbette Choclo yerinde değildi. Bölgesinin öbür ucunda, Happy Land'da ya da Blue Star'da veya caddenin sonundaki dar sokağa –El Callao'nun şom ağızları tarafından 'zührevi sokak' diye adlandırılan sokağa– sıkışmış gemici meyhanelerinden veya kerhanelerinden birinde olduğunu pekâlâ biliyordu Lituma. Mutlaka o tezgâhı çentikli barlardan birinde, prensesin hesabından bir bira yuvarlıyordu kerata. Lituma o inlere doğru yönelirken, bir yandan da arkasında ansızın belirdiğinde Román'ın yüzünün alacağı ifadeyi düşündü: "Görevde alkol almak ha! İşin bitik Choclo!"

İki yüz metre kadar gitmişti ki, yine zınk diye durdu. Başını çevirdi: orada, karanlığın içinde, duvarlarından biri küçük serserilerin sapanlarından nasılsa kurtulmuş bir sokak lâmbasıyla belli belirsiz aydınlanan antrepo bulunuyordu; şimdi ıssız ve sessizdi. "Kedi değil bu," diye düşündü Lituma; "fare de değil..." Bir hırsızdı gürültüyü çıkaran. Çavuşun kalbi hızla çarpmaya, alnı ve avuçları terlemeye başladı. Hırsız, bir hırsız ha! Birkaç saniye hareketsiz kaldı; kimse yoktu ortada, ama döneceğini biliyordu Lituma; hatta bundan emindi, önsezisi böyle diyordu. Daha önce, başka olaylarda da aynı şey olmuştu. Tabancasını çekti, emniyetini açtı, fenerini sol eliyle kavradı. Uzun adımlarla antrepoya doğru geri döndü, kalbi fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Evet, kesinlikle bir hırsızdı bu. Antreponun hizasına varınca, soluk soluğa, yine durdu.

Ya bir değil birkaç kişi idiyseler? Gidip Chato'yu, Choclo'yu çağırmak daha iyi olmaz mıydı? Başını salladı: kimseye ihtiyacı yoktu; bu iş için kendisi yeter de artardı bile. Birkaç kişi idiyseler... N'aapalım, kendileri düşünsündü. Lituma için, ne kadar çokluk olurlarsa o kadar iyiydi. Yüzünü duvarın tahtasına yapıştırarak dikkatle içeriyi dinledi: derin bir sessizlik. Sadece uzaktan deniz ile tek tük araba sesleri işitiliyordu. "Hıh!" dedi kendi kendine. "Hırsızmış! Bok hırsız! Sen düş görüyorsun oğlum! Bir kediyle bir fare, hepsi bu!" Üşümesi durmuştu; şimdi sıcaklık ve yorgunluk duyuyordu. Antreponun çevresini dolaşıp kapısını aradı. Bulunca, lâmbasının ışığında kilidin kırılmamış olduğunu gördü. "Karavana! Oğlum Lituma, artık eskisi gibi koku alamıyorsun!" diye söyle-

nerek tam dönüp gidiyordu ki, elinin rastgele bir hareketiyle, lâmbanın sarı ışığı bir deliğin üstüne düştü. Kapıdan birkaç metre ötede, baltayla veya tekmeyle kırılarak açılmış, bir insanın emekleyerek girebileceği kadar geniş bir delikti bu.

O zaman, kalbinin çıldırdığını, neredeyse kontrolden çıktığını hissetti. El fenerini söndürdü, tabancasının emniyetinin açık olup olmadığını kontrol etti ve etrafına baktı: karanlıklardan ve uzakta, Huascar Caddesinde, birer kibrit alevi gibi zayıf sokak lâmbalarından başka bir şey göremedi. Ciğerlerini iyice şişirdikten sonra, olanca gücünü toplayıp kükredi:

— Çabuk şu depoyu kuşatın, komutan! Kaçmaya kalkan olursa ateş serbest! Hadi hadi, çabuk olun çocuklar!

Daha inandırıcı olsun diye, ayaklarını yere vura vura, sağa sola koşuşturmaya koyuldu. Sonra yüzünü deponun duvarına dayayıp var gücüyle bağırdı:

— İşiniz bitti, boku yediniz! Etrafınız çevrildi. Girdiğiniz yerden çıkın. Teker teker! Otuz saniyeniz var!..

Kendi sesinin yankılarının gecenin içinde kayboluşunu dinledi; sonra yine denizin gürültüsüyle birkaç havlama geldi kulağına. Otuz değil altmış saniye saydı. "Bozum oldun Lituma..." diye düşündü; öfkesinin kabardığını hissetti. Tekrar bağırdı:

— Gözünüzü açın çocuklar! Komutan, ilk harekette mıhlayacaksınız!

Yaşına ve ağır üniformaya karşın çevikliğini koruyan çavuş, kararlı bir tavırla yere çöktü ve dört ayak üstünde sürünerek duvardaki yarıktan geçti. İçeri girer girmez hızla doğruldu, deliğin yan tarafına doğru sıçrayıp sırtını duvara yapıştırdı. Hiçbir şey görmüyordu, ama fenerini yakmak istemiyordu. Hiçbir şey duymamasına karşın artık kesinlikle emindi: Orada, karanlığın içine sokulmuş, kendisi gibi görmeye ve işitmeye çalışan biri vardı. Bir soluma duyar gibi oldu. Tabancası göğüs hizasında, eli de tetikteydi. Üçe kadar sayıp fenerini yaktı. Çavuş kopan çığlıktan o kadar ürktü ki, fener elinden düştü; yerde yuvarlanırken deponun içini de yer yer aydınlattı: paketler, kutular, pamuk balyaları, fıçılar, biçilmiş tahtalar ve (bir ara görünüp kaybolan, beklenmedik, akla gelmedik bir şey) bir Zenci!.. Balyaların arasına kıvrılmış, çırılçıplak bir Zenci vardı orada; elleriyle yüzünü kapamaya çalışırken bir

yandan da, korkudan faltaşı gibi açılmış gözleriyle parmaklarının arasından bakmaya çalışıyordu; sanki tüm kötülük ışıktan gelebilirmiş gibi, lâmbaya dikiliydi bu gözler...

— Kımıldama, yoksa gebertirim, diye gürledi Lituma. Uslu durmazsan öldün demektir, Zambo! Öyle şiddetle bağırmıştı ki boğazı ağrıdı; bir yandan da yere çömelmiş, umutsuzca fenerini arıyordu. Bulunca, vahşi bir zevkle devam etti: — Hapı yuttun Zambo! Boku yedin Zambo!..

O kadar bağırıyordu ki, kendi sesinden sersemlemiş olduğunu hissetti. Feneri bulunca, yuvarlak ışık dönerek Zenciyi aradı ve üstünde durdu. Kaçmamıştı, hâlâ oradaydı. Lituma, gözleri faltaşı gibi açılmış bakıyor, gördüğüne inanamıyordu. Hayır, bu hayâl gücünün bir oyunu veya bir düş değildi. Zenci tamamen çıplak, yani anasından doğduğu kılıktaydı: ne papuç, ne çorap, ne külot, ne gömlek, ne bir şey! Utanmış görünmüyordu; belki çıplaklığının farkında bile değildi, çünkü fenerin ışığında keyifle sallanan ayıp yerlerini kapatmayı bile akıl edemiyordu. Yüzünü elleriyle saklamaya çalışarak büzüldükçe büzülüyor, fakat küçük yuvarlak ışıktan hipnotize olmuş gibi yerinden kımıldamıyordu.

— Ellerini başının üstüne koy, Zambo! diye emretti çavuş, adama yaklaşmadan. Ve karnına bir kurşun yemek istemiyorsan rahat dur. Özel mülkiyete tecavüz etmekten ve daltaşak gezmekten tutuklusun...

Aynı zamanda çavuş – antreponun karanlıklarında saklanmış bir suçortağı ihtimaline karşı kulağı kirişte – içinden bunun hırsız filan değil sadece bir deli olduğunu geçiriyordu. Sadece kış ortasında çırılçıplak dolaşması değil, yakalanınca attığı çığlık da bunu düşündürüyordu. Normal insan böyle ses çıkarmaz, diyordu çavuş. Garip bir haykırıştı adamın bağırması; uluma, anırma, kahkaha ve havlama arası bir şey. Sadece boğazdan değil, karından, yürekten, ruhtan da gelen bir feryat...

— Eller başüstüne dedim, Allahın şapşalı! diye tekrar bağırdı çavuş ve Zenciye doğru bir adım attı.

Adam söyleneni yapmadı, yerinden de kımıldamadı. Teni çok koyu renkliydi; o kadar zayıftı ki yarı karanlıkta Lituma, derisinin altından kaburgalarını ve kamış gibi bacaklarını seçebiliyordu; fakat karnı yusyuvarlak şişti ve apış arasına doğru sarkıyordu.

Lituma hemen, parazitler yüzünden karınları şişen, bir deri bir kemik yoksul mahalle çocuklarını hatırladı. Zambo hâlâ istifini bozmadan yüzünü kapamaya devam ediyordu. Çavuş, gözüyle adamı tartmaya çalışarak ona doğru iki adım daha attı; bir an gelip kaçmaya kalkışacağından emindi. "Deliler tabancadan korkmaz," diye düşünerek iki adım daha yaklaştı. Şimdi Zenciyle arasında ancak iki metre kalmıştı ki, adamın omuzlarını, kollarını, sırtını kaplayan ince uzun yara izlerini fark etti. "Vay geçmişine yandığım!" dedi içinden; "vay anasını, bu ne be yahu!.." Hastalık mıydı, yara mı, yanık mı bunlar? Zavallıyı ürkütmemek için alçak sesle konuşmaya başladı:

— Rahat ol Zambo, korkma. Ellerini başının üstüne koy ve girdiğin deliğe doğru ilerle. Uslu durursan karakolda sana kahve veririm. Bu havada, böyle çırılçıplak, buz kesmiş olmalısın...

Zenciye doğru bir adım daha atmaya hazırlanıyordu ki adam aniden ellerini yüzünden çekti, – Lituma, kıvırcık saç yığınının altında o bulanık gözleri, iğrenç yaraları ve aralarından uzun ve sipsivri tek bir dişin fırladığı o koca dudakları görünce afalladı – yine o anlaşılmaz insan sesine benzemeyen karma çığlığı kopardı; korkulu, sinirli, hırçın, kaçacak yer arayan bir hayvan gibi, iki yanına baktı; sonra sersem gibi, en elverişsiz yönü, çavuşun koca gövdesiyle kapattığı yolu seçti. Ona çarpacağını değil, içinden geçip kaçabileceğini düşünüyordu sanki. Adamın atılışı o kadar ani oldu ki Lituma onu durduramadı ve gelip bütün hızıyla kendisine bindirmesini engelleyemedi. Çavuşun sinirleri sağlamdı, tetiği çekmedi, silâh patlamadı. Zambo ona çarpınca homurdandı; o zaman Lituma bir vuruşta adamı pamuk çuvalı gibi yere yıktı, rahat dursun diye birkaç da tekme ekleyerek emretti:

— Kalk ulan! Sade deli değil aptalmışsın da! Hem bu koku da ne böyle! Pööh!..

Adam, katran, aseton ve kedi çişi karışımı, ne idüğü belirsiz bir koku yayıyordu. Sırtüstü dönmüştü ve panik içinde bakınıyordu.

— Hay Allah, diye mırıldandı Lituma, nereden çıktın yahu sen?

Işığı yaklaştırarak, bir an bu akıl almaz yüzü inceledi; kafası iyice karışmıştı. Yüz ince uzun kesiklerle dilim dilimdi; yaprağın

damarları gibi ince çizgilerden oluşan bir ağ yanakları, burnu, alnı, çeneyi kaplayarak boyunda kayboluyordu. Bir adam, böyle bir suratla ve takım taklavat açıkta, nasıl olur da El Callao'nun sokaklarında kimse tarafından fark edilmeden dolaşabilirdi?

— Bir kez daha söylüyorum, ayağa kalk, yoksa canına okurum! dedi Lituma. Deli olmuşsun olmamışsın fark etmez. Tepemi attırma benim!..

Adam yine kımıldamadı. Ağzından birtakım sesler çıkarmaya başladı. Anlaşılmaz bir mırıltı; insandan çok kuş, böcek veya yabani hayvan sesini andıran bir tür hırıltı veya homurtuydu bu. Lâmbaya anlatılmaz bir dehşetle bakıyordu.

— Korkma, kalk hadi, dedi çavuş ve elini uzatıp Zamboyu kolundan yakaladı.

Zenci direnmedi, ama kalkmak için en küçük bir çaba da harcamadı. "Ne kadar da zayıfmışsın!" dedi Lituma; adamın durmak bilmeyen miyavlamaları, hırlamaları, horlamaları neredeyse onu eğlendirmeye başlamıştı. "Ve de benden nasıl ödün kopuyor!" Adamı zorla ayağa kaldırınca, bu kadar hafif olduğuna inanamadı. Duvardaki deliğe doğru azıcık iteklemişti ki, tökezlediğini ve düştüğünü hissetti. Bu kez Zenci, bir yağ fıçısına tutunarak, bin güçlükle kendi başına ayağa kalkmayı başardı.

— Hasta mısın yoksa? dedi çavuş. Yürüyemiyorsun bile, Zambo! Hay Allah kahretsin, senin gibi bir korkuluk nereden çıkmış olabilir ki?

Zenciyi deliğe doğru sürükledi, yere çöktürüp önüsıra dışarı çıkardı ve sokağa kadar yürüttü. Zambo hâlâ, konuşurken bir demir parçası çiğniyormuş gibi, aynı anlaşılmaz sesleri çıkarıyordu. "Evet," dedi çavuş kendi kendine, "bu bir deli..." Ahmak ıslatan yağmur dinmişti; şimdi kuvvetli bir rüzgâr ıslık çalarak yerleri süpürüyor, çevrelerinde uluyor, Lituma da, Zamboyu yürütmek için itekleye itekleye karakola kapağı atmaya çalışıyordu. Kalın kaputunun altından, dışarıdaki soğuğu hissedebiliyordu.

— Donmuş olmalısın ahbap, dedi; bu havada, bu saatte, çırılçıplak! Zatürree olmazsan, bu bir mucize olur.

Zencinin dişleri takırdıyordu; kollarını göğsünde çaprazlamış, uzun ve kemikli elleriyle böğürlerini dövüyordu, sanki soğuk ona özellikle yanlardan saldırıyormuş gibi... Boğuk, hırlayan veya

gaklayan sesi hâlâ duyuluyordu, ama artık kendi kendine konuşuyor gibiydi. Çavuşun işaretiyle, hiç direnmeden köşeleri dönüyordu. Yolda ne arabaya, ne köpeğe ne de sarhoşa rastladılar. Karakola vardıklarında –yağlı bir ışığın sızdığı pencereleri gören Lituma, kıyıyı gören kazazedeler gibi sevindi– Nostra Señora del Carmen de la Legua Kilisesinin koca çanı ikiyi vuruyordu.

Çavuşun böyle anadan doğma sivil bir Zenciyle çıkageldiğini gören genç ve afili Teğmen Jaime Concha *Vak Vak Amca*'sını elinden düşürmedi gerçi, –üç *Superman* ve iki *Mandrake* dışında, bu akşam okuduğu dördüncü *Vak Vak* oluyordu bu– ama ağzı o kadar açıldı ki az kalsın çenesi kopup düşecekti. Küçük bir dama partisi çeviren memurlar Camacho ve Arévalo'nun da gözleri yuvalarından fırladı.

— Nereden buldun bu korkuluğu? dedi nihayet teğmen.

— Bu insan mı, hayvan mı, yoksa bir şey mi? diye sordu Manzanita Arévalo, kalkıp Zenciyi koklayarak.

Zenci ise, karakola girdiğinden beri dilini yutmuştu; başını her yöne doğru sallıyor; suratında bir dehşet ifadesiyle, ömründe ilk kez elektrik ışığı, yazı makinesi ve jandarma görmüş gibi bakınıyordu. Manzanita'nın yaklaştığını görünce yine o tüyler ürpertici ulumasını salıverdi, –Lituma, Teğmen Concha'nın boş bulunarak sandalyesinden düşeyazdığını, Mocos Camacho'nun da dama taşlarını devirdiğini gördü– ve dışarı çıkmaya davrandı. Çavuş adamı bir eliyle tutup biraz silkeledi: "Sakin ol Zambo, korkma..."

— Onu limandaki yeni antrepoda buldum, teğmenim, dedi. Duvarı kırarak içeri girmiş. Raporumda hırsızlık mı göstereyim, özel mülkiyete tecavüz mü, âdâb-ı umumiyeye aykırı hareket mi, yoksa her üçünü de mi?

Teğmen, Arévalo ve Camacho, Zamboyu tepeden tırnağa incelerken o tekrar kasılıp büzülmeye başlamıştı. Manzanita, yüzü ve vücudu kaplayan kesikleri göstererek:

— Bunlar çiçek bozuğu değil teğmenim, dedi; bıçakla yarmışlar adamı! İnanılmaz şey!

— Bu, hayatımda gördüğüm en sıska insan, dedi Mocos, adamın kemiklerine bakarak... Ve de en çirkini... Allahım, şu saçlara bak! Hele hele pençeleri!..

— Merak ettik Karakaçan, dedi teğmen; hadi bize hayatını

anlat da dinleyelim...

Çavuş Lituma şapkasını asmış, kaputunun düğmelerini çözmüş, raporunu yazmak üzere makinenin başına geçmişti. Oturduğu yerden söze karıştı:

— Konuşamıyor, teğmenim, sadece anlaşılmaz gürültüler çıkarıyor.

— Deli numarası yapanlardan mısın yoksa? diye ilgilendi teğmen. Bana bak aslanım, tere satmak için terecileri seçmeyeceksin, anladın mı? Hadi bakalım, şimdi güzel güzel söyle bize, kimsin neyin nesisin, nereden geliyorsun.

— Yoksa biz adamın dilini çözmesini biliriz, diye ekledi Manzanita. Şimdi uslu çocuk ol, anlatmaya başla, ak ağa.

— Şu da var ki, eğer bu çizikler bıçakla yapılmışsa, adam bin bıçak darbesi yemiş olmalı, dedi Mocos, Zencinin vücudunu kaplayan kesikleri tekrar inceleyerek. Ama nasıl olur da bir insan böyle dilimlenir?

— Soğuktan ölüyor, dedi Manzanita. Dişleri *maracas* gibi takırdıyor, baksanıza.

— Azı dişleri olmalı, diye düzeltti Mocos; bir kez daha adamı karınca gibi yakından inceleyerek. Görmüyor musun, önde bir tek diş var, filinkiler gibi! Vay anasını be, ne tip! Herif tam bir kâbus!..

— Sanırım kaçık bu herif, dedi Lituma, yazmasına ara vermeden. Bu soğukta böyle dolaşmak için başta akıl kalmamış olmalı, değil mi teğmenim?

Tam o anda, bir karışıklık oldu, Lituma gözlerini makineden kaldırdı: Zambo bir yerinden elektrik çarpmış gibi fırlayarak teğmeni itmiş, Camacho ile Arévalo'nun arasından ok gibi geçiyordu. Fakat caddeye doğru değil dama tahtasına doğru... Lituma adamın oradaki yarım sandviçi kavrayıp bir hamlede, hayvanca bir hareketle, yalamadan yuttuğunu gördü. Arévalo ile Camacho adama ulaşıp birkaç tokat patlatırlarken o, öteki yarım sandviçi de aynı hızla gövdeye indiriyordu.

— Vurmayın zavallıya çocuklar, dedi çavuş. Merhametli olun, biraz kahve verin.

— Burası yoksullara yardım bürosu değil, dedi teğmen. Kahretsin! N'apacağız bu herifi bilmem ki! Tekrar Zamboya baktı.

Zenci iki sandviçi yuttuktan sonra, Macos'la Manzanita'nın tokatlarını da hiç tınmadan yemiş, şimdi yerde sakin, uyuşuk uyuşuk yatıyor, yavaşça nefes alıyordu. Teğmen sonunda yumuşadı ve homurdandı:

— Pekâlâ. Ona biraz kahve verin, sonra nezarete atın.

Nocos termostan yarım fincan kahve doldurup uzattı. Zambo gözlerini kapayarak ağır ağır içti; bitirince alüminyum kabı son damlasına kadar yalayıp pırıl pırıl yaptı. Hücreye götürülürken hiç sesini çıkarmadı.

Lituma raporunu tekrar okudu: hırsızlığa teşebbüs, mülkiyete tecavüz, ahlâk dışı davranış... Teğmen Jaime Concha masasına geçmişti; bakışları dalgın dalgın etrafta dolaşıyordu.

— Tamam, buldum, dedi mutlu bir gülümsemeyle, Lituma'ya renkli dergi yığını göstererek. Kime benzediğini biliyorum: Tarzan hikâyelerindeki Zencilere benziyor. Afrika'dakilere.

Camacho ile Arévalo dama partilerine tekrar dalmışlardı. Lituma şapkasını giyip kaputunun düğmelerini iliklediı. Çıkarken yankesicinin haykırışlarını duydu. Adam uyanmıştı ve hücre arkadaşını protesto ediyordu:

— İmdat! Kurtarın beni! Irzıma geçecek!

— Kes sesini, yoksa bu işi biz yaparız, diye adamı payladı teğmen. Bırak da hikâyemizi rahatça okuyalım.

Lituma caddeden nezarethanenin içini görebiliyordu. Zenci, yankesicinin bağırışlarına aldırış etmeden yerde yatıyordu. Beriki ise, zayıf ince bir Çinliydi, hâlâ korkusu geçmemişti. "Uyanıp da karşısında böyle bir umacı görmek... Adam haklı," diye gülerek, iri gövdesiyle yeniden sisin, yağmurun, karanlığın içine daldı Çavuş Lituma. Elleri ceplerinde, kaputunun yakası kalkık, başı eğik, acele etmeden, devriye görevine devam etti. Önce Zührevi Sokağa gidip Happy Land'ın barına tünemiş; barmenlik yapan boyalı saçlı, takma dişli, yaşlı homo Paloma del Llanto'nun şakalarına gülmekte olan Choclo Román'ı buldu. Kendinin ve adamlarının zaaflarına karşı pek anlayışlı olan Teğmen Concha'nın işleme koymayacağını bile bile, raporunda, 'memur Román'ın görev süresi içinde alkollü içki almış gibi göründüğünü' belirtti. Sonra denizden uzaklaşarak, o saatlerde mezarlıktan daha ölü olan Saenz Peña Caddesini tırmandı ve Pazar bölgesinde nöbet tutan Hum-

berto Quispe'yi bin güçlükle buldu. İçki satan yerler kapalıydı, sokak serserisi sayısı da önceki günlere göre daha azdı. Olanlar da merdiven ve kamyonların altında, çuvalların veya gazetelerin üstüne kıvrılmış uyuyorlardı. Boşu boşuna birçok tur atıp parolaya göre hayli düdük çaldıktan sonra Colon ve Cochrane Sokaklarının köşesinde Quispe'ye rastlayabildi; iki haydudun hırsızlık amacıyla kafasını yardıkları bir taksi şoförüne yardım ediyordu. Yarayı diktirmek üzere adamı hastaneye götürdüler. Sonra, ilk açılan dükkânda taze balık satan doña Gualberta'nın yerinde, birer balık çorbası içtiler. Araçlı bir devriye Lituma'yı Saenz Peña'dan alıp Real Felipe Kalesine kadar götürdü. Karakolun en genç memuru Manitas Rodríguez bu kalenin duvarları altında nöbetteydi. Lituma onu karanlıkta tekbaşına seksek oynarken buldu. Büyük bir ciddiyetle, tek ayak üstünde, iki ayak üstünde, haneden haneye atlıyordu. Çavuşu görünce hazırola geçti.

— Hareket insanı ısıtıyor, dedi yere tebeşirle çizilmiş deseni göstererek. Çocukken hiç seksek oynamaz mıydınız, çavuş?

— Daha çok topaç çevirirdim, dedi Lituma. Ayrıca iyi de uçurtma uçururdum.

Manitas Rodríguez, nöbeti sırasında meydana gelen eğlenceli bir olayı anlattı. Geceyarısına doğru Paz Soldán Caddesini gezerken bir adamın, bir evin penceresine tırmandığını görmüş. Tabancasını çekip uyarısını yapmış; adam ağlamaya başlamış; yemin billah ederek hırsız olmadığını, karısının eve böyle karanlıkta ve pencereden girmeye mecbur tuttuğu zavallı bir koca olduğunu söylemiş. Peki niye herkes gibi kapıdan değil? "Karım biraz kafadan çatlak da ondan," diye sızlanıyormuş adam. "Böyle hırsız gibi eve girdiğimi görmek, onu bana karşı daha yumuşak, daha istekli yapıyor. Bazan da onu bir bıçakla korkutmam, hatta şeytan kılığına girmem bile gerekiyor. Dediğini yapmazsam benden bir öpücüğü bile esirgiyor, memur bey..."

— Adam o saf suratını görünce bir güzel kafa bulmuş seninle, dedi Lituma gülümseyerek.

— Ama anlattıkları tamamıyla doğru çıktı, diye ısrar etti Manitas. Kapıyı çaldım, içeri girdik. Küstah tavırlı bir melezdi kadın. "Kocamla hırsızcılık oynamaya hakkımız yok mu?" diye sordu bana. Kim ne karışırmış! İnsan bu meslekte nelerle karşılaşıyor, de-

ğil mi, çavuş?

— Doğru, oğlum, diye onayladı Lituma, karakoldaki Zenciyi düşünerek.

— Orası öyle de, çavuş, böyle bir kadınla insan hiç sıkılmaz herhalde. Manitas bunu söylerken dudaklarını yalıyordu.

Lituma'ya Buenos Aires Caddesine kadar eşlik etti; orada ayrıldılar. Bellavista Sınırına doğru yollanırken –Vigil Sokağı, La Guardia Chalaca Meydanı, genellikle yorgunluk ve uykusuzluğu duymaya başladığı uzun yürüyüş–, Çavuş, Zenciyi düşünüyordu. Tımarhaneden kaçmış olabilir miydi? Fakat Larco Herrea Akıl Hastanesi o kadar uzaktaydı ki, yolda bir polis veya devriye arabası mutlaka ona rastlar ve tutuklardı. Ya o yara izleri? Gerçekten bıçakla mı yarmışlardı her tarafını? Üff, amma da acı verirdi bu, hafif ateşte kızartılmak gibi! Düşün bir kere, düzenli olarak yara üstüne yara açıyorlar, yüzün dilim dilim oluncaya kadar! Vay be!.. Peki, böyle doğmuş olamaz mıydı? Kimbilir... Ortalık hâlâ koyu karanlıktı, fakat şafağın yaklaşmakta olduğu da fark edilmeye başlamıştı: arabalar, ötede beride bir iki kamyon, erkenci silueteri... Çavuş soruyordu kendi kendine: Sen ki o kadar garip insan görmüşsün bu meslekte, bu çıplak herifle neden bu kadar ilgileniyorsun? Omuzlarını silkti: Hiç! Merak işte. Devriye gezerken zihnini meşgul etmek, o kadar.

Ayacucho'da birlikte çalıştıkları memur Zárate'yi bulmakta güçlük çekmekti. Raporu bile hazırlanmış ve imzalanmıştı: bir trafik kazası, yaralı yok, önemli bir şey değil. Lituma ona Zenci olayını anlattı; Zárate sadece sandviç yutma hikâyesini eğlenceli buldu. Zárate pul meraklısıydı; Lituma'yla birlikte birkaç adım yürürken, o sabah üçgen biçimli, üstleri aslanlı, yılanlı; yeşil, kırmızı, mavi çok nadir bulunan Etyopya pulları ele geçirdiğini anlattı. Bunlara karşılık beş tane değersiz Arjantin pulu vermişti.

— Ama mutlaka çok değerli oldukları sanılacaktır, diye sözünü kesti Lituma.

Zárate'nin, genellikle güleryüzle karşıladığı ve hoşgördüğü bu pul takıntısı bu kez nedense Lituma'nın kafasını bozdu; çavuş ondan ayrıldığına memnun oldu. Mavimsi bir aydınlık yavaş yavaş göğe ağıyor, karanlığın içinde El Callao'nun kurşunî, paslı, sıkışık yapıları hayaletler gibi belirmeye başlıyordu. Çavuş neredeyse tırı-

sa kalkmış, karakola kadar kaç bina kaldığını kafasından sayarak ilerliyordu. Fakat, kendi kendine de itiraf ettiği gibi, bu seferki acelesi, gecenin yorgunluğundan ve yürüdüğü yoldan çok, Zenciyi tekrar görme arzusundan ileri geliyordu. "Galiba her şeyin bir rüya olduğunu ve öyle bir Zencinin mevcut olmadığını sandın, Lituma!"

Ama mevcuttu işte! Hücrenin zemininde kıvrılmış uyuyordu. Yankesici de öbür uçta uykuya dalmıştı; yüzünde hâlâ korku ifadesi vardı. Karakol personeli de uyuyordu: Teğmen Concha'nın başı masasındaki çizgi roman yığınının üstüne düşmüştü; Camacho ile Arévalo da girişteki sıranın üstünde, omuz omuza uyukluyorlardı. Lituma uzunca bir süre Zenciyi seyretti: çıkık kemikleri, kıvırcık saçları, kalın dudakları, biricik dişi, bütün o yara izleri ve arasıra tüm vücudunu tarayan o ürpermeler... "Yahu, Zambo, nereden çıktın sen?.." Sonunda, kızarmış ve şişmiş gözlerini açan teğmene raporunu sundu.

— Angarya nihayet bitti, dedi teğmen, dilini damağından ayırmaya çalışarak; dertlerimizden bir gün eksildi, Lituma...

Çavuş içinden: "Ama ömrümüzden de bir gün gitti," diye geçirdi.

Topuklarını sertçe vurarak çıktı. Saat altı olmuştu ve artık serbestti. Her zaman yaptığı gibi Pazar'a, doña Gualberta'nın yerine gidip dumanı üstünde bir çorba, birkaç *empaña*'da,[1] pirinçli fasulye ve bir *flan* yedi; sonra Colón Sokağındaki küçük odasına çekilip yattı. Uzun zaman uykusu gelmedi, geldiği zaman da hemen düşünde Zenciyi görmeye başladı. Onu Habeşistan'ın ortasında, başında melon şapka, ayağında çizmeler, elinde hayvan eğiticilerine özgü kamçı; kırmızı, yeşil, mavi aslanlar ve yılanlarla çevrili olarak görüyordu. Hayvanlar onun kamçısının ritmine uyarak çeşitli numaralar yapıyorlar; ağaç gövdelerinin, sarmaşıkların, kuş cıvıltıları ve maymun çığlıklarıyla şenlenen yaprakların arasına yerleşmiş bir kalabalık da çılgın gibi alkışlıyordu. Fakat Zenci seyircileri selâmlayacak yerde diz çöküyor, bir yakarış jestiyle ellerini uzatıyor, gözleri yaşla doluyor, koca dudakları aralanıp o anlaşılmaz sözler, o anlamsız müzik fışkırıyordu, hızlı hızlı, takır tukur ve de acındırıcı...

---

1. Peru ve Şili'de yapılan bir börek türü. (Çev.)

Lituma öğleden sonra üçe doğru uyandı; yedi saat uyumuş olmasına karşın bütün aksiliği ve yorgunluğu üstündeydi. "Adamı Lima'ya götürmüşlerdir herhalde," diye düşündü. Kedi gibi yüzünü yıkayıp giyinirken, bir yandan da Zencinin geçtiği yolları kafasında canlandırıyordu: Dokuz devriyesi almıştır herhalde, örtünmesi için bir paçavra da vermişlerdir; önce valiliğe götürüp hakkında bir dosya açmışlardır, sonra yargılanmak üzere bekleyen sanıkların hücresine koymuşlardır; şimdi de oradadır; o karanlık bodrumda, son yirmi dört saatte toplanmış sokak serserisi, yankesici, saldırgan ve diğer suçluların arasında, soğuktan ve açlıktan ölmek üzere, titreye titreye bitlerini kaşıyordur...

Islak, kurşunî bir gündü; ince yağmurun altında insanlar pis suda yüzen balıklar gibi gidip geliyorlardı. Lituma, düşünceli, dalgın, yavaş yavaş, öğle yemeği için doña Gualberta'ya doğru yürüdü: iki küçük ekmekle taze peynir, bir de kahve.

— Seni biraz tuhaf görüyorum Lituma, dedi doña Gualberta; görmüş geçirmiş çıtı pıtı bir ihtiyarcıktı. Para sorunu mu, sevda filan mı?

— Dün akşam bulduğum bir Zenciyi düşünüyordum, dedi çavuş, dilinin ucuyla kahvesini tadarak; limandaki bir antrepoya saklanmıştı.

— Bunda garip olan ne var? diye sordu doña Gualberta.

— Çırılçıplaktı, yara izleriyle kaplıydı, saçları çalı süpürgesi gibiydi, diye açıkladı Lituma; üstelik konuşamıyor da. Böyle bir herif nereden gelmiş olabilir ki?

— Herhalde cehennemden çıkmıştır! diye güldü ihtiyar kadın, parayı alırken.

Lituma, dostu tayfabaşı Pedralbes'i bulmak üzere Grau Meydanına gitti. Yıllar önce, çavuş henüz rütbesiz polis, Pedralbes de tayfa iken, her ikisi de Pisco'da çalıştıkları sırada tanışmışlardı. Sonra ayrı yerlere atanıp on yıl ayrı kalmışlar, iki yıl önce de tekrar buluşmuşlardı. İzin günlerini hep birlikte geçirirlerdi ve Lituma Pedralbes'lerde kendini evinde hissederdi.

Birer bira içip pişti oynamak için Punta'ya, gemiciler kulübüne gittiler. Çavuşun ilk işi, arkadaşına Zencinin hikâyesini anlatmak oldu. Pedralbes hemen bir açıklama buldu:

— Geminin biriyle, kaçak olarak buralara gelmiş bir Afrikalı

vahşidir mutlaka. Yolculuk boyunca gemide saklanmış; El Callao'ya varınca, geceleyin suya atlayıp yüzerek kıyıya çıkmış; yani Peru'ya yasadışı yoldan girmiştir.

Birden, Lituma'nın kafasında her şey gün gibi aydınlanıverdi:

— Tamam, haklısın! Aynen öyle olmuştur, dedi, dilini şaklatıp dostunu alkışlayarak. Afrika'dan geldi. Elbette. Ve burada, El Callao'da, şu veya bu nedenden ötürü adamı karaya çıkardılar. Para ödeyemediği için belki... Ambarda onu bulmuşlardı çünkü... Belki de başlarından atmak için...

Pedralbes öyküsünü tamamladı:

— Yetkililere teslim etmediler, çünkü kabul edilmeyeceğini biliyorlardı. Zorla gemiden indirdiler. "Hadi bakalım, makak! Başının çaresine bak!" yani...

— Yani... yani... Zenci şimdi nerede bulunduğunu bile bilmiyor! dedi Lituma. Çıkardığı seslere gelince, bir delinin değil bir vahşinin vırvırı bunlar. Başka deyişle, adamın konuşması, dili böyle!

— Tut ki bir uçağa atlamış ve gidip Mars'a inmişsin, dostum! Pedralbes durumu açıklamakta arkadaşına yardım ediyordu.

— Yahu, biz amma da akıllıymışız! dedi Lituma; Zencinin bütün hayatını ortaya çıkardık işte!

— Daha doğrusu, ben amma da akıllıymışım, diye itiraz etti Pedralbes. Peki şimdi bu Zenciye ne yapacaklar dersin?

Lituma düşünüyordu: "Kimbilir?" Altı parti pişti oynadılar, dördünü çavuş kazandı; dolayısıyla biraları Pedralbes ödedi. Sonra Pedralbes'lerin, pencereleri demirli küçük evinin bulunduğu Chanchamayo Sokağına gittiler. Pedralbes'in karısı Domitila üç çocuğu yemlemeyi bitirmek üzereydi. Onları görür görmez en küçüğü yatmaya gönderdi; öteki ikisine de kapıdan burunlarını bile çıkarmamalarını emretti. Sonra saçlarına biraz çekidüzen verdi; bir kolunda çavuş, bir kolunda kocası, evden çıktılar. Saenz Peña Sokağında Porteño Sinemasına gidip bir İtalyan filmi seyrettiler. Lituma ile Pedralbes filmi beğenmediler, ama kadın ikinci kez gelip göreceğini söyledi. Chanchamayo Sokağına kadar yürüdüler. Çocuklar uyumuşlardı. Domitila, *olluquitos con charqui*[1] çıkardı;

1. Salamura et ve patatesle yapılan Peru yemeği. (Çev.)

yediler. Lituma ayrıldığında saat on buçuk olmuştu. Çavuş dört numaralı karakola, görevinin başlama saatinde, tam on birde vardı.

Teğmen Jaime Concha ona soluk alacak fırsat bile bırakmadan bir kenara çekti ve damdan düşer gibi, üstüne basa basa söylediği birkaç kelimeyle, direktifini verdi. Lituma'nın başı döndü, kulakları uğuldamaya başladı.

— Üstlerimiz ne yaptıklarını bilirler. — Teğmen sırtını okşayarak çavuşa moral vermeye çalışıyordu— . Kendi bildikleri nedenleri vardır, bunu anlamak zorundayız. Üstler hiçbir zaman yanılmaz, değil mi Lituma, ha?..

— Elbette, elbette yanılmazlar, diye kekeledi Lituma...

Manzanita ile Mocos işine dalmış adam rolü oynuyorlardı. Lituma gözünün ucuyla, birinin, araç görev kâğıtlarını çıplak kadın fotoğraflarıymış gibi dikkatle incelediğini, ötekinin ise masasının üzerini bozup bozup tekrar düzenlediğini görebiliyordu.

— Bir soru sorabilir miyim teğmenim? dedi.

— Sorabilirsin, dedi teğmen, ama sana yanıt verip veremeyeceğimi bilemem...

— Neden üstlerimiz bu iş için beni seçmiş acaba?

— Bak, bunu söyleyebilirim, dedi teğmen. İki nedeni var: Bir kere, onu yakalayan sensin ve hikâyenin kiminle başlamışsa onunla bitmesi doğru olur. İkinci olarak, sen bu karakolun, belki de bütün El Callao'nun en iyi memurusun...

— Ne büyük şeref! dedi Lituma. Sesinde bir gram bile sevinç yoktu.

— Üstlerimiz bunun güç bir iş olduğunu bildiklerinden, sana emanet ediyorlar, dedi teğmen. Lima'daki yüzlerce memurun arasından seni seçtikleri için gurur duymalısın.

— Üstüne bir de teşekkür edeceğim demek! Lituma şaşkın şaşkın başını salladı, bir an düşündü, sonra alçak sesle ekledi: — Hemen mi yapılması lâzım?

— Dakika gecikmeden! dedi teğmen, sahte bir babacanlık gösterisiyle. Bugünkü işini yarına bırakma!..

Lituma düşünüyordu: "Zencinin suratı neden hiç aklımdan çıkmıyor diyordun; al işte, şimdi öğrendin!" Teğmenin bir şey dediğini işitti:

— Yardımcı olarak bunlardan birini almak ister misin?

Lituma, Camacho ile Arévalo'nun taş kesildiklerini hissetti. Çavuş, iki memura bakarken bir kutup sessizliği çöktü karakola; adamları iyice tedirgin etmek için seçimini geciktiriyordu. Manzanita'nın parmakları kâğıt tomarıyla oynuyor, Mocos ise yüzünü masanın arkasına gizliyordu.

— Bu, dedi, Lituma, Arévalo'yu göstererek ve Camacho'nun derin bir nefes aldığını duydu; Manzanita'nın bakışlarında ise dünyanın bütün kini okunuyordu, çavuşa yönelik. Lituma onun, anasına sövdüğünü gözlerinden anladı.

— Şey, ben zaten bu gece çıkmamak için izin isteyecektim Teğmenim; grip olmuşum da, diye kekeleyecek oldu Arévalo, salak salak bakınarak.

— Hıyarlığı bırak da kaputunu geçir sırtına! diye sözünü kesti Lituma, yüzüne bakmadan yanından geçerken. — Bu kez kaytarmak yok!

Hücreye yöneldi ve kapısını açtı. İlk kez gündüz gözüyle Zenci'yi inceledi. Yırtık pırtık bir pantolon vermişlerdi zavallıya, ancak dizlerine geliyordu. Bir çuvalın dibini, kafası geçecek kadar delip geçirmişlerdi sırtına, elbise niyetine. Yalınayak ve sakindi. Neşesiz ve korkusuz, Lituma'nın gözlerinin içine baktı. Oturduğu yerde bir şey çiğniyordu ağzında; ellerinde kelepçe yoktu; onun yerine, kaşınmasına izin verecek kadar uzun bir ip bağlamışlardı. Çavuş kalkmasını işaret ettiyse de Zenci anlamış gözükmedi. Lituma yaklaşıp kolundan tutunca, hiç direnmeden ayağa kalktı, aynı kayıtsızlıkla çavuşun önüsıra yürüdü. Manzanita Arévalo kaputunu giymiş, boynunu da bir kaşkolla sarmıştı. Teğmen Concha onlar giderken bakmadı bile; yüzünü *Vak Vak Amca*'ya gömmüştü. ("Dergiyi ters tuttuğunun farkında değil," diye düşündü Lituma.) Buna karşılık Camacho onlara bir başsağlığı gülümsemesi yolladı.

Dışarıda, çavuş duvar tarafını Arévalo'ya bırakarak cadde tarafına geçti. Zenci aralarında, her zamanki umursamazlığıyla, uzun adımlarla ve çiğnemesine devam ederek, yürüyordu.

— O ekmek parçasını iki saatten beri çiğniyor, dedi Arévalo. Bu gece, Lima'dan geri getirdiklerinde, dolaptaki bütün kuru ekmekleri verdik; kimisi taş gibi olmuştu. Hepsini yedi. Çeneleri de-

ğirmen gibi öğütüyordu. Ne korkunç bir açlık çekmiş, değil mi?

"Görev her şeyden önce gelir, duygular sonra..." diye düşünüyordu Lituma. Dikkatini, izleyecekleri güzergâh üzerinde topladı: Carlos Concha Sokağı yoluyla Contralmirante Mora'ya kadar çıkılacak, caddeden Rimac kıyısına inilecek, kıyı boyunca denize kadar gidilecekti. Bir hesap yaptı: gidiş geliş kırk beş dakika, en çok bir saat tutardı.

— Hep sizin hatanız, çavuş, diye homurdanıyordu Arévalo; kim dedi size onu yakala diye? Hırsız olmadığını anlayınca, bıraksaydınız gitsin! Bakın şimdi başımıza nasıl bir iş sardık! Söylesenize, yukarıdakilerin düşündüklerine inanıyor musunuz? Yani, bir gemiyle kaçak geldiğine?

— Pedralba da öyle düşünüyor, dedi Lituma. Mümkündür. Yoksa, başka nasıl açıklarsın bu durumu? Böyle bir tip, bu saçlar ve bu yaralarla, üstelik çırılçıplak ve de o garip dili konuşarak, birdenbire El Callao Limanında boy gösteriyor! Üstlerimizin dediği gibi olmalı, başka açıklaması yok!

Karanlık sokakta iki çift postalın gürültüsü yankılanıyor, Zambonun çıplak ayaklarından ise hiç ses duyulmuyordu.

— Bana kalsa onu hapiste bırakırdım, dedi Arévalo; çünkü, çavuş, bir Afrikalı vahşi, Afrikalı bir vahşi olmakla suç işlemiş olmaz, değil mi?

— İşte onun için hapiste kalamaz ya!.. diye mırıldandı Lituma. Teğmeni duydun: hapisane hırsızlar, katiller ve haydutlar içindir. Devlet bunu neye dayanarak hapiste tutsun?

— Öyleyse ülkesine geri göndermeleri gerekirdi...

— Ama ülkesi nere bunun? Nasıl bilecekler! — Lituma biraz sertleşti. — Teğmenin dediğini duydun: Yetkililer onunla her dilde, İngilizce, Fransızca, hatta İtalyanca, konuşmaya çalışmışlar. Dil bilmiyormuş: yani bu bir vahşi...

Manzanita Arévalo yine homurdandı:

— Yani siz şimdi diyorsunuz ki, bu bir vahşi olduğundan, kafasına iki kurşun sıkmamız gerekiyor.

— Bunu doğru bulduğumu söylemiyorum, diye mırıldandı Lituma; Teğmenden duyduğuma göre yukarıdakilerin dediklerini aktarıyorum sadece. Sersem sersem konuşma.

Nostra-Señora del Carmen de la Legua Kilisesinin çanı, Li-

tuma'nın kulaklarında yaslı yaslı çınlayarak geceyarısını vururken Contralmirante Mora Caddesine çıktılar. Lituma kararlı adımlarla, önüne bakarak yürüyordu; fakat bazan, elinde olmadan, başı sola dönüyor, Zenciye bir göz atıyor ve bir sokak lâmbasının soluk ışık konisinden geçerken, bir saniye için onu görebiliyordu: hiçbir korku veya tedirginlik belirtisi göstermeden, büyük bir ciddiyetle çenesini çalıştırarak ve adımlarını onlara uydurarak yürüyordu zavallı. "Dünyada tek önem verdiği şey, çiğnemek bunun!" diye düşündü Lituma. Bir süre sonra da: "Bu bir idam mahkûmu, ama bilmiyor..." Ve hemen ardından: "Hiç şüphe yok, bu bir vahşi!" O arada yine Manzanita'nın homurdandığını duydu:

— Peki üstlerimiz neden bırakmıyorlar bu adamı? Nereye giderse gitsin, başının çaresine baksın bildiği gibi... Lima'daki bir sürü sokak serserisi gibi o da serseri olsun varsın! Ha bir fazla olmuş, ha bir eksik! Ne bok eder?

— Teğmeni duydun, diye yanıtladı Lituma. Emniyet Örgütü suçu teşvik edemez. Bu herifi sokağa salıverirsen, hırsızlık yapmaktan başka çare bulamaz; ya da köpek gibi ölür gider. Aslında biz ona lütufta bulunmuş oluyoruz. Bir kurşun bir saniyelik iştir. Açlıktan, soğuktan, yalnızlıktan, üzüntüden, yavaş yavaş ölmektense böylesi yeğdir.

Lituma böyle diyordu, ama sesinin hiç de inandırıcı olmadığını hissediyordu; kendini dinlerken, ona başka biri konuşuyormuş gibi geliyordu. Manzanita'nın bu kez kendisine çıkıştığını duydu:

— Ne olursa olsun, şu kadarını söyleyeyim ki, bu angarya benim hiç hoşuma gitmiyor ve beni seçerek pis bir oyun oynadınız bana!

— Ya ben? Benim hoşuma mı gidiyor sanıyorsun? Yukarıdakiler beni seçerek bana aynı pis oyunu oynamadılar mı?

Tersanenin önüne gelmişlerdi ki bir canavar düdüğü öttü; boş araziden geçerken, kuru havuzun hizasına geldiklerinde, karanlıktan bir köpek çıkıp arkalarından havladı. Postallarının yere vuruşlarını, yanıbaşlarındaki denizin gürültüsünü dinleyerek, nemli ve tuzlu havayı genizlerinde hissederek, sessizce yürüdüler.

— Geçen sene bu arsaya Çingeneler gelmişti, dedi Manzanita birdenbire, kırık bir sesle. Çadırlarını kurup cambazlık yaptılar; fal bakıyorlar, sihirbazlık numaraları da yapıyorlardı. Fakat beledi-

ye başkanı bize kovdurttu zavallıları, çünkü belediyeden izin almamışlardı.

Lituma yanıt vermedi. Sadece Zenci için değil, Manzanita için, hatta Çingeneler için de yüreği burkuluyordu.

— Peki, öylece, kumun üzerine atıp bırakacak mıyız, pelikanlar gelip gagalasınlar diye? Manzanita neredeyse hıçkırıyordu bunu söylerken... Lituma kızdı:

— Belediyenin çöp kamyonları bulsun diye çöplüğe bırakacağız. Onlar morga götürürler; sonra da öğrenciler kesip biçsinler diye Tıp Fakültesine bağışlanır. Emirleri duydun, Arévalo, ikide bir tekrarlattırma bana!

— Duydum, ama onu böyle soğukkanlılıkla öldürmemiz gerektiği fikrine alışamıyorum bir türlü, dedi Manzanita, birkaç dakika sonra. Zaten siz de kabul edemiyorsunuz bunu, bütün çabalarınıza karşın. Sesinizin tonundan anlıyorum ki, siz de bu emirle mutabık değilsiniz.

— Bizim görevimiz emirlerle mutabık olmak değil onları yerine getirmektir, dedi çavuş zayıf bir sesle. Biraz durduktan sonra, daha yavaş ilave etti: — Doğru, haklısın. Ben de mutabık değilim. Gerektiği için itaat ediyorum, o kadar.

O sırada cadde, asfalt, sokak lâmbaları bitmişti; karanlıkta, yumuşak toprak üzerinde yürümeye başladılar. Yoğun, neredeyse katılaşmış pis bir koku onları sardı: Denizin yanıbaşında; plaj, nehir yatağı ve caddenin çevrelediği dörtgenin içindeki Rímac kıyısı çöplüğündeydiler. Çöp kamyonları sabahın altısından itibaren buraya Bellavista, la Perla ve El Callao'nun çöplerini döker; hemen hemen aynı saatlerde kadın, erkek, çocuk, ihtiyar büyük bir kalabalık da oraya üşüşüp işe yarar bir şey bulma umuduyla çöpleri karıştırmaya; yenebilecek şeyleri kurtarmak için deniz kuşları, leş yiyiciler ve sokak köpekleriyle çekişmeye başlardı. El Callao'nun balık unu fabrikalarının sıralandığı; Ventanilla Yolu üzerindeki o Ancón Çölünün pek yakınındaydılar.

— Burası en uygun yer, dedi Lituma. Çöp kamyonlarının hepsi buradan geçer.

Dalgalar kıyıyı şiddetle dövüyordu. Manzanita durdu, Zenci de durdu. Polisler el fenerlerini yakmışlar, titreyen ışıkta, hiçbir şey olmamış gibi çiğnemesine devam eden çizik dolu yüzü inceli-

yorlardı.

— En kötüsü, hiç refleksi yok, ne olacağını tahmin de edemiyor, diye mırıldandı Lituma. Bu durumda kim olsa birşeyler sezer, korkar, kaçmaya çalışırdı. Canımı sıkan onun bu rahatlığı, bize duyduğu güven.

— Bir fikrim var çavuş... — Arévalo soğuktan donuyormuş gibi dişlerini takırdatıyordu— . Bırakalım kaçsın. Öldürdüğümüzü söyleriz, cesedin kaybolmasını açıklamak için de birşeyler uydururuz...

Lituma tabancasını çekmiş, emniyetini açıyordu.

— Üstlerimizin emirlerine itaat etmemeyi ve üstelik onlara yalan söylemeyi teklif etmeye nasıl cüret edersin!.. Çavuşun sesi titrekti, ama çın çın öttü. Eli tabancanın namlusunu Zencinin şakağına doğrulttu.

Fakat iki, üç saniye geçtiği halde ateş etmiyordu çavuş. Acaba tetiğe basacak mıydı? Emri uygulayacak mıydı? Tabanca patlayacak mıydı? Esrarengiz göçmen, çöplerin içine yuvarlanacak mıydı? Yoksa canını kurtaracak; çevredeki plajlarda, kör ve yabani, kaçacak yer ararken, öte yanda sicili tertemiz bir çavuş, görevini yerine getirmemiş olmanın şaşkınlığı ve ezikliği içinde, pis kokuların ve gelip giden dalgaların ortasında, öylece kalakalacak mıydı? Nasıl sonuçlanacaktı bu El Callao trajedisi?..

BEŞ

Lucho Gatica'nın Lima'dan geçişi, bizim haber bültenlerimizde Pascual tarafından 'görkemli bir sanat olayı ve ulusal radyo yayıncılığımızın büyük zaferi' diye nitelendi. Benim açımdan ise, bu büyük şaka bana bir öyküye, bir kravata ve yeni sayılabilecek bir gömleğe, bir de ikinci kez Julia Teyzeyi –istemeyerek de olsa– atlatmama mal oldu. Şilili bolero şarkıcısının gelişinden önce gazetelerde övgü dolu resim ve yazıların hızla çoğaldığını görmüştüm (oğul Genaro, "Bedava reklam baldan tatlıdır," diyordu); fakat onun ününün ne boyutlarda olduğunu, asıl, Belén Sokağında, salonda yer kapmak için bekleşen kadın, kuyruklarını görünce anladım. Yayın stüdyosu küçük olduğundan –yüz kadar koltuk vardı– ancak bir avuç ayrıcalıklı kişi konseri canlı olarak izleyebildi. Programın radyodan verildiği akşam ise Panamericana'nın kapılarında öyle bir izdiham vardı ki, Pascual'le ben ancak, terasından bizimkine geçilen komşu binayı kullanarak kulübemize çıkabildik. Yedi bültenini hazırladık, ama onu ikinci kata indirmek... Ne mümkün?..

— İt sürüsü kadar kadın, asansörü, merdiveni ve kapıyı tıkamış, dedi Pascual; aralarından geçmeye çalıştım, ama beni beleşçilik yapmaya çalışan bir açıkgöz sandılar.

Oğul Genaro'ya telefon ettim; sevinçten uçuyordu:

— Lucho'nun programına daha bir saat var, ama kalabalık şimdiden Belén Sokağında trafiği durdurdu! Şu anda bütün Peru, Radio Panamericana'yı dinliyor.

Durum böyle olduğuna göre, yedi ve sekiz bültenlerini feda etsek nasıl olur diye sordum; adamda çare tükenmiyordu, haberleri telefonla spikerlere yazdırmayı akıl etti. Öyle yaptık. Arada, Pascual, kendinden geçmiş, radyoda Lucho Gatica'yı dinliyor; ben de, sonunda, fantastik bir masal gibi, 'Bozulmuş Yüz' diye adlandırdığım, hadım senatörle ilgili öykümün dördüncü değişkenini okuyordum. Tam dokuzda yayının sonunu, Martínez Morosini'nin

Lucho Gatica'ya hoşça kal diyen sesini ve bu kez plaktan değil gerçek avuçlardan çıkan alkışları dinledik. On saniye sonra telefon çaldı, oğul Genaro'nun kaygılı sesini duydum:

— Bir yolunu bulup aşağı gelin, burada işler karışıyor!

Merdivenlere yığılmış olan ve stüdyonun girişinde irikıyım kapıcı Jesusito tarafından güçlükle durdurulan kadın yığınını yarmak için akla karayı seçtik. Pascual: "Ambulans, ambulans! Yaralıyı almaya geldik!.." diye bağırıyordu. Çoğu genç olan kadınlar ilgisizce bakıyor, gülümsüyor, fakat çekilip yol vermiyorlar, ille de iteklenmeyi bekliyorlardı. İçeride kafamızı karıştıran bir manzarayla karşılaştık: ünlü sanatçı polis koruması talep ediyordu! Kısa boylu, benzi yeşile çalan, hayranlarına karşı kinle dolu bir adamdı. Menajeri onu yatıştırmaya çalışıyor, polis çağırmanın çok kötü bir etki yapacağını, bu genç kız topluluğunun, kendisinin yeteneğine duyulan saygının ifadesi olduğunu söylüyor, ama yıldız sanatçı bir türlü ikna olmuyordu:

— Ben bilirim bunları!.. diyordu, yarı mahvolmuş yarı çıldırmış bir halde; önce imza isterler, sonunda iş tırmalamaya ve ısırmaya varır!..

Biz gülüyorduk, ama olaylar onun öngörülerini doğruladı. Oğul Genaro, hayranların zamanla çekip gideceğini sanarak, yarım saat beklemeye karar verdi. Saat onu çeyrek geçe (onda, Julia Teyzeyle sinemaya gitmek üzere buluşacaktık) kadınların bıkmasını beklemekten biz bıkmıştık ve çıkmaya karar verdik. Oğul Genaro, Pascual, Jesusito, Martínez Morosini ve ben kol kola girerek bir çember oluşturduk ve yıldızı ortamıza aldık; kapıyı açar açmaz zavallının solgunluğu kireç beyazlığına dönüştü. Kadın denizini dirsekleyip dizleyerek, kafa atıp göğüsleyerek ilk basamakları fazla zarar görmeden inmeyi başardık. O an için, alkışlamak, içlerini çekmek, ellerini uzatıp putlarına dokunmakla yetiniyorlardı; -put ise, mermer kesilmiş yüzüyle, gülümsemeye çalışırken, dişlerinin arasından mırıldanıyordu: "Ha gayret, çocuklar! Kollarınızı çözmeyin sakın!" -fakat birden, düpedüz ve resmen, saldırıya uğradık. Kadınlar giysilerimizden tutup çekiyorlar, sonra çığlıklar kopararak aradan ellerini uzatıp tırnaklarıyla sanatçının elbisesinden gömleğinden parçalar koparmaya çalışıyorlardı. On dakikalık itiş kakış sonunda, boğulmaktan güç kurtulup çıkış koridoruna vardığı-

mızda, bir an direncimizin tükenmekte olduğunu sandım; gözlerimin önüne korkunç bir sahne geldi: küçük bolero şarkıcısını hayranları elimizden almışlardı ve oracıkta, gözümüzün önünde, parça parça ediyorlardı!.. Bereket versin bu gerçekleşmedi; ama onu, bir buçuk saattir kapının önünde, direksiyonda bekleyen baba Genaro'nun arabasına koyduğumuzda, Lucho Gatica ile demir muhafızları bizler, savaştan çıkmış gazilere dönmüştük. Kadınlar benim kravatımı koparmış, gömleğimi parçalamışlar; Jesusito'nun üniformasını yırtmış, kasketini çalmışlardı. Kafasına bir çanta yiyen oğul Genaro'nun alnı mosmordu. Yıldıza gelince, sağ ve esendi, ama üstündekilerden, yırtılmadık sadece ayakkabılarıyla külotu kalmıştı. Ertesi gün, Bransa'da saat on kahvemizi içerken, Pedro Camacho'ya, hayranların marifetlerini anlattım. Hiç şaşırmadı:

— Genç dostum, dedi filozofça ve bana çok uzaklardan bakarak; müzik *de* yığınların ruhuna işleyebilir.

Ben Lucho Gatica'nın bedensel bütünlüğünü korumak için mücadele ederken, doña Agradecida kulübemizde ortalığı toplamış, bu esnada, senatör hakkındaki öykümün dördüncü değişkesini de çöpe atmıştı. Buna üzülmek yerine, bir yükten kurtulmuş hissettim kendimi; bundan da, bu olayın Tanrıdan bir uyarı olduğu sonucunu çıkardım. Öyküyü tekrar yazmayacağımı Javier'e söylediğim zaman, beni kararımdan vazgeçirmek yerine kutladı.

Julia Teyze benim 'bodyguard'lık deneyimime çok güldü. Grill Bolívar'daki kaçamak öpücüklü geceden sonra hemen her gün görüşüyorduk. Lucho Amcanın doğum gününün ertesinde hiç habersiz Armendáriz Sokağına gittim; iyi bir rastlantı, Julia Teyze evde yalnızdı.

— Hortensia Teyzeni ziyarete gittiler, dedi beni salona alırken. Ben gitmek istemedim, çünkü o kapıcı karısının, bütün zamanını benim hakkımda hikâyeler uydurmakla geçirdiğini biliyorum.

Beline sarılıp kendime çektim ve öpmeye çalıştım. Beni itmedi, ama öpmedi de: dudaklarının soğukluğunu hissettim. Ayrılırken, bana hiç gülümsemeden baktığını gördüm. Bir gün önceki gibi şaşırmış değildi; bir tür merak, biraz da alaycı bir ifade vardı yüzünde.

— Dinle, Marito, — sesi sevgi dolu, ama sakindi— hayatta bir sürü delilik yaptım ben, ama *bunu* yapmayacağım... Bir kahka-

ha attı: — Ben, küçükleri baştan çıkaracağım ha! Dünyada olmaz!

Oturup iki saate yakın çene çaldık. Ona bütün hayatımı anlattım; geçmiş hayatımı değil, gelecek hayatımı; yazar olup Paris'te geçireceğim, daha sonraki hayatımı... Alexandre Dumas'yı ilk okuduğumdan beri yazar olmak istediğimi; o zamandan beri Paris'te, sanatçılar mahallesinde bir çatı katında, kendimi bütünüyle edebiyata vererek yaşamanın hayâlini kurduğumu; bunun dünyanın en harika şeyi olduğunu söyledim. Ailemin gönlü olsun diye hukuk okuduğumu, ama baronun bana göre en aptalca, en hamalca meslek olduğunu, hiçbir zaman avukatlık yapmayacağımı anlattım. O sırada, çok hareketli ve inançlı biçimde konuştuğumun farkına vardım birden; gönlümde yatan bu gizli şeyleri ilk kez, hem de bir dosta değil de bir kadına açtığımı söyledim.

— Beni ananın yerine koyuyorsun da ondan sırlarını açıyorsun, diye psikanalizimi yaptı Julia Teyze. Bak sen hele! Dorita'nın oğlu bohem olmak istiyormuş! İyi, ama oğlum, açlıktan ölürsün sen, böyle gidersen!

Bütün gece uyumadığını, hep Grill Bolívar'daki kaçamak öpücükleri düşündüğünü söyledi. Dorita'nın oğlu, daha dün annesiyle birlikte La Salle Ortaokuluna götürdüğü küçük yaramaz, hâlâ kısa pantolon giydiğini sandığı sümüklü, sinemaya giderken arkadaş olsun diye yanına aldığı bebek, onu damdan düşer gibi, hem de yetişkin bir erkekmişçesine, dudaklarından, öpsün! İşte buna bir türlü inanamıyordu.

— Ben yetişkin bir erkeğim, diye güvence verdim, elini tutup öperek. On sekiz yaşındayım ve beş yıldır da bâkir değilim.

— Ya ben neyim o zaman, otuz iki yaşında olan ve on beş yıldır bakire olmayan ben? diye güldü. Buruşuk bir acuze mi?

Biraz boğuk, pervasız ve neşeli bir gülüşü vardı; kalın dudaklı ağzı kocaman açılıyor, gözleri kısılıyordu. Söylediğim gibi yetişkin bir erkek olduğuma pek inanmadan, ama artık bir sümüklü olmadığımı da görerek, biraz muzip, biraz alaycı beni süzüyordu. Bana bir viski koymak için kalktı:

— Dün geceki cüretinden sonra artık sana koka-kola ikram edemem ki... dedi, bu duruma üzülmüş gibi yaparak. Taliplerimden biri gibi davranmak gerekiyor sana da...

Yaş farkının da o kadar korkunç olmadığını söyledim.

— Korkunç değil, tabii, diye yanıtladı. Ama hemen hemen... Hemen hemen benim oğlum sayılabilmene yetecek kadar!

Bana evliliğinin hikâyesini anlattı. İlk yılları gayet iyi geçmişmiş. Kocasının iç kesimlerde bir malikânesi varmış; kendisi de kır hayatına o kadar alışmışmış ki La Paz'a çok seyrek gidiyormuş. Evi son derece rahatmış; bölgenin sakinliği, sade ve sağlıklı bir hayat; ata binmek, çevrede geziler yapmak, yerlilerin şenliklerine katılmak, bütün bunlar onu çok mutlu ediyormuş. Ancak, çocuk sahibi olamayacağı anlaşıldığı zaman, göğünü bulutlar kaplamış; kocası, soyunun kuruması olasılığı karşısında çok acı çekiyormuş. Derken kendini içkiye vermiş; ondan sonra da evlilikleri, tartışmalar, darılmalar ve barışmalar arasında, beklenen sona, son ve kesin tartışmaya doğru kaymış gitmiş. Boşandıktan sonra da dost kalmışlar kocasıyla.

— Günün birinde evlenecek olursam hiç çocuk yapmayacağım, dedim; çocukla edebiyat bir arada olmaz.

— Demek oluyor ki adaylığımı koyup sıraya geçebilirim, dedi çapkın Julia Teyze.

Hazırcevaptı; cüretkâr hikâyeleri bile zarafetle anlatıyordu ve (o zaman tanıdığım bütün kadınlar gibi) edebiyat konusuna son derece uzak ve ilgisizdi. Bolivya'daki malikânesinde geçirdiği uzun aylak saatler boyunca sadece bazı Arjantin dergileri, Delly' den birkaç kötü kitap ve H. M. Hull diye birinin –hatırlamaya değer bulduğu– *Arap* ve *Arabın Oğlu* adlı iki romanını okumuşa benziyordu. O akşam ayrılırken sinemaya gidip gidemeyeceğimizi sordum; "Bak bu olur!" yanıtını verdi. O günden sonra hemen her akşam sinemaya gittik. Bol miktarda Meksika ve Arjantin melodramı yuvarlayarak, sayısız öpücük alıp verdik. Sinema bir bahane oldu. Armendáriz Caddesindeki en uzak salonları (Montecarlo, Colina, Mausano) seçiyorduk, mümkün olduğu kadar uzun süre baş başa kalabilmek için. Seanstan sonra uzun uzun yürüyor, *empanaditas* yapıyor (Bolivya'da el ele tutuşmaya böyle deniyormuş), Miraflores'in ıssız sokaklarında zikzaklar çiziyor (bir yaya ya da bir araba görür görmez ellerimizi bırakıyorduk), aklımıza gelen her şeyi konuşuyorduk; bu sırada –mevsim, Lima'da kış diye adlandırılan, yılın o kötü zamanıydı– ahmak ıslatan da iliklerimize kadar işliyordu. Julia Teyze öğle yemeği ya da çay için hep talipleri ile çı-

kıyor, fakat akşamlarını bana ayırıyordu. Gerçekten de sinemaya gidiyorduk; (özellikle film kötüyse) gidip salonun en dibine oturuyor, orada, öteki seyircileri rahatsız etmeden ve tanınma korkusu olmadan, rahatça öpüşebiliyorduk. İlişkimiz bulanık, belirsiz bir noktada demir atmıştı: masum âşıklar ile gerçek sevgililer gibi iki karşıt kategorinin arasında bir yerdeydik, konuşmalarımızın anakonusunu da bu durum oluşturuyordu. Sevgililerin gizliliği, tehlikede olma duygusu, durumun anlaşılması korkusu bizde de vardı; ama yalnızca manevi olarak sevgilisiydik birbirimizin, çünkü sevişmiyorduk; hatta (Javier'in sonraları 'rezalet' diye niteleyeceği bir tutumla) birbirimize 'dokunmuyorduk bile'. Masum âşıklar olarak, o zamanlar Miraflores'li yeniyetme çiftlerin uyguladığı bazı klasik davranış kalıplarını (sinemaya gitmek, film gösterilirken öpüşmek, el ele tutuşup sokaklarda gezmek...) biz de izliyor ve onlar gibi tensel ilişkiden uzak duruyorduk (o taş devirlerinde Miraflores'li kızlar evlilik sunağına genellikle bakire olarak gelirler, göğüslerinin ve başka yerlerinin ellenmesine ise ancak sevgilileri resmi nişanlı statüsüne yükseldiği zaman izin verirlerdi); ama aramızdaki yaş farkı ve akrabalık bağıyla, biz nasıl 'masum âşık' olabilirdik ki?.. Ne idüğü pek belli olmayan bu garip aşk hikâyemizin sıradışılığı karşısında, ona 'İngiliz usulü nişanlılık', 'İsveç usulü romantizm', 'Türk usulü dram' gibi adlar yakıştırarak eğleniyorduk.

— Bir bebekle bir ihtiyar kadının, üstelik az buçuk teyzesi de sayılan bir ihtiyar kadının, çılgın aşkları... dedi Julia Teyze, bir akşam Merkez Parkından geçerken... Tam Pedro Camacho'nun radyo dizilerine lâyık bir durum yani!..

Ona, sahici teyzem olmadığını hatırlattım; o da, saat üçteki dizide son derece yakışıklı ve sörf ustası San Isidro'lu bir gencin, kendi özkardeşiyle cinsel ilişkide bulunduğunu, üstüne üstlük kızcağızı bir de gebe bıraktığını anlattı.

— Ne zamandan beri radyo dizilerini dinliyorsun? diye sordum.

— Bu hastalığı bana ablam bulaştırdı, dedi. Yalnız şunu da kabul etmek lâzım, Radio Central'in dizileri harika, fantastik! İnsanın yüreğini parçalayan dramlar...

Olga Yengeyle birlikte dizileri izlerken, zaman zaman gözlerinin yaşla dolduğunu itiraf etti. Pedro Camacho'nun kaleminin, Li-

ma'lı ailelerde yarattığı sarsıntının ilk göstergesi bu oldu benim için. Daha sonra, kendi ailemin içinde, başka belirtilere de tanık oldum. Laura Yengeye mi gidiyordum, daha salona girdiğimi görür görmez, parmağını dudaklarına götürerek susmamı emrediyor; Bolivyalı sanatçının (titreyen, çınlayan, ateşli veya billurdan) sesini sadece işitmek değil, adeta hissetmek, ellemek ister gibi, radyosunun üstüne kapanıyordu. Gaby Yengelere gittiğimde, Hortensia Yengeyle ikisini, Luciano Pando ile Josefina Sánchez'in, ortaçlar ve bağlaçlarla dolu, yer yer insanın içini ürperten diyaloglarına kendilerini kaptırmış, bir yün çilesini söküp yumak yaparken buluyordum. Kaldığım evde de, büyükannem Carmen'in dediği gibi 'küçük romancıklardan her zaman hoşlanan' dedemle ikisi tam birer radyo tutkunu olmuşlardı. Sabahları, radyonun endikatif notalarıyla uyanıyordum –saat ondaki ilk diziye o kadar erkenden hazırlanıyorlardı!– öğle yemeğimi saat iki dizisini dinleyerek yiyor; akşamları da eve döndüğümde, hangi saatte olursa olsun, iki ihtiyarcıkla aşçı kadını salonda radyonun başına yığılmış buluyordum. Radyo da radyoydu ha! Büfe kadar kocaman ve ağır... Üstelik sesini de sonuna kadar açıyorlardı!

— Bu dizileri neden bu kadar seviyorsun? diye sordum bir gün büyükanneme. Örneğin kitaplarda olmayan ne var onlarda?

— Kişilerin konuştuğunu duymak daha canlı, daha gerçek oluyor, dedi biraz düşündükten sonra. Hem benim yaşımda kulaklar gözlerden daha sağlıklı oluyor...

Öteki akrabalarla da aynı anketi yaptım; sonuç kesin bir açıklama getirmedi. Gaby, Laura, Olga ve Hortensia Yengeler radyo dizilerini seviyorlardı, çünkü bunlar eğlenceli, hüzünlü veya etkileyiciydiler; çünkü insanı oyalıyor ve hayâl kurduruyor, gerçek yaşamda mümkün olmayan şeyler yaşatıyorlardı; çünkü insana bazı hakikatleri öğretiyorlardı... Ya da sadece romantiklikleri tuttuğu için izliyorlardı dizileri. Neden dizileri kitaplara tercih ettiklerini sorduğumda, hepsi itiraz ettiler: Ne münasebet, hiç bunlar kitapla kıyaslanır mıymış? Kitap kültür demekmiş, radyo dizileriyse vakit geçirmeye yarayan basit, eğlencelik şeylermiş... Fakat kesin olan bir nokta vardı: hepsi radyoya yapışık yaşıyorlardı, ama hiçbirinin herhangi bir kitabın kapağını kaldırdığını görmemiştim. Gece gezintilerimizde Julia Teyze bazan bana kendisini etkilemiş olan ki-

kü bölümleri özetliyor, ben de ona yazıcı ile yaptığım konuşmaları anlatıyordum; böylece, biz farkına varmadan, Pedro Camacho da aşk hikâyemizin bir parçası oldu çıktı.

Bir hayli bağırış çağırıştan sonra nihayet yazı makinemin bana geri verilmesini sağladığım gün, oğul Genaro yeni dizilerin başarısını kendi ağzından doğruladı. Elinde bir dosyayla, yüzünde güller açarak bizim küçük büroya girdi:

— En iyimser hesapları bile aşıyor, dedi. İki haftada dizilerin dinleyici sayısı yüzde yirmi artmış! Bu ne demek biliyor musunuz? Reklam verenlerin faturası da yüzde yirmi artacak demek...

— Peki bizim ücretler de yüzde yirmi artacak mı don Genaro? diye sandalyesinde hopladı Pascual.

— Siz Radio Central'de değil Panamericana'da çalışıyorsunuz, unutmayın. Biz beğenisi daha yüksek bir radyoyuz, öyle dizi mizi yayınlamıyoruz.

Gazeteler de, özel sayfalarında, yeni radyo dizilerinin fethettiği dinleyici kitlesine tercüman olmaya ve Pedro Camacho'ya övgüler düzlemeye başladılar. Guido Monteverde, *Ultima Hora*'nın sütunlarında, onu 'düş gücü tropikal, söylemi romantik uzman dizi yazarı; dizileri senfoni gibi yöneten yılmaz orkestra şefi; aynı zamanda dilinden bal damlayan kadife sesli aktör' diye niteleyerek konumunu perçinledi. Fakat bütün bu nitelemelerin nesnesi olan kişi, çevresinde yarattığı coşku dalgalarından habersiz görünüyordu. Bransa'da kahve içmek üzere kendisini almaya gittiğim sabahlardan birinde, hücresinin penceresine bir kâğıt yapıştırılmış olduğunu gördüm; üstünde kaba harflerle şöyle yazıyordu: "Gazeteci kabul edilmez ve imza verilmez. Sanatçı çalışıyor! Ona saygılı olalım!"

Ben sütlü kahvemi, o da adaçayıyla naneden oluşan beyinsel kokteylini yudumlarken sordum:

— Ciddi mi bu, yoksa milletle dalga mı geçiyorsunuz?

— Son derece ciddi, diye yanıt verdi. Bütün Lima basını beni hırpalamaya başladı; buna bir dur demezsem yakında şurada –rahat bir tavırla San Martín Meydanını gösterdi– benden resim ve imza isteyen dinleyici kuyrukları oluşacak. Benim zamanım altın değerindedir, onu böyle eften püften şeylerle çar çur edemem.

Sözlerinde en küçük bir övünme belirtisi yoktu, yalnızca içten

bir kaygı seziliyordu. Her zamanki siyah elbisesiyle küçük papyonu yine üstündeydi; berbat kokulu 'Aviacion' sigarası içiyordu. Ve her zamanki gibi, en üst derecede ciddiydi. Bütün yengelerimin birer radyo dizisi hastası haline geldiğini ve oğul Genaro'nun, dizilerin dinleyici oranına ilişkin kamuoyu yoklamalarının sonuçlarını görünce, ağzının kulaklarına vardığını söyleyerek, onu biraz pohpohlayayım, dedim. Sanki bunun böyle olduğunu öteden beri biliyormuş, sanki böyle olması kaçınılmazmış gibi, canı sıkkın bir edayla beni susturdu; 'sen onu bırak da şunu dinle,' der gibi, 'tüccar kısmındaki' (o zamandan itibaren Genaro'lardan böyle söz eder oldu) duyarlık eksikliğinden yakındı.

— Dizilerimde aksayan bir yan var, bunun çaresini bulmak boynumun borcu, onlarınki de bana yardım etmek, dedi kaşlarını çatarak. Ama, besbelli, sanatla cüzdan birbirine düşman. Domuzlarla papatyalar gibi...

— Aksayan bir şey mi? dedim. İyi ama hepsi büyük sükse yapıyor!

— Tüccarlar, isteğime karşın Pablito'yu işten atmak istemiyorlar, diye açıkladı. Duygusal nedenlerle, bilmem kaç yıldan beri Radio Central'de çalışıyormuş diye... Bu tür sersemce şeyler işte... Sanki sanatın hayırseverlikle bir ilgisi varmış! Bu hasta herifin beceriksizliği, benim işime gerçek bir baltalama...

Büyük Pablito, radyonun çektiği veya ürettiği o renkli ve tanımlanması güç kişiliklerden biriydi. Adındaki küçültme takısı, küçük yapılı birisini akla getiriyordu, ama gerçekte kırk yaşlarında bir melezdi; ayağını sürüyerek gezer, astım krizi tuttu mu çevresinde kokudan durulmazdı. Sabah akşam Radio Central'de ve Panamericana'da ortalıkta dolaşır, yerleri süpürenlere yardım etmekten Genaro'lara sinema veya boğa güreşi bileti almaya, hatta yayınlar için davetiye dağıtmaya kadar bin türlü küçük angaryanın peşinde koşuştururdu. En sürekli işini ise dizilerin kaydı sırasında yapardı: Özel efekt görevlisiydi!

Pedro Camacho, o buz gibi, aristokratik edasıyla veryansın ediyordu:

— Bu adamlar, özel efektleri, önüne gelen sersemin becerebileceği önemsiz, küçük şeyler sanıyorlar. Oysa bu da bir sanattır; o düşüp ölmesi yakın brakisefal Pablito sanattan ne anlar?

'İşinin yetkinliğine' engel olan her şeyi 'gerekirse' kendi elleriyle ortadan kaldırmakta duraksamayacağını söyledi (hem de öyle bir tonla ki, ben de inanmamazlık etmedim). Üzülerek eklediğine göre, ne yazık ki, A'dan Z'ye her şeyi öğreterek yeni bir özel efekt teknisyeni yetiştirecek zamanı yokmuş; ancak, 'yerel elemanları' kısaca gözden geçirince aradığını bulmuş. Burada sesini alçalttı, etrafına bir göz attı ve Mefistofeles'vari bir tavırla fısıldadı:

— İşimize yarayacak eleman Radio Victoria'da.

Javier'le ikimiz, Pedro Camacho'nun Büyük Pablito'ya ilişkin öldürme emellerini hayata geçirme olasılığını inceledik ve Pablito'nun yazgısının tamamen kamuoyu yoklamalarına bağlı olduğu sonucuna vardık: dizilerin dinleyici endeksi böyle giderse, acımadan feda edilecekti zavallı. Nitekim bir hafta olmamıştı ki oğul Genaro kulübemize damladı ve beni yeni bir öykü yazarken yakaladı -telâşımı, kâğıdı alelacele makineden çıkarıp bültenlerin arasına karıştırışımı, herhalde fark etti, ama incelik gösterip bir şey demedi-; eliyle bonkörce bir jest yaparak, Pascual'le ikimize birden hitap etti:

— Hadi yine iyisiniz, tembeller! Eksikliğinden o kadar yakındığınız redaktörü sonunda elde ettiniz! Büyük Pablito artık sizinle çalışacak. Başardık diye yan gelip yatmak yok ha!..

Haber servisinin böylelikle sağladığı takviye daha ziyade manevi oldu; çünkü ertesi gün, Büyük Pablito tam saat yedide bütün dakikliğiyle büroya damlayıp ne yapacağını sorduğu ve ben de onu bir parlamento telgrafını haber haline sokmakla görevlendirdiğim zaman, korkudan allak bullak oldu, öksürüğü tuttu, mosmor kesildi ve güçlükle mırıldanarak bunun mümkün olmadığını söyledi:

— Ben okuma yazma bilmem ki efendim!

Bize yeni redaktör diye okuma yazma bilmeyen birini seçmesini, oğul Genaro'nun şakacı tabiatının incelikli bir kanıtı olarak değerlendirdim. Redaksiyon işlerinin Büyük Pablito'yla kendisi arasında paylaşılacağını öğrendiğinde biraz küser gibi olan Pascual, bu durumu katıksız bir sevinçle karşıladı. Benim önümde yeni meslektaşını, tembelliği ve ilgisizliği yüzünden kendisinin yaptığı gibi yetişkin yaşta parasız akşam kurslarına yazılarak kendini yetiştirmeyi beceremediği için bir güzel payladı. Büyük Pablito, korkudan ödü kopmuş, başıyla evetliyor, otomat gibi: "Doğru, ben bu-

nu düşünemedim, doğru söylüyorsunuz, çok haklısınız," diye tekrarlıyor, her an kovulmayı bekleyen biri gibi bana bakıyordu. Sadece bültenleri spikerlere indirmesinin yeterli olduğunu söyleyerek onu sakinleştirdim. Gerçekte Pablito, Pascual'in kölesi oldu; Pascual zavallıyı, sigara veya Carabaya Caddesindeki seyyar satıcıdan kumpir almak, hatta yağmur yağıp yağmadığına bakmak gibi görevlerle, Allahın günü bizim terastaki kulübemizle sokak arasında koşturup duruyordu. Büyük Pablito köleliğine büyük bir özveriyle katlanıyor ve kendisine işkence eden Pascual'e, bana olduğundan daha çok saygı ve dostluk gösteriyordu. Pascual'in verdiği görevlerden artan zamanlarda büronun bir köşesine oturup başını duvara dayıyor ve anında uykuya dalıyordu. Paslanmış bir vantilatör gibi, eşzamanlı ve ıslıklı bir gürültüyle horluyordu. Mangal gibi yüreği vardı Pablito'nun; Radio Victoria'dan ayarttığı acemi çaylakla onu işinden etmiş olan Pedro Camacho'ya hiç kin beslemiyordu. Bolivyalı yazıcıya hayranlık duyuyor, ondan hep övgü dolu kelimelerle söz ediyordu. Sık sık, dizilerin provalarını seyretmek için benden izin istiyor; her seferinde daha coşmuş olarak dönüyordu.

— Bu adam bir dâhi, diyordu boğula boğula. Kafasından akıl almaz, mucizevi şeyler geçiyor!

Pedro Camacho'nun sanatçılık marifetlerine ilişkin eğlenceli fıkralar da getiriyordu bu provalardan. Bir gün, Pedro Camacho' nun, bir aşk diyaloğunu yorumlamadan önce, Luciano Pando'ya mastürbasyon yapmayı tavsiye ettiğini yeminle anlattı. Gerekçe olarak, bunun sesi yumuşattığını ve gayet romantik bir soluk alma stili verdiğini ileri sürüyormuş! Luciano Panda ı-ıh demiş, bir daha lâfını ettirmemiş...

— Ne zaman duygusal bir sahne olsa hemen aşağıya, tuvalete koşmasının sebebini şimdi anlıyorum, don Mario, diyordu haç çıkarıp parmaklarını öperek. Otuz bir çekmek içinmiş! Yoksa neden olacak? Sonra da o tatlı ses çıkıyor tabii.

Javier'le ikimiz bir olayın gerçek mi yoksa yeni redaktörümüzün bir uydurması mı olduğunu uzun uzun tartıştık ve ne olursa olsun, tamamıyla imkânsız olmadığını düşündürecek yeterli temel bulunduğu sonucuna vardık.

— Doroteo Marti'yi filan bırakıp böyle şeyler üstüne öykü

yazmalısın, diye öğütlüyordu Javier. Radio Central edebiyat için bir altın madeni...

O günlerde yazmaya çalıştığım öykü, Julia Teyzenin anlattığı; La Paz'daki Saavedra Tiyatrosunda kendisinin de tanık olduğu, bir olaya dayanıyordu. Doroteo Marti, *La Malquerida, Todo un Hombre* veya daha da revnaklı facialarla, yığınlara bütün vücut sıvılarını yaş olarak döktüre döktüre Latin Amerika'yı dolaşan bir İspanyol aktördü. Geçen yüzyıldan beri tiyatronun, soyu tükenmekte olan bir eğlence türü haline geldiği Lima'da bile, Doroteo Marti kumpanyası, hakkındaki söylencelere bakılırsa repertuarının doruk noktasını oluşturan *İsa Efendimizin Hayatı, Çilesi ve Ölümü* adlı eserin temsiliyle, belediye tiyatrosunu doldurmayı başarmıştı. Sanatçının keskin bir pratik zekâsı vardı. Dedikodu meraklılarının anlattığına göre, Mesih'in, bazan Zeytin Bahçesindeki acılı ve gözyaşlı gecesini yarıda keserek, salondaki sevgili seyircilere, ertesi gün kumpanyanın her kavalyenin damını da parasız getirebileceği özel bir temsil vereceğini duyurduğu bile oluyormuş (sonra da çilesini çekmek üzere yola koyuluyormuş!). Julia Teyze, Saavedra Tiyatrosunda işte bu *Hayat, Çile ve Ölüm* temsillerinden birini görmüş. En yüce anda, İsa Golgotha tepesinde haçta can çekişirken, seyirciler buhurdanlıklardan çıkan dumanlar arasında, İsa'nın bağlı olduğu tahta direğin eğrilmeye başladığını fark etmişler. Kaza mı, yoksa temsilde öngörülen bir ayrıntı mı, anlayamamışlar. Haçın etrafındaki halk, Meryem, havariler, lejyonerler, aralarında gizli gizli bakışarak, ne olur ne olmaz diye, geri çekilmeye, sallanan haçtan uzaklaşmaya başlamışlar. Haçın üstündeyse Doroteo-İsa, başı göğsüne düşmüş, alçak sesle, ama salonun ilk sıralarından işitilecek şekilde, mırıldanmaya başlamış: "Düşüyorum, düşüyorum..." Herhalde günahın büyüklüğü yüzünden çarpılmış olacaklar ki, kulislerdeki görünmeyen personelden bir kişi bile koşup da, dualaron yerini alan korkulu uğultu içinde, çeşitli fizik kanunlarına meydan okuyarak, çakılı olduğu nokta çevresinde çemberler çizmeye başlayan haçı tutup durdurmaya çalışmamış. Birkaç saniye sonra La Paz'lı seyirciler Nasıra'lı Marti'nin, kutsal tahtanın altında yamyassı olarak kendi şanlı sahnesine yapıştığını görmek ve tüm tiyatroyu sarsan gümbürtüyü duymak bahtsızlığına uğramışlar! Julia Teyze Mesih'in, tahtalar arasında ezilmeden ön-

cè vahşi bir sesle: "Düşüyoruz dedik ulan inekler!" diye kükremeyi başardığına yemin ediyordu. Ben özellikle bu sonu canlandırmayı istiyordum öykümde; anlatı bu noktada, dramatik bir şekilde, İsa'nın kükreyişi ve küfürü ile bitecekti. Komik bir öykü olmasını istiyordum; bu yüzden, mizah tekniklerini özümlemek için, otobüste, takside, uyumadan önce yatakta, Mark Twain ve Bernard Shaw'dan Jardiel Poncela ve Fernández Flórez'e kadar, elime geçen bütün komik yazarları okuyordum. Ama her zamanki gibi, esin yine gelmiyordu ve Pascual'le Büyük Pablito sepete attığım kâğıtları sayıyorlardı. Bereket versin kâğıt konusunda Genaro'lar Haberler Servisine karşı eliaçık davranmayı biliyorlardı.

Ben, Radio Victoria'dan gelip Büyük Pablito'nun yerini alan adamla tanışıncaya kadar iki-üç hafta geçti. Onun gelişinden önce dizilerin kaydını herkes serbestçe seyredebilirken, şimdi Pedro Camacho, aktörlerle teknisyenler dışında kim olursa olsun başkasının stüdyoya girişini kesinlikle yasaklamıştı; yasağı uygulamak için kapıyı kapatıyor, önüne de caydırıcı olarak çam yarması Jesusito'yu dikiyordu. Oğul Genaro bile yasaktan kurtulamamıştı. Sorunlu olduğu ve içini dökme ihtiyacı duyduğu zaman hep yaptığı gibi, öfkeden suratı hâlâ tikleyerek bizim kulübeye damlayıp yakınmalarını bize açtığı o öğleden sonrayı hatırlıyorum.

— Stüdyoya girmek istedim, programı derhal durdurdu ve ben gidinceye kadar da kayıt yapmayı reddetti, diye anlatıyordu kızgınlıkla. Bir daha programını kesersem mikrofonu kafama atacağını söylemeyi de unutmadı. N'aapayım ben şimdi? Eşek herifi kapı dışarı mı edeyim, yoksa hakaretini sineye mi çekeyim?..

Ona, benden duymak istediği şeyi söyledim: dizilerin başarısını göz önüne alarak ('ulusal radyo yayıncılığımıza hizmet olmak üzere vb...'), olayı sineye çekmesini ve bir daha da sanatçının işlerine burnunu sokmamasını... Öyle yaptı; ama ben de yazıcının dizilerinden birinin kaydında hazır bulunmak için hastalık derecesinde merak duymaya başladım.

Bir sabah, klasik kahve saatinde, tedbir olarak lâfı hayli dolaştırdıktan sonra, cesaretimi toplayıp Camacho'yu bir yokladım. Yeni özel efekt uzmanını işbaşında görmek, gerçekten söylediği kadar iyi olup olmadığını anlamak istediğimi söyledim.

— İyi demedim, orta karar dedim! diye düzeltti hemen. Ama

yetiştiriyorum; zamanla iyi olabilir.

Çayından bir yudum aldı; soğuk ve resmi gözleriyle, bazı kuşkularla boğuşuyormuş gibi, bana baktı. Sonunda razı oldu, olurunu verdi:

— Pekâlâ. Yarın üç dizisine gelin. Ama bir defalık; kusura bakmayın. Aktörlerin dikkatlerinin dağılmasını istemiyorum; kim olursa olsun, yabancıların orada bulunması onların konsantrasyonunu bozuyor, elimden kayıp gidiyorlar, katharsis de mahvoluyor. Bir bölümün kaydı, kilisede bir âyin gibidir dostum...

Gerçekte ayinden de kutsal ve ulvi bir olaydı. Hatırladığım bütün ayinler içinde (seneler vardı ki kiliseye gitmiyordum), o gün kabul edildiğim, *Don Alberto de Quinteros'un Acı-Tatlı Serüvenleri* adlı dizinin on yedinci bölümünün kayıt seansı kadar derinden duyularak ve yaşanarak gerçekleştirilen bir tören görmedim. Hepsi hepsi yarım saatten fazla değildi –on dakika prova, yirmi dakika kayıt–, ama bana saatlerce sürmüş gibi geldi. Daha girer girmez, Radio Central'in 'Kayıt Stüdyosu No. 1' diye adlandırılan yeşil halılı, tozlu küçük camlı odasında hüküm süren dinî meditasyon atmosferi beni etkiledi. Seyirci olarak yalnız Büyük Pablito'yla ben vardık, ötekiler ayine aktif olarak katılıyorlardı. Pedro Camacho içeri girerken, bir kumandan bakışıyla, bize tuzdan heykeller gibi hareketsiz kalmamızı emretmişti. Yazar-yönetmen tümüyle değişmiş; büyümüş, güçlenmiş, disiplinli birliklere eğitim yaptıran bir general olmuştu. Disiplinli mi dedim? Daha da ileri, efsunlanmış, büyülenmiş, fanatikleşmiş askerler! Kaç kez tiradlarını sakız çiğneyerek, örgü örerek, olayın tamamen dışında, adeta ne dediğini bilmeden söylerken gördüğüm bıyıklı ve varisli Josefina Sánchez'i tanımakta güçlük çektim: karşımda, elindeki metni dua eder gibi tekrar tekrar okuyan; bunu yapmadığı zaman da, ilk 'communion' töreninde kilisenin mihrabına bakan küçük kızın masum ürpermeleriyle ve onun kadar uysal ve saygılı, gözlerini sanatçıdan ayırmayan, gayet ciddi küçük bir kadıncık vardı. Luciano Pando ile öteki üç sanatçı (iki kadınla bir erkek) da aynı durumdaydılar. Aralarında tek kelime konuşmuyorlar, birbirlerine arasıra olsun bakmıyorlardı bile: gözleri, mıknatıslanmış gibi ellerindeki metinle Pedro Camacho arasında gidip geliyordu. Ses teknisyeni Ochoa'lı züppe bile, camın öte tarafından bu büyüyü paylaşıyordu: gayet ciddi bir

tavırla göstergeleri kontrol ediyor, düğmelere basıyor, ışıkları yakıp söndürüyor, ağır ve dikkatli, kaşları çatık, stüdyoda olup bitenleri izliyordu.

Beş aktör ayakta, Pedro Camacho'nun etrafında halka olmuşlardı; sanatçı –hep o siyah elbisesi, papyonu ve dağınık saçlarıyla– az sonra kaydedecekleri bölüm hakkında onlara vaaz veriyordu. Söyledikleri, tiradların söylenişi, vurgulanışı –ölçülü, abartmalı, yavaş, hızlı vb.– hakkında somut ipuçları anlamında, direktif sayılmazdı. Âdeti üzere, Olympos'un tepesinden, soylulukla ve yetkeyle, estetik ve felsefi konularda ahkâm kesiyordu. Bu ateşli söylevde en sık tekrarlanan kelimeler de, doğal olarak, 'sanat', 'sanatçı' gibi terimlerdi; sanki bunlar her şeyi açıp aydınlatan sihirli birer formüldü. Fakat, Bolivyalı yazıcının sözlerinden çok, onları söylerken sergilediği inanmışlık; ondan daha çok da, uyandırdıkları etki çarpıcıydı. Çok önemli bir gerçeği ele geçirmiş olan ve onu ivedi olarak yaymakla, paylaşmakla, kabul ettirmekle kendini görevli sayan fanatik bir adamın ses tonuyla, gövdesini dikleştirerek ve elini kolunu sallayarak konuşuyordu. Ve görevini eksiksiz yerine getirmeyi başarıyordu: beş aktör öylece kalakalmış, biraz şaşkın, işleriyle (yazar-yönetmen 'misyonunuz' diyordu) ilgili söylenen özdeyişleri yutmak ister gibi gözlerini dört açarak onu dinliyorlardı. Julia Teyzenin orada olmayışına üzüldüm. Çünkü Pedro Camacho'nun fışkırıp köpüren belagatinin etkisi altında, bitip tükenmeyen bir yarım saat içinde, Lima'nın en zavallı mesleğini temsil eden kişilerin başkalaşıma uğradığına, güzelleştiğine ve yüceleştiğine tanık olduğumu anlattığım zaman, bana inanmayacaktı. Büyük Pablito'yla ikimiz stüdyonun bir köşesinde yere oturmuştuk. Karşımızda, garip bir alet-edavat yığınıyla çevrili, Radio Victoria'dan transfer yeni eleman duruyor ve ötekiler gibi cezbe halinde, sanatçının vaazını dinliyordu. Bölümün kaydı başlar başlamaz, seyrettiğimiz sahnenin merkezi benim için o oldu.

Kısa boylu, tıknaz, yanık tenli, düz ve sert saçlı, dilenci kılıklı bir adamdı; üstünde yıpranmış bir pardösü, yamalı bir gömlek ve bağsız postallar vardı. (Sonradan, Basan diye esrarlı bir adla tanındığını öğrendim.) İş araçları, uzun bir tahta, bir kapı, su dolu bir bide, bir düdük, bir yaprak alüminyum kâğıdı, bir vantilatör ve ev eşyası görünümünde diğer bazı ıvır zıvırdan oluşuyordu. Basan,

kendi başına bir programdı: vantrilok, akrobat, kişilik değiştirme ustası, fiziksel hayâl gücü uzmanı, vb. Yönetmen-aktör daha önce gösterilmiş olan işareti yapar yapmaz –diyaloglar, iç çekmeler, duygulanmalarla dolu ortamda, işaret parmağının profesörce bir titreyişi– Basan bilgince hesaplanmış adımlarla tahtasının üzerinde yürüyerek, yaklaşan veya uzaklaşan ayak seslerini canlandırıyor; bir başka işaretle, vantilatörü çeşitli hızlarda alüminyum folyonun üzerine yönelterek yağmurun hışırtısını ya da rüzgârın uğultusunu meydana getiriyor; bir başka işaret üzerine de üç parmağını ağzına sokup ıslık çalarak stüdyoyu, bir bahar sabahı kadın kahramanı kır evinde uyandıran kuş cıvıltılarıyla dolduruyordu. Caddenin gürültüsünü taklit ettiğinde özellikle başarılıydı. Oyunun bir yerinde, iki kişi konuşarak Ordu Meydanından geçiyordu. Ochoa'lı züppe bir teypten motor ve korna sesleri gönderiyor, bütün öteki efektler Basan tarafından yapılıyordu: Basan; dilini şaklatıyor, kıkırdıyor, mırıldanıyor, homurdanıyor, fısıldıyor ve sanki bunların hepsini aynı zamanda yapıyordu; öyle ki, Radio Central'in küçük stüdyosunda, kalabalık bir sokakta dalgın dalgın yürürken işitilebilecek sesleri, tek tük sözcükleri, gülüşleri ve bağırışları olduğu gibi duyup yaşamak için gözünü kapatmak yetiyordu. Bu az geliyormuş gibi, Basan bir sürü insan sesini taklit ederken aynı zamanda, tahtasının üstünde yürüyerek veya hoplayarak, kaldırımda yürüyen yayaların ayak seslerini ve birbirine sürtünmelerini de canlandırıyordu. Ellerine bir çift pabuç geçirerek dört ayak üstünde 'yürüyor', kollarını bir maymun gibi sarkıtıp dirsekleri ve ön kollarıyla kaba etlerine vura vura, birkaç kişiyi sokaktan geçiriyordu. Öğleyin (akustik olarak) Ordu Meydanı olduktan sonra, –iki demir parçasını birbirine vurarak, bir bardağı ovalayarak ve yumuşak halılarda sandalyelerin ve insanların kayışını taklit için kıçını küçük tahta parçalarının üstünde yere sürterek– bir grup dostuna (porselen fincanlarda) çay ikram eden Lima sosyetesinden bir hanımın evini seslendirmek; ya da, kükreyerek, gaklayarak, hırlayarak ve uluyarak, Barranco Hayvanat Bahçesini (üstelik fazladan birkaç hayvan da katarak) sesler yardımıyla canlandırmak, onun için bir anlamda önemsiz bir marifet sayılabilirdi. Kayıt bittiği zaman, olimpiyatlarda maraton koşmuş gibi, yüz çizgileri derinleşmiş, soluk soluğa kalıyor, at gibi terliyordu.

Pedro Camacho kendi mezarlık ciddiyetini çalışma arkadaşlarına da aşılamıştı. Bu çok büyük bir yenilikti, çünkü Kübalı C.M.Q. Şirketinin dizileri çoğunlukla tam bir panayır havası içinde seslendirilirdi. Oyuncular rollerini yaparken birbirine dillerini çıkarır ya da müstehcen hareketler yaparlar, kendi kendileriyle ve söyledikleri tiradlarla alay ederlerdi. Şimdi ise, içlerinden birisi en küçük bir şaka bile yapsa, ötekiler bu küfrün cezasını vermek için hemen onun üzerine atılacaklarmış gibi geliyordu insana. Bir an, belki de bunu şeflerine yaltaklanmak için, Arjantinliler gibi kovulmamak için yapıyorlardır; aslında 'sanatın rahipleri' olduklarından onun kadar emin değillerdir, diye düşündüysem de, yanıldığımı anladım. Panamericana'ya dönerken, iki dizi arasında kendine bir çay yapmak için evine giden Josefina Sánchez'le Belén Sokağında birkaç adım yürüdük; ona, Bolivyalı yazıcının bütün kayıtlarda böyle giriş nutukları mı attığını, yoksa bugünkünün bir istisna mı olduğunu sordum. Bana çenesinin altındaki ikinci katmanı titreten bir küçümsemeyle baktı:

— Bugün aslında az konuştu, ilhamı da pek iyi değildi. Bazan öyle oluyor ki, bütün bu fikirlerden gelecek kuşakların yararlanamayacağını düşünmek insanın içini sızlatıyor.

Kendisini de, 'bu engin tecrübesiyle', Pedro Camacho'nun gerçekten çok büyük bir yetenek olduğunu düşünüp düşünmediğini sordum. Düşüncesini dile getirmek için uygun sözcükleri bulması birkaç saniye aldı:

— Bu adam sanatçının mesleğini kutsallaştırıyor.

ALTI

Pırıl pırıl bir yaz sabahı, Lima Yüksek Mahkemesi birinci (ceza) dairesi sorgu yargıcı Dr. Don Pedro Barreda y Zaldívar, her zamanki özenli görünümü ve şaşmaz dakikliği içinde, bürosuna girdi. Hayatının en olgun ve dolgun çağında, ellilerinde bir adamdı ve kişiliğinde –geniş alın, kartal burun, içe işleyen bakışlar, iyilik ve doğruluk pınarı bir ruh– ahlâk temizliği doğal zarafetinden taşıp dışarı vuruyor, ona hemen insanların saygısını kazandırıyordu. Düşük ücretli, ama yan yollardan çıkar sağlamaya biyolojik olarak yeteneksiz bir hukuk adamına uygun düşen alçakgönüllülük içinde, fakat o kadar derli toplu ve düzenli giyiniyordu ki, çevrede hemen bir zarafet izlenimi uyandırıyordu. Adalet sarayı gecenin uyuşukluğunu üstünden atmaya başlamıştı; avukat, bürokrat, icra memuru, davacı, dava vekili, vasiyetname uygulayıcısı, öğrenci ve meraklılardan oluşan telâşlı ve işlek bir kalabalık her yanı istila ediyordu. Bu arı kovanının göbeğinde, Dr. Don Barreda y Zaldívar çantasını açtı, iki dosya çıkardı, masasına geçti ve gününe başlamaya hazırlandı. Birkaç saniye sonra da, uzaydan gelen bir göktaşı gibi sessiz ve hızlı, sekreter Dr. Zelaya odada belirdi. Gözlüklü, minicik badem bıyığı konuşmasının ritmine göre oynayan, kısa boylu bir adamdı. İki büklüm olacak kadar eğilerek yargıcı selâmladı:

— Günaydın sayın yargıç.

— Günaydın Zelaya, diye karşılık verdi yargıç, gayet kibar bir tavırla ve gülümseyerek. Ne var ne yok bakalım bu sabah?

— Irza geçme olayı, kurbanın yaşı küçük, ayrıca ağırlaştırıcı sebep olarak manevi baskı da var. — Sekreter masaya kalın bir dosya koydu. — Olayın sorumlusu, profilden tam Lombroso'luk[1] bir Victoria'lı, suçunu inkâr ediyor. Başlıca tanıklar koridorda.

— Onları dinlemeden önce polis raporunu ve davacı tarafın

1. *Lombroso*: Fiziksel tiplerle suçluluk eğilimi arasında bağlantı olduğunu savunan İtalyan hukukçu. (Çev.)

ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

şikâyetini okumam gerek, diye usulü hatırlattı yargıç. Sekreter:

— Gerektiği kadar beklesinler öyleyse deyip odadan çıktı.

Dr. Don Barreda y Zaldívar kaba hukukçu zırhının altında bir şair ruhu taşıyordu. Kuru, soğuk adli belgelerin, özel belâgat kuralları ve Latince deyimlerden oluşan kabuğunu kırıp hayâlgücünü de kullanarak olayların aslına ulaşması için bir okuyuş yetiyordu ona. Bu yüzden, La Victoria'da yazılmış raporu okurken, şikâyet konusu olayı en küçük ayrıntılarıyla, tekrar zihninde canlandırdı. Böylece geçen pazartesi bu alaca bulaca mahallenin karakoluna, 'Mercedes Cabello de Carbonera' Okulunda öğrenci, on üç yaşlarında, Sarita Huanca Salaverría adında bir küçük kızın girdiğini adeta gördü. Babası don Casimiro Huanca Padrón ile annesi doña Catalina Salaverría Melgar'ın arasında gelen kızcağız, gözyaşları içinde; yüzü, kolları ve bacakları da çürüklerle kaplıydı. Bir gün önce, Luna Pizarro Caddesi No. 12'deki apartmanın H dairesinde, aynı apartmanda (J dairesi) oturan Gumercindo Tello adlı kişi tarafından kirletilmişti. Sarita, utanç duygularını yenmeye çalışarak, çekingen bir tavırla, polis memurlarına bu tecavüz olayının, tecavüzcü tarafından kendisine karşı uzun zamandır sürdürülen gizli sarkıntılık olaylarının acıklı sonu olduğunu açıklamıştı. Gerçekten de adam sekiz aydan –yani uğursuz bir baykuş gibi 12 numaralı apartmana gelip yerleştiğinden– beri, Sarita Huanca'yı, ana-babasına ve öteki komşulara sezdirmeden, açık saçık şakalarla ve cüretkâr sözlerle ("Bahçendeki limonları sıkmak isterdim," veya "Yakında bir gün seni sağacağım..." gibi sözlerle...) rahatsız edip duruyordu. Derken Gumercindo Tello niyetten eyleme geçmiş; kızcağız okuldan dönerken veya çarşıya çıkarken, 12 numaralı apartmanın avlusunda veya yan sokaklarda birçok kez onu sıkıştırmaya ve öpmeye kalkışmıştı. Sarita doğal utanma duygusunun etkisiyle, bu olayları ailesine haber vermemişti.

Pazar gecesi, annesiyle babasının Metropolitan Sinemasına gitmek üzere evden çıkışlarından on dakika sonra, ödevlerini yapmakta olan Sarita kapının hafifçe tıklatıldığını işitir. Gidip açınca karşısında Gumercindo Tello'yu görür; terbiyeli terbiyeli "Ne istiyorsunuz?" diye sorar. Tecavüzcü gayet zararsız bir tavır takınarak, sobasında yakıt kalmadığını bahane eder: gidip almak için vakit geç olduğundan, yemeğini hazırlamak üzere bir parmak mazot

ödünç istediğini söyler (ertesi gün geri vereceğine de söz verir). Saf ve iyi yürekli Sarita'cık adamı içeri alır ve fırınla klozet yerini tutan kovanın arasındaki mazot bidonunu gösterir.

(Dr. Don Barreda y Zaldívar öykünün burasına gelince, şikâyeti kayda geçirirken, Buenos Aires'lilerin doğal ihtiyaçlarını da yemek yedikleri ve uyudukları yerde görme alışkanlıklarının Huanca Salaverría ailesinde de uygulandığını istemeden açıklamış olan polis memurunun kırdığı pota gülümsedi.)

Sanık bu hileyle H dairesine girmeyi başarır başarmaz kapıyı kapatır ve diz çöküp ellerini kavuşturarak Sarita Huanca Salaverría'ya ilan-ı aşk etmeye başlar. Kız ancak o zaman kaygılanır. Gumercindo Tello, kız tarafından romantik diye nitelenen bir dille, ondan arzularına ramolmasını istemektedir. Ne tür arzulardır bunlar? Kızın tamamen soyunması, kendini okşatıp öptürmesi ve kızlığının bozulmasına izin vermesi!.. Sarita Huanca kendini toplayıp bu önerileri şiddetle reddeder, Gumercindo Tello'yu azarlar ve komşuları çağırmakla tehdit eder. Sanık bunu duyunca yalvarma pozlarını bırakıp cebinden bir bıçak çıkarır ve en küçük bağırmada bunu göğsüne saplayacağını söyleyerek kızı korkutur. Sonra ayağa kalkar, Sarita'ya doğru gelir ve: "Hadi, hadi, soyun bakalım sevgilim!.." der. Kız buna karşın denileni yapmayınca, tekme tokat girişerek onu yere yıkar. Orada, bir histeri krizi içinde, kurbanın dediğine göre dişleri takırdayarak, kızın giysilerini yırtar, parçalar, çıkarıp atar; kendisi de düğmelerini çözerek onun üzerine uzanır ve cinsel birleşmeyi oracıkta, yerde gerçekleştirir; Sarita direndiği için, bu birleşme sırasında, çürük ve şişiklerden de belli olduğu üzere, tekrar hayli tokat ve yumruk yer. Gumercindo Tello arzusuna nail olunca H dairesini terk eder; ama giderken Sarita Huanca Salaverría'ya, uzun yaşamak istiyorsa olup bitenden kimseye tek kelime söylememesini tavsiye etmeyi de unutmaz (ciddi konuştuğunu göstermek için de bıçağını sallar.) Sarita'nın ana-babası Metropolitan'dan dönüşte kızlarını her yanı çürük içinde, ağlar bulurlar. Yaralarını sardıktan sonra ne olduğunu söyletmeye çalışırlarsa da kız utancından konuşmaz. Böylece bütün gece geçer. Ertesi sabah, kızlığının bozulmasının yarattığı şokun etkisinden biraz sıyrılan kızcağız her şeyi ana-babasına anlatır, onlar da hemen La Victoria Karakoluna gidip şikâyetçi olurlar.

Dr. Don Barreda y Zaldívar bir an gözlerini kapadı. (Suçla her gün ilişki içinde olmasına karşın yüreği nasır bağlamadığından), bu kızın başına gelenlere acıyordu. Ama içinden bunun, hiçbir karanlık tarafı bulunmayan; Ceza Kanununun tecavüz ve reşit olmayan kişilerle ilgili bölümünde milimetresine kadar tanımlanmış tipik (prototipik!) bir suç; taammüt, kavlen ve fiilen şiddet kullanma ve manevi işkence gibi en açık ağırlaştırıcı sebeplerle donanmış sıradan bir ırza geçme olduğunu düşünüyordu.

Okuduğu ikinci belge, Gumercindo Tello'yu tutuklayan polis memurlarının hazırladığı rapor oldu.

Üstleri Yüzbaşı G. C. Enrique Soto'nun emirleri uyarınca, memur Alberto Cusicanqui Apéstegui ile memur Huasi Tito Parinacocha, bir tevkif müzekkeresiyle Luna Pizarro Caddesi 12 No. lu apartmana gitmişler, fakat sanığı evinde bulamamışlardı. Komşulardan, adamın mesleğinin tamircilik olduğunu ve bölgenin öbür ucunda, hemen hemen El Pino Tepesinin yamacında bulunan 'El Inti' araba tamir ve kaynakçılık atölyesinde çalıştığını öğrenen memurlar hemen oraya giderler. Gumercindo Tello'nun oradan da ayrıldığını şaşkınlıkla öğrenirler; garajın patronu B. Carlos Príncipe, ustanın bir vaftiz töreni için izin aldığını söyler. Memurlar öteki ustalardan Tello'nun hangi kilisede bulunabileceği konusunda bilgi isteyince, ustalar tuhaf tuhaf bakışarak gülümserler. Bay Príncipe, Gumercindo Tello'nun Katolik değil Yehova Şahidi olduğunu; bu mezhepte vaftizin kilisede ve rahiplerle değil, açık havada, suya batıp çıkarak yapıldığını açıklar.

Bu dini topluluğun da (daha önce görüldüğü gibi) gerçekte bir dönmeler derneği olmasından kuşkulanan Cusicangui Apéstegui ile Tito Parinacocha, garajdakilerden kendilerini sanığın bulunduğu yere götürmelerini isterler. Uzunca bir kararsızlık ve pazarlıktan sonra, bizzat 'El Inti'nin sahibi onları Tello'nun bulunabileceği yere götürmeyi kabul eder. Uzun zaman önce, Tello, patronunu ve garajdaki arkadaşlarını kendi dinine çevirmeye çalışırken, bir kez böyle bir törene çağırmıştır. (Patron yeri bu yüzden bilmektedir; ayrıca, yaşadığı deneyimden hiç de ikna olmamıştır.)

Bay Príncipe polisleri kendi arabasıyla, Maynas Sokağı ve Martinetti Parkının bitimine, çevredeki insanların çöplerini yaktıkları ve Rímac'a dökülen küçük bir derenin aktığı boş arsalara ka-

dar götürür. Yehova Şahitleri gerçekten oradadırlar. Cusicangui Apéstegui ve Tito Parinacocha, mayolu değil giyinik, birkaçı kravatlı hatta birisi şapkalı olarak bellerine kadar çamurlu suya girmiş, her yaş ve cinsten on on beş kişiyle karşılaşırlar. Bunları seyretmek için derenin kıyısında toplanmış oralı insanların şakalarına, dalga geçmelerine ve çer çöp atmalarına aldırmaksızın, büyük bir ciddiyetle törenlerine devam etmektedirler Şahitler. Tören ise memurlara, ilk bakışta, tam bir topluca boğarak adam öldürme seansı gibi görünür. Gördükleri şudur: Şahitler gayet inançlı bir sesle tuhaf ilahiler söyleyerek, ortalarına aldıkları pançolu ve yün takkeli bir ihtiyarı kollarından tutup Tanrılarına kurban etmek üzere pis sulara daldırmaktadırlar! Fakat memurlar, tabanca elde, dolaklarını çamurlama pahasına topluluğa yaklaşıp bu canice eylemi durdurmalarını emredince, ilk öfkelenen ihtiyar olur; onlardan geri çekilmelerini ister, tuhaf kelimelerle ('Romalı', 'papacı' gibi) onları paylar. Memurlar, Bay Príncipe'nin yardımıyla teşhis ettikleri Gumercindo Tello'yu tutuklamak için vaftiz töreninin bitmesini beklemekten başka çare bulamazlar. Tören birkaç dakika daha sürer; bu süre içinde ilahi söylemeye ve vaftizlenen ihtiyarı suya daldırıp çıkarmayı sürdürürler. Sonunda, adamcağız gözlerini devirerek su yutmaya başlayıp boğulacak duruma gelince Şahitler onu tekrar kıyıya çıkarırlar ve o andan başlayarak yaşamaya başlayacağını söyledikleri yeni hayat için kutlamaya koyulurlar.

Memurlar, Gumercindo Tello'yu ancak o zaman tutuklarlar. Adam hiç direnmez, kaçmaya kalkışmaz, hatta tutuklandığına şaşırmaz bile; kelepçe vurulurken, ötekilere: "Kardeşlerim, sizi hiç unutmayacağım," demekle yetinir. Şahitler ise hemen yüzlerini göğe kaldırıp gözlerini yuvarlaya yuvarlaya yeni ilahiler söylemeye koyulurlar; böylece üç kişiyi Bay Príncepe'nin arabasına kadar geçirirler. Araba sanıkla memurları La Victoria Karakoluna getirir, orada, Bay Príncipe'ye, yardımlarından dolayı teşekkür edilir ve uğurlanır.

Karakolda Yüzbaşı G. C. Enrique Soto sanığa, ayakkabılarını ve pantolonunu avluda kurutmak isteyip istemediğini sorar. Gumercindo Tello, son zamanlarda Lima'da, gerçek dine dönüşlerde kaydedilen artışlar dolayısıyla, ıslak durmaya alışkın olduğu yanıtını verir. Yüzbaşı Soto hemen sorguya geçer; sanık hiç güçlük çı-

karmadan sorulara yanıt verir. Kimliği sorulduğunda, adının Gumercindo Tello olduğunu; Moquegua doğumlu, şimdi ölmüş olan doña Gumercindo Tello'dan yirmi beş ya da yirmi sekiz yıl kadar önce muhtemelen yine Moquegua'da, doğmuş olduğunu; babasını bilmediğini söyler. Yaşı konusunda, annesinin doğumdan az sonra kendisini, söz konusu kentte papacı bir mezhep tarafından işletilen bir yetimhaneye bıraktığını; uzun süre bunların sapkınlıkları doğrultusunda eğitildikten sonra, çok şükür, on beş veya on sekiz yaşlarında kendini bu yanlış yoldan kurtardığını açıklar. O yaşa kadar o yetimhanede kaldığını; sonra yetimhanenin bir yangın sonucu mahvolduğunu, bütün arşivlerin de yandığını, tam yaşının bilinemeyişinin bundan ileri geldiğini belirtir. Bu felâketin onun için Tanrının bir lütfu olduğunu, çünkü bu vesileyle, körlerin gözlerini ve sağırların kulaklarını felsefenin hakikatlerine açа açа, kara yoluyla Şili'den Lima'ya gelmekte olan bilge bir çiftle tanıştığını anlatır. Lima'ya, "etiketlemeye gerek yok, var olduklarını bilmek yeter," diyerek adlarını açıklamadığı bir çiftle birlikte geldiğini ve o zamandan beri de zamanını, otomobil tamirciliği (yetimhanede öğrendiği meslek) ile hakikat inancını yayma görevi arasında paylaştırarak yaşadığını söyler. Daha önce Breña, Vitarte ve Barrios Altos Mahallelerinde oturduğunu; sekiz aydır, yani eski evinden çok uzakta olan 'El Inti' oto tamir ve kaynak-kaporta atölyesinde iş bulduğundan beri, La Victoria'ya yerleştiğini anlatır.

Sanık o zamandan beri Luna Pizarro Caddesi 12 numarada kiracı olarak oturduğunu; Huanca Salaverría ailesini de tanıdığını; hatta onlara birkaç kez aydınlatıcı tartışmalar ve öğretici kitaplar önerdiğini; fakat öteki kiracılar gibi onların da Roma kaynaklı sapkınlıklarla fazla zehirlenmiş olmaları nedeniyle başarı sağlayamadığını kabul eder. Kurbanı olduğu iddia edilen Sarita Huanca Salaverría'ya gelince, onu da hatırladığını söyler ve henüz körpe yaşta olması dolayısıyla, bu kişiyi günün birinde doğru yola döndürmekten tamamen umutsuz olmadığını belli eder. O zaman, suçlandığı eylemler kendisine bildirilince Gumercindo Tello aşırı bir şaşkınlık belirtisi gösterip bütün suçlamaları reddeder; az sonra ise (belki de ileride savunmasında kullanılabilecek bir zihin bozukluğu numarası olmak üzere), gayet memnun, kahkahayla güler; bu suçlamanın, imanını ve fedakârlığını ölçmek için Tanrının kendisine uy-

guladığı sınav olduğunu söyler. Şeytanın simgeleri olan üniformayı giymeyi ve bayrağa bağlılık yemini etmeyi reddederek herkese örnek olabilmek için askere çağrılmayı dört gözle beklediği halde neden çağrılmadığını şimdi anladığını ilave eder. Yüzbaşı G. C. Enrique Soto kendisine, Peru'ya karşı olup olmadığını sorunca, kesinlikle karşı olmadığını; yalnızca dinî şeylerden söz ettiğini söyler. Sonra Yüzbaşı Soto'ya ve memurlara, ateşli ve coşkulu bir biçimde, Mesih'in Tanrı olmayıp Tanrının Tanığı olduğunu; papacı takımının yalanlarında iddia edildiği gibi haça gerilmeyip bir ağaca çivilendiğini; Kitab-ı Mukaddesin bunu kanıtladığını açıklamaya girişir. Aynı konuda, hem bu noktayı hem de başka kültür konularını aydınlatan, ayrıca sağlıklı ve hoşça vakit geçirmeyi sağlayan, iki ayda bir çıkan ve hediyesi iki sol olan *Uyan*! dergisini okumalarını salık verir. Yüzbaşı Soto, karakolda ve çevresinde ticari reklam yapmanın yasak olduğunu hatırlatarak onu susturur. Ve bir gün önce, Sarita Huanca Salaverría'nın kendisi tarafından tecavüze uğrayıp dövüldüğünü iddia ettiği saatte nerede bulunduğunu söylemesini ister. Gumercindo Tello, o gece de, bütün öteki geceler gibi, evinde yalnız başına, Ağaç Gövdesi hakkında ve bazılarının inandırmaya çalıştığı gibi, Kıyamet gününde bütün insanların dirileceğinin doğru olmadığı; kimilerinin hiçbir zaman dirilmeyecekleri ve bunun da ruhun ölümlü olduğunu kanıtladığı teması üzerinde meditasyona daldığını söyler. Bir kez daha sadede gelmesi istenince, sanık özür dileyerek mahsus yapmadığını; insanların nice karanlıklar içinde yaşadıklarını göre göre umudu kırıldığından, fırsat düştükçe onlara biraz ışık saçmaktan kendini alamadığını ileri sürer. Sarita Huanca Salaverría'yı ne o akşam ne de önceki akşam görmediğini ısrarla belirterek, bu noktanın tutanağa geçmesini ister. İftiraya uğramasına karşın o kıza kin tutmadığını; tersine, Tanrının onu kullanarak kendi imanının kuvvetini sınamak istediğini düşündüğünden, kıza minnettar bile olduğunu ekler. Gumercindo Tello'dan, kendisine yöneltilen suçlara ilişkin daha ayrıntılı bilgi elde etmenin mümkün olmayacağını gören Yüzbaşı G. C. Enrique Soto sorguya son vererek, sorgu yargıcının davayı gerektiği gibi yürütmesi için sanığı, adalet sarayının hapisanesine nakleder.

Dr. Don Barreda y Zaldívar dosyayı kapadı ve bu hummalı hukuk sabahında, düşünmeye koyuldu. Yehova Şahitleri? Onları

tanıyordu. Birkaç yıl önce, bisikletle dünyayı dolaşan bir adam evinin kapısını çalıp *Uyan*! dergisini teklif etmiş, yargıç da bir an boş bulunup almıştı. O andan itibaren Şahit, astronomik bir dakiklikle evini kuşatmaya almış; günün ve gecenin çeşitli saatlerinde, ille de seni aydınlatacağım dercesine kapıdan ayrılmamış; yargıcı her boy ve türden broşür, kitap ve dergiye boğmuştu. Sonunda, rica, nutuk vb. gibi uygar ikna yöntemleriyle Yehova Şahidini evinden uzaklaştırmaktan aciz kalan yargıç, polis gücüne başvurmak zorunda kalmıştı. Demek dosyadaki tecavüzcü de bu amansız misyonerlerdendi! Dr. Don Barreda y Zaldívar kendi kendine, "İş gittikçe ilgi çekici oluyor!.." diye söylendi.

Daha öğleye vakit vardı; yargıç, üstleri, astları ve meslektaşlarının sevgisinin kanıtı olarak masasında duran, uzun, keskin Tiahuanaco yapımı zarf açacağını (evliliğinin yirmi beşinci yıldönümünde hediye etmişlerdi) dalgın dalgın elinde çevirerek, kâtibi çağırdı ve tanıkları içeri almasını söyledi.

Önce iki memur, Cusicanqui Apéstegui ile Tito Parinacocha girdiler; saygılı bir ifadeyle, Gumercindo Tello'nun tutuklanışıyla ilgili olayları doğruladılar. Sanığın, suçu inkâr etmekle birlikte aksi davranmadığını, yalnız dinî saplantısı yüzünden biraz bıktırıcı olduğunu belirttiler. Memurlar konuşurken Dr. Zelaya, gözlükleri burnunun üstünde oynayarak, tutanağı yazıyordu.

Sonra küçük kızın ana-babası girdiler; ilerlemiş yaşları yargıcı şaşırttı: Nasıl olup da bu iki ihtiyar sadece on üç yıl önce çocuk yapabilmişlerdi! Baba don Isaías Huanca, dişsiz, gözleri çapaklı bir ihtiyar, polis raporunda kendisiyle ilgili olarak yazılanları çabucak tekrarladıktan sonra, çok ivedi olarak, Sarita'nın Bay Tello'yla evlenip evlenmeyeceğini öğrenmek istedi. O bu soruyu sorar sormaz, Bayan Salaverría de Huanca, buruş buruş bir ihtiyarcık, yargıca doğru ilerledi, elini öptü ve yalvaran bir sesle, iyi yürekliliğ gösterip Bay Tello'yu, Sarita'yı kiliseye götürmeye mecbur etmesini istedi. Dr. Don Barreda y Zaldívar bu ihtiyarlara, kendisine verilen yüksek görevler arasında çöpçatanlığın bulunmadığını anlatmakta bayağı güçlük çekti. Görünüşe göre yaşlı çiftin derdi, tecavüz suçunun cezalandırılmasından çok kızlarının evlendirilmesiydi; sorulmadıkça suçun lâfını bile etmiyorlar, buna karşılık, sanki satılığa çıkarmışlar gibi, Sarita'nın iyi niteliklerini saya saya biti-

remiyorlardı.

Yargıç, için için gülümseyerek, bu zavallı köylülerin –hiç şüphesiz Andlardan gelmişlerdi; toprakla haşır neşir oldukları belliydi– kendisini, oğlunun evlenmesine izin vermeyen aksi bir baba gibi hissetmesine sebep olduklarını düşündü. Durumu ciddi olarak değerlendirmelerini sağlamayı denedi: Nasıl olurdu da, savunmasız bir çocuğun ırzına geçmek gibi bir suç işleyebilen birini, kızlarına koca olarak isteyebilirlerdi? Fakat onlar böyle şeyleri dinlemiyorlardı bile; birbirinin sözünü keserek ısrar ediyorlardı: Sarita örnek bir eş olacaktı; küçük yaşına karşın yemek pişirmeyi, dikiş dikmeyi, her bir şeyi biliyordu; kendileri yaşlıydılar, onu öksüz bırakmak istemiyorlardı. Bay Tello ciddi ve çalışkan biri gibi görünüyordu; geçen akşam Sarita'ya karşı fazla ileri gitmiş olsa bile, kendisini hiç sarhoş görmemişlerdi; saygılıydı; sabah erkenden, alet çantasını ve kapı kapı gezerek sattığı dergi paketini aldığı gibi işine gidiyordu. Hayatını kazanmak için böylesine didinen bir genç, Sarita için iyi bir koca olmaz mıydı? İki ihtiyar ellerini yargıca uzatarak yalvarıyorlardı: "Acıyın bize, yardım edin, sayın yargıç!"

Dr. Don Barreda y Zaldívar'ın zihninde, yağmur habercisi küçük bir kara bulut gibi, bir varsayım oluştu: Bütün bu hikâye, bu çift tarafından, evlâtlarına koca bulmak için düzenlenmiş bir senaryo olamaz mıydı? Fakat doktorun raporu kesindi: küçük kız tecavüze uğramıştı. Zorlukla da olsa, tanıkları gönderdi ve kurbanı içeri aldırdı.

Sarita Huanca Salaverría'nın girişi, yargıcın soğuk ve asık suratlı bürosunu aydınlattı. Her şeyi görmüş geçirmiş; önünde kurbanlar ve katiller, insanların tüm gariplikleri, tüm farklı psikolojiler geçit resmi yapmış bir adam olarak, Dr. Don Barreda y Zaldívar, bu kez gerçekten özgün ve benzersiz bir örnek karşısında bulunduğunu kendi kendine itiraf etmek zorunda kaldı. Sarita Huanca Salaverría bir küçük kız çocuğu muydu? Yaşına, kadınlığın tomurcuklanmalarının yeni yeni uç vermeye başladığı minyon vücuduna bakılırsa şüphesiz öyleydi; örgülü saçları ve okul önlüğü de bu izlenimi güçlendiriyordu. Buna karşılık, kediyi andıran yürüyüşü; bacakları aralık, kalçasını bir yana vermiş, omuzlarını arkaya atmış ve küçük elleri iç gıcıklayıcı bir umursamazlıkla beline da-

yanmış olarak ayakta duruşu ve hele kadife gözlerle baygın baygın bakarak, fare dişleriyle alt dudağını geveleyişiyle, Sarita Huanca Salaverría son derece geniş bir deneyime, yüzyılların bilgeliğine sahip gibi görünüyordu.

Dr. Don Barreda y Zaldívar küçükleri sorgularken son derece dikkatli ve ölçülü davranır, onlara güven vermeyi bilir, duygularını örselememek için dolambaçlı yollar kullanırdı; böylece de, onlarla utanç verici konuları ele almak yargıç için kolay olurdu. Fakat bu kez tecrübesinin kendisine yararı olmadı. Küçük kıza, üstü kapalı terimlerle, Gumercindo Tello'nun uzun zamandır terbiyesizce sözlerle kendisini rahatsız ettiğinin doğru olup olmadığını sorar sormaz, Sarita Huanca bir ağzını açtı ki, susturabilirsen sustur! Evet, Victoria'ya taşındığından beri her yerde, her saatte yapıyordu bunu. Otobüs durağında kendisini bekliyor, "Senin balını emeyim!", "Sende iki küçük portakal, bende de küçük bir muz var!" ve "Senin aşkından sırılsıklam oldum!" gibi sözler söyleyerek, eve kadar birlikte geliyordu. Yargıcın yüzünü ateş basmasına, Dr. Zelaya'nın da daktiloda yazarken teklemesine sebep olan şey, küçük bir kızın ağzında bu kadar uygunsuz kaçan bu imalı sözler değil de, Sarita'nın, uğradığı sarkıntılıkları tarif etmek için yaptığı hareketler oldu daha çok. Tamirci hep işte şurasını ellemeye çalışıyordu: iki küçük el hemen körpe göğüslere çıkıp avuçluyor ve bir âşık gibi orayı ovalamaya koyuluyordu. Sonra şurayı da: küçük eller hemen dizlerin üstüne düşüp oralarda gezinmeye başlıyor, sonra eteği buruşturarak, (ergin görünüşü kazanalı çok olmamış) küçük uyluklar boyunca yukarı doğru çıkıyor, çıkıyordu. Dr. Don Barreda y Zaldívar, gözlerini kırpıştırıp öksürerek ve arasıra sekreterle göz göze gelerek, babaca bir edayla, küçük kıza o kadar somut anlatmasının gerekli olmadığını, genel konuşmakla yetinebileceğini açıkladı. –Sonra şurayı çimdikliyordu... diye sözünü kesti Sarita, yarım dönüp o anda bir top gibi şişiveren küçük poposunu yargıca doğru adeta uzatarak. Yargıç, bürosunun neredeyse bir striptiz sahnesine dönüşmek üzere olduğu önsezisine kapıldı ve başı döndü.

Sinirlerine hâkim olmak için gayret sarfederek, sakin bir sesle, kızı, girişe boş verip asıl tecavüz olayı üzerinde durmaya çağırdı. Olayları yansız olarak anlatması gerekmekle birlikte, fazla ay-

rıntıya girmenin gerekli olmadığını açıkladı ve –Dr. Don Barreda y Zaldívar biraz sıkıntılı bir tavırla boğazını temizledi– ona, ar duygularını incitecek noktaları anlatmayabileceğini söyledi. Yargıç bir yandan konuşmayı kısa kesmek istiyor, öte yandan daha kabul edilebilir kılmaya çalışıyor ve doğal olarak şok geçirmesi gereken kızın, cinsel saldırı olayını anlatırken ister istemez aceleci ve özetleyici, yüzeysel ve çekingen davranacağını hesaplıyordu.

Fakat Sarita Huanca Salaverría, yargıcın önerisini duyunca, kan kokusu almış dövüş horozu gibi cesaretlendi, coştu ve jest ve mimiklerle desteklenen öyle iç gıcıklayıcı bir monoloğa girişti ki, Dr. Don Barreda y Zaldívar'ın soluğu kesildi; Dr. Zelaya ise kendisini son derece yakışıksız (belki de mastürbasyonluk?) bedensel bir rahatsızlık içinde buldu.

Tamirci kapıyı şöyle çalmıştı ve kız kapıyı açar açmaz ona böyle bakmış, şöyle konuşmuştu, sonra böyle diz çöküp elini şöyle göğsüne koymuş ve şu türden sözlerle, onu işte böyle sevdiğine yemin etmişti... Yargıçla kâtip, afallamış, adeta hipnotize olmuş gibi kadın-çocuğun kuş gibi kanat çırpmalarını, dansöz gibi ayak uçları üzerinde yükselmesini, çömelip kalkmasını, gülümseyip kızmasını, sesini değiştirmesini, yükseltmesini, kendini ve Gumercindo Tello'yu taklit etmesini ve sonunda dizlerinin üstüne çökerek aşkını (yani adamın ona) ilan etmesini izliyorlardı. Dr. Don Barreda y Zaldívar elini uzattı, güçlükle, "Bu kadar yeter," diye mırıldandı; fakat lafazan kurban asıl olayı açıklamaya girişmişti bile: tamirci onu bıçakla şöyle tehdit etmiş, sonra böyle üstüne atılarak onu şu şekilde yere devirip nah işte böyle üstüne uzanmıştı; ardından eteğine yapışıp şööyle... sözün burasında yargıç –bet beniz atmış, soylu ve görkemli, gazaba gelmiş Kitab-ı Mukaddes peygamberi edasıyla– koltuğundan fırlayıp kükredi: "Yeter," dedim. "Yeter! Tamam!" Hayatında ilk kez böyle sesini yükseltiyordu.

Uygulamalı tanıklığının en can alıcı noktasına geldiğinde yere uzanmış olan Sarita Huanca Salaverría, yattığı yerden, kendisini tehdit eden parmağa korku dolu gözlerle bakıyordu. Yargıç:

— Daha fazlasını bilmem gerekmiyor, diye tekrarladı, daha yumuşak bir sesle. Ayağa kalk, eteğini düzelt, annenle babanın yanına git!

Kurban uslu uslu kalktı. Yüzünde hiçbir oyunculuk ya da

utanmazlık ifadesi kalmamış, tekrar masum bir küçük kız olmuştu. Üstelik, istenmeyen bir şey yapmış olmaktan gözle görünür biçimde üzgündü de. Başıyla ürkek ürkek selâm vererek kapıya kadar geri geri gitti ve çıktı. O zaman yargıç kâtibe döndü ve hiç de alay içermeyen bir tonla, artık yazmayı bırakmasını söyledi: Kâğıdın makineden çıkıp yere düştüğünün ve deminden beri harflerini çıplak ruloya vurduğunun farkında değil miydi yoksa! Kıpkırmızı kesilen Dr. Zelaya kekeleyerek olup bitenlerin kafasını karıştırdığını söylemeye çalıştı. Dr. Don Barreda y Zaldívar gülümsedi:

— Az rastlanır bir gösteriye tanık olma fırsatını bulduk... diye felsefe yaptı. Şeytan bu çocuğun içine girmiş; daha da kötüsü, kendisi belki de bunu bilmiyor.

— Amerikalıların Lolita dedikleri bu mu oluyor, sayın yargıç? diye bilgisini arttırmaya yeltendi kâtip.

— Şüphesiz, tipik bir Lolita... Sonra, — Azgın fırtınalardan bile iyimser dersler çıkaran kaşarlanmış deniz kurdu olgunluğuyla, n'aapalım olan oldu der gibi — Hiç olmazsa bu alanın kuzeydeki devin tekelinde olmadığını biliyoruz ya artık, bu da bir şeydir! Bu bizim yerli malı, en sıkı yankee Lolita'sının erkeğini bile yürütür vallahi!

— Zavallı adamı nasıl zıvanadan çıkarıp kendine tecavüz ettirdiği anlaşılıyor, diye söylendi kâtip. Kızı görüp dinleyince, asıl onun adamın ırzına geçtiğine yemin edebilir insan!

— Dur bakalım, bu tür tahminlerde bulunmaktan sizi menederim, dedi yargıç ve kâtip sarardı. Bizim işimiz kehanet değil. Gumercindo Tello'yu içeri alsınlar.

On dakika sonra, sanık iki polis arasında bürosuna girdiğinde, Dr. Don Barreda y Zaldívar, kâtibin sınıflamasında aşırı davranmış olduğunu hemen anladı: Adam Lombroso'luk bir cani değil, bir bakıma çok daha vahim, başka bir tipti: inanmış bir fanatik, Gumercindo Tello'nun yüzünü görünce, bisikletli adamı ve *Uyan*! dergisini hatırladı. Bu bakışlar o bakışlardı: bilen, bildiğinden kuşku duymayan, tüm sorunları çözmüş bir kişinin rahat ve huzurlu, ama o derece de inatçı bakışları... Daha otuzuna bile varmamış bir gençti Tello; bir deri bir kemik cılız vücudu, yiyeceği ve maddi şeyleri ne kadar küçümsediğini açıkça belli ediyordu. Esmer ve küçük yapılıydı, saçları kısa kesilmişti. Parlak gri bir elbise

ile beyaz bir gömlek giymişti. Elbisesi ne züppe, ne de dilenci kılığı değil, belki ikisi arası bir şeydi; o sırada kuru olmakla birlikte, vaftiz törenlerinde defalarca suya batıp çıkmış olduğundan hayli buruşuktu. Ayağında, tabanı nalçalı potinler vardı. Antropolojik koku alma duygusu hayli keskin olan yargıç, bir bakışta, adamın ayırdedici özelliklerinin az konuşma, az yiyip içme, sabit fikirler, kendine hâkimiyet ve manevi görev duygusu olduğunu saptadı. Tello eşikten içeri adımını atar atmaz, eğitim görmüş biri gibi, yargıçla kâtibi saygı ile selâmladı.

Dr. Don Barreda y Zaldívar polislere, sanığın kelepçesini çıkarmalarını ve dışarı çıkmalarını emretti. Bu onun âdetiydi: en aşağılık canileri bile zora başvurmadan, baş başa, adeta babaca sorguya çekerdi ve çoğu da bu tanıksız görüşmelerde, günah çıkarır gibi serbestçe içlerini dökerlerdi. Bu tehlikeli uygulamadan hiç şikâyeti olmamıştı o zamana dek. Gumercindo Tello bileklerini ovuşturdu ve kendisine gösterilen güvene teşekkür etti. Yargıç bir sandalye gösterdi; tamirci, konforun düşüncesinden bile rahatsız olan bir adam tavrıyla, sandalyenin kenarına ilişti ve heykel gibi durdu. Yargıç, Yehova Şahidinin hayatını düzenleyen ilkenin ne olabileceğini aklından geçirdi: uykusu bitmeden yataktan, karnı doymadan sofradan kalkmak ve (eğer gitmişse) film bitmeden sinemadan çıkmak... Onu, la Victoria'lı çocuk 'vamp'ın cazibesine kapılıp aşka gelmiş olarak tasarlamaya çalıştı. Fakat bu zihinsel operasyon, savunmanın haklarını bir çamaşır tozu gibi yıkayıp götürdü. Gumercindo Tello konuşmaya başlamıştı:

— Hükümetler, partiler, ordular ve öteki gözle görülür kurumlara boyun eğmediğimiz doğrudur, diyordu yumuşak bir sesle... Bunların hepsi Şeytanın çocuklarıdır. Hiçbir renkli bez parçasına bağlılık yemini de etmeyiz, çünkü gösteriş, göz alıcı kılıklar vb. bizi baştan çıkaramaz; deri ve kan nakli gibi şeyleri de kabul etmeyiz, çünkü Tanrının yaptığını bilim bozamaz. Ama bunların hiçbiri, yükümlülüklerimizi yerine getirmediğimiz anlamına gelmez. Sayın yargıç, istediğiniz her konuda emrinize amadeyim ve biliniz ki, gerekse bile size karşı saygıda kusur etmeyeceğim.

Konuşmasına daktilografik bir müzikle eşlik eden kâtibin işini kolaylaştırmak ister gibi, ağır ağır konuşuyordu. Yargıç, nazik sözlerinden dolayı teşekkür etti; bütün düşünce ve inançlara, özel-

likle de dinî inançlara saygılı olduğunu söyledi ve inançlarından dolayı değil, küçük bir çocuğa darp ve tecavüz suçlamasıyla tutuklanmış olduğunu hatırlattı. Moquegua'lı gencin yüzünde soyut bir gülümseme belirdi:

— Şahit, şehadet edendir; hazır ve nazır olan gören ve gösterendir, diye semantik bilgisini ortaya koyan bir girişle, gözlerini yargıca dikerek söze girdi. — Hakikati bilen ve bildiği için de herkese bildirendir. Ben Şahit'im, ve siz ikiniz de, biraz irade ile Şahit olabilirsiniz.

Yargıç, kalın dosyayı kaldırıp sanığın gözlerinin önünden bir tabak yemek gibi geçirirken onun sözünü kesti:

— Teşekkürler, ama başka sefere. Şimdi önemli olan, zamanımızın azlığı. Sadede gelelim. Ha, başlarken bir tavsiye: burada gereken, amaca uygun düşen hakikattir, bütün hakikat...

Sanık, gizli bir anıyla duygulanmış gibi, derin derin içini çekti:

— Hakikat, hakikat... diye mırıldandı. Hangisi sayın yargıç? Halkın saflığından yararlanarak hakikat diye yutturulmaya çalışılan şu Vatikan zırvaları, iftiraları ve üçkâğıtçılıkları olmasın sakın!.. Tevazu bir yana, ben hakikati bildiğimi sanıyorum, ama ya siz, sayın yargıç, alınmayın, ama siz biliyor musunuz hakikati?

— Amacın onu öğrenmek, dedi yargıç, manalı bir tavırla dosyayı hafifçe tokatlayarak.

— Haç konusundaki uydurmalar, aziz Petrus ve kaya komedisi, piskopos taçları, belki de ruhun ölümsüzlüğünün çevresinde papanın saçının lülelendirilmesi... gibi şeylere ilişkin hakikat mi aradığınız? Gumercindo Tello açıkça dalga geçiyordu.

— Kanunen çocuk yaştaki Sarita Huanca Salaverría'yı iğfal etmek suretiyle işlemiş olduğunuz suça ilişkin hakikat! diye karşı saldırıya geçti yargıç. On üç yaşında masum bir çocuğa yapılan saldırıya ilişkin hakikat... Onu dövmenize, tehditlerinizle ödünü patlatmanıza, tecavüz ederek namusunu lekelemenize ve belki de hamile bırakmanıza ilişkin hakikati arıyorum ben.

Yargıcın sesi gittikçe yükselmiş, sözleri Olimpos'tan gelen tanrısal bir suçlamaya dönüşmüştü. Gumercindo Tello gayet ciddi, oturduğu sandalye gibi kaskatı, hiçbir şaşkınlık ya da pişmanlık belirtisi göstermeden ona bakıyordu. Sonunda, bir koyun uysallı-

ğıyla başını salladı:

— Yehova'nın beni tâbi tutacağı bütün sınamalara tevekkülle katlanmaya hazırım, dedi.

— Burada Tanrıdan değil sizden söz ediyoruz, diye sanığı gökten yere indirdi yargıç. Söz konusu olan sizin cinsel arzularınız, sizin ahlâksızlığınız, sizin libidonuz...

— Söz konusu her zaman Tanrıdır, diye inatlaştı G. Tello; ne siz, ne ben, ne de bir başkası... Tek konu her zaman ve yalnızca O'dur.

— Sorumlu davranın! diye üsteledi yargıç. Olaylara bağlı kalın. Hatanızı kabul ederseniz adalet bunu hesaba katacaktır. Beni dindar biri olduğuna inandırmaya çalışan, dindar bir adam gibi hareket edin...

— Bütün günahlarımdan pişmanlık duyuyorum, diye derin bir üzüntü içinde söylendi Tello. Sayısız günah işlemiş bir günahkâr olduğumu pekâlâ biliyorum ben, sayın yargıç.

— Tamam, peki, şimdi somut olaylara geçin. Marazi zevke kapılmadan ah-vah da etmeden, kızın nasıl ırzına geçtiğinizi anlatın.

Bunun üzerine Yehova Şahidi, yüzünü elleriyle kapatarak hıçkırmaya başladı. Yargıç ciddiyetini bozmadı. Sanıkların davranışlarında meydana gelen böyle ani değişmelere, gidip gelmelere alışıktı ve olayların incelenmesinde bunlardan yararlanmayı bilirdi. Gumercindo Tello'yu böyle kendinden geçmiş, vücudu hıçkırıklarla sarsılır ve elleri gözyaşlarıyla ıslanır görünce, tekniğinin etkililiğini bir kez daha kanıtlamış bir profesyonelin gösterişsiz gururuyla, sanığın artık hiçbir şeyi saklayamayacağı için, hakikati kendiliğinden ve bütün ayrıntılarıyla, hatta coşkuyla itiraf edeceği o duygusal duruma gelmiş olduğundan kuşku duymadı.

— Olaylar, olaylar gelsin! diye üsteledi. Olup bitenler, yerler, durumlar, söylenen sözler, eylemler... Hadi bakalım, cesaret!

— Şey, sayın yargıç, ben yalan söylemeyi bilmem ki, diye mırıldandı G. Tello, iki hıçkırık arasında. Hakaret, hapisane, şerefsizlik, ne isterseniz katlanmaya hazırım, ama yalan söyleyemem. Hiç öğrenmedim, elimden gelmez!

— Peki, peki, bu yeteneksizlik aslında sizin için bir onurdur, diye haykırdı yargıç, cesaretlendirici bir tavırla. Bana bunu kanıtla-

yın. Hadi, anlatın, kızın nasıl ırzına geçtiniz?

— Bütün sorun da burada ya... diye umutsuzca söylendi sanık, yutkunarak. Ben ona tecavüz etmedim!

— Size bir şey diyeyim mi, Bay Tello, — yargıç bir yılan yumuşaklılığıyla, tane tane konuşuyor, bu yüzden tavrı daha da aşağılayıcı oluyordu— Siz bir yalancı Yehova Şahidisiniz, bir sahtekârsınız!

— Ona dokunmadım bile, onunla yalnızken hiç konuşmadım, dün ise onu hiç görmedim, diye kuzu gibi meliyordu G. Tello.

Yargıç ise, adeta kafasına vura vura hamlesini sürdürdü:

— Duygudan yoksun, dalgacı, manevi bakımdan çürümüş bir adamsınız. Adaletin ve Ahlâkın sizin için anlamı yoksa, iki lâfın biri adını andığınız o Tanrıya bari saygı gösterin. Düşünün ki şu anda yukarıdan size bakıyor ve yalan söylediğinizi görünce kimbilir nasıl tiksiniyor!

— Ne bakışlarımla, ne de düşüncelerimle, o çocuğun namusuna dokunmadım ben, diye tekrarladı G. Tello, yürek paralayıcı bir sesle.

— Tehdit etmişsiniz, dövmüşsünüz ve ırzına geçmişsiniz!.. diye parladı yargıç. İğrenç bir şehvet nöbeti içinde hem de...

— İğ-renç-bir-şeh-vet mi? 'Şahit' sanki kafasına bir balyoz yemişti.

— Evet, bayım, iğrenç bir şehvetle! Yargıç biraz durduktan sonra ekledi: Ve o günahkâr organınızla!..

— Gü-nah-kâr-or-ga-nım-la-mı? Sanık iyice afallamış, sesi zayıflamış, kekelemeye başlamıştı. Gü-nah-kâr-or-ga-nım-la-mı-dedi-niz?

Yuvalarından uğrayan gözleri, çılgın bir telâş içinde odanın içinde dört döndüler; kâtipten yargıca, yerden tavana, sandalyeden masaya deli gibi gidip geldikten sonra, masanın üstündeki kâğıtlara, dosyalara ve kurutma tamponuna takılıp kaldılar ve onları incelemeye koyuldular. Hatta, öbür nesnelerin arasında, İspanyol-öncesi dönemden kalma bir sanat eserinin tüm özgünlüğüyle parlayan zarf açacağına rastlayınca, bu bakışlar bir an aydınlandı bile... O zaman Gumercindo Tello, ne kâtibin ne de yargıcın kendisini durdurmak için bir hareket yapmalarına fırsat bırakmadan, büyük bir hızla atılıp hançeri kaptı. Hiçbir tehdit edici harekette

bulunmadı; tersine, parlak gümüş bıçağı, yavrusunu koruyan ana gibi, göğsüne bastırdı; şaşkınlıktan taş kesilen iki adama yatıştırıcı, iyiliksever ve üzgün bir bakış fırlatarak, günah çıkaran bir mümin sesiyle konuştu:

— Size kötülük edebileceğimi sanmakla bana hakaret ediyorsunuz.

— Çılgınlık etme, kaçamazsın! diye uyardı yargıç, kendini toplayarak. Adliye polis dolu— Vururlar seni!..

— Kaçmak mı? Ben mi?.. Tamirci şimdi alaylı konuşuyordu. Beni ne kadar yanlış tanıyorsunuz, sayın yargıç!

— Kendi kendinizi ihbar ettiğinizin farkında değil misiniz? Hadi, verin bana o kâğıt açacağını.

— Masumiyetimi kanıtlamak için onu sizden ödünç aldım, diye açıkladı G. Tello, sakin bir sesle.

Yargıçla kâtip bakıştılar. Sanık ayağa kalkmıştı. Yüz ifadesi Nasıralı'nınkine benziyor, sağ elindeki bıçak, hareket ettikçe, korkunç bir olayın habercisi şimşekler gönderiyordu etrafa. Sol eli acele etmeden, pantolonunun önündeki, fermuarı gizleyen kat yerine gitti; bir yandan da acılı bir sesle konuşuyordu:

— Ben temizim, sayın yargıç, hiç kadın tanımadım. Başkalarında günah işlemeye yarayan şey bende sadece çiş yapmaya yarar...

— Dur bakalım! diye haykırdı, içine korkunç bir şüphe giren Don Barreda y Zaldívar. Ne yapacaksın şimdi?

— O şeyi kesip çöpe atacağım, benim için ne kadar önemsiz olduğunu kanıtlamak için... dedi sanık, çenesiyle çöp sepetini işaret ederek.

Kibirsiz, gursuz, sakin bir kararlılıkla konuşuyordu. Yargıçla kâtip, ağızları bir karış açık, bağıramıyorlardı bir türlü. Gumercindo Tello, suç aletini sol eliyle tutmuştu bile ve sağ eliyle de bıçağı kaldırmış, baltayı kaldırıp, idam mahkûmunun ensesine kadar geçeceği yolu hesaplayan cellat gibi, 'günahkâr organı' kökünden kesip bu akla gelmedik kanıtı ortaya koymak üzereydi.

Bunu yapacak mıydı? Böyle bir vuruşta kendini maddi ve manevi bütünlüğünden yoksun bırakabilecek miydi? Soyut-ahlâksal bir gösteri uğruna bedenini, gençliğini, onurunu feda edecek miydi? Gumercindo Tello, Lima'nın en saygıdeğer mahkeme salonu-

nu kurban sunağına dönüştürecek miydi? Bu adlî dram nasıl sonuçlanacaktı acaba?..

YEDİ

Julia Teyzeyle aşkımız pupa yelken gidiyordu, ama bunu gizli tutmak da gittikçe güçleşiyordu. Aile içinde kuşku uyandırmamak için, ortak kararımızla, ben Lucho Amcamlara yaptığım ziyaretleri adamakıllı seyreltmiştim. Yalnızca, perşembeleri öğle yemeğine eskisi gibi sektirmeden gidiyordum. Akşamları sinemaya gitmek için çeşitli kurnazlıklar icat ediyorduk. Julia Teyze erken çıkıyor, Olga Teyzeye telefon edip akşam yemeğini bir hanım arkadaşıyla yiyeceğini söylüyor, sonra gidip buluşma yerinde beni bekliyordu. Bunun sakıncası, Julia Teyzenin ben işten çıkıncaya kadar saatlerce sokaklarda vakit öldürmek zorunda kalmasıydı; ayrıca ben de çoğu kez akşam yemeğinden oluyordum. Bazan onu almaya taksiyle gidiyordum; hazırlıklı olduğundan, taksiyi görür görmez bulunduğu yerden çıkıp koşarak gelip benim inmeme gerek kalmadan arabaya biniyordu. Fakat bu yol riskliydi: biri beni tanısa, aramızda birşeyler olduğunu hemen keşfederdi. Ayrıca, tanıyan çıkmasa bile, taksinin dibine saklanmış böyle esrarengiz bir davetçi merak uyandırır, ilgi çeker, bir sürü soruya yol açardı kafalarda...

Bu yüzden, akşamları daha az, gündüzleri, radyodaki boş saatlerimden yararlanarak, daha çok görüşmeyi uygun görmüştük. Julia Teyze öğleden önce on bire doğru, öğleden sonra ise beşe doğru şehrin merkezine inip Camaná Kafeteryasında veya Unión Sokağındaki Cream Rica'da beni bekliyordu. İki haber bültenini gözden geçirip düzeltiyor ve çıkıyordum; böylece iki saat birlikte olabiliyorduk. Panamericana ve Radio Central'de çalışan pek çok insan oraya geldiği için, Bransa de la Colmena'ya gitmiyorduk. Arasıra, (açıkçası, maaş günleri) Julia Teyzeyi öğle yemeğine götürüyordum; o zaman üç saat birlikte olabiliyorduk. Ama benim cılız maaşım böyle aşırılıklara pek sık izin vermiyordu. Pedro Camacho'nun başarılarından dolayı ağzı kulaklarına vardığı bir sabah, oğul Genaro'yu yakalayıp sıkı bir söylev çekerek biraz zam koparmıştım. Böylece ayda beş bin *sol* denkleştirebiliyordum. Bu-

nun iki binini, ev masraflarına katkı olarak dedemlere veriyordum. Kalan üç bin *sol* da, tütün, sinema ve kitap gibi masum kötü alışkanlıklarım için bana pekâlâ yetiyordu. Fakat Julia Teyzeye tutulduğumdan beri bu harçlık birkaç günde buhar olup uçuyordu. Hemen her zaman meteliksiz geziyor, sık sık tanıdıklardan, hatta Ordu Meydanındaki Milli Emanet Sandığından, borç alıyordum. Öte yandan, kadın-erkek ilişkileri konusunda İspanyol önyargılarına sımsıkı bağlı olduğumdan ve hesabı Julia Teyzenin ödemesine kesinlikle izin vermediğimden, ekonomik durumum gittikçe bozuluyordu. Buna çare olmak üzere, Javier'nin, 'kalem fahişeliği' diye sertçe kınadığı bir şey yapmaya başladım: Lima dergilerinde ve gazetelerin edebiyat eklerinde kitap tanıtımları ve röportajlar yayınlıyordum. Düşük kalitelerinden yüzümün fazla kızarmaması için de, bunu takma bir ad altında yapıyordum. Fakat buradan kazandığım iki-üç yüz *sol* bütçeme bayağı destek oluyordu.

Lima'nın merkezindeki birahanelerde geçen bu buluşmalarımız, masum denebilecek uzun romantik konuşmalardan ibaretti; el ele tutuşuyor, göz göze bakışıyor, oturduğumuz yerin topoğrafyası elverişliyse diz dize sürtüşüyorduk. Ancak kimsenin bizi görmeyeceği durumlarda öpüşüyorduk; buna sık sık fırsat buluyorduk, çünkü o saatlerde kahveler böyle şeyleri hiç umursamayan büro memurlarıyla dolu oluyordu. Doğal olarak, kendimizden konuşuyorduk; aileden birilerine yakalanma tehlikesinden, bundan nasıl kaçınabileceğimizden filan söz ediyorduk ve son görüşmemizden (yani birkaç saat veya bir gün öncesinden) beri neler yaptığımızı birbirimize bütün ayrıntılarıyla anlatıyorduk; buna karşılık, geleceğe yönelik hiçbir plan yapmıyorduk. Söz birliği etmiş gibi, ikimiz de bu konuyu konuşmalarımızın dışında tutuyorduk, çünkü hem o hem de ben, ilişkimizin bir geleceği olabileceğini kesinlikle düşünemiyorduk. Fakat ben, bir oyun gibi başlayan bu ilişkinin, Lima merkezindeki dumanlı kahvelerde gerçekleşen bu masum buluşmalarda yavaş yavaş ciddiye bindiğini düşünüyorum. Biz buralarda, farkında olmadan, birbirimize âşık olduk.

Bol bol edebiyat da konuşuyorduk; daha doğrusu, Julia Teyze dinliyor, ben ise ona Paris'teki hizmetçi odasını (benim meslek hayatımın vazgeçilmez ögesi) ve yazar olunca orada yazacağım romanları, oyunları ve denemeleri anlatıp duruyordum. Javier'in bi-

zi Cream Rica'da yakaladığı akşam, Julia Teyzeye Doroteo Martí'yi konu alan öykümü okumaktaydım. Öykü beş sayfa tutuyordu, başlığı da *Haçın Aşağılanması* idi. Ona okuduğum ilk öyküydü bu; acaba nasıl bulacak diye kaygı içinde olduğumdan, çok ağır gidiyordum. Bu deneme, geleceğin yazarının alınganlığı açısından, tam bir felâket oldu. Ben okudukça, Julia Teyze ikide bir sözümü kesip şaşmış, hatta kızmış gibi, düzeltmeler yapıyordu:

— Ama hikâye öyle değildi ki... Her şeyi karmakarışık etmişsin! Ama ben sana böyle mi anlattım? Ama olmaz ki, öyle değil ki...

Sonunda, canıma tak etti; okumayı kesip ona, dinlediği şeyin, bana anlatmış olduğu olayın aynen tekrarlanması olmayıp bir *öykü*, bir *öykü*! olduğunu ve bütün o eklenmiş ya da çıkarılmış şeylerin de, bazı etkiler elde etmek için başvurulmuş 'sanat' ögeleri olduğunu açıkladım.

— *Komik* etkiler! diye de vurguladım, iyice kafasına girsin diye ve bağışlayıcı bir gülümsemeyle açıklamamı destekledim.

Julia Teyze geri adım atmıyordu bir türlü:

— Tam tersine! diye itiraz etti; yaptığın değişiklikler hikâyenin bütün tuzunu biberini almış götürmüş. Haçın sallanmaya başlamasından devrilmesine dek o kadar zaman geçtiğine kim inanır ki? Şimdi buna kim güler artık?

İçimden, bu Doroteo Martí öyküsünü de çöp sepetine yollamaya karar vermiş olmakla birlikte, edebî hayâl gücünün gerçekleri çiğneme hakkının umutsuz ve ateşli bir savunmasına kendimi vermiştim ki, omzuma vurulduğunu hissettim.

— Rahatsız ediyorsam söyleyin, hemen yaylanayım; kafa ütülemeyi hiç sevmem çünkü, dedi Javier bir iskemle çekip oturarak ve garsona bir kahve ısmarlayarak. Julia Teyzeye gülümsedi:

— Memnun oldum. Ben Javier, bu yazıcının en iyi arkadaşı. Hey dostum, hanımı iyi saklamışsın şimdiye kadar!

— Bu da Julia, Olga Yengemin kızkardeşi, diye tanıştırmak zorunda kaldım.

— Nasıl? Şu ünlü Bolivyalı güzel ha! diye haykırdı, gözleri faltaşı gibi açılarak. Bizi gördüğünde Julia ile el ele idik ve hâlâ da ayrılmamıştık. Javier, şimdi önceki kendine güvenen salon adamı görünüşünü bırakmış, gözlerini bizim birbirine geçmiş parmakları-

mıza dikmişti.

— Bak hele, bak sen hele!.. Seni gidi küçük Vargas!

— Ünlü Bolivyalı mı dediniz? diye sordu Julia Teyze; neden ünlü oluyormuşum?

— Geldiğin sıralarda benimle ettiğin bütün o alaylar yüzünden, diye açıkladım. Javier hikâyenin sadece ilk yarısını biliyor.

— En güzel bölümünü saklamışsın, kötü öykücü ve daha beter *dost*! dedi Javier, eski rahatlığına tekrar kavuşarak ve birleşmiş ellerimizi işaret ederek... Ah, neler olmuş, neler olmuş da bana söylenmemiş!

Javier gerçekten çok candan davrandı. Durmadan konuşuyor, şakalarının ardı arkası gelmiyordu. Julia Teyze ona bayıldı. Ben de, bizi böyle yakalamasına sevindim. Duygusal itiraflardan (hele böyle karışık bir durumda) hiç hoşlanmadığım için, aşkımı Javier'e anlatmayı düşünmemiştim; fakat rastlantı sonucu bizim sırrımıza ortak olduğuna göre, artık bu serüvenin çeşitli aşamalarını onunla gözden geçirip yorumlamak da benim hoşuma gitmedi değil. Javier o sabah, Julia Teyzeyi yanağından öpüp ayrılırken önünde bir de reverans yaptı:

— Ben birinci sınıf çöpçatanımdır; bana güvenebilirsiniz!

Öğleden sonra, işin ayrıntılarını öğrenmek arzusuyla yanarak Panamericana'daki güvercinliğime damladığı zaman, azarladım kendisini:

— Bir de, yatakta üşümeyelim diye yorganın kenarlarını döşeğin altına kıstıracağını söyleseydin bari!

— Bu kadın senin teyzen gibi bir şey oluyor, değil mi? diye sordu, omzuma vurarak. Doğrusu güzel kadın, çok etkilendim. Yaşlı, zengin ve de dul bir metres! Yirmi üzerinden yirmi!

— O benim teyzem filan değil, amcamın karısının kızkardeşi, diye açıklamaya giriştim, La Prensa'nın Kore Savaşı hakkındaki bir makalesini haber haline getirmeye çalışırken; ama Javier zaten bunu biliyordu. — Ayrıca, metresim değil, yaşlı da değil ve parası da yok. Dul olmasına dul, yani boşanmış; tek doğru olan bu.

— Yaşlı dedikse, sadece senden yaşlı demek istedim. Zenginliğe gelince, bu bir eleştiri değil kutlamaydı; bilirsin, ben para için evlilikten yanayım. Javier gülüyordu. — Demek onun âşığı değilsin! Öyleyse nesi oluyorsun? Umutsuz tutkunu mu?

— İkisinin arası, dedim, kızdıracağımı bile bile.

— Ya, demek öyle! Beyimiz ser verip sır vermiyor! Hadi oradan sen de! diye haykırdı. Üstelik sen sefil herifin birisin: ben sana Nancy'yle aramda geçenleri ayrıntılarına varıncaya dek anlatıyorum, sense böyle bir talih kuşunu benden saklıyorsun!

Başından başlayarak tüm olayı anlattım; buluşmak için başvurduğumuz bütün o dolambaçlı yolları açıkladım. Son haftalarda neden iki üç kez kendisini atlattığımı anladı. Hikâyemizle çok ilgilendi, beni soru yağmuruna tuttu, sonunda bizim iyilik perimiz olacağına yemin etti. Ama ayrılırken ciddi bir tavır takındı:

— Bu iş bir oyundan ileri gitmeyecektir herhalde, diye vaaz verdi, dikkatli bir baba gibi, gözlerimin içine bakarak. Unutma ki, ne olursa olsun, senle ben daha iki sümüklü sayılırız.

— Hamile kalırsam, çocuğu aldıracağıma yemin ederim, diye onu yatıştırdım.

O gittikten sonra Pascual, Almanya'da, küçük bir köpeğin yardımına koşmak için arabasını yol ortasında bırakan Belçikalı bir turist yüzünden yirmi arabanın birbirine girdiği zincirleme kazayı anlatarak Büyük Pablito'yu eğlendirirken, ben düşüncelere daldım: Bu hikâyenin ciddileşmeyeceği kesin miydi? Evet, kesinlikle kesindi. O zamana kadar yaşadığım bütün deneylerden farklı, biraz daha olgun ve biraz daha cüretkâr yeni bir deneydi bu; iyi anılar bırakması için de kısa sürmesi gerekiyordu. Oğul Genaro beni öğle yemeğine davet ettiğinde, kafamdan bunlar geçiyordu. Beni bir Peru bahçesine, Magdalena'ya, götürdü; ördek dolması ve ballı çörek ısmarladıktan sonra, sıra kahveye gelince, faturayı uzattı:

— Sen bu herifin tek dostusun, onunla konuş. Başımıza bir sürü iş açıp duruyor. Ben hiçbir şey diyemiyorum; ne cahilliğim ne kültürsüzlüğüm kalıyor. Daha dün babama 'orta sınıf' diye hakaret etti! Aramızda başka sorun çıksın istemiyorum. Yoksa işine son vermem gerekecek ki bu da şirket için felâket olur!

Sorun, Arjantin büyükelçisinden Radio Central'e gelen, pis kokulu bir mürekkeple yazılmış bir mektuptu. Büyükelçi, radyo dizilerinin (diplomat, 'bölüm bölüm yayınlanan dramatik öyküler' diyordu) hemen her yerinde ortaya çıkan, Sarmiento ve San Martín'in vatanına yönelik 'iftira dolu, sapıkça ve psikotik' imaları pro-

testo ediyordu. Aynı zamanda, büyükelçiliğin 'bu tür yayınlarla görevlendirilmiş personeli' tarafından, özel araştırma sonucu değil rastgele derlenmiş olduğunu belirttiği birkaç örnek de veriyordu. Bunların birinde, düpedüz, Portegno'ların dillere destan erkekliklerinin bir masal olduğu; çünkü hepsinin (tercihen edilgen) eşcinsellik yaptıkları ima ediliyordu. Bir başkasında, sürüye benzeyen Buenos Aires'li ailelerde, açlık yüzünden, masrafları hafifletmek için, gereksiz boğazların –hastaların ve ihtiyarların– feda edildiği söyleniyordu. Bir başkasına göre ise, Arjantin'de sığır sadece ihracat için besleniyordu, çünkü kulübelerde asıl sevilen yemek at etiydi. Bir başka yerde, futbolun çok yaygın olmasının, özellikle topa kafayla vurma nedeniyle, ulusal gen yapısına zarar verdiği; sarı renkli Río kıyılarında oligofrenlerin, akromegaliklerin ve kretinizmin diğer alt-türlerinin gittikçe çoğalmasının nedeninin burada yattığı iddia ediliyordu. Buenos Aires'teki evlerde –mektupta 'böyle bir kozmopolis' deniyordu– doğal ihtiyaçları da, yemek yenen ve yatılan yerlerde, basit bir kovanın içine yapmanın yaygın bir alışkanlık olduğunun belirtildiği bir bölüm de vardı.

— Gülüyorsun, değil mi, baştan biz de gülüyorduk, dedi oğul Genaro tırnaklarını kemirerek. Ama bugün bir avukat ziyaretimize gelince, hiç gülecek halimiz kalmadı. Elçilik hükümet nezdinde protestoda bulunursa, dizilerimizin yayını durdurulabilir, ağır bir tazminat istenebilir, hatta radyo kapatılabilir. Konuş şu adamla, yalvar yakar, tehdit et, n'aaparsan yap, Arjantinlileri kesinlikle ve ebediyen unutsun!

Elimden geleni yapmaya söz verdim; ama adamımızın sarsılmaz düşüncelerini bildiğimden, pek de umutlu değildim: Kendimi Pedro Camacho'nun dostu gibi hissetme aşamasına gelmiştim; ben de uyandırdığı entomolojik ilgiden başka, onu bir bakıma takdir de ediyordum. Ama acaba bu duygular karşılıklı mıydı? Pedro Camacho zamanını ve enerjisini, dostlukla veya onu 'sanatından' –yani işinden veya kötü alışkanlığından– alıkoyacak herhangi bir şeyle heba edecek biri gibi görünmüyordu; bu öyle öncelikli bir gereksinimdi ki onun için, insanları, nesneleri, iştahları önüne katıp süpürüyordu. Yine de bana başkalarına göre daha çok yüz verdiği bir gerçekti. Birlikte kahvemizi (yani ben kahvemi, o da naneli adaçayını) içiyorduk; ben onun yuvasına gidiyor, yazdığı iki sayfa

arasında teneffüs görevi yapıyordum. Onu büyük bir dikkatle dinliyordum ve bu belki de onun gururunu okşuyordu. Belki beni bir çömez gibi görüyordu; ya da onun için, yaşlı kızın kucağındaki süs köpeği ya da emeklinin önündeki bulmaca idim: hayatındaki boşluğu doldurmaya yarayan bir kimse ya da bir nesne...

Pedro Camacho'da gördüğüm üç nitelik beni büyülüyordu: Söyledikleri, tümüyle bir saplantıya adanmış hayatının renksizliği, çalışma gücü ve yeteneği. Özellikle bu üçüncüsü. Emil Ludwig'in yazdığı biyografide, Napoléon'un ne kadar dirençli olduğunu; sekreterleri yorgunluktan yıkılırken, onun mektup yazdırtmayı sürdürdüğünü okumuştum. Bazan Fransızların imparatorunu bizim dizi yazarımızın uzun burunlu suratıyla kafamda canlandırmak eğlenceli oluyordu. Bu yüzden Javier ve ben bir ara ona –'Perulu Balzac' ile nöbetleşe– 'Altiplano'nun Napolyonu' adını takmıştım. Merak güdüsüyle, Camacho'nun günlük çalışma programını çıkarmıştım; uygulanması olanaksız görünüyordu ve birkaç kez kontrol etmeme karşın bana hep olanaksız göründü.

Günde dört diziyle başladı işe, fakat başarı kazanınca bu sayı ona çıktı. Her bölümü yarım saat (aslında yirmi üç dakika, çünkü yedisi reklama gidiyordu) olmak üzere, pazartesiden cumartesiye bütün haftayı dolduruyordu bu diziler. Camacho bunların tümünü hem yazıyor hem de oynuyordu; her programın provaları ile kaydının kırk dakika (sunuş konuşması ile provalar, on-on beş dakika) tuttuğu hesaplanınca, günde yedi saat stüdyoda kalması gerekiyordu. Diziler bir yandan yazılırken bir yandan da yayımlanıyordu; her bölümün yazılmasının, oynanmasının ancak iki katı kadar, yani yaklaşık bir saat, zaman aldığını fark etmiştim. Bu da, daktilo başında en az on saat demekti. Pazarları Camacho'nun izin günü olduğundan, bu rakamlar biraz düşüyordu tabii, ama o iznini de, doğal olarak, ufacık bürosunda haftalık çalışmasını sürdürerek geçiriyordu. Böylece, çalışma süreleri, pazartesiden cumartesiye günde on beş-on altı; pazarları ise sekiz-on saati buluyordu. Her dakikası üretken saatler ve akılları durduran bir 'sanatsal' verim!

Radyo Central'e sabah sekizde geliyor, geceyarısına doğru ayrılıyordu. Dışarı tek çıkışı, benimle Bransa'da beynine iyi gelen çayını içmek için oluyordu. Öğle yemeğini ininde, bir sandviç ve Jesusito, Büyük Pablito ya da iş arkadaşlarından birinin gidip alıver-

dikleri bir içecekle geçiştiriyordu. Davet filan kabul etmezdi; sinemaya, tiyatroya, futbol maçına ya da herhangi bir eğlenceye gittiğini hiç duymamıştım. O kalın seçme sözler kitabı ile, 'çalışma araçları' olan şehir planlarından başka, kitap, dergi veya gazete okuduğunu hiç görmedim. Hayır, yanlış oldu: bir gün elinde Ulusal Kulüp üyelerinin telefon rehberi gibi listesini gördüm. Şaşırdığımı görünce anlattı:

— Postacıya birkaç kuruş verip elde ettim. Oyunlarımdaki ekâbirin adlarını başka nereden bulabilirim? Geri kalanlar için sorun yok, kulaklarım yetiyor. Halktan kişileri sokaktan topluyorum!

Bir dizinin 'imalatı'; her bölümü üretmek için gereken bir saatlik aralıksız çalışma, bana hep inanılmaz görünüyordu. Onun, daktiloda eserlerinin çeşitli bölümlerini yazmasına çok tanık oldum. Kıskançlıkla gizli tuttuğu kayıt seanslarının tersine, yazarken seyredilmesine aldırış etmezdi. O Remington'unda (benim Remington'umda!) takır takır yazarken, aktörler, Basan ya da ses teknisyeni içeri girip çalışmasını bölerlerdi. O gözlerini kaldırır, sorularını yanıtlar, garip bir hareket yapar ve ziyaretçisini, benim bildiğim gülmeye en az benzeyen o sığ gülümsemeyle savdıktan sonra, yazmaya devam ederdi. Kulübemde fazla kalabalık ve gürültü olduğunu ileri sürerek, ders çalışmak bahanesiyle sık sık onun bürosuna giderdim. (Hukuk sınavları için derslere gidiyordum ve sınavdan sonra bütün öğrendiklerimi unutuyordum; beni hiç çaktırmamaları ise, gözümde kendimi yüceltmekten çok, üniversitenin saygınlığını düşürüyordu!) Pedro Camacho buna itiraz etmezdi; hatta, yanında onun 'yarattığını' hisseden bir insanın bulunmasından hiç de şikâyetçi olmadığı söylenebilirdi.

Pencerenin kenarına tüneyip burnumu herhangi bir yasa kitabının içine daldırıyordum; ama gerçekte onu gözlüyordum çaktırmadan. İki parmakla ve gayet hızlı yazıyordu. Görürdüm de gözlerime inanamazdım: uygun sözcük aramak, ya da aklına gelen bir düşünceyi biraz tartıp olgunlaştırmak gibi nedenlerle hiç durakladığı olmaz; o patlak fanatik gözlerinde kuşkunun gölgesi bile belirmezdi. Ezbere bildiği bir metni temize çekiyor, ya da dikte ettirilen bir şeyi daktilo ediyor sanılırdı. Bu adamın, küçük parmaklarının tuşlara vurduğu hızla, günde dokuz on saat boyunca, birkaç ay-

rı öykünün durum ve olaylarını, kişi ve konuşmalarını *uydurabilmesi* olacak şey miydi? Ama oluyordu işte: kitapçıklar bu inatçı kafadan ve bu yorulmaz ellerden, makineden çıkan sosis dizileri gibi, birbiri ardınca ve düzgün bir ritim içinde çıkıp duruyorlardı. Bir bölümü bitirince, ne düzeltme yapar, hatta ne tekrar okuma zahmetine katlanırdı. Çoğaltmak üzere sekretere verip hiç arasız sonraki bölümün 'imalatına' geçerdi. Birinde, onun çalışmasını seyretmenin bana Fransız gerçeküstücülerinin, otomatik yazım, yani aklın sansüründen geçmeden, doğrudan doğruya bilinçaltından gelen yazım, hakkındaki kuramlarını hatırlattığını söyleyecek oldum; milliyetçi bir yanıt aldım:

— Bizim melez Amerikamızın beyinleri *Franchute*'lerden daha iyi şeyler doğurabilir dostum; aşağılık duygusuna kapılmaya gerek yok!

Lima'da ürettiği hikâyeler için neden daha önce Bolivya'da yazmış olduklarını temel almıyordu? Bunu sorunca, yine somut bir anlam çıkarılamayan o genel lâflardan oluşmuş bir yanıt aldım. Halkın ilgisini çekmek için öyküler, tıpkı sebze ve meyveler gibi, taze olmalıymış; çünkü sanatın konserveye, hele zamanın çürüttüğü yiyeceklere hiç tahammülü yokmuş. Ayrıca bunlar, 'dinleyicilerle aynı yöreden hikâyeler' olmalıymış. Limalılar La Paz'da geçen olaylara nasıl ilgi duyabilirlermiş ki! Aslında böyle nedenler ileri sürmesi, gerçek bir açıklamadan çok, kuram kurma ve her şeyi kişilerden bağımsız bir hakikat, sonsuza dek geçerli bir aksiyom haline getirme tutkusunun onda, yazma zorunluluğu kadar buyurgan bir dürtü oluşturması sonucuydu. Yoksa, gerçek neden herhalde çok daha basitti: Eski dizilerinden neden mi yararlanmıyordu? Emeğinden tasarruf etmekte en küçük bir yarar görmüyordu da ondan! Bu adam için, yaşamak yazmak demekti. Eserlerinin uzunluğu hiç mi hiç önem taşımıyordu. Yayımlandıktan sonra unuturdu oyunlarını. Dizilerinin bir kopyasını bile saklamadığını söylemişti bana. Halk tarafından sindirildikten sonra buhar olup uçacaklarını bile bile yazmıştı tüm yazdıklarını. Bir kez, bunları kitap halinde yayınlamayı hiç düşünüp düşünmediğini sordum:

— Benim yazılarım, kitaptan daha silinmez bir yerde kayıtlıdır, diye hiç duraksamadan yanıtladı. Dinleyicilerin belleğinde...

Arjantin Elçisinin protestosu konusunu, oğul Genaro'yla ye-

mek yediğimiz aynı gün, Camacho'ya açtım. Saat altıda yuvasına gidip onu Bransa'ya davet ettim. Tepkisinden korktuğum için, haberi alıştıra alıştıra, küçük parçalar halinde, vermeye çalışıyordum: Fazla alıngan, şakaya, alaya dayanamayan insanlar vardı dünyada; öte yandan Peru'da hakaret ve onur kırıcı davranışlara ilişkin yasa hükümleri gayet ağırdı; ufacık bir söz yüzünden bir radyo kapatılabilirdi. Arjantin Büyükelçiliği, her türlü usul erkândan habersiz, temsillerdeki bazı ima ve dokundurmalardan alınmıştı ve Dışişleri Bakanlığına resmen şikâyette bulunma tehdidi savuruyordu...

— Bolivya'da diplomatik ilişkileri kesme tehdidinde bile bulunmuşlardı, diye sözümü kesti. Hatta, dağıtılan bir broşür, sınırlara yığınak yapıldığı söylentisini bile yaydıydı.

Kaderine razı olmuş biri gibi söylüyordu bunları; sanki şöyle diyordu içinden: Güneşin görevi ışınlarını her yana göndermektir; şurada burada yangın çıkıyorsa, n'aapalım, kabulleneceğiz!..

— Genaro'lar dizilerinizde mümkün olduğunca Arjantinlilere çatmaktan kaçınmanızı istiyorlar, diye baklayı çıkardım sonunda; etkili olacağını sandığım bir de kanıt bulmuştum: — Arjantinlilerle uğraşmamak daha iyi değil mi bu durumda? Onlar bu zahmete değer mi?

— Değer, çünkü *onlar* bana ilham veriyor, diye açıkladı Camacho ve böylece tartışmayı da kesip attı.

Radyoya döndüğümüzde, sesinde muzipçe bir ifadeyle, La Paz'daki rezaletin 'gaucho'ların hayvanca alışkanlıkları' hakkında bir tiyatro oyunu yüzünden patlak verdiğini ve 'onları can evinden vurduğunu' açıkladı bana. Panamericana'da oğul Genaro'ya, arabulucu olarak gösterdiğim başarı üzerine fazla hayâl kurmamasını söylemek zorunda kaldım.

İki üç gün sonra Pedro Camacho'nun kaldığı aile pansiyonunu tanıdım. Julia Teyze son haber bülteni saatinde yanıma gelmişti, çünkü Metro Sinemasında gösterilen, büyük romantik çiftlerden Greer Garson ile Walter Pidgeon'un oynadığı filmi görmek istiyordu. Sinemadan sonra geceyarısına doğru, otobüse binmek üzere San Martín Meydanından geçerken, Pedro Camacho'nun Radio Central'den çıktığını gördüm. Gösterir göstermez Julia Teyze onunla tanışmak istedi. Yaklaştık; memleketlisi olduğunu öğre-

ninee, Julia Teyzeye gayet kibar davrandı Camacho.

— Sizin en büyük hayranlarınızdan biriyim, dedi Julia Teyze ve daha da yaranmak ister gibi yalan söyledi: — Bolivya'dan beri dizilerinizi hiç kaçırmıyorum.

Farkına varmadan, Quilca Sokağına kadar birlikte yürüdük; yol boyunca Pedro Camacho ile Julia Teyze beni bir yana bırakarak, kendi aralarında yurtseverce bir sohbete daldılar. Potosí kalay madenleri, Taquiña birası, *lagua* dedikleri mısır çorbası, taze peynirli mısır gözlemesi; Cochabamba'nın havası-suyu, Santa Cruz kadınlarının güzelliği ve Bolivya'nın öteki övünç kaynakları oluşturuyordu konuşmanın konusunu. Yazıcı, yurdunun göklere çıkarılmasından son derece memnun görünüyordu. Balkonlu ve panjurlu bir binanın önüne gelince, durdu, fakat bizden ayrılmadı:

— Buyrun, dedi, çıkalım. Yemeğim sadedir, ama yine de paylaşabiliriz.

La Tapada Pansiyonu, Lima'nın merkezindeki iki katlı eski evlerden biriydi. Geçen yüzyılda inşa edilen bu binalar çoğu kez geniş, rahat, hatta kimisi görkemli konaklardı. Fakat sonraları, zenginler şehir merkezinden deniz kıyılarına kaçıp eski Lima daha alt sınıflara düştükçe, bu evler de bakımsız kalıp önce harabeye dönmüş; sonra tekrar insanla dolmuştu. Ancak bu kez, geniş odaları ikiye, dörde ayıran bölmelerle; antrelere, teraslara, hatta balkon ve merdivenlere uluorta kondurulan derme çatma odalarla, bölüne bölüne birer arı kovanı halini almışlardı. La Tapada Pansiyonu da neredeyse gümbür gümbür çökecekti. Pedro Camacho'nun odasına çıktığımız merdivenler, ayaklarımızın altında çatırdayıp sallanıyordu; yükselen toz bulutlarından Julia Teyzeyi hapşırık tuttu. Her yer, taban, tavan, duvarlar, bir sefalet kabuğuyla kaplıydı; evin hiç süpürülüp yıkanmadığı açıkça belli oluyordu. Pedro Camahco'nun odası bir hücreyi andırıyordu. Küçük ve hemen hemen boştu. Rengi atmış bir battaniyeyle örtülü basit bir somya, üstünde kılıfsız bir yastık; muşamba kaplı küçük bir masa, bir hasır sandalye ve bir bavul vardı; iki duvar arasına gerilmiş bir ipte donlar ve çoraplar sallanıyordu. Yazıcının kendi çamaşırını yıkamasına şaşmadım, ama kendi yemeğini yapmasına doğrusu şaştım. Pencerenin kenarında bir gazocağı, bir şişe gaz, teneke tabak ve çatal kaşıklar, birkaç bardak vardı. Görkemli bir jestle, Julia Tey-

zeye sandalyeyi, bana da yatağı ikram etti:

— Buyursunlar efendim. Hane fakirse de gönül zengindir.

İki dakikada yemeği hazırladı. Yiyecek maddelerini plastik bir torbaya koymuş, serin dursun diye pencereye asmıştı. Mönümüz haşlanmış sosisle bir sahanda yumurta, tereyağı ve peynirle ekmek ve bir kap ballı yoğurttan oluşuyordu. Yemekleri büyük bir beceriyle, her gün yapa yapa alışmış birinin ustalığıyla hazırladığını görünce, bunun Camacho'nun hiç değişmeyen yemek listesi olduğuna kesinlikle inandım.

Yemeğimizi yerken, yazıcı oldukça konuşkan ve kibar davrandı; (Julia Teyzenin sorduğu) kimi tatlı tarifleri ve beyaz çamaşırlar için en ekonomik çamaşır tozu gibi konuları konuşmak tenezzülünde bile bulundu. Yemeğini bitirmedi; tabağını itip kalan yemeği göstererek, bir de şaka yapmaktan kendini men etmedi:

— Sanatçı için, yemek yemek bir kötü alışkanlıktır dostlarım!..

Keyifli olduğunu görünce, işi hakkında soru sorayım dedim. Dayanıklılığına; bir kürek mahkûmununkinden aşağı kalmayan çalışma saatlerine karşın hiç yorgun görünmemesine imrendiğimi söyledim.

— Günün eğlenceli geçmesi için bir stratejim vardır benim, diye itirafta bulundu.

Sonra, hayâli rakiplerin, sırlarını öğrenmesine engel olmak ister gibi sesini alçaltarak, aynı hikâyeyle hiçbir zaman sürekli olarak altmış dakikadan fazla uğraşmadığını; bir konudan ötekine geçmenin güç tazeleyici olduğunu, çünkü insanın kendini her saat yeni bir işe başlıyormuş gibi hissettiğini söyledi.

— Zevk çeşitliliktedir baylar! diye tekrarlıyordu, yüzüne kötü cin ifadesi veren mimiklerle.

Bu nedenle, anlatılan olaylar benzerlik ve yakınlıklarına değil, karşıtlıklarına göre düzenlenmeliymiş: iklim, yer, konu ve kişilerdeki toptan değişmeler, yenilik duygusunu güçlendirirmiş. Öte yandan, naneli adaçayı demlemeleri de yararlıymış; beyin kanallarını açarmış, hayâl gücü de buna minnettar olurmuş. Ayrıca, belli bir sürenin sonunda daktiloyu bırakıp stüdyoya gitmek; yazımdan, yönetime ve oyunculuğa geçmek de dinlendirici ve güçlendirici bir teneffüs niteliği taşıyormuş. Fakat, bütün bunlardan başka, yıllar

geçtikçe bir şey daha keşfetmişmiş ki, cahillere ve vurdumduymazlara çocukluk gibi gelebilirmiş... Ama bu tür yaratıkların ne düşündüğü kimin umurunda olabilirmiş ki zaten!

Burada onun kararsızlığa düşüp sustuğunu, karikatür suratının da hüzünlendiğini gördük. Melankolik bir sesle:

— Ne yazık ki bu fikri burada uygulayamam, dedi; yalnız kaldığım için pazarlar hariç tabii, ama hafta içinde çok fazla meraklı insan oluyor etrafta. Yanlış anlarlar...

Ölümlülere Olimpos'un tepesinden bakan Camacho'ya böyle ince fikirler, çekinceler ne zamandan beri musallat oluyordu? Julia Teyzenin de benim kadar merakla yazıcının ağzına baktığını gördüm.

— Böyle ağzımızı sulandırıp bırakamazsınız bizi, diye yalvardı; nedir bu sır, söyleyin Bay Camacho!..

Yazıcı bir an, uyandırmayı başardığı merak ve dikkati memnunlukla seyreden illüzyonist gibi, bize sessizce baktı. Sonra kalktı (pencerenin kenarında, gazocağının yanında oturuyordu), bavulunu gitti, açtı ve içinden, sihirbazın şapkasından güvercin ve bayrak çıkarması gibi, birtakım akla gelmedik nesneler çıkarmaya başladı: bir İngiliz yargıcı peruğu, her boy takma bıyıklar, bir itfaiyeci miğferi, bir askerî rütbe işareti; şişman kadın, ihtiyar, aptal çocuk maskeleri; trafik polisi sopası, bir denizci kasketi ve piposu, bir beyaz doktor önlüğü, bir takma burun, takma kulaklar, pamuktan bir sakal... Bir robot gibi bu aksesuarları bize gösteriyor ve –daha iyi değerlendirelim diye mi, yoksa bir iç dürtüsüyle mi? – sürekli kullanmaktan gelen yerleşmiş bir alışkanlığı ele veren bir beceriklilikle bunları kendi üzerinde deniyor, takıyor, çıkarıyordu. Böylece, ağzımız açık kendisini seyreden Julia Teyzeyle benim önümüzde kılıktan kılığa giriyor; doktor, denizci, yargıç, yaşlı kadın, dilenci, kardinal... oluyordu. Bu dönüşümleri gerçekleştirirken bir yandan da hararetli hararetli anlatıyordu:

— Neden kendi malım olan kişilerin kişiliklerine girerken onlara benzemeyeyim? Onları tasvir ederken, onların burunlarını, saçlarını, paltolarını takınmamı kim yasaklıyor? diyordu, kardinal şapkasını bırakıp pelerini; pelerini bırakıp tozluğu ve onu bırakıp koltuk değneğini alırken... Şu birkaç pırtıyla hayâl gücümü hareket geçirmemin kime ne zararı olabilir? Gerçekçilik, baylar, o sö-

züm ona gerçekçilik nedir ki? Gerçeklikle maddi olarak özdeşleşmekten daha iyi gerçekçi sanat yapma yolu var mıdır? Ve böylece, çalışma da daha kolay, daha sempatik ve daha dinamik olmaz mı?..

Ama elbette, –sesi önce öfkeli çıktı, sonra üzüntüye boğuldu– insanların sersemliği ve anlayışsızlığı her şeyi tersine yorumlayacaktı. Onu Radio Central'de böyle tuhaf kılıklarda yazarken görseler, kimbilir ne dedikodular çıkarırlardı hakkında! Bir dönme olduğu söylentisini yayarlar; bürosu da sapıklar sürüsünü çeken bir mıknatıs haline gelirdi.

Maskelerini ve öteki nesneleri bavula yerleştirdi, bavulu kapadı ve tekrar pencereye geldi. Bolivya'da, hep kendi atölyesinde çalıştığı için, 'pırtılarla' hiç sorunu olmadığını mırıldanıyordu. Burada ise, ancak pazarları, alışkanlıklarına uygun olarak yazabiliyordu.

Henüz şaşkınlıktan kurtulamamış olduğumdan, bir şey demiş olmak için sordum:

— Bu kılıkları, tasarladığınız kişiliklere göre sonradan mı ediniyorsunuz, yoksa kişilikleri, önceden elinizde bulunan kılıklara göre mi uyduruyorsunuz?

Bana, yeni doğmuş bir bebeğe bakar gibi baktı:

— Çok genç olduğunuz belli oluyor, diye yumuşakça azarladı; galiba önde gelenin her zaman söz olduğunu bilmiyorsunuz!

Yazıcıya davetinden dolayı hararetle teşekkür edip sokağa çıktığımız zaman, Julia Teyzeye, Pedro Camacho'nun bize sırlarını açmakla olağanüstü bir güven örneği verdiğini ve bunun beni heyecanlandırdığını söyledim. O da memnundu: entelektüellerin bu kadar matrak insanlar olduğunu hiç düşünmemişti!

— Evet, ama hepsi böyle değildir, diye alay ettim; Pedro Camacho tırnak içinde bir entelektüel! Odasında hiç kitap olmadığına dikkat ettin mi? Üslubunun etkilenmemesi için kitap okumadığını söylemişti bana.

Şehir merkezinin sessiz sokaklarından el ele geçerek eve döndük. Ona, bir pazar, sadece yazıcının o kılıkları kullanarak yarattığı tiplerin kişiliklerine girmesini görmek için Radio Central'e gideceğimi söyledim.

— Adam dilenci gibi yaşıyor, hakları yok buna, diye yakınıyor-

du Julia Teyze. Dizileri bu kadar ünlü olduğuna göre, onun çuvalla para kazandığını sanıyordum.

La Tapada Pansiyonunda ne banyo küveti, ne duş, sadece girişte rutubetin kemirdiği şöyle böyle bir tuvaletle bir lavabo görmüş olması aklına takılmıştı. Pedro Camacho'nun hiç banyo yapmadığını sanır mıydım? Yazıcının böyle ufak ayrıntıları hiç kafasına takmadığı yanıtını verdim. Pansiyonun pisliği karşısında tiksinti duyduğunu ve sosisle yumurtayı ancak insanüstü bir gayretle yutabildiğini itiraf etti. Bindiğimiz dolmuş, Arequipa Caddesinin her köşe başında duran tangır tungur bir şeydi. Ben Julia Teyzeyi hafifçe kulaklarından, boynundan öperken, onun endişeli endişeli mırıldandığını duydum:

— Ya da yazarlar hep böyle açlıktan nefesi kokan kimseler herhalde... Bu, senin de hep sefalet içinde yaşayacağın anlamına mı geliyor, Varguitas?

Javier'den duyduğundan beri, o da bana Varguitas diyordu.

SEKİZ

Don Federico Téllez Unzátegui saatine baktı, öğle olduğunu gördü, 'Fare İtlaf A.Ş.'nin yarım düzine memuruna, öğle yemeğine gidebileceklerini söyledi; tam saat üçte, dakika geçmeden, işbaşında olmaları gerektiğini hatırlatmaya lüzum görmedi, çünkü hepsi bu şirkette dakikliği bozmanın günah sayıldığını gerektiği gibi biliyorlardı: ücretlerinden kesilir, hatta işten atılırlardı alimallah... Memurlar çıkar çıkmaz don Federico, adeti üzere, büroları kendi eliyle –anahtarı iki kez çevirerek– kilitledi, fare grisi şapkasını başına geçirdi ve Huancavelica Sokağının insan kaynayan kaldırımlarından, arabasını (bir Dodge Limuzin) bıraktığı otoparka doğru yürüdü.

Görenlerde ürküntü ve karanlık düşünceler uyandıran; hemşerilerinden farklı biri oldüğunun anlaşılması için sokaktan geçmesi yeterli olan bir adamdı don Federico. Hayatının en olgun ve dolgun çağında, ellilerindeydi ve ayırdedici özellikleri –geniş alın, kartal burun, içe işleyen bakışlar, doğrulukla yoğrulmuş bir ruh– sayesinde bir Don Juan olabilirdi... kadınlara ilgi duysaydı! Ama don Federico Téllez Unzátegui varlığını bir haçlı seferine adamıştı ve –kaçınılamayan uyku, yemek ve aile gaileleri dışında– hiçbir şeyin, hiç kimsenin onu bu kutsal görevden saptırmasına izin vermezdi. Kırk yıldan beri yürüttüğü bu mücadelenin amacı, milli sınırlar içindeki tüm kemirgenleri yok etmekti.

Bu takıntının sebebini çevresi, hatta karısıyla dört çocuğu bile bilmezdi. Don Federico Téllez Unzátegui bunu herkesten saklar, ama kendisi hiç unutmazdı: gece gündüz belleğini işgal eden bu inatçı karabasandan o, kimilerinin biraz tuhaf, kimilerinin iğrenç ve pek çok kişinin de ticari bulduğu kavgasını yürütmek için kuvvet alır, düşmanına karşı kinini tazelerdi. Şu anda bile, otoparka girip bir akbabanın keskin bakışlarıyla Dodge'un yıkanıp yıkanmadığını kontrol eder ve motoru çalıştırıp (saat elde) iki dakika ısınmasını beklerken, kafasındaki düşünceler, kanatlarını yakacak

alevlerin çevresinde uçuşan kelebekler gibi, zaman ve mekân boyunca gerilere doğru uçup gidiyor, onu çocukluğunun geçtiği ücra köye, yazgısının yazıldığı o büyük korkuya doğru alıp götürüyordu.

Olay, yüzyılın başlarında, Tingo María henüz haritada bir nokta, balta girmemiş ormanın sardığı birkaç kulübeden ibaretken geçmişti. Bâkir ormanı fethetme hayâllerine kapılıp başkentin uyuşturucu rehavetini terk eden serüvenseverler bazan, dayanılmaz yorgunluklara katlandıktan sonra buralara düşerlerdi. Mühendis Hildebrando Téllez de (adı Mayte ve soyadı Unzátegui'den de anlaşılacağı gibi, damarlarında Baskların mavi kanını taşıyan) genç karısı ve küçük çocuğu Federico ile birlikte, bu bölgeye aynı yollardan gelmişti. Mühendisin kafasında büyük projeler vardı: ağaçları kesip zenginlerin inşaat ve mobilyaları için değerli kereste ihraç etmek; dünyanın en seçkin damakları için ananas, avokado, karpuz, *corrosol* ve *sapote* yetiştirmek; zamanla Amazon bölgesinin nehirleri üzerinde bir vapur işletmesi kurmak gibi... Ama tanrılar ve insanlar, bu ateşleri küle döndürdü. Doğal afetler –yağmurlar, seller, taşkınlar– ve insandan gelen kısıtlamalar –el emeği eksikliği, mevcut işçilerin tembellik ve kafasızlığı, alkolizm ve kredi yokluğu –bu öncü insanın ideallerini birer birer söndürdü; öyle ki, Tingo María'ya gelişinden iki yıl sonra, o, Pendencia Nehrinin yukarı taraflarında, küçük bir arazide patates yetiştirerek güçbelâ karnını doyurur duruma düşmüştü. Orada, sıcak bir gecede, ağaç dalları ve palmiye yapraklarından çatılmış kulübede, cibinliksiz beşiğinde uyuyan yeni doğmuş kızı María Téllez Unzátequi'yi, fareler diri diri yediler.

Olay çok basit ve o ölçüde acı ve dehşet verici bir biçimde meydana gelmişti. Anayla baba, bir vaftiz töreni için nehrin öte yakasına geçmişlerdi ve geleneksel kutlama şenlikleri için gece de orada kalmışlardı. Tarım işletmesi kâhyaya emanet edilmişti, o da iki *peon*'la birlikte, patronun kulübesine uzak bir barakada kalıyordu. Federico ile kızkardeşi ise bu kulübede uyuyorlardı. Sıcak mevsimde, döşeğini dışarı, Pendencia'nın kıyısına çekip orada açıkta, suyun ninnisiyle uyumak oğlanın âdetiydi. O gece de öyle yaptı (artık hayatı boyunca bunun pişmanlığını duyacaktı). Ayışığında biraz yüzdükten sonra yatıp uyudu. Rüyasında bir küçük kı-

zın ağladığını duyar gibi olduysa da, bu onu uyandıracak kadar kuvvetli değildi veya uzun sürmedi. Sabaha karşı, ince sivri dişlerin ayağını ısırdığını hissetti; gözlerini açınca korkudan öleyazdı, daha doğrusu ölmüş de cehenneme gitmiş olduğunu sandı: onlarca iri fare etrafını sarmıştı; itişip kakışarak, birbirine takılıp tökezleyerek ilerliyor ve en önemlisi, önlerine çıkan her şeyi kemiriyorlardı. Çocuk yatağından fırlayıp bir sopa kaptı, bir yandan da çığlıklar atarak kâhyayla işçileri uyandırmayı başardı. Hepsi birden, sopalarla, meşalelerle, tekmelerle kemirgen sürüsünü uzaklaştırdılar. Fakat kulübeye girdiklerinde, küçük kızdan sadece bir küçük kemik yığını kalmış olduğunu gördüler. Ziyafetin ana yemeği zavallı yavru olmuştu!

.....

İki dakika dolmuş, motor ısınmıştı; don Federico Téllez Unzátegui hareket etti. Yılan gibi kıvrılan araba kuyruğuyla birlikte Tacna Caddesinde ilerledi, Wilson ve Arequipa Caddelerine saptı; öğle yemeğinin kendisini beklediği Barranco Mahallesine gidiyordu. Kırmızı ışıklarda fren yaparken gözlerini kapıyor ve o korkunç sabahı her hatırlayışında olduğu gibi, içinde asit gibi yakıcı bir şeyin kaynadığını duyuyordu. Milletlerin bilgeliğinin de saptadığı gibi, 'felâket yalnız gelmiyordu.' Bask soyundan genç bir kadın olan annesi, yaşadığı trajedinin etkisiyle, kronik hıçkırığa yakalanmıştı; bu dert kasılmalara yol açıyor, yemek yemesine engel oluyor ve insanların gülmesine sebep oluyordu. Kadıncağız bir daha tek kelime bile söyleyemedi; boğazından sadece gargaraya benzer boğuk sesler çıkıyordu. Gözleri hep o dehşet ifadesiyle dolu, hıçkırıklarla sarsılıyor, gitgide eriyordu. Birkaç ay sonra da öldü. Babası ise bundan sonra kendini koyverdi, hırsını ve enerjisini yitirdi, yıkanmayı bile bıraktı. Boşvermişliği yüzünden işletmesini elinden kaptırınca, bir süre salcılıkla hayatını kazandı, Huallaga'nın bir yakasından ötekine yolcu, yük ve hayvan taşıdı. Ama bir gün akıntı salını ağaçlara çarptırıp parçalayınca, yenisini yapacak gücü bulamadı kendisinde. Uyuyan Güzel adı verilen, anaç memeli ve doymaz karınlı o koca dağın arzulu böğrüne daldı; çalı çırpıdan kendine bir barınak yaptı, saçını sakalını koyuverdi ve orada, ot yiyerek ve bazı yaprakların baş dönmesi veren dumanını soluyarak, senelerce yaşadı. Federico yeniyetmeliğe erişip ormandan ayrıldığı sıra-

larda, eski mühendis, Las Pavas Mağarası yakınında, üç Huanaco yerlisi kadınla birlikte yaşıyordu; kadınlardan, yuvarlak karınlı birkaç çocuğu olmuştu; kendisine de Tingo María büyücüsü adı takılmıştı.

Sadece Federico bu büyük felâkete yaratıcı biçimde karşı koymayı bildi. Olayın olduğu sabah, kızkardeşini kulübede yalnız bıraktığı için bir miktar kırbaç yedikten sonra, (birkaç saat içinde olgunlaşan) çocuk, María'nın mezarı olan küçük tepeciğin önünde diz çökerek, kendisini son nefesine kadar bu katil canlı türünün imhasına adayacağına yemin etti. Yeminini daha da güçlendirmek için, yavrucuğu örten toprağı, kırbaç yaralarından akan kanıyla suladı.

Şimdi, kırk yıl sonra, Limuzini geniş caddelerden onu sade öğle yemeğine doğru götürürken, don Federico Téllez Unzátegui, sözünün eri olduğunu kanıtladığını rahatça söyleyebilirdi. Çünkü bu süre zarfında, onun yaratıcılığı ve eseri sayesinde, büyük ihtimalle, doğan Perulu sayısından daha fazla kemirgen imha ve itlâf edilmişti. Zor, özveri isteyen, ödül vermeyen bir görevdi bu; onu kurallara sımsıkı bağlı, dostsuz, kendine özgü alışkanlıkları olan bir yaratık yapmıştı. Başlangıçta, henüz çocuk iken, en güç şey, bu boz renkli iğrenç haşarata karşı duyduğu tiksintiyi yenmek olmuştu. İlk tekniği en ilkel teknikti: kapan. Biriktirdiği paralarla, Raimondi Caddesindeki, *Derin Uykı* adlı yatak gereçleri mağazasından, bir fare kapanı almış, başkalarını imal etmek için onu model olarak kullanmıştı. Tahta parçalarını, demir telleri kesiyor, büküyor; yaptığı şeyleri günde iki kez tarlanın çevresine yerleştiriyordu. Bazan yakalanan hayvanların kimisi henüz ölmemiş oluyordu. O zaman Federico onları diri diri hafif ateşte kızartıyor, ya da şişleyerek, organlarını keserek, gözlerini oyarak acı çektiriyordu.

Fakat, çocuk olmasına karşın, zekâsı, böyle eğilimlere kendini kaptırdığı taktirde başarısız kalacağını ona anlattı: görevi nitel değil niceldi. Gereken, birim düşman başına en çok acıyı çektirmek değil, birim zamanda mümkün olan en çok düşman birimini yok etmekti. Yaşına göre olağanüstü bir anlayış gücü ve irade göstererek, içindeki tüm duygusallığı koparıp attı ve üstlendiği soykırım görevinde buz gibi soğuk, istatistiksel ve bilimsel ölçütlere göre davranmaya başladı. Kanadalı Rahiplerin okulundaki derslerin-

den ve uyku saatlerinden (ama oyun ve eğlence saatlerinden değil, çünkü trajik olaydan sonra bir daha hiç oynamadı) artırdığı zamanı kullanarak kapanlarını geliştirdi; kurbanı keserek canlı kalmasını önleyen bir bıçak ilave etti (acı çekmesin diye değil, öldürmek için ayrıca vakit kaybedilmesin diye...). Daha sonra aile boyu kapanlar imal etti; tabanı geniş olan bu aygıtlarda, kıvrımlı bir çeşit çatal; ana, baba ve dört yavruyu aynı anda ezebiliyordu. Neyle uğraştığı bölgede çabucak duyuldu; uğraşı yavaş yavaş bir öc alma, kişisel bir kefaret işi olmaktan çıkıp az çok para getiren bir toplum hizmeti aşamasına yükseldi. Fare istilası belirtisi görülür görülmez, komşu, hatta uzak topraklardan Federico'yu çağırıyorlar; o da elinden hiçbir şey kurtulmayan bir karınca hamaratlığıyla, birkaç günde haşaratı temizliyordu. Giderek Tingo María'dan da, kulübeleri, evleri, büroları temizlemek üzere, çocuğa talep gelmeye başladı; Jandarma Komutanının, farelerin bastığı karakolu kurtarmakla onu görevlendirmesi ise, şanına şan kattı. Federico aldığı bütün parayı, anlayışsız kişilerin sapıklık veya ticaret zannettikleri uğraşını genişletmek için, yeni kapanlar yapımına harcıyordu. Mühendis eskisi babası Uyuyan Güzel'in balta girmemiş apış arasına daldığı sıralarda, okulu bırakmış olan Federico da, ilkel bir silâh olan kapanını, daha az kaba bir başka silâhla, zehirle, tamamlamaya hazırlanıyordu.

Yaptığı iş, akranlarının daha topaç çevirdiği bir yaşta, ekmeğini çıkarmasını sağlamakla birlikte, onu bir vebalıya dönüştürmüştü. Öldürüldükçe çoğalan kemirgenleri yok etmek için her yere çağrılıyor, fakat kimse onu sofrasına oturtmuyor, ya da tatlı sözlerle gönlünü almıyordu. Bu durum ona acı verdiyse bile hiçbir zaman bunu kimseye hissettirmedi; tam tersine, sanki hemşerilerinin böyle uzak durması onun gururunu okşuyordu. İçine kapanık, az konuşan, kimsenin güldürmekle veya güldüğünü görmekle övünemeyeceği, tek tutkusu o iğrenç yaratıkları öldürmek olan bir delikanlı idi. Zahmetine karşılık mütevazi ücretler alıyor, fakat yoksulların evlerinde parasız, *ad honorem*, itlâf kampanyaları da yürütüyordu. Düşmanın böyle bir yere kamp kurduğunu haber alır almaz, kapan çuvalını ve zehir şişelerini aldığı gibi oraya damlıyordu. Delikanlı, tekniğini boyuna geliştiriyordu, ama rezil yaratıkların öldürülmesinden sonra, cesetlerin yok edilmesi sorunu geliyor-

du ki, aileleri, ev hanımlarını ve hizmetçileri en fazla tiksindiren de buydu. Federico işini genişletti; köyün delisini de işe aldı. Saint Joseph Manastırının hizmetçilerinin yanında kalan kambur ve şaşı deli, boğazı tokluğuna, suçluların cesetlerini bir çuvala doldurup Coliseo Abad'ın arkasında yakıyor, ya da Tingo María'nın kedi köpeğine, domuz ve akbabalarına ziyafet çekiyordu.

O zamanlardan beri ne kadar uzun zaman geçmişti! Javier Prado Caddesinin kırmızı ışığında, don Federico Téllez Unzátegui, ardında o deliyle Tingo María'nın çamurlu yollarında dolaşarak María'nın katillerine karşı ilkel yöntemlerle savaş verdiği yeni yetmelik günlerinden beri, gerçekten büyük ilerleme kaydettiğini kendi kendine tekrarlıyordu. O zaman, üstündekinden başka gömleği, deliden başka yardımcısı olmayan bir gençti. Otuz beş yıl sonra ise, Peru'nun bütün şehirlerine kol salmış dev bir teknik-ticari holdingin başındaydı. Şirketin on beş özel furgonu vardı; emrinde delik tütsüleme, zehir karıştırma ve kapan kurma alanlarında uzman yetmiş sekiz kişi çalışıyordu. Bunlar cephede –ülkenin sokakları, evleri, tarlaları– çalışıyor; arama, kuşatma ve imha işleriyle uğraşıyor; emirleri, lojistik yardım ve desteği ise başkanlık ettiği kurmay heyetinden (yemeğe çıkan altı kişi) alıyorlardı. Bütün bunlardan başka, don Federico iki özel araştırma laboratuvarıyla sözleşmeler (aslında sübvansiyon anlaşmaları demek daha doğruydu) imzalayarak onları da haçlı seferine katmıştı; laboratuvarlar sürekli olarak, yeni zehirler bulmak üzere deneyler yapıyorlardı; çünkü düşmanın akıl almaz bir bağışıklık kazanma yeteneği vardı: iki üç kampanyadan sonra, toksik maddeler etkisizleşiyor, öldürmeleri beklenen yaratıklara besin oluyorlardı. Bundan başka, don Frederico –tam bu sırada, yeşil yanınca, birinci vitese takıp deniz kıyısındaki mahallelere doğru yoluna devam eden don Federico– bir de araştırma bursu tahsis etmişti; bununla 'Fare İtlaf A.Ş.' her yıl yeni mezun bir kimyacıyı, fare öldürücü maddeler konusunda ihtisas yapmak üzere Baton-Rouge Üniversitesine gönderiyordu.

Yirmi yıl önce don Federico Téllez Unzátegui'yi evlenmeye sevk eden etken de zaten işte bu konuydu: dininin hizmetinde çalışan bilim... Ne de olsa o da insandı; bir gün, kendi soyundan gelen ve kendisiyle aynı ruhu taşıyan bir ordu insan fikri belirmişti kafasında. Onlara daha beşikteyken İğrenç Yaratıklara karşı onul-

maz bir kin aşılayacak, sıradışı bir eğitimden geçen bu insanlar da onun misyonunu, belki de kendi yurtlarının dışında bile sürdüreceklerdi. Ünlü üniversitelerden diplomalı, onun yeminini tekrarlayıp sonsuza dek uygulayacak altı, yedi Téllez fikri, evlilik karşıtlığının ete kemiğe bürünmüş şekli olan don Federico'yu bir çöpçatanlık ajansına başvurmaya sevk etti. Büro, biraz aşırıcı da olsa ödenebilir bir ücret karşılığında ona yirmi beş yaşında bir eş buldu. Kadının ahım şahım bir güzelliği yoktu gerçi –birkaç dişi eksikti ve abartmalı olarak Río de la Plata diye adlandırılan nehrin kıyılarında yaşayan hanımcıklar gibi, belinde ve ayak bileklerinde yağ dolu şişkinlikler göze çarpıyordu– fakat don Federico'nun şart koştuğu üç nitelik yerindeydi: kusursuz bir sağlık, zedelenmemiş bir kızlık zarı ve büyük bir doğurganlık.

Doña Zoila Saravia Durán, ailesi insanlarla kedinin fareyle oynadığı gibi oynayan hayatın sillesini yiyerek, taşra eşraflığından başkentin alt-proletarya sınıfına düşmüş, Huanuco'lu bir kızdı. St. François de Sales rahibelerinin, paralı okullarının yanısıra –vicdan sesi veya reklam gereği?– sahip oldukları parasız okulda yetişmiş ve bütün arkadaşları gibi, Arjantinlilere özgü bir kompleks edinmişti; bu onda, uysallık, konuşmazlık ve doymazlık şeklinde kendini gösteriyordu. Hayatını Sales'lilerin yanında 'gözetici' olarak geçirmişti ve görevinin tam belirlenmemiş ve tanımlanmamış olması da –hizmetçi mi, işçi mi, memur mu?– yaratılışındaki kölece güvensizlik duygusunu iyice ağırlaştırmıştı; olur olmaz her şeye he der, koyun gibi başını sallayarak kabul ederdi. Yirmi dört yaşında yetim kalınca, hayli tereddütten sonra evlendirme ajansına başvurmaya karar verebilmiş, orası da kendisini, kocası ve efendisi olacak adamla buluşturmuştu. Karı-kocanın cinsel tecrübesizlikleri yüzünden, evliliğin tam anlamıyla gerçekleşmesi gayet yavaş oldu, gerçek bir pehlivan tefrikasına benzedi. İsteyip de kıyışamamalar ve erken girişmekten doğan fiyaskolar; atışlarda isabetsizlik ve yanlış yola sapmalar arasında, bölümler birbirini izliyor, gerilim arttıkça artıyor, kahrolası zar da bir türlü delinmiyordu. Onlar gibi erdemli bir çift için akla gelmedik bir şekilde, doña Zoila bekâretini (sapıklık değil aptalca bir rastlantı, yeni evlilerin antrenman eksikliği yüzünden) önce normal dışı bir yoldan, yani ters ilişkiyle yitirdi.

Ellerinde olmadan işledikleri bu iğrenç günah dışında, yeni çiftin ortak yaşamı gayet mazbuttu. Doña Zoila hamarat, tutumlu ve kocasının ilkelerine (başkaları olsa kaçıklıkları derdi) saygıda asla kusur etmeyen bir eşti. Örneğin, yirmi yıl sonra hâlâ duşun altına girdiğinde mosmor kesilmesine karşın, kocasının (iradeyi zayıflattığı ve nezleye sebep olduğu iddiasıyla) koyduğu sıcak su kullanma yasağını hiç tartışmamıştı. Aile yönetmeliğinin, gevşekliğe ve rehavete kapılmamak için evde kimsenin beş saatten fazla uyuyamayacağına dair (yazılı olmayan, ama ezbere bilinen) maddesini de, her sabah beşte saat çaldığında esnemekten çeneleri ayrılsa ve camlar zangırdasa bile, hiç çiğnememişti. Sinema, dans, tiyatro, radyo gibi şeylerin ahlâksızlık nedeniyle; lokanta, yolculuk, şahsi bakım ve tuvalet, ev dekorasyonu ve mobilya gibi şeylerin ise masraflı diye, aile eğlenceleri listesinden çıkarılmasını da ses çıkarmadan kabul etmişti. Sadece, küçük günahı olan pisboğazlık konusunda, evin efendisine itaat etmek elinden gelmemişti. Pek çok kez sofrada et, balık ve kremalı tatlılar yer almıştı. Don Federico Téllez Unzátegui'nin hayatında, istediği şeyi (sıkı bir vejetaryenlik) empoze edemediği tek bölüm bu idi.

Fakat doña Zoila bu kötü alışkanlığını kocasından gizli uygulamaya hiç kalkışmamıştı; şu anda Limuziniyle mutena Miraflores semtine girmekte olan kocası da, bu içtenliğin, karısının günahını silmese bile bağışlatabileceğini söylüyordu kendi kendine... Acil ihtiyaçları itaat duygusunu bastırınca, doña Zoila kocasının gözleri önünde, utançtan kızararak ve cezasına önceden razı olarak, soğanlı bifteğini, acı biberli pisibalığını ve kremşantili elma turtasını atıştırmadan edemezdi. Cezaya karşı çıktığı da hiç olmamıştı. (Bir kızartma veya bir tablet çikolata yüzünden) don Federico ona üç gün konuşmayı yasaklamışsa, düşünde bile hata işlememek için ağzını kendisi bağlardı; ceza, kıçına yirmi değnek ise, hemen eteğini sıyırır ve *arnica*'yı hazırlardı.

Don Federico Téllez Unzátegui, arabasının az önce çiğneyip geçtiği Miraflores Rıhtımının üzerinden, Büyük Okyanus'un kurşuni boz (nefret ettiği renk!) sonsuzluğuna bir göz atarken, "Hayır," dedi kendi kendine, "doña Zoila beni düşkırıklığına uğratmadı." Hayatının büyük fiyaskosu o değil çocuklarıydı. "Hayâlini kurduğum, fare yok etme prenslerinden oluşacak, kavgada pişmiş ön-

cü kuvvet nerde, obur kadının Tanrıyla birlikte, başıma musallat ettiği dört vâris nerde!.."

Önce arka arkaya iki erkek çocuğu olmuştu. Kızlar sökün edince, bu ağır bir darbe oldu; doña Zoila'nın dişi yavru da doğurabileceğini hiç düşünmemişti ki!.. İlk kızda, sadece biraz düş kırıklığı duydu; bir kazadır olmuştu işte... Ama dördüncü gebelik sonunda da ortaya, apış arasında gözle görülür bazı gerekli organları olmayan bir yaratık çıkınca, artık hep böyle eksik ve kusurlu yaratıklar doğurtma düşüncesinden dehşete düşen don Federico, her türlü üreme ve üretme eğilimine kesinlikle set çekti (bu nedenle, yatak odasındaki geniş karyolayı kaldırıp yerine iki dar karyola koydu). Kadınlara karşı olumsuz bir duygusu yoktu; ancak, ne sevişme delisi ne de obur olduğundan, baş yetenekleri sevişme ve yemek pişirme olan bu insanlar onun ne işine yarardı ki?.. Onun için, çocuk yapmanın, çoğalmanın amacı sadece haçlı seferini sürdürebilmekti. Teresa ve Laura'nın gelişiyle bu umut buhar olup uçmuştu, çünkü don Federico kadınların klitorislerinden başka bir de beyinleri olduğunu ve erkeklerle eşit olarak her işi yapabileceklerini iddia eden modernistlerden değildi. Öte yandan, adının kötüye çıkması, dillere düşmesi olasılığı da onu derinden kaygılandırıyordu. İstatistikler gına getirinceye dek tekrarlamıyorlar mıydı ki, kadınların yüzde doksan beşi fahişedir, fahişe olmuştur, ya da olacaktır!.. Kendi kızlarının erdemli yüzde beşe girebilmelerini sağlamak için don Federico onların yaşamını sıkı bir düzene bağlamıştı: açık giyim, dekolte yok; yaz kış siyah çorap, uzun kollu önlük ve kazak giyilecek; tırnak, dudak, göz ve yanaklara kesinlikle makyaj yapılmayacak; saçlara örgü, topuz, at kuyruğu ve oğlanların aklını çelecek bütün takım taklavat yasak; plaja gitmek, doğum günü partilerine katılmak gibi erkeklerle bir arada bulunmayı gerektiren hiçbir spor ve eğlenceye izin yok... Kurallara uymayanın cezası daima bedensel olarak uygulanıyordu.

Fakat don Federico'nun cesaretini kıran, sadece soyuna dişilerin karışmış olması değildi. Oğlanlar –Ricardo ile oğul Federico– da babalarının erdemlerini almamışlardı kalıtımdan... Gevşek, tembel, çiklet çiğnemek ve top oynamak gibi kısır etkinliklere eğilimli çocuklardı ve babaları kendileri için tasarladığı geleceği açıkladığı zaman en küçük bir coşku veya ilgi eseri göstermemiş-

lerdi. Tatillerde, antrenman olsun diye onları ön cephelerde savaşan elemanların yanında çalıştırdığı zaman, umursamaz davranıyorlar, savaş alanına istemeye istemeye, hatta açıkça tiksinerek gidiyorlardı. Bir defasında, hayatını adamış olduğu esere galiz kelimelerle küfrettiklerini, babalarından utandıklarını itiraf ettiklerini kendi kulağıyla duymuştu. Ceza olarak, saçlarını kürek mahkûmlarınınki gibi kırkmış idiyse de, bu, kulak misafiri olduğu gizli konuşmanın ruhunda uyandırdığı ihanet duygusunun etkisini gidermeye yetmemişti. Don Federico artık hayâl kurmaz olmuştu. Öldüğü, ya da yılların etkisiyle güçten düştüğü zaman, Ricardo ile oğul Federico'nun, kendilerine çizdiği yoldan ayrılıp uğraş değiştireceklerini (maddi bakımdan çekici olan başka mesleklere geçeceklerini) ve kendi eserinin de –hani o ünlü senfoni gibi– 'bitmemiş' kalacağını biliyordu.

İşte tam bu sırada, don Federico Téllez Unzátegui, bir satıcının, arabasının penceresinden içeri uzattığı dergiyi fark etti; ruhsal ve bedensel olarak yıkıldı. Sabah güneşinde parlayan günahkâr renkler doldurmuştu kapağı. Bir plajda, ancak bazı yosmaların giymeye cüret edebildikleri mayoya benzer şeyler içinde iki kadını gösteren resme bakınca yüzü öfkeyle buruştu, gerildi; fakat iki yarıçıplak, müstehcen gülüşlü yüzücüyü tanıyınca, sanki don Federico'nun optik siniri acı ile koptu, ağzı aya uluyan bir kurdunki gibi açıldı. Amazon ellerinde, Pendencia kıyılarında, o uğursuz sabah, fare pislikleriyle simsiyah kesilmiş beşikte küçük kızkardeşinin dağılmış iskeletini gördüğü anda hissettiği dehşetten geri kalmayan bir dehşet tüm benliğini kapladı... Yeşil yanmıştı, arkasındaki arabalar korna çalıyorlardı. Beceriksizce cüzdanını çıkardı, müstehcen nesnenin parasını verdi, hareket etti, fakat kaza yapacağını hissettiği için –direksiyon elinden kaçıyor, araba yolda gezeliyordu– frene bastı ve kaldırıma yanaşıp durdu.

Orada, öfkeden titreye titreye, korkunç kanıtı birkaç dakika dikkatle inceledi. Hiç kuşku yoktu: bunlar kendi kızlarıydı!.. Plajdaki kalabalığa karışmış utanmaz bir fotoğrafçı tarafından habersiz çekildiği anlaşılan resimde, kızcağızlar objektife bile bakmıyor; Agua Dulce ya da Herradura olması muhtemel plajın şehvetli kumları üzerine uzanmış, gevezelik ediyor gibi görünüyorlardı. Don Federico derin bir soluk aldı; bütün mahvolmuşluğu içinde,

rastlantıların inanılmaz zincirlenişini aklından geçirmeyi başardı. Bir gezici fotoğrafçı Laura ve Teresa'yı yakalayıp resimlerini çeksin... İğrenç bir dergi onları bu halde, şu çürümüş dünyanın gözünün önüne sersin... ve kendisi de bu durumu öğrensin!.. Bütün korkunç hakikat böylelikle, rastlantının stratejisi sonucu, gözlerinin önünde patlamıştı: Demek kızları, söylediklerine ancak kendisi yanlarındayken uyuyorlardı! Demek sırtını döner dönmez, şüphesiz ağabeylerinin ve –don Federico yüreğine bir hançerin saplandığını hissetti– ne yazık! Öz karısının da suçortaklığıyla, babalarının buyruklarını ayak altına alıyorlar, plaja inip soyunuyorlar ve kendilerini teşhir ediyorlardı!.. Gözyaşları yanaklarından süzülüyordu don Federico'nun... Mayoları inceledi: gördükleri iş herhangi bir şeyi gizlemekten çok hayâl gücünü ahlâksızlığın sınırlarına doğru kanatlandırmak olan iki minicik bez parçası... Ve işte, Laura ile Teresa'nın bacakları, kolları, karınları, omuzları ve boyunları, önüne gelenin elinde geziyor!.. Şimdi kâinatın önüne savurganlıkla serilen bu vücutları kendisinin hiç görmediğini aklına getirince, anlatılmaz bir gülünçleşme duygusu doldurdu içini.

Gözlerini kurulayıp motoru çalıştırdı. Yüzeyden sakinleşmişti, fakat içinde, derinliklerde bir odun yığını ateşlenmişti. Limuzin ağır ağır Pedro de Osma Caddesindeki küçük evine doğru yoluna devam ederken, don Federico içinden durumun muhakemesini ve muhasebesini yapıyordu: Çırılçıplak plaja gittiklerine göre, onun yokluğunda sürpriz-partilere gitmeleri, pantolon giymeleri, erkeklerle düşüp kalkmaları, kendilerini satmaları da doğaldı. Âşıklarını kendi çatısı altında mı kabul ediyorlardı acaba? Tarifeyi saptayıp parayı alan da doña Zoila olsa gerekti. Ricardo ile oğul Federico da herhalde müşteri bulmak gibi aşağılık bir görev üstlenmişlerdi. Don Federico Téllez Unzátegui, öfkeden boğulacak gibi, korkunç görev dağılımını gözlerinin önüne getirdi: kızları orospu, oğulları pezevenk, karısı da 'işletmeci'!..

Her gün şiddet ve kavga ortamı içinde yaşaması –ne de olsa binlerce ve binlerce canlı yaratığa ölüm yağdırmıyor muydu!.– don Federico'yu, başına belâ açmadan kışkırtılamayacak bir adam yapmıştı. Bir gün diyet uzmanı geçinen bir tarım mühendisi, onun yanında, Peru'daki hayvan azlığını öne sürerek, halkın gereği gibi beslenebilmesi için Hind domuzu yetiştirilmesine ağırlık vermek

gerektiğini söylemek cüretinde bulunmuştu. Don Federico bu kendini bilmeze nezaketle, Hind domuzunun, farenin amcaoğlu olduğunu hatırlattı. Beriki görüşünde direndi, istatistikler saydı, hayvanın etinin besleyici özelliklerinden, lezzetinden dem vurdu. O zaman don Federico adamı pataklamaya girişti. Zavallı, yüzünü ovuşturarak yere yuvarlanınca da ona hak ettiği nitelemeyi yapıştırdı: insan katillerinin utanmaz savunucusu. Şimdi de, arabadan inip kapısını kapar ve kaşları çatık, benzi soluk, acelesizce evinin kapısına doğru ilerlerken, Tingo María'lı adam, tıpkı diyet uzmanını cezalandırdığı günkü gibi, içinden lavların aktığını hissediyordu. Sağ elinde, kızgın demir gibi, o cehennemden çıkma dergiyi tutuyor, gözlerinde şiddetli bir karıncalanma hissediyordu.

Kafası o kadar karışıktı ki, suça denk düşecek bir ceza tasarlayamıyordu. Zihninin bulandığını, hiddetin fikirlerini dağıttığını hissediyor, bu da duyduğu acıyı artırıyordu; çünkü don Federico, tutacağı yolu hep aklıyla kararlaştıran ve kanaat yerine hayvanlar gibi içgüdü ve önseziyle hareket eden ilkel insan türünü aşağı gören bir adamdı. Fakat bu kez, anahtarını güçlükle çıkarır (çünkü öfke parmaklarını uyuşturmuştu), kilide sokup çevirir ve kapıyı iterken, soğukkanlı ve hesaplı davranamayacağını; öfkenin egemenliğinde, ancak yaşanan ânın vereceği ilhama göre hareket edebileceğini anladı. Kapıyı kapadıktan sonra derin bir soluk aldı, sakinleşmeye çalıştı. O nankörlerin, hissettiği aşağılanma duygusunun boyutlarını fark edebileceklerini düşünüyor ve bundan utanıyordu.

Evi, aşağıda küçük bir kapı aralığı, bir antre, yemek salonu ve mutfak ile üst katta yatak odalarından oluşuyordu. Don Federico antrede karısını gördü. Büfenin yanında durmuş, büyük bir zevkle kimbilir hangi pisboğazlık maddesini –şekerleme, çikolata... diye düşündü don Federico, belki de lokum veya kahveli bonbon– çiğniyordu; artıkları da parmaklarına bulaşmıştı. Kocasını görünce, ürkek ürkek gülümsedi, başına geleceğe razı bir tavırla yediği şeyi gösterdi.

Don Federico acele etmeden ilerledi, resmi karısı da bütün iğrençliği ile seyredebilsin diye dergiyi iki eliyle iyice açtı. Bir kelime bile söylemeden, gözüne sokar gibi yaklaştırdı; karısının bembeyaz kesildiğini, gözlerinin yuvalarından fırladığını ve ağzının açı-

lıp bisküviye bulanmış salyasının süzülmeye başladığını görüp zevk duydu. Tingo María'lı adam elini kaldırdı ve titreyen kadına bütün gücüyle bir tokat aşketti. Kadın inledi, sendeledi ve dizüstü çöktü; yüzünde bir dindarlık ifadesi, bir tür mistik cezbe halinde, resme bakmaya devam ediyordu. Don Federico dimdik, kaskatı, adalet dağıtıcısı edasıyla, suçlayıcı bir ifadeyle onu seyrediyordu. Sonra sert bir sesle asıl suçluları çağırdı:

— Laura! Teresa!

Bir hışırtı duyup başını kaldırdı. Orada, merdivenin dibindeydiler. İndiklerini duymamıştı don Federico. Büyüğü Teresa, ev işleriyle uğraşmış gibi önlüklüydü, Laura ise okulunun formasını giymişti. Kızlar biraz şaşkın, diz çökmüş annelerine; bıçak ile kurbanlık rahibenin kendisini beklediği sunağa doğru yönelen başrahip gibi ağır ağır ilerleyen babalarına ve nihayet, onun, yanlarına gelince, gözlerinin önüne açıverdiği dergiye bakıyorlardı. Resmi görünce tepkileri don Federico'nun beklediği gibi olmadı. Yemyeşil kesilip dizüstü çökecek ve açıklamalar kekelemeye başlayacak yerde, yırtık yaratıklar biraz kızardılar, birbirine kaçamak birer bakış fırlattılar ki bu ancak suçortaklığı belirtisi olabilirdi; o zaman üzüntüsü ve öfkesi içinde boğulan don Federico, sabahki kadehi henüz tortusuna dek içmemiş olduğunu anladı. Laura ile Teresa, fotoğraflarının çekildiğini ve yayınlanacağını *biliyorlardı*; hatta –gözlerindeki parıltı başka ne anlama gelebilirdi ki?.. – bundan büyük sevinç duyuyorlardı! Kurulduğundan beri bir masumluk tapınağı olarak gördüğü yuvasında, sadece plaj çıplaklığı gibi bir belediye ahlâksızlığını değil, aynı zamanda teşhirciliği (ve neden olmasın, fahişeliği) de farkına varmadan besleyip büyütmüş olduğunun açıkça ortaya çıkması, tüm kaslarını gevşetti; ağzına bir kireç tadı yaydı ve onu, hayatın yaşanmaya değer olup olmadığını düşünmeye sevk etti... Aynı zamanda da –bütün bunlar saniye içinde olup bitiyordu– böyle korkunç bir suça uyan tek haklı cezanın ölüm olup olmadığını sordu kendi kendine. Evlât katili olmak düşüncesi, binlerce insanın, kızlarının mahrem vücutlarını gözleriyle (yalnız gözleriyle mi?..) yağmaladığını bilmek kadar dert olmuyordu içine...

O zaman eyleme geçti. Serbest kalmak için dergiyi yere bıraktı, sol eliyle Laura'yı formasının bluzundan kavrayıp vuruşun tam

ineceği yere rastlasın diye birkaç santim kendine çekti, sağ elini tokadın maksimum güce erişmesi için yetecek kadar kaldırdı ve bütün hıncıyla indirdi. O anda –ne olağanüstü bir günmüş!– ahlâksız resim olayından belki de daha afallatıcı olan ikinci inanılmaz şaşkınlığını yaşadı. Eli, Laurita'nın yumuşak yanağı yerine boşluğa rastlamış, gülünç biçimde boşa giden vuruşun şiddetiyle adeta eklemden çıkıp uzamıştı. Olay burada da kalmadı: ardından gelen, daha da vahimdi. Çünkü küçük kız tokattan kaçınmakla kalmadı; –don Federico, dayanılmaz acısı içinde, ailenin hiçbir ferdinin hiçbir zaman böyle bir şey yapmadığını hatırladı– ardından, biraz geri çekildikten sonra, on dört yaşındaki çocuk yüzü kin ve nefret ifadesiyle kasılmış olarak kendisine –ona, babasına!– doğru atıldı ve onu yumruklamaya, tırmalamaya, itip kakmaya ve tekmelemeye başladı...

Don Federico o derece şaşırmıştı ki, kendi kanının damarlarında donup kaldığını sandı. Sanki gök cisimleri aniden yörüngelerinden koparak, uzayda çılgın gibi başıboş yuvarlanıyor, birbirleriyle tokuşuyorlardı. Tepki gösteremiyor, gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi açık, geriliyor; bundan cesaret alan küçük kız ise peşini bırakmıyor, gittikçe daha öfkeli, yumruklamakla yetinmiyor, aynı zamanda bağırıyordu da: "Lânet herif, alçak, senden nefret ediyorum, geber de kurtulalım!.." Bütün bunlar o kadar hızlı olup bitiyordu ki don Federico durumdaki değişikliklerin doğru dürüst farkına bile varamıyordu; bu yüzden, Teresa'nın da kendisine doğru koştuğunu, ama kardeşini tutacak yerde ona yardım ettiğini görünce, kendi aklının iyice yerinden oynamış olduğunu sandı. Şimdi büyük kızı da, ona saldırıyor, bir yandan da en ağır küfürleri bağıra bağıra sıralıyordu: "Pinti herif, salak, manyak, iğrenç despot, deli, fareci..." İki genç cadı kendi başlarına, onu duvara kadar sürmüşler, sıkıştırıyorlardı. Nihayet kendisini felç eden şaşkınlıktan biraz sıyrılıp savunmaya geçebildi; yüzünü kapatmaya çalıştığı sırada sırtına bir şeyin battığını hissetti. Döndü: doña Zoila onu ısırıyordu!

Şaşırma yetisinin sınırlarına gelmişti; ama karısını; değişmede kızlarını da geçip bambaşka biri olmuş görünce, bu sınırı da aşmayı başardı. Aman Tanrım! Kaba elleriyle ona sille yumruk girişen, üstüne tükürüp gömleğini yırtan, "Öldürelim hınzırı, öcümüzü alalım, manyaklıklarını yutturalım, gözlerini oyalım!" diye deli-

ler gibi çığlık atan bu vahşi hayvan bakışlı yaratık, şimdiye kadar ağzından tek şikâyet çıkmamış, bir kez bile sesini yükseltmemiş veya surat asmamış olan doña Zoila ile aynı kadın olabilir miydi?..Üçü de bas bas bağırıyorlardı, don Federico kulak zarlarının patladığını sandı. Bütün gücüyle kendini savunmaya çalışıyor, yediği yumruklara karşılık vermeye çabalıyor, ama başaramıyordu; çünkü saldırganlar –alçakça hazırlanmış?– bir teknik uygulayarak, ikişer ikişer, sırayla kollarını tutuyorlar, üçüncüsü de yer misin yemez misin, vuruyordu. Yanma, şişme, zonklama gibi şeyler hissediyor, yıldızların uçuştuğunu görüyordu; derken birdenbire, saldırganların ellerinde beliren küçük lekelerden, bir yerinin kanadığını anladı.

Merdivende Ricardo ile oğul Federico'nun belirdiğini görünce hayâle kapılmadı. Birkaç saniyede dogmatizmden şüpheciliğe dönerek, onların da ötekilere katılıp kendisine son darbeyi indirmeye geldiklerini anladı. Çaresiz, onur ve haysiyet kaygısını bir tarafı bırakıp çıkış kapısına ulaşmayı ve kaçmayı düşünüyordu. Fakat bu kolay değildi. İki-üç sıçrayış yapmıştı ki takılan bir çelmeyle, boylu boyunca yere yuvarlandı. Yattığı yerde erkekliğini korumak için kıvrılıp tortop olurken, vârislerinin kendisine amansız tekmelerle giriştiklerini; karısıyla kızlarının ise, süpürge, maşa, toz fırçası, ellerine ne geçerse kavrayıp onu dövmeye devam etmek üzere üstüne çullandıklarını görüyordu. Kendi kendine, dünyanın iyice saçma olduğunu, artık hiçbir şey anlamadığını... söylemeden önce, oğullarının da tekmelerin ritmine uyarak, ona cimri, iğrenç, manyak, fareci diye hakaret ettiklerini işitmeyi başardı. Üzerine karanlıklar çökerken, yemek salonunun bir köşesindeki görünmeyen bir delikten birdenbire minik, boz, yabancı, beyaz dişli bir fare çıktı; boncuk boncuk gözlerinde alaycı bir parıltıyla, yerde kıvranan adamı seyretti...

Peru kemirgenlerinin yorulmaz celladı don Federico Téllez Unzátegui ölmüş müydü? Bir baba katilliği durumu mu vardı, yoksa sadece bayılmış mıydı söz konusu baba? Ailesi alelacele eşyalarını toplayıp sevinç içinde yuvayı terk ederken, görülmedik bir dağınıklığın ortasında, yemek salonundaki masanın altında yatan bu baba ve koca? Barranco Mahallesindeki bu acıklı olay nasıl bitecekti acaba?..

DOKUZ

Doroteo Martí konulu öykümün başarısızlığı, birkaç gün cesaretimi yitirmeme yol açtı. Fakat Pascual'i Büyük Pablito'ya havaalanında yaptığı keşfi anlatırken duyduğum sabah, yazma dürtümün tekrar canlandığını hissettim ve yeni bir öykü kurmaya koyuldum. Pascual, orada, bazı sokak çocuklarını heyecanlı ve tehlikeli bir spor yaparken yakalamıştı. Yaramazlar, alacakaranlıkta, Limatambo Havaalanında kalkış pistlerinin ucuna yatıyorlarmış. Her uçak kalkışında, yer değiştiren havanın basıncının etkisiyle, yatan çocuk, sihirbaz gösterilerinde olduğu gibi, yerden birkaç santimetre yükselip desteksiz havada kalıyor; birkaç saniye sonra, etki kaybolunca tekrar yere düşüyormuş. Pascual olayı gözleriyle gördüğüne yemin ediyordu. O günlerde bir Meksika filmi görmüştüm (ancak yıllar sonra bunun bir Buñuel filmi ve Buñuel'in de kim olduğunu öğrenecektim): *Los Olvidados*. Film beni coşturdu, aynı havada bir öykü yazmaya karar verdim: büyüyüp de küçülmüş çocukları, kenar mahallelerdeki zalim hayat koşullarının içinde pişip sertleşmiş kurt yavrularını anlatan bir öykü... Javier olayı kuşkuyla karşıladı; Pascual'in anlattıklarının doğru olmadığını, uçakların oluşturduğu hava basıncının yeni doğmuş bir bebeği bile yerinden oynatamayacağını iddia etti. Tartıştık; sonunda ona, öykümdeki kişilerin gerçekten 'levitasyon' halinde havada duracaklarını ve bunun gerçekçi bir öykü olacağını ("hayır, fantastik!.." diye bağırıyordu Javier) söyledim. En sonunda, bu tehlikeli oyunların (öyküme önce bunu seçmiştim başlık olarak) ne kadarının doğru ne kadarının yalan olduğunu anlamak için, bir akşam Pascual'le birlikte Corpac'taki boş araziye gitmeye karar verdik.

Julia Teyzeyi o gün görmemiştim, ama ertesi perşembe günü, Lucho Amcalarda görebileceğimi umuyordum. Fakat geleneksel öğle yemeği için öğleyin Armendáriz Sokağındaki eve geldiğimde, orada olmadığını gördüm. Olga Yenge, 'iyi bir talip' tarafından yemeğe götürüldüğünü anlattı. Aile ile uzaktan ilişkisi de

olan doktor Guillermo Osores'ti bu. Elli yaşlarında, gayet kibar ve havalı, hali vakti yerinde, yakınlarda dul kalmış bir adamdı.

— Gerçekten iyi bir talip, diye tekrarladı Olga Yenge, bana göz kırparak. Ağırbaşlı, zengin, yakışıklı, sadece iki oğlu var, ama onlar da neredeyse yetişkin. Tam kardeşime gereken bir koca, değil mi?

— Son haftalarda vaktini iyice zebil ziyan eder olmuştu, diye fikrini söyledi Lucho Amca da, memnun bir tavırla. Kimseyle çıkmak istemiyor, evde kalmış kız hayatı sürüyordu. Ama endokrinoloji uzmanı onun gözüne girmeyi başardı.

İştahımı kaçıran bir kıskançlık hissettim; bir keyifsizlik, bir aksilik geldi üstüme. Bozulmamdan, amcamla yengem içimden geçenleri anlayacaklarmış gibi geliyordu bana. Julia Teyzeyle Doktor Osores hakkında daha fazla ayrıntı sızdırmaya çalışmam gerekmedi, çünkü zaten ağızlarında hep bu konu vardı. Julia doktoru, on gün kadar önce, Bolivya Elçiliğindeki bir kokteylde tanımış; doktor da, nerede kaldığını öğrenince, onu ziyarete gelmişti. Ona çiçek yollamış, telefon etmiş, Bolívar'a çaya davet etmiş, şimdi de Unión Kulübüne yemeğe götürmüştü. Endokrinolog, Lucho Amcaya da takılmıştı: "Baldızın birinci sınıf, Luis; ikinci kez evlenti-har etmek için aradığım aday o olmasın sakın!.."

İlgisiz davranmaya çalıştım, ama hiç beceremiyordum; öyle ki, yalnız kaldığımız bir ara Lucho Amca neyim olduğunu sordu: sakın burnumu olmayacak yerlere sokup belsoğukluğu filan kapmış olmayaydım?.. Bereket Olga Yenge radyo temsillerinden söz etmeye başladı da biraz soluk alabildim. O, Pedro Camacho'nun bazan vur deyince öldürdüğünü; örneğin, küçük bir kıza tecavüz etmediğini kanıtlamak için yargıcın önünde, zarf açacağı ile kendini 'yaralayan' Yehova Tanığı hikâyesini biraz aşırı bulduğunu, arkadaşlarının da aynı görüşte olduklarını... anlatırken, ben düş kırıklığından öfkeye, öfkeden düş kırıklığına gidip geliyordum. Neden bu doktordan bir kelime bile çıtlatmamıştı bana? Son on gün içinde onunla birkaç kez görüşmüştüm, ama yanımda adamın adını bile anmamıştı. Olga Yengenin dediği gibi, sonunda birine 'ilgi'mi duymuştu acaba?

Radio Panamericana'ya dönerken dolmuşta, aşağılanmışlık duygusundan gurura sıçradım: Cilveleşmemiz zaten çok fazla sür-

müştü; her an durum anlaşılabilir, bu da ailede rezalete, benim de gülünç düşmeme neden olurdu. Hem sonra, kendisinin de dediği gibi, anam olacak yaşta bir kadınla vakit harcamakla ne yapıyordum ben? Denemeyse, tamam, bu kadar yeterdi. Osores'in ortaya çıkması Tanrının bir lütfuydu; Bolivyalı kadından kurtulma zahmetinden kurtarıyordu beni... İçimde bir huzursuzluk, bir tür telâş, alışılmadık bazı dürtüler hissediyordum; gidip kafayı çekmek, ya da birini patlatmak gibi. Radyoda karşıma Pascual çıktı; huyu gereği, saat üç bülteninin yarısını, Hamburg'da bir düzine Türk göçmeni kül eden bir yangına ayırmıştı. Bundan böyle bana sormadan bültenlerde ölü lâfı etmesinin yasak olduğunu söyledim. Telefonda beni arayıp fakültenin hâlâ yerinde durduğunu ve ertesi gün de ceza hukuku sınavının beni beklediğini haber veren San Marcos'tan bir arkadaşıma bozuk attım. Tam kapatmıştım ki telefon tekrar çaldı. Arayan Julia Teyzeydi.

— Bir endokrinolog uğruna seni boşladım Vargitas, dedi, marul gibi taptaze... Yokluğuma üzülmüşsündür herhalde. Kızmadın ya?..

— Kızmak mı? Neden? İstediğini yapmakta özgür değil misin?

— Demek kızmışsın! dediğini duydum, daha ciddi bir sesle. Aptallık etme. Ne zaman görüşüyoruz? Sana açıklayacağım.

— Bugün olmaz, dedim sertçe. Ben seni ararım.

Kendimi gülünç hissederek ve bunun için ondan çok kendime kızarak telefonu kapadım. Pascual'le Büyük Pablito komik bir şeye bakarmış gibi beni seyrediyorlardı. Felâket meraklısı yardımcım, çaktırmadan, az önceki azarlanışının öcünü aldı:

— Ah şu don Mario! Ne yürekler yakıyor!

— İyi yaptın böyle davranmakla, diye beni onayladı Büyük Pablito; kadın kısmı ancak sertlikten anlar.

İki yazarıma birer 'hastir!' çektim; dört bültenini yazdım ve Pedro Camacho'yu görmeye gittim. Stüdyoda, oyunlarından biri kaydetmekle meşgulmüş. Odasında bekledim; kâğıtlarını filan karıştırıyordum, ama okuduğumu anlamadan, çünkü kafam hep aynı soruyla meşguldü: Bu telefon konuşması kesin ayrılık anlamına mı geliyordu? Bir saniye içinde, Julia'ya karşı ölümcül bir kinden, bütün kalbimle onu tekrar görme arzusuna atlıyordu duygularım.

Pedro Camacho'nun üzüntülü sesini duydum; aslan yelesini sallaya sallaya kapıdan sesleniyordu:

— Hadi gelin, zehir almaya gidelim. Birşeyler içecek zaman da kalır.

Fare zehri peşinde Unión Caddesini kesen yan sokakları dolaşırken, sanatçı La Tapada Pansiyonundaki kemirgenlerin artık çizmeyi aştıklarını anlatıyordu.

— Yatağımın altında cirit atmakla kalsalar, fazla gocunmazdım; ne de olsa bunlar çocuk değil hayvan; benim hayvanlara ilişkin fobim filan yoktur. Anlatırken bir yandan da, eczacının dediğine göre bir öküzü bile devirebilecek güçte bir sarı tozu uzun burnuyla kokluyordu.

— Ama bu Bıyıklılar erzakımı yiyorlar! Her gece, serin kalsın diye pencereye koyduğum yiyeceklerimi kemiriyorlar. Artık burama geldi. Bunları yok etmem lâzım.

Eczacıyı şaşkına çeviren kanıtlarla pazarlık etti, parayı ödedi, zehir poşetlerini sardırdı; sonra gidip La Colmena'da bir kafeye oturduk; o her zamanki bitkisel içeceğini, ben de kahvemi ısmarladık.

— Bir gönül derdim var, dostum Camacho, diye damdan düşer gibi, kullandığım radyo-tiyatrosu deyimine kendim de şaşarak, konuya girdim. (Fakat, onunla bu şekilde konuşmakla, kendi öykümle arama bir mesafe koyduğumu ve içimi rahatlatmayı başardığımı hissediyordum.) — Sevdiğim kadın beni başkasıyla aldatıyor.

Beni dikkatle, patlak gözleri her zamankinden de soğuk ve ifadesiz, dinledi. Siyah elbisesi o kadar çok yıkanmış, ütülenmiş ve yıpranmıştı ki, soğan zarı gibi parlıyordu.

— Asaletin bulunmadığı bu memleketlerde düello hapisle cezalandırılıyor, diye gayet ciddi bir edayla ve elleriyle birtakım kasılma gevşeme hareketleri yaparak, kararını bildirdi. İntihara gelince, artık hiç kimse böyle bir davranışın değerini anlamıyor. Adamın biri kendini öldürüyor, vicdan azabı, ürperiş, hayranlık uyandıracak yerde, bakıyorsun, milleti güldürüyor sadece. En iyisi, pratik reçetelerdir, azizim.

Ona sırrımı açtığıma seviniyordum. Pedro Camacho için dünyada kendisinden başka kimse olmadığından, benim sorunumun onun kuram kurma sistemini harekete geçirmeye yarayan basit

bir düzenekten başka bir şey olmadığını; konuşma biter bitmez sorunumu bir daha hatırlamamak üzere unutacağını biliyordum. Onu dinlemek beni, esaslı bir kafa çekmekten daha iyi (ve daha tehlikesiz sonuçlarla) teselli edecekti. Pedro Camacho, gülümsememsi bir mimikten sonra reçetesini açıkladı:

— Aldatan kadına taş gibi sert, yaralayıcı bir mektup... dedi, sıfatları büyük bir yetkeyle vurgulayarak. Kalpsiz bir mahlûk, iğrenç bir sırtlan olduğunu hissettirsin ona. Aptal olmadığınızı, ihanetini bildiğinizi kanıtlasın. Her satırı aşağılama kokan; onu ihanetinin bilincine vardıracak bir mektup. Susup biraz düşünceye daldı; sonra ses tonunu hafifçe değiştirerek, bana, kendisinden beklenebilecek en büyük dostluk kanıtını verdi: — İsterseniz size bunu yazıvereyim.

Hararetle teşekkür ettim; fakat kürek mahkûmları gibi çalıştığını bildiğimden, özel hayatımı da kendisine yük etmeye hiçbir şekilde razı olamayacağımı söyledim. (Daha sonraları, beni yazıcının kendi elinden çıkmış bir metinden yoksun bırakan bu aşırı titizliğe pişman oldum.)

— Baştan çıkaran adama gelince, diye, bakışlarında kötü bir parıltıyla, devam etti. En iyisi, bütün gerekli dedikodu ve iftiraları kapsayan bir imzasız mektuptur. İhanetin kurbanı, alnında boynuzlar çıkarken neden uslu duracakmış? Hain çiftin birbirinin kollarında keyif çatmasına neden izin verecekmiş? Aşklarını berbat etmeli kerataların, en acı verecek yerlerine vurmalı, tüm ilişkilerini kuşku ile zehirlemeli... Şüphe ve güvensizlik doğsun aralarında, birbirlerine ters ters bakmaya başlasınlar, nefret etsinler, kin duysunlar karşılıklı. Nasıl, tatlı bir intikam olmaz mı bu?

İmzasız mektup yoluna başvurmanın pek de centilmence bir davranış olmadığını söyleyecek oldum; beni hemen yatıştırdı: centilmenlik centilmenlere karşı olurmuş; alçaklara alçakça davranmak gerekirmiş. 'Onuru doğru anlamak' böyle olurmuş, gerisi lâfü güzafmış...

— Kadına gönderilen imzalı, erkeğe gönderilen imzasız mektuplarla iki âşık cezalandırılmış oluyor, tamam, ama ya benim sorunum? dedim; elimden kaçırdığım şey için duyduğum öfke ve kıskançlığı, acıyı ve üzüntüyü kim tedavi edecek?

— Bütün bunlara birebir gelecek ilaç magnezi sütüdür! diye

yanıt verince, bu kez bende gülecek hal bile kalmadı. — Biliyorum, bu size aşırı materyalist bir görüş gibi gelecek, ama inanın bana, hayat tecrübem vardır. Gönül acıları, vasaire denen şeyler çoğunlukla hazımsızlık, parçalanmaya direnen inatçı fasulyeler, sudan çıkalı fazlaca olmuş bir balık, kabızlık gibi şeylerdir. İyi bir müshil aşk çılgınlığını dakikada halleder.

Bu kez artık kuşkum kalmamıştı: keskin bir mizahçıydı bu adam, benimle ve bütün dinleyicileriyle ince ince alay ediyordu; söylediklerinin tek kelimesine bile inandığı yoktu. Biz insanların iflâh olmaz salaklar olduğumuzu kendi kendine kanıtlamaktan ibaret olan aristokrat sporunu yapıyordu uğraş olarak.

— Zengin bir duygusal hayatınız oldu mu? Çok âşık oldunuz mu? diye sordum.

— Çok zengin, evet, diye onayladı, dudaklarına götürdüğü naneli adaçayı fincanının üstünden gözlerime bakarak. Ama hiç etten kemikten kadın sevmedim.

Benim saflığımın ya da salaklığımın derecesini ölçmek ister gibi, tiyatroluk bir duraklama ânından sonra, sesinde iğrenir bir ifade ile beni paylamaya girişti:

— Enerjimi kadınlara harcayacak olsam bu yaptıklarımı yapabilir miydim sanıyorsunuz? Aynı zamanda hem çocuk hem de hikâye üretilebilir mi sanıyorsunuz? Frengi tehlikesi altında yaşarken insan hayâl gücünü çalıştırabilir, yeni şeyler bulabilir mi? Kadın ile sanat bir arada yürümez dostum. Her vajinada bir sanatçı gömülüdür. Üremek, ne büyük zevk! Köpekler, kediler, örümcekler de aynı şeyi yapmıyorlar mı? Farklı olmak, özgün olmak gerek, dostum!

Sözlerine hiç ara vermeden saat beşteki diziyi kaydetmek üzere stüdyoya gitmek için ancak vakti kaldığını söyleyip ayağa fırladı. Kendimi düş kırıklığına uğramış hissettim. Tüm öğleden sonramı onu dinlemekle geçirebilirdim; istemeden kişiliğinin en hassas noktalarından birine dokunmuşum gibi geldi bana.

Panamericana'daki büromda Julia Teyze beni bekliyordu. Benim masama kraliçeler gibi kurulmuş, Pascual'le Büyük Pablito' nun saygılarını kabul ediyor, iki işgüzar da büyük bir hevesle ona haber bültenlerini gösteriyor, servisin işleyişini açıklıyorlardı. Sakin ve güleryüzlü görünüyordu, ama ben içeri girerken, ciddileşti-

ğini, hafifçe benzinin solduğunu fark ettim. Bir şey demiş olmak için:

— Bakın hele, ne güzel sürpriz! diyecek oldum.

Fakat Julia Teyze böyle yavan lâflara tav olacak durumda değildi. Kararlı bir tavırla:

— Sana şunu söylemeye geldim, dedi; kimse benim suratıma telefonu kapatamaz! Hele senin gibi bir sümüklü, hiç! Söyler misin, hangi eşekarısı soktu seni?

Pascual'le Büyük Pablito hareketsiz duruyorlar, yalnız bu dram başlangıcı onları çok meraklandırdığından, başları Julia Teyzeden bana, benden ona gidip geliyordu. Biraz dışarı çıkmalarını rica ettiğimde, öfkeden deliye döndülerse de itiraza cesaret edemediler. Julia Teyzeye kötü kötü bakışlar fırlatarak çıktılar.

— Telefonu suratına kapattım, ama aslında boynunu burmak istiyordum, dedim, Julia Teyzeyle yalnız kalınca.

— Senin böyle aşırılıklara kapılabileceğini tahmin etmemiştim, dedi; sana ne oluyor, anlayabilir miyiz?

— Ne olduğunu pekâlâ biliyorsun, dedim; masum numarası yapma...

— Doktor Osores'le yemeğe çıktım diye kıskanıyor musun yoksa? diye sordu, biraz alaycı bir edayla. Öyleyse, senin bir sümüklü olduğun açıkça görülüyor, Marito!..

— Bana Marito dememeni söylemiştim, diye uyardım. (İçimdeki öfkenin kabardığını hissediyor, ne dediğimi pek bilmiyordum.) Şimdi de bana sümüklü demeni yasaklıyorum!

Masanın bir köşesine oturdum; Julia Teyze, denge oluşturmak ister gibi, kalktı, pencereye doğru birkaç adım yürüdü. Kollarını göğsünde kavuşturup boz bulanık, nemli, hayaletimsi sabah manzarasını seyretmeye koyuldu. Ama aslında manzarayı görmüyor, bana birşeyler demek için sözcük arıyordu. Mavi bir tayyörle beyaz ayakkabılar giymişti. Aniden gidip onu öpmek geldi içimden.

— Her şeyi yerli yerine koyalım, dedi sonunda; sırtı hâlâ bana dönüktü. Sen bana hiçbir şeyi yasaklayamazsın, şakacıktan bile, çünkü benim için hiçbir şey değilsin! Kocam değilsin, nişanlım değilsin, sevgilim değilsin! El ele tutuşmak, sinemada öpüşmek gibi çocuk oyunları ciddi şeyler değildir ve özellikle sana benim üze-

rimde herhangi bir hak ve yetki vermez. Bunu kafana iyice sokmalısın, yavrum!..

— Bak sen! Tıpkı annem gibi konuşuyorsun, dedim.

— Annen *olabilecek* yaştayım da ondan, dedi Julia Teyze ve yüzünde bir hüzün belirdi. Sanki öfkesi yatışmış, yerine eski bir takıntı, derin bir burukluk gelmişti. Döndü, masaya doğru birkaç adım geldi, yanıbaşımda durdu. Acılı bir ifadeyle bana bakıyordu: — Yaşlı olmadığım halde, sen beni kendime yaşlı hissettiriyorsun Vargitas. Bu da benim hiç hoşuma gitmiyor. Aramızdaki şeyin varlık nedeni yok, geleceği ise hiç yok!..

Belinden tutup çektim, kendini bıraktı, göğsüme yaslandı. Ben büyük bir sevecenlikle yanaklarından, boynundan, kulaklarından öperken –ılık teni dudaklarımın altında kıpırdıyor, damarlarındaki gizli yaşamı hissetmekten sonsuz bir sevinç duyuyordum– o aynı tonla devam ediyordu:

— Çok düşündüm, Vargitas, artık bu durum hoşuma gitmiyor. Saçma olduğunun sen de farkındasın, değil mi? Otuz iki yaşında ve dulum. On sekiz yaşında bir sümüklüyle ne yapıyorum, söyler misin? Ellilik ihtiyar kadınlara yaraşan sapıklıklardır bunlar. Ben henüz o yaşta değilim.

Onu boynundan öper, hafifçe kulaklarını ısırırken; dudaklarımı yüzünde, burnunun ve gözlerinin üzerinde gezdirir, ellerini öperken; ya da parmaklarımla saçlarını karıştırırken, o kadar heyecanlı ve sevgi dolu hissediyordum ki kendimi, arasıra bana ne dediğini unutuyordum. Sesi de inip çıkıyor, bazan bir mırıltı halini alacak kadar zayıflıyordu. Kendini öpüşlerime bırakmakla birlikte, karşılık olarak hiçbir harekette bulunmuyor, sadece anlatıyordu:

— Başlagıçta, küçük sırlarımız yüzünden, bayağı eğlenceliydi, ama...

— Peki, şimdi neresindeyiz? diye mırıldandım kulağına; benimle kendini nasıl hissediyorsun? Elli yaşında azgın bir ihtiyar mı, yoksa bir genç kız mı?

— Açlıktan nefesi kokan bir sümüklüyle birlikte olmak, sadece el ele tutuşmak, sadece sinemaya gitmek, ancak büyük bir incelik ve nezaketle öpüşmek, bana on beş yaşını tekrar yaşatıyordu. Sana saygı duyan, oranı buranı ellemeyen, seninle yatmaya kor-

kan, sana yeni okula başlamış öğrenci gibi davranan, çekingen bir gence tutulmak gerçekten hoş bir şey! Ama bu tehlikeli bir oyun, Vargitas, çünkü bir yalan üzerine kurulu.

— Lâf açılmışken, bir öykü yazıyorum, başlığı *Tehlikeli Oyunlar* olacak, diye fısıldadım. Havaalanında, kalkan uçaklardan yararlanarak havada duran haylaz çocuklar hakkında.

Güldüğünü hissettim. Biraz sonra kollarını boynuma dolayıp yüzünü yüzüme yaklaştırdı.

— Peki, tamam, öfkem geçti, dedi; yoksa gözlerini oymaya kararlı olarak gelmiştim buraya. Bir daha telefonu yüzüme kapatırsan yandın demektir!

— Sen de bir daha o endokrinologla çıkarsan yandın demektir, dedim, dudaklarını ararken. Söz ver bana, bundan böyle onunla çıkmayacaksın!

Biraz gerileyip gözlerinde kavgacı bir parıltıyla bana baktı:

— Unutma ki ben Lima'ya koca aramaya geldim, dedim, yarı şaka yarı ciddi. Ve galiba bu kez kendime uygun birini buldum. Yakışıklı, kültürlü, mesleki durumu iyi ve şakakları da kırarmış!

— Bu bulunmaz Hind kumaşının seninle evleneceğine emin misin? dedim, tekrar kıskançlık ve öfkeye kapılarak.

Kışkırtıcı bir pozda, elleriyle kalçalarını tutarak yanıt verdi:

— Benimle evlenmesini sağlayabilirim.

Fakat benim halimi görünce bir kahkaha atarak tekrar boynuma sarıldı; o durumda, tutkuyla öpüşmekte iken, Javier'in sesini duyduk:

— Sizi rezaletten ve pornografiden tutuklayacaklar ha!..

Mutluydu. İkimizle de sarılıp öpüştükten sonra müjdesini verdi:

— Küçük Nancy boğa güreşine davetimi kabul etti; bunu kutlamak lâzım...

— Biz de ilk büyük kavgamızı yaptık ve sen tam barışma anında üstümüze geldin, diye açıkladım.

— Beni hiç tanımadığın anlaşılıyor, diye uyardı Julia Teyze. Büyük kavgalarda ben kapkacak kırarım, tırmalarım, öldürürüm.

— Kavgaların iyi yanı, sonunda tekrar barışılmasıdır, dedi Javier, konunun uzmanı olarak. Hay Allah, şu işe bak! Ben ağzım kulaklarımda gelip Nancy'ciğimden söz ediyorum, sizin içinse san-

ki yağmur yağıyor! Ne biçim dostsunuz siz! Ha bakiim, böyle şeyler ıslatılır!..

Ben iki bülten yazıncaya kadar beklediler; sonra Belén Sokağında küçük bir kafeye indik. Javier buraya bayılıyordu, çünkü, daracık ve pasaklı bir yer olmasına karşın, Lima'nın en iyi kızarmış domuz yağı burada hazırlanırdı. Pascual'le Büyük Pablito'yu Panamericana'nın kapısında, yoldan geçen kadınları keserken buldum ve büroya gönderdim. Güpegündez ve şehrin merkezinde, bir sürü akraba ve aile dostlarının gözleri önünde, Julia Teyzeyle ben el ele yürüyor, ikide bir öpüşüyorduk. Julia, bir köylü kızı gibi kıpkırmızıydı ve sevinçten uçuyordu.

— Bu kadar pornografi yeter, bencil yaratıklar, beni de düşünün! diye protesto ediyordu Javier; biraz da benim küçük Nancy'mden söz edelim.

Küçük Nancy benim kuzinim oluyordu; minyon yapılı, gayet koket, cici bir kızdı. Javier kendini bildi bileli ona tutkundu ve bir tazı inadıyla kızcağızın peşini bırakmıyordu. Kız onu ciddiye alma aşamasına hiç gelmemişti, ama umudunu kırmıyor, belki, yakında, gelecek sefere, filan diye oyalanmasını sağlıyordu. Bu ön-romans lise yıllarımızdan beri böyle sürüp gidiyordu; ben de Javier'in sırdaşı, can dostu ve aracısı olarak bütün ayrıntılarını biliyordum. Nancy onu sonsuz defalar ekmişti; onu Leuro'nun kapısında kendisini bekler bırakıp Colina'ya ya da Metro'ya gittiği pazar gezmeleri; başka birinin kolunda çıkageldiği cumartesi sürpriz-partileri sayılmakla bitmezdi. Nancy'nin, Ziraat Fakültesi öğrencisi Eduardo Travanti'ye (oğlan Miraflores'te çok popüler olmuştu, çünkü yanar sigarayı ağzına sokup çıkardıktan sonra hiçbir şey olmamış gibi içmeye devam etmeyi beceriyordu.) yüz verdiğini öğrendiği gün Javier üzüntüsünü şarap ve birada boğmak istemiş; ben de bu vesileyle, Surguillo'da küçük bir meyhanede onunla birlikte ilk 'kafa çekme' deneyimimi yaşamıştım. Javier ağlayıp sızlıyordu, ben ise onu avutmaktan başka, koma durumuna gelince pansiyonuna götürüp yatağına yatırmakla da görevliydim. (Jorge Negrete'yi taklit ederek, "Bir daha susamayacak kadar içeceğim," diye beni önceden uyarmıştı.) Fakat ilk düşen ben oldum! Kusmuşum, sayıklama nöbetleri geçirmişim ve bu sırada –Javier'in hınzırca anlattığına göre– tezgâhın üzerine tüneyip El Triunfo Meyhanesinin müş-

terilerini oluşturan sarhoş, serseri ve gece kuşu sürüsüne nutuk çekiyormuşum:

— Pantolonlar aşağı! Karşınızda bir şair var!..

Javier, o kederli gününde onunla ilgilenip teselli edecek yerde, kendimi Miraflores Sokaklarında Ocharán Sitesine kadar ona sürüklettiğimi hep yüzüme vururdu. Siteye vardığımızda o kadar dağıtık bir durumdaymışım ki, beni korku içindeki büyükanneme teslim ederken şu akılsızca yorumu da yapmadan edememiş:

— Bayan Carmencita, galiba Vargitas parmaklarımızın arasından kayıp gidiyor!

O zamandan beri küçük Nancy yarım düzine Miraflores'li oğlana yüz verip sepet havası çalmış, Javier'in de sevgilileri olmuştu. Fakat bunlar onun kuzinime duyduğu büyük aşkı küllendirecek yerde canlandırıyordu. Durmadan kıza telefon ediyor, görmeye gidiyor, davetiye gönderiyor, ilan-ı aşk ediyor; terslenmelere, azarlanmalara, hakaretlere ve ekilmelere hiç metelik vermiyordu. Tutkuya gururun önünde yer vermeyi becerebilen adamlardandı Javier. Onun kuzinimin peşinden ayrılmaması, tüm Miraflores'li dostları için bitmez tükenmez bir espri kaynağıydı, ama o arkadaşlarının bütün şaka ve alaylarına zerre kadar aldırış etmiyordu. (Mahallemizden bir oğlanın yeminle anlattığına göre, Javier bir pazar sabahı, on bir ayini çıkışında küçük Nancy'ye yaklaşıp şu öneride bulunmuş: "Selâm, Nancyta, ne güzel sabah değil mi? Hadi gidip bir şey içelim. Bir koka-kola, ya da bir kadehçik şampanya?") Nancy'nin bazan, genellikle iki flört arasında, sinemaya veya dansa gitmek için Javier'le çıktığı da oluyordu. O zaman Javier büyük umutlara kapılıyor, keyiften dört köşe oluyordu. Şimdi de, Belén Sokağında, El Palmero adlı barda, kızarmış domuz yağlı sandviçlerimizi yer, sütlü kahvelerimizi içerken, Javier işte bu durumdaydı; çenesi boyuna işliyor, durmadan Nancy'den söz ediyor, bu sırada Julia Teyzeyle ben de, parmaklarımız birbirine kenetli, gözlerimiz gözlerimizin içinde, masanın altında dizleşiyor ve fon müziği olarak Javier'in anlattıklarını dinliyorduk.

— Davetim bayağı etkiledi onu, diyordu; nasıl etkilemesin, Miraflores'in aç gezen takımından hangi oğlan bir kızı korridaya davet edebildi şimdiye kadar?

— Nasıl becerdin bunu? diye sordum; büyük ikramiye mi çık-

tı?

— Pansiyonun radyosunu sattım, dedi hiç pişmanlık göstermeden. Aşçı kadın çaldı sanıp onu kapı dışarı ettiler.

Sonra hiç şaşmaz bir plan hazırladığını açıkladı bize. Boğa güreşinin ortalarında, küçük Nancy'ye sürpriz yapıp *ikna* edici bir armağan sunacaktı: bir İspanyol şalı... Javier anavatana ve onunla ilgili her şeye, boğalara, flamenkoya ve Sarita Montiel'e hayran biriydi. Benim Fransa'ya gitmeyi düşlediğim gibi, o da bir gün İspanya'ya gitmenin hayâlini kurardı; şal fikri de aklına, gazetede gördüğü bir ilan dolayısıyla gelmişti. Merkez Bankasındaki işinden aldığı bir aylık ücret bu şala gitmişti, ama yatırımın semeresini vereceğinden kuşkusu yoktu. Olayların nasıl gelişeceğini bize açıkladı: Şalı arenaya, bir şeye sarılı olarak gizlice getirecek, en heyecanlı ânı bekleyip tam o sırada paketi açacak ve şalı kuzinimin narin omuzlarına usulca örtüverecekti. Ne diyorduk bu plana, ha? Kızın tepkisi ne olacaktı bizce? Ben, oldu olacak eksikleri tamamlayıp ona bir Sevilla *peineta*'sı ile bir çift de kastanyet hediye edip bir de fandango söylemesini sâlık verdim; ama Julia Teyze planı coşkuyla destekledi; biraz kalbi varsa Nancy'nin de çok heyecanlanacağını, duygulanmaktan gözlerinin yaşaracağını söyledi. Örneğin o, kendisi, bir oğlan ona böyle sevgi gösterilerinde bulunsa, hemen gönlünü ona kaptırıverirdi.

— Görüyor musun? dedi bana, azarlar gibi, sana hep anlatmak istediğim bu işte. Javier romantik; kur nasıl yapılmak gerekiyorsa öyle yapıyor...

Javier, gayet memnun, gelecek hafta bir gün dördümüz birden çekip sinemaya, çay içmeye ya da dansa gitmeyi önerdi. Onun ayaklarını yere bastırmak için:

— Peki, ya küçük Nancy Julia'yla beni birlikte görürse ne der? diyecek oldum.

Javier bir kova soğuk suyu suratımıza boca etti:

— Aptallık etme, zaten her şeyi biliyor ve çok da uygun buluyor. Geçen gün ben anlattım!

Bizim şaşkınlığımızın üstüne, muzip bir tavırla ilave etti:

— Kuzininle benim gizlimiz saklımız yoktur; ne yaparsa yapsın, sonunda benimle evlenecek nasıl olsa...

Javier'in Nancy'ye, aşk öykümüzle ilgili her şeyi anlatmış ol-

ması beni kaygılandırdı. Nancy'yle ben birbirimize pek bağlıydık, gidip bizi ele vermeyeceğinden emindim; ama ağzından birşeyler kaçırabilirdi; o zaman bu haber aile ormanında bir yangın gibi yayılırdı. Julia Teyze bir şey dememişti, ama o da, Javier'e duygusal-boğasal tasarısını destekleyerek gerçekte kaygısını gizlemeye çalışıyordu. Panamericana'nın kapısında ayrıldık. Julia Teyzeyle ben, o akşam sinemaya gitmek bahanesiyle buluşmaya karar verdik. Öperken kulağına fısıldadım: "Endokrinolog sayesinde sana âşık olduğumu anladım." Başıyla doğruladı: "Evet, görüyorum, Vargitas!"

Javier'le birlikte dolmuş durağına doğru uzaklaşmasına bakarken, Radio Central'in kapısına yığılmış kalabalığı fark ettim. Birkaç erkek de göze çarpmakla birlikte, grubun çoğu genç kadınlardan oluşuyordu. İkişerli sıra olmuşlardı, ama yeni üyelerin katılmasıyla, itişip kakışmalar, dirseklemeler oluyor, kuyruk yer yer bozuluyordu. Birikmenin nedeninin Pedro Camacho olduğunu tahmin ettiğimden, meraklı biri gibi yaklaştım. Gerçekten de bunlar imza koleksiyoncularıydı. Kulübesinin penceresinde yazıcıyı gördüm, yanında Jesusito'yla baba Genaro vardı. Uzatılan defter, kart, ajanda, kâğıt, hatta gazete gibi şeylere kıvrım kıvrım bir imza çiziktiriyor, sonra hayranlarını Olimpos'un tepesinden uğurlar gibi savıyordu. Bu insanlar ise ona kendilerinden geçmiş gibi bakıyor, çekingen çekingen yaklaşıyor, iltifatlar kekeliyorlardı.

— Hayli baş ağrısı veriyor bize, ama hiç şüphe yok, milli radyoculuğumuzun kıralı bu adam, dedi oğul Genaro, yanımda belirip elini omzuma koyarak ve kalabalığı göstererek... Ne dersin bu duruma?

İmza servisinin ne zamandan beri yürürlükte olduğunu sordum.

— Bir haftadan beri, günde yarım saat, altıdan altı buçuğa kadar; iyi gözlemci değilmişsin, dedi, çağını yakalamış emprezaryo. Reklamlarımızı da mı okumuyorsun? Kendi çalıştığın radyoyu da mı dinlemiyorsun? Başlangıçta kuşkularım vardı, bir iki gün sürer, sonra tavsar diyordum. Ama yanılmışım. Görünüşe bakılırsa bir ay bile yetmeyecek.

Bolívar'ın barında bir tek atmaya davet etti beni. Ben kokakola istedim, ama o kendisiyle birlikte viski içmem için ısrar etti.

— Bu kuyrukların ne demek olduğunu anlayabiliyor musun? diye açıklamaya girişti. Pedro'nun radyo dizilerinin ne kadar sevildiğinin kanıtı bunlar...

Tamamen aynı kanıda olduğumu söyledim. Benim de 'edebi zevklerim' olduğuna göre, kitleleri fethetmek için Bolivyalıyı örnek almamı, onun numaralarını öğrenmemi sâlık vererek beni utandırdı Genaro. 'Kendi fildişi kulene kapanmamalısın' öğüdünde bulundu. Pedro Camacho'nun beş bin resmini bastırmıştı ve pazartesinden itibaren imza meraklıları hediye olarak bu fotoğraflardan alacaklardı. Yazıcının, Arjantinlilere çatmalarını biraz kısıp kısmadığını sordum.

— Bunun artık önemi kalmadı, dedi esrarlı bir tavırla; artık herkes hakkında istediğini söyleyebilir. Haberi duymadın mı? General bizim Pedro'nun tek dizisini bile kaçırmıyormuş!

İnandırmak için birtakım ayrıntılar da verdi. Devlet işleri gündüz radyo dinlemesine olanak bırakmadığı için, General dizileri banda aldırtıyor, gece uyumadan önce art arda dinliyormuş. Bunu birkaç Limalı hanıma kendisi söylemişmiş.

— Hakkında söylenenlere karşın, General galiba aklı başında bir adam, diye hükmünü verdi oğul Genaro. Şimdi, en yüksek yetkili makam bizden yana olunca, Pedro Camacho 'Che'lere veryansın ederek gönlünü eğlendirse ne yazar, eğlendirmese ne yazar? Zaten onlar buna lâyık değil mi?

Oğul Genaro'yla yaptığım konuşma ve Julia Teyzeyle barışmamız moralimi yükseltmişti; büyük bir hırsla, havada durma şampiyonlarıyla ilgili öykümü yazmak üzere güvercinliğime çıktım. Bültenleri Pascual idare ediyordu. Öykünün sonunu bulmuştum: oyun sırasında çocuklardan biri ötekilerden daha yükseğe havalanıyor, aniden düşüp boynunu kırıyor ve ölüyordu. Son cümle, uçakların gümbürtüsü altında onu seyreden arkadaşlarının şaşkın, korkulu yüzlerini canlandıracaktı. Az sözlü, kronometre gibi dakik, Hemingway üslubunda bir anlatı olacaktı benim öyküm.

Birkaç gün sonra, Julia Teyzeyle ilişkimizi nasıl karşıladığını öğrenmek üzere kuzinim Nancy'yi ziyarete gittim. Onu, hâlâ Şal Operasyonunun etkisinde buldum.

— O sersem yüzünden düştüğüm gülünç durumu düşünebiliyor musun? diye söyleniyor, bir yandan da odada dört dönerek

Lasky'yi arıyordu. Acho Arenasının tribünlerinin ortasında seninki paketini açıyor, bir toreador pelerini çıkarıp üstüme örtüyor! Herkes dönüp bize bakıyor, boğa bile gülmekten yerlere yatıyor! Bütün güreş boyunca beni o şeyi taşımak zorunda bıraktı. Sokağa bile onunla çıkmamı istiyordu, düşün bir kere! Hayatımda bu kadar utanmamıştım...

Lasky'yi başuşağın yatağının altında bulduk; uzun tüylü ve çirkin olduktan başka, nedense hep beni ısırmaya çalışan bir köpekti bu. Onu yuvasına götürdükten sonra, Nancy suç aletini göstermek üzere beni odasına götürdü. Egzotik bahçeleri, Çingene çergilerini, lüks kerhaneleri akla getiren modernist bir tür giysiydi bu: Lâl renginden toz pembeye kırmızının tüm nüanslarını üstünde taşıyan, yanar döner bir kumaş; uzun ve düğümlü siyah saçaklar. Üstündeki çeşitli taş ve takılar öylesine parlıyordu ki, insana bulantılar geliyordu. Kuzinim ona sarınarak boğa güreşçisi hamleleri yapıyor ve kahkahalar atıyordu. Arkadaşımla böyle alay etmesine izin vermediğimi söyledim, sonunda da Javier'i ciddiye alıp almayacağını sordum.

— Düşünüyorum, dedi her zaman yaptığı gibi. Ama arkadaş olarak ona bayılıyorum.

Kalpsiz bir hoppa olduğunu; Javier'in bu hediyeyi almak için hırsızlık yapmak durumuna düştüğünü söyledim Nancy'ye.

— Ya sen? dedi, şalı dürüp dolaba yerleştirirken, Julia Teyzeyle ilişkin olduğu doğru mu? Utanmıyor musun? Olga Yengenin kardeşiyle!..

Doğru olduğunu, utanmadığımı söyledim, ama yüzümün alev alev yandığını da hissettim. Nancy de biraz bozuldu, ama Miraflores kızlarına özgü merakı üstün geldi, doğrudan hedefe yöneldi:

— Onunla evlenirsen, yirmi yıl sonra sen hâlâ genç kalacaksın, ama o bir ninecik olacak!

Kolumdan tutup merdivenlerden salona indirdi beni:

— Gel müzik dinleyelim; sen de büyük aşkını bana A'dan Z'ye anlatırsın.

Bir deste plak seçti –Nat King Cole, Harry Belafonte, Frank Sinatra, Xavier Cugat–; plakları yerleştirirken, Javier'in her şeyi anlattığından beri ailenin bunu öğrenmesinden ödü koptuğunu itiraf ediyordu bana. O zaman ne olacaktı? Kendisi yeni bir çocukla

çıktığı gün, on amca, sekiz teyze ve beş kuzin annesine telefon edip haber verecek kadar dedikodu meraklısı değil miydi bütün akrabalarımız! Ben Julia Teyzeye âşık ha! Olur rezalet değil, Marito! Nancy, ailenin benim üzerime kurulu hayâlleri olduğunu; benim bütün kabilenin umutlarını temsil ettiğimi hatırlattı. Bu doğruydu: kanserli hücreler gibi çoğalan ailem, bir gün milyoner, ya da en kötü ihtimalle cumhurbaşkanı olmamı bekliyordu benden. (Benim hakkımda neden böyle yüksek fikirlere sahip olduklarını hiçbir zaman anlayamamışımdır. Hiç de parlak olmayan kolej notlarım yüzünden olmadığı kesin. Belki de küçüklüğümden beri bütün teyze ve halalarıma şiirler yazdığım ya da galiba, erken gelişmiş ve her şeyi tartışan bir çocuk olduğum içindir.) Küçük Nancy'ye, mezar gibi sessiz kalacağına yemin ettirdim. Aşk hikâyesinin ayrıntılarını öğrenmek merakıyla kıvranıyordu:

— Julita sadece hoşuna mı gidiyor, yoksa onun için deli mi oluyorsun?

Nancy'ye daha önce de bazı duygusal sırlarımı açmıştım; şimdi de, durumu bildiğine göre, aynı şeyi yapmakta sakınca yoktu. Bu öykü bir oyun olarak başlamıştı, ama aniden, bir endokrinologa karşı kıskançlık duyduğum gün, gerçekten âşık olduğumun farkına varmıştım. Yine de, düşündükçe bu aşk hikâyesinin çok baş ağrıtacağına inanmaya başlıyordum. Tek sorun yaş farkı da değildi. Avukatlık öğrenimimi bitirmeme daha üç yıl vardı, ama bu mesleği hiçbir zaman yapmayacağımı söylüyordu içimden bir ses, çünkü tek hoşuma giden şey yazmaktı. Fakat yazarlar da açlıktan ölüyorlardı. Şimdilik ancak sigara ve sinema masraflarımı karşılayacak, birkaç da kitap alacak kadar kazanıyordum. Julia Teyze, ben borçlarını ödeyebilen bir adam oluncaya kadar –yani öyle biri olabilirsem– beni bekler miydi? Kuzinim Nancy o kadar iyi kalpliydi ki, itiraz edecek yerde bana hak veriyordu:

— Tabii, elbette. Üstelik belki de o zaman Julita artık hoşuna gitmez, onu bırakırsın, diyordu gerçekçilikle. Zavallı da, acınacak şekilde, zamanını boşuna yitirmiş olur. Ama söylesene, o da sana âşık mı yoksa oyun mu oynuyor?

Julia Teyzenin, kendisi gibi hercai bir kelebek olmadığını söyledim (bu deyişime gerçekten bayıldı Nancy). Ama ben de bu soruyu birkaç kez sormuştum kendi kendime. Birkaç gün sonra da

Julia Teyzenin kendisine sordum. Adı güçlükle söylenen (Domodossola ya da buna benzer bir şey) şirin bir parka gidip denize karşı oturmuştuk; orada, sarılıp öpüşürken gelecek hakkındaki ilk ciddi konuşmamızı da yaptık.

— Geleceği bütün ayrıntılarıyla biliyorum, kristal kürede gördüm, dedi Julia Teyze; sesinde en küçük bir acı ifadesi yoktu. En iyi olasılıkla, maceramız üç, bilemedin, dört yıl sürecek; yani sen, çocuklarının anası olacak küçük sümüklüyle karşılaşıncaya kadar. O zaman beni dehleyeceksin, ben de gidip başka bir beyefendiyi tavlamak zorunda kalacağım. Ve ekranda 'son' yazacak...

Ellerini öperken ona, radyo temsillerini fazla dinlemenin kendisine iyi gelmediğini söyledim.

— Senin onları hiç dinlemediğin belli oluyor, diye payladı beni. Pedro Camacho'nun dizilerinde aşk hikâyelerine ya da ona benzer şeylere ender rastlanır. Mesela şimdi Olga ile ben saat üçteki diziye bayılıyoruz. Genç bir adamın trajik öyküsü bu; zavallı hiç uyuyamıyor, çünkü gözlerini yumar yummaz küçük bir kız çocuğunu eziyor arabasıyla.

Sözü tekrar konumuza getirerek, ondan daha iyimser olduğumu söyledim. Onunla birlikte kendimi de inandırmak için, hararetle fizik güzellik üzerine kurulu sevginin uzun ömürlü olmadığını belirttim. Yeniliğin ortadan kalkması, rutinin yerleşmesiyle cinsel çekicilik azalıyor, sonunda da ölüyordu (özellikle erkeklerde); o zaman çift, ancak arada başka çekim etkenleri varsa ayakta kalabiliyor, beraberliğini sürdürebiliyordu: manevi, entelektüel, moral etkenler gibi. Bu tür sevgi için yaşın önemi yoktu.

— Söylediklerin çok güzel, doğru olması işime de gelirdi aslında, dedi Julia Teyze, hâlâ soğuk olan burnunu yanağıma sürterek. Ama baştan başa yanlış. Beden ikinci planda bir şey ha! Sen ne diyorsun, Vargitas, iki insanın birbirine katlanabilmesi için en önemli şey odur.

Tekrar endokrinologla çıkmaya başlamış mıydı?

— Birkaç kez aradı, dedi, beni merakta bırakarak. Sonra öperek kuşkularımı dağıttı: — Artık kendisiyle çıkmayacağımı söyledim.

Mutluluktan uçarak, havada durma şampiyonlarını anlatan öykümden uzun uzun söz ettim ona: on sayfa tutuyordu, fena ol-

mamıştı ve onu *El Comercio*'nun ilavesinde, şifreli bir ithafla yayınlatmaya çalışacaktım: "Julio'nun kadıncasına."

ON

Her bakımdan parlak bir geleceğe aday genç ilaç tanıtımcısı Lucho Abril Marroquín'in acıklı hikâyesi, güneşli bir yaz sabahı, tarihi bir kentin, *Pisco*'nun, kenar mahallelerinde başladı. On yıl önce bu gezgincilik mesleğine girdiğinden beri, Peru'nun köy ve kasabalarını dolaşıp eczane ve dispanserleri ziyaret ediyor, onlara Bayer laboratuvarlarının eşantiyonlarını ve prospektüslerini dağıtıyordu. O gün de turnesini tamamlamış, Lima'ya dönmeye hazırlanıyordu. Şehrin doktor ve eczacılarına yaptığı ziyaretler üç saatini almıştı. San Andres 9. hava filosunda; o sırada yüzbaşı olan ve *Pisco*'ya geldiğinde genellikle öğle yemeklerini evinde yediği bir kolej arkadaşı olmasına karşın bu kez ona uğramadan Lima'ya dönmeye karar verdi. Beyaz tenli, Fransız isimli, hanım hanımcık bir kızla evliydi çünkü ve kaynayan kanı, sevgi dolu yüreği bir an önce genç karısına kavuşmayı, onun kollarına atılmayı emrediyordu.

Vakit öğleyi biraz geçiyordu. Evlendiği sırada –üç ay önce– taksitle aldığı pırıl pırıl Volkswagen'i, meydanı gölgeleyen okaliptüs ağaçlarından birinin altına park edilmiş, onu bekliyordu. Lucho Abril Marroquín eşantiyon ve prospektüs çantasını arka koltuğa koydu, kravatını ve ceketini çıkardı (Bayer laboratuvarlarının İsviçre'de konmuş ölçülerine göre, temsilciler ciddi bir izlenim vermek için mutlaka ceket giyip kravat takmak zorundaydılar.); havacı arkadaşına uğramama kararını gözden geçirip onayladı ve yavaş bir sindirimin üç saatlik çöl yolculuğunu daha da çekilmez kılmasından kaçınmak için, normal bir öğle yemeği yerine, soğuk içeceklerle yetinmeye karar verdi.

Meydanı boydan boya geçip karşıdaki Piave Pastanesine yöneldi: bir kayısılı dondurmayla bir koka-kola söyledi. Bu sade yemekle açlığını bastırırken, bulunduğu güney limanının geçmişini; kahramanlığı kendinden menkul San Martín'le onun Kurtuluş Ordusunun buraya yaptığı çıkarmayı filan düşünmedi hiç... Aşk ateşiyle yananların şehvet ve bencillik duyguları içinde, kar gibi tenli,

mavi gözlü, altın bukleli karıcığına –aslında neredeyse bir çocuk! – yöneldi bütün hayâl gücü; kendisini iyice tahrik edip Neronlar gibi ateşlendirmek için, gecelerin romantik karanlığı içinde, o kızışmış kedi mırıltılarıyla ve erotik dillerin en yetkiniyle (anlaşılmadığı ölçüde daha da kışkırtıcı olan bir Fransızcayla), kulağına *Les Feuilles Mortes* şarkısını fısıldayışını düşündü. Bu evlilik anılarının kendisini etkilemeye başladığını fark edince, bütün bu düşünceleri kafasından kovdu, hesabı ödeyip çıktı.

Yakındaki benzin istasyonunda depoyu doldurdu, radyatöre su koydu ve yola çıktı. Güneşin tam tepede olduğu bu saatlerde *Pisco* sokakları bomboştu, ama o yine de yavaş ve tedbirli sürüyordu; düşündüğü, yayaların fiziksel bütünlüğü değil, sarışın küçük Fransızcığından sonra, ikinci gözbebeği olan sarı Volkswagen'iydi. Hayatını gözlerinin önüne getirdi. Yirmi sekiz yaşındaydı. Kolejden çıkınca, çalışmaya karar vermişti, çünkü üniversiteden geçmeyi göze alamayacak kadar sabırsızdı. Laboratuvara sınavla girmiş, on yıl boyunca ücret ve görev bakımından hayli yükselmişti; işi sıkıcı da değildi. Bir masanın arkasında pinekleyecek yerde dışarıda çalışmayı tercih ederdi zaten. Ama şimdi durum değişmişti. Narin Fransız çiçeğini, denizkızları için her an pusuda bekleyen köpekbalıklarıyla dolup taştığı herkesçe bilinen Lima gibi bir şehirde yalnız başına bırakıp zamanını yollarda geçirmek söz konusu olamazdı artık. Lucho Abril Marroquín bu konuyu amirlerine açmış, onu zaten beğenen yetkililer de içini rahatlatmışlardı: sadece birkaç ay daha gezmesi gerekiyordu; gelecek yılın başında, ona taşrada sabit bir görev vereceklerdi. Az konuşan bir İsviçreli olan Dr. Schwalb ayrıca belirtmişti: "Terfi niteliğinde bir görev olacak." Lucho Abril Marroquín, belki de Trujillo, Arequipa veya Chiclayo şubelerinden birinin müdürlüğünü verirler, diye düşünmekten kendini alamıyordu. Daha ne istenirdi ki!..

Şehirden çıkmış, yola koyulmuştu. Bu yolu –otobüste, taksiyle, şoför ya da yolcu olarak– o kadar çok çiğnemişti ki, her kilometresini ezbere biliyordu. Asfalt şerit uzakta, kum yığınlarının ve çıplak tepelerin arasında kayboluyor, araba belirtisi olabilecek en küçük bir pırıltı ya da ışıldama bile görünmüyordu. Önünde tangır tungur bir kamyon vardı. Tam onu sollayacaktı ki, köprüyü ve güney yolunun bir kıvrım yaparak, Sierra'ya ve Castrovirre-

ina'nın maden dağlarına doğru çıkan yoldan ayrıldığı kavşağı gördü. O zaman, arabasını seven ve yasadan korkan bir vatandaş olarak tedbirli davrandı, yol ayrımına kadar beklemeye karar verdi. Kamyonun hızı elli kilometreyi geçmiyordu; Lucho Abril Marroquín de ister istemez vitesi düşürdü ve on metrelik arayı koruyarak ilerlemeye devam etti. Köprünün ve kavşağın gittikçe yaklaştığını görüyordu. Derme çatma bazı binalar, içecek ve sigara büfeleri, otoyolun bekçi kulübesi gibi yapılarla, güneş arkadan vurduğu için yüzleri seçilemeyen, kulübelerin arasında gidip gelen bazı insan siluetleri fark ediliyordu.

Küçük kız tam o anda, Volkswagen köprüyü geçtiği sırada, adeta kamyonun altından çıkar gibi birdenbire önünde beliriverdi. Lucho Abril Marroquín'in belleğinde, aniden yolla kendisinin arasına giren ve korku dolu yüzü, havaya kalkmış elleriyle taş gibi gelip arabanın ön paneline çakılan bu küçük insan şekli, bir daha silinmemek üzere kazılı kalacaktı. Çarpma o kadar ani oldu ki, frene basıp direksiyonu kırmayı ancak felâketten (felâketin başlangıcından...) sonra başarabildi. Şaşkın ve çaresiz, garip bir olay karşısındaymış gibi tuhaf bir duyguyla, küçük bedenin tok bir gürültüyle tampona çarptığını duydu, havalanıp bir parabol çizerek sekiz on metre öteye düştüğünü gördü.

Ancak o zaman frene bastı, hem de o kadar sert bastı ki, direksiyon kaburgalarını kıracaktı; hafifçe sersemlemiş olarak ve kulaklarında dinmeyen bir uğultuyla, çabucak Volkswagenden indi; tökezleye tökezleye çocuğa doğru koşarken, "Ben Arjantinlinin biriyim, küçük çocukları öldürüyorum!" diye kendini suçluyordu. Kıza yaklaşıp kucağına aldı. Beş altı yaşlarında kadardı, yoksul giyimli ve yalınayaktı; yüzü, elleri ve dizleri kirden kabuk bağlamıştı. Görünür hiçbir yerinde kan yoktu, fakat gözleri kapalıydı ve soluk almaz görünüyordu. Lucho Abril Marroquín sarhoş gibi sendeleyerek bildiği yerde dönüyor, sağa sola bakıyor; kumlara, rüzgâra ve uzaktaki dalgalara doğru, "Ambulans! Doktor yok mu!" diye bağırıyordu. Rüyadaymış gibi, Sierra Yolundan bir kamyonun indiğini duydu ve hızının kavşağa yaklaşan bir araç için fazla olduğunu algılayabildi. Tam bu noktanın farkına vardığı sırada, kulübelerden çıkan bir polisin koşa koşa kendisine doğru geldiğini görünce, dikkati hemen başka yöne kaydı. Huzurun bekçisi nefes nefe-

se, kan ter içinde, ama resmi görevli tavrını bırakmadan, çocuğa bakarak sordu: "Uyuyor mu, yoksa ölmüş mü?"

Lucho Abril Marroquín, ömrünün kalan yılları boyunca, o anda verilecek doğru yanıtın ne olması gerektiğini soracaktı kendi kendine. Yaralı mıydı yavrucak, yoksa ruhunu teslim etmiş miydi? Soluk soluğa konuşan polise yanıt veremedi, çünkü o sorusunu sorar sormaz yüzünde öyle bir dehşet ifadesi belirmişti ki, Lucho Abril Marroquín başını çevirdi ve Sierra'dan inen kamyonun, aralıksız korna çalarak, çılgın gibi dosdoğru üstlerine geldiğini görecek zamanı ancak bulabildi. Gözlerini kapadı; korkunç bir çarpma sesi küçük kızı kollarından aldı, kendisini de küçücük yıldızlarla dolu bir karanlığın içine attı. Kulakları o ürkünç gürültüyü, çığlıkları, iniltileri algılarken, Lucho Abril Marroquín, mistik cezbe halini andıran bir uyuşukluk içinde kendini kaybetti.

Uzun zaman sonra, 'göze göz dişe diş' diyen haklı atasözünü gerçekleştiren bir doğal adalet bulunduğundan dolayı değil de, madenlerden inen kamyonun frenlerinin patlaması yüzünden kendisine çarpıldığını öğrendi. Aynı zamanda polis memurunun oracıkta can verdiğini; zavallı çocukçağızın ise –tam Sophokles'e yaraşır bir kız! – (birincisi belki başarılı olmamıştır diye gelen) bu ikinci kazada kesin olarak ölmekle kalmayıp kamyonun çift arka tekerinin üzerinden geçmesiyle, şeytanlara şenlik yamyassı olduğunu da öğrendi.

Fakat yıllar geçtikçe, Lucho Abril Marroquín, o sabahki bütün ibret alınacak tecrübeler arasında en silinmez biçimde bilince kazınanın, ne birinci ne ikinci kaza değil de onları izleyen olaylar olduğunu itiraf edecekti kendi kendine. Çünkü, ilginç bir rastlantıyla, çarpmanın şiddetine rağmen (Sosyal Sigorta Hastanesinde birkaç hafta hareketsiz yatıp, sayısız kırık, çıkık, kesik ve yırtıkla hurdahaş olmuş iskeletini tamir ettirmesini gerektiren bir şiddet), ilaç tanıtımcısı bilincini yitirmemiş, yitirdiyse bile bu ancak birkaç saniye sürmüştü. Gözlerini açtığı zaman her şeyin olup bittiğini anladı, çünkü karşıdaki kulübelerden, yine güneşi arkaya almış on, on iki, belki de on beş pantolonla eteklik koşarak kendisine doğru geliyorlardı. Hareket edemiyordu, ama ağrı da duymuyordu; sadece bir huzur, bir rahatlamışlık hali içindeydi. Artık hiçbir şey düşünmemesi gerektiğini düşündü; ambulansı, kendilerini işlerine

adamış doktor ve hemşireleri düşündü. İşte, gelmişlerdi bile. Üstüne eğilen yüzlere gülümsemeye çalıştı. Fakat o zaman, duyduğu gıdıklanma, çimdiklenme ve çeşitli zonklamalardan, yeni gelenlerin kendisine yardıma koşmadıklarını anladı: kolundan saatini çıkarıyorlar, parmaklarıyla ceplerini yokluyorlar, cüzdanını kaba hareketlerle çekip çıkarıyorlar, ilk 'communion' töreninden beri boynunda taşıdığı *Nostra Señor de Limpias* madalyasını çat diye koparıp alıyorlardı! O zaman, insanların bu davranışlarından şaşkına dönen Lucho Abril Marroquín karanlıklar içinde kendini kaybetti.

Bu 'gece', bazı pratik sonuçları da hesaba katılarak, tam bir yıl sürdü. Başlangıçta, felâketin sonuçları yalnız bedensel gibi görünüyordu. Lucho Abril Marroquín kendine geldiği zaman Lima'da, küçük bir hastane odasında, baştan ayağa sargılar içindeydi. Yatağının iki yanında, huzursuz ruhuna huzur vermekle görevli koruyucu melekler gibi kendisine kaygıyla bakan Bayer Laboratuvarlarından Dr. Schwalb'la Juliette Greco'nun sarışın 'memleketlisi' duruyordu. Kloroform kokusunun verdiği sarhoşluğun ortasında, içini bir sevinç sardı; alnını saran gazlıbezin üstünde, eşinin dudaklarını hissettiği zaman, gözyaşları yanaklarından süzüldü.

Kemiklerin kaynaması, kas ve kirişlerin yerlerine yerleşmesi, yaraların kapanıp kabuk bağlaması, yani Lucho Abril Marroquín'in hayvansal yarısının toplanıp onarılması birkaç hafta aldı. Cerrahların yetkinliği, hemşirelerin hamaratlığı, eşinin Mecdelli Meryem'i aratmayan bağlılık ve fedakârlığı, gerek duygusal gerek cüzdansal bakımdan üstlerine düşeni hakkıyla yerine getiren laboratuvarların desteği ve dayanışması sayesinde bu süre hastaya pek dayanılmaz gelmemişti. Sosyal Sigorta Hastanesinde, nekahat döneminin ortasında, Lucho Abril Marroquín, gurur verici bir haber aldı: Küçük Fransız hamile kalmıştı; yedi ay sonra kendisinin de bir çocuğu olacaktı.

Hastaneden çıkıp San Miguel'deki evine döndükten ve işine tekrar başladıktan sonra, kazaların zihninde açmış olduğu gizli ve karmaşık yaralar ortaya çıkmaya başladı. Uykusuzluk, başına üşüşen dertlerin en zararsızıydı. Gecelerini uyanık, karanlıkta evin içinde telâşlı telâşlı dolaşarak, fosur fosur sigara içerek ve bölük pörçük nutuklar söyleyerek geçiriyordu; karısı bu nutuklarda sık sık 'Herod' sözcüğünün geçtiğini işitip şaşırıyordu. Uykusuzluk,

uyku ilaçları yoluyla kimyasal olarak alt edilince sonuç daha da beter oldu: Abril Marroquín'in uykuları, daha doğmamış olan kendi kızını parça parça ettiği karabasanlara sahne oluyordu. Uluorta bağırışları karısını öylesine korkuttu ki kadıncağız düşük yaptı, dişi olması muhtemel bir cenin dünyaya getirdi. Düşsel çocuk katili, gece gündüz, yana yakıla, tekrarlayıp duruyordu: "Rüya gerçekleşti, kendi kızımı öldürdüm, gidip Buenos Aires'te yaşamaktan başka çarem kalmadı."

Ama bu da dertlerin en kötüsü değildi. Uyanık veya kâbuslu geçen gecelerin ardından, dayanılmaz derecede korkunç gündüzler geliyordu. Kazadan beri, Lucho Abril Marroquín'de tekerlekli olan her şeye karşı tüm benliğine kök salmış bir fobi oluşmuştu; hiçbir arabaya ne şoför ne de yolcu olarak binemiyor, binerse hemen başı dönmeye, kusmaya, boncuk boncuk terlemeye ve bas bas bağırmaya başlıyordu. Bu tabuyu yıkmak için girişilen tüm çabalar sonuçsuz kaldı, öyle ki L. A. Marroquín yirminci yüzyılın ortasında, Inca'lar imparatorluğunda (tekerleksiz toplum) olduğu gibi yaşamaya razı olmak zorunda kaldı. Katetmek zorunda olduğu mesafeler sadece evini Bayer laboratuvarlarından ayıran beş kilometreden ibaret olsaydı, sorun o kadar kötü sayılmayabilirdi; acı içinde kıvranan huzursuz bir ruh için, iki saatlik sabah, iki saatlik de akşam gezintisi yatıştırıcı bir etki bile yapabilirdi belki. Ama çalışma alanı koskoca Peru ülkesi olan bir ilaç tanıtımcısı söz konusu olunca, bu tekerlekli araç fobisi gerçekten trajik bir durum yaratıyordu. Posta tatarlarının kullanıldığı atletik çağların tekrar canlandırılmasına en küçük bir olanak bile bulunmadığına göre, Lucho A. Marroquín'in mesleki geleceği ciddi biçimde tehlikeye düşmüş oluyordu. Laboratuvar ona Lima'daki bürolarda, gezme gerektirmeyen bir iş vermeye razı oldu; ücretinde bir azalma olmamasına karşın, psikolojik ve moral bakımdan bu değişiklik (yeni işi, eşantiyon envanterlerini tutmaktı) bir rütbe indirimi oldu onun için. Bütün felâketlerin üstüne tüy diken bir olay da, Orleans'lı Kız'a taş çıkartacak bir cesaret ve metanetle kocasının sinir nöbetlerine katlanmış olan küçük Fransızın, özellikle cenin Abril'in alınmasından sonra, histeriye yenik düşmesiydi. Güzel günlerin tekrar gelmesine kadar ayrı yaşamaya karar verildi; şafağı ve Antarktika gecelerini hatırlatan solgun genç kız, babasının şato-

sunda teselli aramak üzere Fransa'ya döndü.

Kazadan bir yıl sonra Lucho Abril Marroquín'in durumu işte böyleydi: karısı, uyku ve huzur tarafından terk edilmiş; tekerlekten nefret eden, hayatta (mecaz değil gerçek anlamıyla) yürümeye mahkûm, sıkıntıdan başka dostu olmayan bir adam... (Sarı Volkswagen önce sarmaşıklara ve örümcek ağlarına büründü, sonra sarışın kızın Fransa'ya dönüş bileti için satıldı.) Meslektaşları ve tanıdıkları, tımarhaneden ya da daha gürültülü bir çözüm olan intihardan başka yol olmadığını mırıldanmaya başlamışlardı bile. İşte tam bu sırada genç adam -gökten yağan kudret helvası, susamış kumluğa düşen yağmur gibi-, ne rahip ne de büyücü olmadığı halde gene de ruhları tedavi eden birinin varlığını haber aldı: Doktor Lucía Acémila.

Bilimin genel olarak ideal saydığı çağa, elli yaşlarına gelmiş, üstün nitelikli ve dünyaya metelik vermeyen bir kadın olan Doktor Acémila -geniş alın, kartal burun, içe işleyen bakışlar, iyilik ve doğrulukla yoğrulmuş bir kişilik- adının yanlışlığını[1] kanıtlayan canlı bir tanıktı (doktor ise adından gurur duyuyor, onu kartvizitlerine bastırarak, muayenehanesinin tabelalarına kazıtarak, olağanüstü bir başarı simgesi gibi, ölümlülerin kafasına fırlatıyordu...); zekâsı bedeninin bir parçası haline gelmiş, hastaları (o bunlara 'dostlarım' demeyi tercih ediyordu) tarafından görülebilen, duyulabilen, hissedilebilen fiziksel bir şey olmuştu adeta. Büyük bilim merkezlerinden -*Tötonik* Berlin, soğukkanlı Londra, günahkâr Paris- alınmış birçok mükemmel diplomaya sahipti; fakat, insanın dertleri ve düşkünlüğü ile bunların çareleri hakkında bildiklerinin özünü edindiği başlıca üniversite (pek tabii) hayat üniversitesiydi. Ortalamanın üstüne çıkan her birey gibi o da meslektaşları, yani (ondan farklı olarak) mucize yaratmayı beceremeyen şu psikologlar ve ruh doktorları tarafından tartışılır, eleştirilir, alay konusu edilirdi. Kendisine büyücü, şeytanın uşağı, ahlâk bozucu, bir tahtası eksik vb. gibi sıfatlar yakıştırılması Doktor Acémila'nın umurunda bile değildi. Haklı olanın kendisi olduğunu görmek için -dostlarının' minnettarlığı yetiyordu ona. Dostlarının, yani bir kez onun elinden geçtikten, tedavisini (o buna 'öğütlerim' deme-

1. *Acémila*: (İsp.) Yük hayvanı; mecaz anl.: sersem, salak. (Çev.)

yi yeğlerdi) uyguladıktan sonra, sevgi dolu babalar, söz dinleyen evlâtlar, iffetli eşler, dürüst işçiler, ağzından bal akan konuşmacılar ve yasalara hastalık derecesinde saygılı yurttaşlar olarak hayata geri dönen şizofren, baba katili, paranoyak, kundakçı, depressif manyak, onanist, kekeme, katatonik ve mistik suçlular alayının minnettarlığı...

Lucho Abril Marroquín'e bayan doktora gitmesini Dr. Schwalb tavsiye etti; üstelik, tüm dünyanın dakik çalar saatlerini üreten İsviçreli çabukluğuyla, randevusunu da aldı. Uykusuzluk çeken genç adam, güven duymaktan çok çaresizlikten, bu işe razı oldu; saptanan saatte, Lucía Acémila'nın San Felipe Mahallesinde; kokulu daturalarla kaplı bir bahçe içindeki pembe duvarlı evine (tapınağına, günah çıkarma hücresine veya ruh laboratuvarına) gidip kapıyı çaldı. Gayet düzgün giyimli ve bakımlı bir hemşire, durumu hakkında birkaç soru sorduktan sonra, onu doktorun muayene odasına aldı. Yüksek tavanlı, geniş bir odaydı burası; duvarlardaki raflar deri ciltli kitaplarla doluydu; bir akaju çalışma masası, nane yeşili kadifeyle kaplı bir divan, yerde de yumuşacık halılar vardı.

Doktor Lucía Acémila, bilginlerin insanı direnmekten caydıran o candan sadeliğiyle, divanı göstererek seslendi:

— Kravatınızı, ceketinizi ve aynı zamanda önyargılarınızı da çıkarıp atın. Şuraya uzanın, ister sırtüstü, ister yüzükoyun... Freud'cü bağnazlıktan değil, rahat etmenizi istiyorum da ondan. Tamam, şimdi de bana... hayır, rüyalarınızı anlatmayacaksınız, annenize âşık olduğunuzu filan söylemeyeceksiniz... sadece, gayet doğru ve dakik biçimde, şu midenin nasıl çalıştığını söyleyeceksiniz.

Rahat divana uzanmış olan ilaç tanıtımcısı çekingen bir sesle, kendisinin başka bir hastayla karıştırılmış olabileceğini, buraya midesi için değil ruhu için konsültasyona geldiğini mırıldanacak oldu.

— İkisi birbirinden ayrılmaz! diye durumu aydınlattı doktor hanım. Boşaltım görevini aksatmadan ve eksiksizce yapan bir sindirim sistemi, açık bir zihin ve uyumlu bir ruhla ikiz kardeştir. Tersine, ağır, tembel ve cimri bir mide kötü düşünceler doğurur, insanı huysuzlaştırır, kompleksler ve düzensiz cinsel arzular uyandırır; kişide suça yönelme, çektiği dışkısal işkenceden dolayı başka-

larını cezalandırma ihtiyacı doğurur.

Böylece durum hakkında bilgi sahibi olunca, Lucho Abril Marroquín arasıra hazımsızlık ve kabızlık çektiğini; hatta dışkılarının da, düzensiz gelmekten başka, renk, miktar ve herhalde -son haftalarda eliyle yokladığını hatırlamamakla birlikte- kıvam ve sıcaklık bakımından çeşitlilik gösterdiğini itiraf etti. Doktor hanım: "Hmm," dedi, o iyiliksever edasıyla; "biliyordum!.." Ve genç adama, kararını tebliğ etti: yeni emre kadar her sabah aç karnına yarım düzine mürdüm eriği yiyecekti.

— Bu ön sorun çözüldüğüne göre, artık öteki sorunlara geçelim isterseniz, dedi filozof hanım. Size neler olduğunu anlatır mısınız bana? Ama peşin peşin şunu bilin ki, sizi sorununuzdan kurtaracak değilim; tersine, onu sevmeyi, onunla gururlanmayı öğreteceğim size; Cervantes'in, işe yaramaz koluyla, ya da Beethoven'in sağırlığıyla gururlandığı gibi... Anlatın.

Lucho Abril Marroquín, hekim ve eczacılarla on yıllık profesyonel diyalogun verdiği rahat ve açık anlatımla, *Pisco*'daki talihsiz kazadan son günlerdeki kâbuslarına ve bu durumun ailesi için doğurduğu yıkıcı sonuçlara kadar hikâyesini içtenlikle özetledi. Kendi anlattıklarından kendisi de heyecanlanarak, sonunda ağlamaya başladı ve sözlerini, Lucía Acémila'dan başka herkesin yüreğini parçalayacak bir seslenişle noktaladı: "Doktor, bana yardım edin!"

— Hikâyeniz o kadar beylik ve budalaca ki, beni üzecek yerde can sıkıntısı veriyor, diye hastayı rahatlattı bayan ruh mühendisi. Sümüğünüzü silin ve emin olun ki, ruhun coğrafyasında sizin hastalığınız, bedeninkinde 'beyaz dert' denilen şeye denk düşüyor. Şimdi beni dinleyin.

Ve yüksek sosyetenin salonlarına girip çıkan hanım tavırlarıyla, genç adama, insanları mahveden şeyin hakikat korkusu ve gerçeklere karşı gelme zihniyeti olduğunu açıkladı. Birinci noktayla ilgili olarak, rastlantı ya da sözüm ona *kaza* gibi şeylerin mevcut olmadığını; bunların, insanların ne kadar kötü olduklarını gizlemek için uydurdukları aldatmacalar olduğunu açıklamak suretiyle, uykusuzluk hastası gencin bayağı zihnini açtı.

— Özetle, o çocuğu öldürmek istediniz ve öldürdünüz! diye balyoz gibi indirdi tanısını doktor hanım. Sonra eyleminizden uta-

narak, polisten veya cehennemden korkarak, cezanızı çekmek veya cinayetinize kılıf hazırlamak üzere, o kamyonun sizi ezmesini istediniz.

— Ama, ama... diye kekeledi ilaç tanıtımcısı, yuvalarından fırlayan gözleri ve ter boşanan alnıyla, şaşkın bir umutsuzluk tablosu çizerek, ama ya polis? Onu da mı ben öldürdüm?

— Kim hayatında bir kez polis öldürmemiştir ki?.. diye felsefe yaptı bilim kadını. Belki siz, belki kamyoncu; belki de intihardı düpedüz. Ama burada iki kişinin tek biletle girdiği kayırmalı bir temsil vermiyoruz. Sizinle meşgul olalım sadece.

Hastaya, insanların, doğal itkilerine karşı gelmek suretiyle ruhlarını kızdırdıklarını; onun da kâbuslar, fobiler, kompleksler, sıkıntı ve sinir bunalımları yaratarak öcünü aldığını açıkladı.

— İnsan kendi kendisiyle kavga edemez, çünkü böyle bir kavgada yalnız bir kaybeden vardır, diye hutbesini sürdürdü havari hanım; olduğunuz gibi olmaktan utanmayın; insanların hepsinin aslında birer sırtlan olduğunu ve 'iyi' olmanın sadece kendini gizlemeyi bilmek demek olduğunu düşünerek, kendinizi teselli edin. Aynada kendinize bakın ve şöyle deyin: Ben bir çocuk katiliyim ve direksiyondan ödü kopan bir korkağım... Bu kadar kelime oyunu, dolambaçlı lâf yeter; bana kaza veya tekerlek sendromu gibi palavralar sıkmayın.

Sonra örneklere geçti; gelip önünde diz çökerek kendilerini iyileştirmesi için yalvaran, avurtları çökmüş onanistlere pornografik dergiler verdiğini; yerlerde yuvarlanıp saçlarını yolarak kader diye sızlanan uyuşturucu bağımlılarına marihuanalı sigaralar ve avuç avuç kokain ikram ettiğini anlattı.

— Bana da çocuk öldürmeye devam etmeyi mi öneriyorsunuz yoksa? diye kükredi, kuzuyken birden kaplan kesilen eşantiyoncu.

— Hoşlandığınız şey buysa, neden olmasın? diye soğukça yanıt verdi psikolog hanım ve hastasını uyardı: — Sesinizi de fazla yükseltmeyin. Ben müşterinin her zaman haklı olduğuna inanan satıcılardan değilim.

Lucho Abril Marroquín tekrar gözyaşlarına boğuldu. Doktor hanım onunla hiç ilgilenmeden, on dakika, el yazısıyla birkaç kâğıt doldurdu. Genel başlık 'İçtenlikle Yaşamayı Öğrenmek İçin Alıştırmalar'dı. Kâğıtlarla birlikte hastaya sekiz hafta sonrasına

randevu da verdi; kapıya kadar geçirdi, el sıkışırken, sabahları aç karnına yiyeceği erikleri unutmamasını tembih etti.

Bayan Acémila'nın hastalarının çoğu gibi, Lucho Abril Marroquín de, bir psişik tuzağın kurbanı olduğu; sağı solu belli olmayan fıttırık bir kadının ağına düştüğü; bu kaçığın reçetelerini uygulama deliliğini yapacak olursa hastalığının, iyileşmek şöyle dursun daha da ağırlaşacağı... gibi izlenimlerle ayrıldı doktorun muayenehanesinden. 'Alıştırmalar'ı tuvalete atmaya kararlıydı. Fakat daha o gece, insanı aşırı davranışlara iten aptallaştırıcı uykusuzluğun etkisiyle, onları okudu. Hastalık derecesinde saçma buldu; gülmekten katıldı, hıçkırığı tuttu (bir bardak suyu, annesinin öğretmiş olduğu gibi, dudaklarını bardağın karşı kenarına dayayarak içmek suretiyle bunu kesti); sonra meraktan kıvranmaya başladı. İyileştirici etkilerine inanmamakla birlikte, uykusuz saatleri doldurmak için, eğlence olsun diye, alıştırmaları uygulamaya karar verdi.

Sears Mağazasının oyuncak reyonunda, uygulama için gerekli olan oto, bir numaralı kamyon ve iki numaralı kamyon ile küçük kızı, polisi, hırsızları ve kendisini temsil edecek küçük insan figürlerini bulmak zor olmadı. Doktorun direktiflerine uygun olarak arabaları ve figürlerin giysilerini hâlâ hatırladığı orijinal renklerine boyadı. (Resme yeteneği vardı; polisin üniforması ile küçük kızın yoksul giysisi ve kirden oluşmuş kabukları gayet başarılı oldu.) *Pisco*'nun kumluk kıyıları için kaba kâğıt kullandı; aslına uygunluk kaygısını son haddine vardırarak, bir ucuna Büyük Okyanus kıyısını çizdi: beyaz köpük kenarlı mavi bir şerit. İlk gün, salon-salamanjesinin ortasında yere diz çökerek olayı oyuncaklarla tekrar sahneye koyması yaklaşık bir saatini aldı; bitirdiği zaman, yani hırsızlar soymak için ilaç tanıtımcısının üstüne üşüşürken, hemen hemen gerçek olayın olduğu günkü kadar yıkılmış ve yaralanmıştı. Yerde sırtüstü yatarken, hıçkırıyor, soğuk terler döküyordu. Fakat sonraki günler sinirsel etkilenme azaldı, operasyon spor nitelikleri kazanmaya başladı; onu çocukluğuna götüren ve artık karısı yanında olmadığı için doldurmayı başaramayacağı (müzik tutkunu veya kitap kurdu olduğunu hiç iddia etmemişti zaten) boş saatleri değerlendiren bir uğraş oldu çıktı. Bir model makineyi monte etmek, yap-bozla oynamak, bulmaca çözmek gibi bir şeydi bu. Bazan, Bayer laboratuvarlarının deposunda, tanıtımcılara eşantiyon

dağıtırken, oyuna yeni bir değişke getirerek gece alıştırmalarını uzatmasını sağlayacak bir ayrıntı, jest veya motif bulmak için, gerçek olaya ilişkin anılarını didik didik eder buluyordu kendini. Temizlikçi kadın salon-salamanjenin zeminine saçılmış küçük tahta insan figürlerini ve plastik otoları görünce, bir çocuğu evlât edinmeyi mi düşündüğünü sordu ve bu durumda daha yüksek ücret isteyeceğini söyledi. O sıralarda Lucho Abril Marroquín, 'Alıştırmalar' da belirtilen ilerleme kuralına göre her gece, kazanın Lilliput ölçüsünde (?) on altı kez temsilini gerçekleştiriyordu.

'İçtenlikle Yaşamayı Öğrenmek İçin Alıştırmalar'ın çocuklara ilişkin bölümü, oyuncak bölümünden daha da garip geldi Abl'e ama –kötü alışkanlıklara yönelten tembellik, ya da bilimin ilerlemesini sağlayan merak?– orada da söyleneni yaptı. Bu bölüm iki alt bölüme ayrılmıştı: 'Kuramsal Alıştırmalar' ve 'Uygulamalı Alıştırmalar'; Doktor Acémila, birincilerin ikincilerden önce gelmesinin şart olduğunu, çünkü insanın, fikirleri eylemlerinden önce gelen rasyonel bir yaratık olmadığını belirtiyordu. Kuramsal bölüm, ilaç tanıtımcısının gözlemci ve spekülatif zekâsına geniş bir alan açıyordu. Tek kuralla yetinilmişti: "Her gün, çocukların insanlığın başına açtığı belâlar üzerinde düşünün." Bu düşünme işi her saatte, her yerde, sistematik olarak yapılacaktı.

Bu masum yavrucaklar insanlara ne gibi kötülükler yapıyorlardı acaba? Çocuk demek, güzellik, saflık, sevinç, hayat demek değil miydi? diye sordu L. A. Marroquín kendi kendine, ilk kuramsal alıştırma günü sabahleyin, evini bürosundan ayıran beş kilometrelik yolu yürürken... Fakat, inanmaktan ziyade oyunu oynamış olmak için, çocukların gürültücü olabileceklerini kabul etti. Gerçekten de çok ağlıyorlardı; her saat, her yerde, hangi dürtüyle olursa olsun. Henüz akıllarını kullanacak durumda olmadıklarından, bu eğilimin verdiği zararları değerlendiremedikleri gibi, sessiz durmanın yararları konusunda *ikna da edilemiyorlardı*. L. A. Marroquín düşüncesinin burasında, olmuş bir olayı (?) hatırladı: Bir işçi, bütün gün madende çalıştıktan sonra evine yorgun dönünce, yeni doğmuş bebeğinin çılgınca ağlayışları yüzünden bir türlü uyuyamıyor, bu böyle günlerce sürüyor, sonunda adam bebeği öldürüyor... Dünyada kimbilir kaç milyon benzer olay olmuş ve olmaktadır! Kaç milyon işçi, köylü, esnaf ve memur –hayat pahalılı-

ğı, düşük ücretler, konutların darlığı gibi nedenlerle– çocuklarıyla paylaştıkları küçücük odalarda yaşıyor ve böylece ciyaklamalarının karın ağrısı mı, meme isteği mi anlamına geldiğini söylemekten aciz bir çocuğun kopardığı gürültü yüzünden, hak ettikleri uykudan yararlanamıyorlar?

Lucho Abril Marroquín o gün akşamüstü, beş kilometrelik dönüş yolu boyunca, düşüne düşüne, çocukların hesabına yazılabilecek başka zarar ziyan da buldu. Hayvanlardan farklı olarak, kendi başlarının çaresine bakabilecek duruma çok geç geliyorlardı ve bu kusurdan öyle çok dert kaynaklanıyordu ki!.. Sanat eseri biblo olsun, kristal vazo olsun, her şeyi kırıyorlar; ev hanımının göz nuru dökerek diktiği perdeleri koparıyor, yırtıyorlar; kakaya bulanmış ellerini hiç çekinmeden kolalı masa örtüsünün veya binbir fedakârlıkla alınmış dantel şalın üstüne koyabiliyorlardı. Parmaklarını elektrik prizlerine sokmaları da cabasıydı; böylece ya kısa devreye neden oluyorlar, ya da aptalca kendilerini öldürmüş oluyorlardı ki, bu da aile için, küçük beyaz bir tabut, mezar taşı, cenazenin başında uyanık bekleme, *El Comercio*'ya ölüm ilanı, yas elbisesi, cenaze töreni, kısaca bir sürü masraf demekti.

Laboratuvarla San Miguel arasında gidip gelirken bu zihin cimnastiğini uygulamayı alışkanlık edindi. Aynı şeyleri tekrarlamamak için, en başta bir önceki seansta bulduğu suçlamaların kısaca sentezini yapıyor, sonra yeni suçlamaların bulunup geliştirilmesine geçiyordu. Konular iç içe kolaylıkla giriyor, L. A. Marroquín hiç kanıt kıtlığı çekmiyordu.

Örneğin, ekonomik suç, tam otuz kilometrelik bir düşünmeye konu teşkil etti. *Bu yaratıkların*, aile bütçesini mahvetmeleri ne kadar acıydı, değil mi ama? Bunlar babalarının kazandıklarını, cüsseleriyle ters orantılı olarak kemiriyorlardı; sadece doymak bilmez oburlukları ve narin midelerinin özel besinler istemesi yüzünden değil, kurulmalarına neden oldukları sayısız kurum dolayısıyla da: vaftiz ana-babaları, ninniler, kreşler, çocuk bahçeleri, sütnineler, sirkler, anaokulları, çocuk matineleri, oyuncakçı dükkânları, çocuk mahkemeleri, ıslah evleri... Tıp, psikoloji, dişçilik ve öteki bilimlerin asıl gövdelerinden ayrılan –ve anabitkiyi boğmakta olan– çocukla ilgili yan uzmanlık dallarını da saymıyoruz. Kısacası, zavallı *babalar* tarafından beslenip giydirilmesi, maaşa bağlan-

ması gereken bir koca ordu idi bunlar...

L. A. Marroquín bir gün, bebekleriyle ilgilenebilmek için kendilerini diri diri gömen; bayramı seyranı, sinemayı, seyahati unutan, görevlerinin bilincinde, ahlâka saygılı, dedikodudan çekinen genç anneleri düşününce ağlamaklı oldu. Zavallılar sonunda kocaları tarafından terk ediliyorlardı, çünkü adamlar yalnız başlarına çıka çıka, bir an geliyor, ister istemez günah işliyorlardı. Peki, bebekler bütün bu acıların, bu uykusuz gecelerin karşılığını nasıl ödüyorlardı? Nasıl olacak, büyüyüp ayrı yuva kurarak ve analarını yaşlılık yetimi halinde bırakarak!..

Bu yolla, yavaş yavaş, farkına varmadan, *onların* iyiliği ve masumluğu konusundaki mitosu yıkmayı başardı. Akıl eksikliği gibi bir –sözüm ona– bahanenin arkasına saklanarak, kelebeklerin kanatlarını yolmuyor mu bunlar, tavukları diri diri fırına atmıyor mu, kaplumbağaları sırtüstü çevirip ölünceye kadar öyle tutmuyor mu, sincapların gözlerini oymuyor mu? Kendilerinden güçsüz çocuklara karşı acımasız davranmıyorlar mı? Öte yandan, herhangi bir kedi yavrusunun kendi yiyeceğini bulabildiği yaşta, ayakta zor durabilen, duvarlara çarpıp başını gözünü yaran yaratıklara nasıl *zeki* denebilir ki?..

L. A. Marroquín'in gelişmiş bir estetik duygusu vardı; bu konu birkaç gidiş geliş boyunca kafasını hayli yordu. Bütün kadınların menopoz dönemine kadar diri ve bıngıl bıngıl kalmasından yanaydı ve doğumların, annelerde yol açtığı zararları saymaya başlayınca içi bir tuhaf oldu: Bir elle kavranabilen incecik beller yağlanıp, şişiyor; o göğüsler, o kalçalar, dudakların bile tümseklendiremediği etten yapılmış madeni plaka gibi dümdüz karınlar yumuşuyor, şişiyor, gevşiyor, buruşuyordu; kimi kadınlar, güç doğumlar sırasında meydana gelen zorlanma ve kramplar yüzünden, ördekler gibi badi badi yürümek zorunda kalıyorlardı. L. A. Marroquín, kendi adını taşıyan küçük Fransız kızının heykel gibi vücudunu hatırlayınca, güzelliğini mahvedecek olan tombul bir yaratık yerine, minicik, eciş bücüş bir insan kalıntısı dünyaya getirmiş olmasından iç rahatlığı ve sevinç duydu. Bir başka gün ise, helâya giderken –erikler midesini İngiliz trenleri gibi dakik yapmıştı– Hed'u aklına getirmenin artık kendisini titretmediğini fark etti. Ve bir sabah, bir de baktı ki, önüne çıkan dilenci çocuğa bir tane pat-

latıvermiş!..

O zaman, henüz niyet etmediği halde, geceden gündüze doğal olarak geçen yıldızlar gibi, 'Uygulamalı Alıştırmalar' aşamasına geçmiş olduğunu anladı. Doktor Acémila bu bölümdeki direktiflerine 'Doğrudan Eylem' diye alt başlık koymuştu; L. A. Marroquín bunları okurken, doktorun bilimsel sesini duyar gibi oluyordu. Kuramsal öğütlerin tersine, bunlar gayet açık seçikti. O *yaratıkların* getirdiği belâların açık ve kesin olarak bilincine varılınca, bireysel olarak küçük misilleme eylemlerinde bulunmak söz konusuydu. Bunu mümkün olduğu kadar belli etmeden yapmak; 'terk edilmiş çocuklar sorunu', 'çocuğu gül demetiyle bile dövmemeli' ve 'kırbaç kompleks yaratır' gibi demagojileri de hesaba katmak gerekiyordu.

Başlangıçta kuşkusuz bu çok zor geliyordu ona; sokakta onlardan birine rastlayınca, küçük kafaya inen elin ceza mı yoksa sertçe bir okşama mı olduğunu çoğu kez iki taraf da bilemiyordu. Fakat, pratik yapa yapa kazandığı özgüven sayesinde yavaş yavaş çekingenliğine ve atalarından gelen ketvurma mekanizmalarına hâkim oldu, skorunu yükseltti ve birkaç hafta içinde, 'Alıştırmalar'ın öngördüğü üzere, köşe başlarında dağıttığı şaplakların, değdikleri yeri mosmor yapan çimdiklerin, yiyeni ciyak ciyak bağırtan tekmelerin, manevi ve kuramsal nedenlerle kendini zorladığı bir angarya olmayıp, bir zevk kaynağı olduğunu fark etti. Büyük ikramiyeyi sunmak için gelip de suratına tokadı yiyince afallayan seyyar satıcı çocukların ağlamasından hoşlanıyordu artık; kör bir kadına rehberlik eden ve elindeki teneke tabağı şıngırdatarak yaklaşan çocuğun, baldırına yediği tekmeyle yere düşüp bacağını ovuşturarak kalkmaya çabalamasından, boğa güreşlerindeymiş gibi coşku duyar olmuştu. 'Uygulamalı Alıştırmalar' tehlikeliydi, ama bu, yüreğindeki cesaretin bilincine varmış olan ilaç tanıtımcısını caydıracak yerde ateşliyordu. Bir balonu patlattığı için bir sürü cüce tarafından taşla sopayla kovalandığı gün bile azmi sarsılmadı.

Böylece, tedavinin devam ettiği haftalar boyunca, insanları hayvana çeviren zihin tembelliği yüzünden 'kötü' diye nitelenen birçok buna benzer eylem yaptı. Çocuk bakıcıların parklarda onları eğlendirmekte kullandığı taşbebeklerin kafalarını kopardı; ağızlarına götürmek üzere oldukları elmaşekeri, karamela, bonbon gi-

bi şeyleri kapıp yere atarak çiğnedi veya köpeklere attı; sirklere, çocuk matinelerine, kukla tiyatrolarına gidip parmakları ağrıyıncaya kadar saç ve kulak çekti, kollara, baldırlara, küçük popolara çimdik attı; ayrıca, yüzyıllık yöntemi vurgulayarak, *onlara* dilini çıkardı, suratını buruşturdu, nanik yaptı; sesi kısılıp boğazı ağrıyıncaya kadar, Umacı, Hain Kurt, Polis, İskelet, Büyücü, Vampir ve yetişkin hayâl gücünün çocukları korkutmak için uydurduğu diğer yaratıkları anlattı.

Fakat, dağdan aşağı yuvarlanırken çığ olan kartopu gibi, bir gün L. A. Marroquín o kadar korktu ki, çabuk varmak için bir taksiye atladığı gibi soluğu Doktor Acémila'nın muayenehanesinde aldı. Soğuk terler içinde, soğuk görünüşlü büroya girer girmez, sesi titreyerek haykırdı:

— Az kaldı, San Miguel'de küçük bir kızı tramvayın altına itecektim! Bir polis gözüme çarptığı için son anda kendimi tuttum.

Onlardan biri gibi hıçkırıklarla ağlayarak devam etti:

— Cinayet işleyeyazdım, doktor! Anlıyor musunuz?

— Cinayet mi? Siz onu zaten işlemiştiniz delikanlı, unuttunuz mu? diye hatırlattı psikolog, her hecenin üstüne basa basa. Sonra, memnun bir tavırla onu baştan aşağı süzerek tanısını koydu: "İyileşmişsiniz."

L. A. Marroquín o zaman -karanlıklar içinde göz kamaştırıcı bir ışık, denize yağan yıldızlar... - oraya taksiyle gelmiş olduğunu hatırladı. Diz çökmeye yeltendi, ama bilgin hanım bırakmadı:

— Danimarka köpeğimden başka hiç kimse benim ellerimi yalayamaz. Bu kadar hissiyat yeter! Çekilebilirsiniz, başka *dostlar* beni bekliyor. Gereken vakitte fatura elinize geçecektir.

"Doğru! İyileştim!" diye tekrarlıyordu ilaç tanıtımcısı, mutlulukla: geçen hafta her gece yedi saat uyumuş ve karabasan yerine tatlı rüyalar görmüştü; egzotik plajlarda, yelpaze yapraklı palmiyelerin arasında kaplumbağaların ağır ağır dolaşmasını ve mavi dalgalarda yunusların hınzırca oynaşmasını seyrederek, kızgın bir güneşin altında kızarıyordu. Bu kez, ateşle oynayan adamın kararlılığı ve hainliğiyle, laboratuvara dönmek için de bir taksiye atladı ve yolculuk boyunca, *tekerlekli* bir araçta bulunmanın kendisine yaptığı tek etkinin, artık eskisi gibi, mezardaymış gibisine bir dehşet veya kozmik bir iç sıkıntısı olmayıp sadece hafif bir iç ürpermesi ol-

duğunu fark ederek ağladı. Laboratuvarda, koşup Federico Téllez Unzátegui'nin Amazonluk ellerine sarıldı; ona, "Danışmanım, kurtarıcım, yeni babam," diye hitap etti; şefi bu jesti, adını hak eden her efendinin kullarına karşı göstermek zorunda olduğu saygı ile kabul etti ve duyguya yer bırakmayan Calvinist yüreğiyle ona, insan öldürme komplekslerinden kurtulmuş olsa da olmasa da, ücretinin kesilmesini istemiyorsa, 'Fare İtlaf A.Ş.'ne vaktinde gelmesi gerektiğini hatırlattı.

Ve böylece, Lucho Abril Marroquín, *Pisco*'daki tozlu kazadan sonraki hayatını oluşturan o tünelden çıkmış oldu. Ondan sonra artık her şey düzelmeye başladı. Ailesi tarafından el üstünde tutulup Norman yemekleriyle –ağızda eriyen Camambert'le tereyağı gibi salyangoz– keyfi yerine gelmiş ve bu sayede acılarından da kurtulmuş olan tatlı Fransız kızı, elma yanakları ve sevgi dolu yüreciğiyle İncaların ülkesine geri döndü. Çiftin tekrar buluşması uzun bir balayı oldu; sarhoş edici öpüşmeler, ateşli sevişmeler ve öteki duygusal savurganlıklar, sevgilileri kansızlığın sınırına kadar getirdi. Deri değiştirdikten sonra maddi ve manevi gücü iki misline çıkan yılan gibi, ilaç tanıtımcısı laboratuvarlardaki yüksek mevkiini yeniden elde etti. Eskisinden farklı olmadığını kendi kendine kanıtlamak için, kara, hava, deniz ve nehir yollarıyla Peru'nun kasaba ve köylerini dolaşarak Bayer laboratuvarlarının ürünlerini doktor ve eczacılara övmek görevini tekrar istedi; Doktor Schwalb de ona bu sorumluluğu verdi. Eşinin tutumluluğu sayesinde, genç çift, kriz sırasında alınan bütün borçları kısa zamanda ödemeyi ve taksitle, tabii yine sarı, yeni bir Volkswagen almayı başardı.

Görünüşe göre (ama halkların bilgeliği 'görünüşe aldanmamayı' tavsiye etmez mi?..) hiçbir şey Abril Marroquín'lerin yaşam düzenini bozmuyordu. İlaç tanıtımcısı kazayı pek nadiren hatırlıyor, hatırladığında da üzüntü değil gurur duyuyordu; ama toplumun kurallarına saygılı bir orta sınıf üyesi olarak bunu açıkça söylemiyordu. Fakat, yaşadıkları kumru yuvasının samimiyeti içinde, Vivaldi'nin kemanlarının ritmine uyarak çıtırdayan şöminenin karşısında, –bir yıldızın yok olduktan sonra da ışığın hâlâ parlaması, ölülerin tırnak ve saçlarının uzaması gibi–, Profesör Acémila'nın tedavisinden birşeylerin arta kalmış olduğu anlaşılıyordu. İlk ola-

rak, tahta figürlere, mekanolara, oyuncak trenlere, kurşun askerlere karşı, L. A. Marroquín'in yaşı göz önüne alındığında, aşırı sayılabilecek bir ilgi söz konusuydu; odası, komşulara ve hizmetçilere tuhaf gelen oyuncaklarla dolmuştu. Küçük Fransız bir gün kocasının, pazarlarını ve tatil günlerini banyo küvetinde kâğıttan kayık yüzdürerek ya da terasta uçurtma uçurarak geçirmesinden yakınmaya başlayınca, çiftin arasındaki uyuma ilk gölge de düşmüş oldu. Ama öte yandan bu eğilimden daha da kötüsü ve görünüşte ona karşıt olan şey, çocuk fobisinin L. A. Marroquín'in zihninde, 'Uygulamalı Alıştırmalar'dan sonra da devam etmesiydi. Sokakta, meydanda, parkta *onlardan* birine rastlayınca, sıradan insanların 'zalimlik' diye nitelendireceği bir hareket yapmadan edemiyor; karısıyla konuşurken çocuklardan, 'sütsüzler' yahut 'kundakçılar' gibi küçümseyici terimlerle söz etme alışkanlığını yenemiyordu. Sarışın güzel tekrar hamile kalınca, bu düşmanlık sıkıntılı bir korkuya dönüştü. Korkunun, topuklarına pervane taktığı çift, moral ve bilgi edinmek üzere, soluğu Doktor Acémila'da aldı. Doktor hiç korkuya kapılmadan onları dinledi; sonra:

— Derdiniz infantilizm; ayrıca potansiyel olarak çocuk katilliğine dönme olasılığınız da var, diye telgraf üslubuyla tanıyı koydu. Üstünde durulmaya bile değmez iki aptallık; tükürür gibi kolayca iyileştiririm bunları. Hiç korkmayın: fetüsünüzün gözleri oluşmadan hastalığınız geçecek!

Gerçekten geçecek miydi? Lucho Abril Marroquín zihnini saran hayâllerden kurtulabilecek miydi? Çocuk korkusu ve Herodizmin tedavisi, onu sokak kompleksi ve suç işleme saplantısından kurtaran tedavi gibi sonucu belirsiz, rastlantısal bir şey miydi? San Miguel'de yaşanan bu psiko-dram nasıl bitecekti?

ON BİR

Fakültede yarıyıl sonu sınavları yaklaşıyordu; ama ben, Julia Teyzeye tutulduğumdan beri daha az derse gidip daha çok öykü (Pyrrhos'un zaferi gibi, zayiatı fazla öyküler) yazdığımdan, sınava hiç hazırlıklı değildim. Kurtuluşum, Guillermo Velando adında, Camaná'lı bir sınıf arkadaşıma bağlıydı. Merkezde, Dos de Mayo taraflarında bir pansiyonda kalıyordu. Guillermo; örnek öğrenciydi: tek bir dersi kaçırmaz, hocaların nefes alışlarından bile not tutar, benim şiir ezberlediğim gibi, yasa maddelerini ezberlerdi. Köyü dilinden hiç düşmezdi. Oradan bir kızla nişanlıydı da. Nefret ettiği Lima şehrini bırakıp Camaná'ya yerleşmek, orada yöresinin kalkınması için savaşmak niyetindeydi; avukat çıkmayı bunun için istiyor ve umuyordu. Tuttuğu notları bana gösterir, sınavlarda kopya verirdi. Sınav derdi başıma çökünce, bunun mucizevi ilacını, derslerde işlenen konuların tam bir sentezini, almak üzere, hep onun evine giderdim.

O pazar günü de, Guillermo'nun odasında üç saat geçirdikten sonra, kafam hukuk formülleriyle karmakarışık ve içine doldurmak zorunda olduğum Latince deyimlerin fazlalığından ürkmüş olarak, pansiyondan dönüyordum. Tam San Martín Meydanına varmıştım ki uzaktan, Radio Central'in kurşunî cephesinde, Pedro Camacho'nun kulübesinin küçük penceresinin açık olduğunu gördüm. Doğal olarak, gidip bir merhaba demeye karar verdim: Onunla tanışıklığımız ilerledikçe –ilişkilerimiz bir kafe masasının etrafında kısa konuşmalarla sınırlı kalsa da– fiziği, belâgati ve tüm kişiliğiyle benim üzerimde yaptığı etki artıyordu. Stüdyoya gitmek üzere meydanı geçerken, bu münzevi adamcığa çalışma gücünü; sabah akşam ve gece gündüz fırtınalı öyküler üretme yeteneğini veren çelik gibi iradeyi bir kez daha düşündüm. Hangi saatte olursa olsun, onu hatırladığımda hep: "Mutlaka şimdi yazıyordur," diyordum kendi kendime ve defalarca gördüğüm gibi, iki küçük, ama çevik parmağıyla Remington'un tuşlarına vururken ve sanrılı

gözlerle silindire bakarken gözümde canlandırıyordum. Bende acıma ve imrenmeyle karışık bir merak uyandırıyordu bu adam.

Odacığın penceresi aralıktı –makinenin ritimli gürültüsü duyuluyordu–; kanadı iyice itip seslendim: "Günaydın, bay emekçi!" Fakat birden yanlış yere geldiğimi, yanlış kişiyle konuştuğumu sandım; ancak birkaç saniye sonra, beyaz doktor önlüğü ve takkesiyle uzun siyah haham sakalından oluşan yeni kılığının içinde, Bolivyalı yazıcıyı tanıyabildim. Hiç tınmadan, bana bakmadan, masasının üstüne doğru hafifçe eğilmiş durumda, yazmasına devam etti. Bir süre sonra, iki düşünce arasında mola verir gibi, ama başını bana çevirmeden, o temiz ve okşayıcı sesiyle şöyle dediğini işittim:

— Jinekolog Alberto de Quinteros yeğenlerinden birine üçüz doğurtuyor, ama bebeklerden biri ters geliyor. Beş dakika bekler misiniz? Yavrucuğa bir sezaryen yapayım, sonra gidip benim naneli adaçayımı içeriz.

Pencerenin kenarına oturup bir sigara yakarak, ters gelen üçüzleri dünyaya getirmesini bekledim; gerçekten de ameliyat birkaç dakikadan fazla sürmedi. Sonra, kılığını çıkarıp özenle katlar ve takma patrik sakalıyla birlikte plastik bir torbaya koyarken ona takıldım:

— Bir üçüzlü doğum, hem de sezaryenli mezaryenli, beş dakikadan fazla sürmüyor sizin elinizde! Daha ne isteyebilirsiniz ki? Ben ise, uçakların yarattığı basınçtan yararlanarak havada duran üç yaramaz çocuk hakkında bir öykü yazmak için tam üç hafta çalıştım...

Bransa'ya giderken, öykümün öyküsünü ona anlattım. Beğenmeyip attığım birkaç metinden sonra, havada duran çocuklara ilişkin anlatı bana oldu gibi gelmişti ve onu korkudan titreyerek *El Comercio*'nun edebiyat ekine götürmüştüm. Müdür öyküyü yanımda okumuş, bana esrarlı bir yanıt vermişti: "Şimdi bırakın; ne yapacağımızı sonra görürsünüz." O zamandan beri iki pazar geçmiş, her defasında ben heyecanla koşup gazeteyi almıştım; ama hâlâ haber yoktu bizim öyküden. Fakat Pedro Camacho başkalarının sorunlarıyla vakit kaybedenlerden değildi:

— Meşrubatı boş verelim ve yürüyelim, dedi, tam oturmak üzereyken kolumdan tutarak; bacaklarımda karıncalanma var, kramp habercisidir bu. Durağan hayat, ne olacak! İdman yap-

mam gerek. Ve Colmena'ya kadar getirdi beni.

Sadece vereceği yanıtı önceden bildiğimden, Victor Hugo ve Hemingway gibi yapmasını, yazılarını ayakta yazmasını önerdim. Ama bu kez yanılmıştım:

— La Tapada Pansiyonunda ilginç şeyler oluyor, dedi bana yanıt bile vermeden ve beni hızlı hızlı San Martín Anıtının çevresinde dolaştırarak. Bir genç var, mehtaplı gecelerde ağlıyor.

Pazarları kent merkezine ender geldiğimden, şimdi gördüğüm insanlarla hafta içinde gördüklerim arasındaki farklılık beni şaşırttı. Orta sınıftan memur takımı yerine, meydan izinlerini kullanan hizmetçi kızlar; ayakları postallı, kırmızı yüzlü, dağlardan inmiş köylü çocukları; uzun saç örgülü yalınayak küçük kızlarla doluydu. Rengârenk kalabalığın arasında seyyar fotoğrafçılar ve yiyecek satıcıları göze çarpıyordu. Yazıcıyı, anıtın orta kısmında yer alan ve Vatan'ı temsil eden uzun giysili hatunun önünde durdurdum ve güldürüp güldüremeyeceğimi görmek için, heykelin neden başında o koca hayvanı taşıdığını anlattım: anıt Lima'da bronzdan dökülürken, dökümcüler yontucunun 'alev' olarak işaret ettiği şeyi 'lama'[1] sanmışlardı! Tabii Camacho gülümsemedi bile. Tekrar kolumdan tuttu; gezinenlere çarpa çarpa sürüklerken, etrafındaki her şeye, en başta da bana karşı kayıtsız, monoloğuna devam etti:

— Yüzünü gören yok, ama herhalde hilkat garibesi, azman bir şeydir? Belki de pansiyon sahibesinin piç oğlu, ne bileyim? Kamburluk, cücelik, iki başlılık gibi çeşitli kalıtsal kusurları olan biri. Doña Atanasia biz korkmayalım diye gündüzleri saklıyor, sadece geceleri hava almaya çıkarıyor.

Bir bant kaydı gibi en küçük bir heyecan eseri göstermeden konuşuyordu; ağzından lâf almak için, varsayımının abartmalı olduğunu söyledim: sadece gönül acıları yüzünden ağlayan bir genç olamaz mıydı yani?

— Sevdalı biri olsaydı, bir gitar veya keman alır çalardı, ya da şarkı söylerdi, dedi bana acımayla karışık bir küçümsemeyle bakarak; oysa bu sadece ağlıyor.

Bana her şeyi baştan anlatması için çabaladım, ama kafası her zamankinden de daha dağınık, sözleri daha dolaşıktı. Birkaç

---

1. Sözcük oyunu. İspanyolca her ikisi de aynı: *llama*. (Çev.)

geceden beri pansiyonda birisinin bir köşeye çekilip ağladığını ve kiracıların da bundan yakındıklarını öğrenebildim sadece. Pansiyonu işleten doña Atanasia bir şeyden haberi olmadığını söylüyor, bizim yazıcıya göre olayı 'hortlak kılıfına' uydurmaya çalışıyordu.

Pedro Camacho, Anıt'ın çevresinde sekiz on tur attıktan sonra, hâlâ kolumdan tutmuş olarak beni Radio Central'e doğru sürerken, yüksek sesle hesap yapan bir muhasebeci edasıyla, gözlemlerine devam etti:

— İşlediği bir cinayete ağlıyor da olabilir... Bir aile cinayeti mi acaba? Babasını öldürdükten sonra, duyduğu vicdan azabının etkisinde saçlarını yolan, tırnaklarıyla yüzünü gözünü tırmalayan biri mi? Fareli adamın oğlu filan mı?

Hiç heyecanlı değildi; ama ben onu, öbür defalara göre, daha uzak; konuşmaya, dinlemeye, yanında birisi olduğunu hatırlamaya daha az yatkın buldum. Beni görmediğine, emindim. Monoloğunun uzamasını sağlamaya çalıştım, çünkü bu onun hayâl gücünü işbaşında görmek gibi bir şeydi. Fakat, gözle görülmeyen ağlayıcıdan söz etmeye ne kadar aniden başlamışsa o kadar ani olarak sustu. Tekrar odacığına girip masasına yerleştiğini, siyah ceketiyle papyonunu çıkardığını, saçlarını ağdan bir takkenin içinde toplayıp üstüne, plastik bir torbadan çıkardığı topuz yapılmış kadın saçı biçiminde bir peruk yerleştirdiğini gördüm. Dayanamayıp kahkahayı bastım.

— Kiminle müşerref oluyorum acaba? dedim, hâlâ gülerek.

— Bu kez, oğlunu öldürmüş olan Fransızsever bir laboranta birkaç tavsiyede bulunacağım, dedi alaycı bir edayla; yüzüne rahip sakalı yerine kulaklarına renkli küpeler taktı, bir de gayet çapkınca bir ben oturttu. — Hoşça kal, *dost*!..

Gitmek üzere arkamı dönmüştüm ki, Remington'un gürültüsünü –yeniden doğmuş, düzenli, kendinden emin, sürükleyici, sonu gelmez takırtılarını– tekrar işittim. Miraflores'e gelirken dolmuşta Pedro Camacho'nun yaşamını düşündüm. Nasıl bir toplumsal ortam; hangi kişiler, ilişkiler, sorunlar, rastlantılar, olaylar zinciri bu edebi yeteneği (edebi yetenek mi? Peki ne, öyle değilse?) meydana çıkarmış; bu iççağrısı kendini gerçekleştirmeyi, bir eser halinde billurlaşmayı ve bir izleyici kitlesi edinmeyi nasıl başarmıştı? Bir yandan gülünç bir yazar müsveddesi; öte yandan ise, mesle-

ğe verilen zaman ve gerçekleştirilen ürün bakımından, Peru'da bu adı hak eden tek yazar olmak nasıl mümkün oluyordu? Beşte dördü edebiyatdışı etkinliklere harcanan bir hayatın içinde, kısa parantezler halinde, incecik bir şiir demeti, ya da zor yenir yutulur bir öykü kitabı yumurtladıkları için, şair, romancı, oyun yazarı unvanlarını taşıyan bütün o politikacılar, avukatlar, profesörler yazar mıydılar ki? Edebiyatı süs ya da bahane, vesile olarak kullanan bu kişiler, nasıl olur da Pedro Camacho'dan daha 'yazar' olabilirlerdi? O Camacho ki, *sadece* yazmak için yaşıyordu! Neden onlar Proust'u, Faulkner'i, Joyce'u okumuşlardı (ya da okumuş olmak gerektiğini biliyorlardı) da, Pedro Camacho bu konuda hemen hemen kara cahildi? Bütün bunları düşündükçe, içimi üzüntü ve boğuntu kaplıyordu. Her defasında, hayatta uğraşmak istediğim tek şeyin yazarlık olduğu daha açık olarak önümde beliriyor; yine her defasında, yazar olmanın kendimi ruhumla, bedenimle edebiyata adamakla mümkün olacağına daha derinden inanıyordum. Hiçbir şekilde, ikinci sınıf ya da yarım porsiyon yazar olmak yoktu hesabımda; tam ve gerçek bir yazar olmak istiyordum. Kim gibi, örneğin? Tam zamanlı, uğraşına tutku ve saplantıyla bağlı bu ideal yazara en çok yaklaşan, Bolivyalı radyo oyunu yazarıydı! Bunun için beni o kadar etkiliyor, neredeyse büyülüyordu.

Dedemlerde, sevinçten havalarda uçan bir Javier beni bekliyordu; bir de, ölüleri mezarlarından çıkaracak bir pazar programı hazırlamıştı. Babasının Piura'dan gönderdiği aylık harçlıkla birlikte, Ulusal Bayram dolayısıyla, dolgun bir ek prim de almıştı ve açıktan gelen bu paracıkları dördümüzün birlikte ezmesine karar vermişti.

— Senin onuruna entelektüel ve kozmopolit bir program yaptım, dedi sırtıma güm güm vurarak; Francisco Petrone'nin Arjantin tiyatrosu, Rincon Toni'de Alman yemeği ve sonunda, Negro-Negro'da Fransız suaresi... Karanlıkta bolero yaparız.

Kısa hayatım boyunca, Pedro Camacho benim gözümde nasıl yazara en benzeyen kişi idiyse, Javier de aynı şekilde, tanıdıklarımın arasında, cömertliği ve coşkulu kişiliğiyle, bir Rönesans prensini en çok andıran arkadaştı. Üstelik, sonuç alıcılıkta üstüne yoktu: Julia Teyze ile Nancy bu akşam olacaklardan çoktan haberli oldukları gibi, tiyatro biletleri de Javier'in cebinde yerlerini almışlar-

dı bile... Program son derece çekiciydi; Peru'da edebiyatın ve edebiyatçıların dilencilikten farklı olmayan yazgısı hakkındaki bütün o kara düşüncelerimi bir anda dağıtıverdi. Javier de memnundu: bir aydan beri Nancy'yle çıkıyor, bu beraberlik gitgide resmi flört havasına bürünüyordu. Julia Teyze ile aramızdaki aşkı kuzinime açıklaması kendisinin de çok yararına olmuştu, çünkü bize aracılık etmek ve çıkışlarımızı kolaylaştırmak bahanesiyle, haftada birkaç kez Nancy'yi görmenin yolunu buluyordu. Kuzinimle Julia Teyzenin içtikleri su ayrı gitmez olmuştu: alışverişe, sinemaya birlikte gidiyorlar, birbirlerine sırlarını açıyorlardı. Kuzinim sanki bir peri, aşkımızın vaftiz anası gibi bir şey olmuştu; bir akşam şöyle bir gözlemle moralimi hayli yükseltti: "Kuzen Mario, Julia'nın olaylara öyle bir bakış tarzı var ki, tüm yaş farklarını siliyor."

O görkemli pazar programı (sanıyorum, geleceğimin önemli bir bölümünü yıldızlar o sırada belirledi) gayet umutlu ve iyimser bir havada başladı. Ellili yıllarda Lima'da nitelikli tiyatro görme olanağı azdı; Francisco Petrone'nin Arjantinli topluluğu, Peru'da oynanmayan modern eserler getirmişti. Nancy gidip Julia Teyzeyi Olga Yengelerden aldı ve ikisi taksiyle merkeze indiler. Javier'le ben onları Segura Tiyatrosunun kapısında bekliyorduk. Bu gibi durumlarda aşırıya kaçma alışkanlığında olan Javier, bir loca tutmuştu. Tek dolu loca da o olduğundan, hemen hemen sahne kadar göz önünde ve dikkati çeken bir odak noktası olduk temsile kadar... İçim rahat olmadığından, birçok akrabanın bizi görüp durumu çakacaklarını düşünüyordum. Fakat oyun başlar başlamaz bütün korkularım dağıldı. Arthur Miller'den *Satıcının Ölümü*'nü oynuyorlardı; benim gördüğüm, geleneksel olmayan, mekân ve zaman uzlaşımlarını zorlayan ilk piyesti bu. Coşkum ve heyecanım o dereceye vardı ki, perde arasında çenem iyice düştü, piyesi göklere çıkarmaya, kişileri, teknikleri, fikirleri yorumlamaya koyuldum. Daha sonra da, Colmena'da Rincín Toni'de şarküteri yiyip biraları çekerken, aynı şeye öylesine kendimi kaptırarak devam etmişim ki, Javier sonradan beni eleştirdi: "*Kantarid* tozu verilmiş bir papağandan farkın yoktu!" Benim edebiyata yönelik heveslerimi her zaman Eduardo Amcanın –dedemin kardeşi, emekli yargıç, boş zamanlarını örümcek koleksiyonculuğu gibi az rastlanır bir işle değerlendiren bir ihtiyarcık– manyaklıkları kadar saçma bulan kuzi-

nim Nancy de, gördüğümüz oyun hakkındaki uzun değerlendirmelerimi dinledikten sonra, bu eğilimlerim yüzünden işin kötüye varacağını hissetmiş olmalı ki uyarısını yaptı: "Keçileri kaçırmaya başlıyorsun yavrum!"

Negro-Negro'nun Javier tarafından suarenin son aşaması olarak seçilmesinin nedeni, bir entelektüel bohem halesiyle çevrili bir yer olması –perşembeleri, tek perdelik piyesler, monologlar, resitaller gibi küçük sahne gösterileri yapılır, bunlara ressam, müzisyen ve yazarlar katılırdı– kadar, Lima'nın en karanlık gece kulübü olmasıydı da. San Martín Meydanının kemerleri altında, yirmiyi geçmeyen masası ve 'ekzistansiyalist' sandığımız dekoruyla, bir tür 'kav'dı burası. Seyrek de olsa, her gidişimde bana Saint-Germain-des-Prés'nin 'cave'larından birinde bulunma duygusu veren bir yer... Bizi dans pistinin kenarında küçük bir masaya oturttular; havası iyice yerinde olan Javier dört viski söyledi. Nancy'yle ikisi hemen dansa kalktılar; ben ise, tıklım tıklım dolu bu daracık yerde Julia'ya Arthur Miller'in tiyatrosundan söz etmeye devam ettim. Birbirimize iyice sokulmuş, ellerimizi kenetlemiştik. O büyük bir özveriyle beni dinliyor, ben de ona, o akşam tiyatroyu keşfettiğimi anlatıyordum: roman kadar derin ve karmaşık bir tür olabilirdi tiyatro; hatta, canlı bir gösteri olduğu, gerçekleşmesi için etten kemikten yaratıkların işbirliğini gerektirdiği, ayrıca resim, müzik gibi başka sanatlardan da yararlandığı için, daha üstün bile sayılabilirdi.

— Birdenbire tür değiştiriyorum ve öykü yerine dram yazmaya başlıyorum! dedim, anlattıklarıma kendimi iyice kaptırarak. Sen ne tavsiye edersin?

— Bence sakıncası yok, diye yanıt verdi, kalkarken. Ama şimdi, Vargitas, hadi benimle dans et ve kulağıma tatlı sözler fısılda. İki parça arasında edebiyat konuşmana izin veririm, istersen.

Dediklerini harfi harfine yaptım. Sımsıkı sarılmış, öpüşe öpüşe dans ediyorduk. Ben ona âşık olduğumu söylüyordum, o bana âşık olduğunu söylüyordu ve ilk kez o akşam; samimi, uyarıcı ve kafa bozucu ortamdan ve Javier'in viskilerinden aldığım destekle, içimde uyandırdığı bedensel arzuyu ondan gizlemedim. Dans ederken, dudaklarım dalgın dalgın boynunda, gerdanında geziniyor, dilim ağzına girip tükürüğünü emiyordu; göğüslerinin, karnının ve

butlarının baskısını hissetmek için vücudunu kuvvetle sıkıyordum. Masada da, karanlıktan yararlanarak, bacaklarını ve göğüslerini okşuyordum. Biz böyle mutluluktan sersemlemiş durumda iken, birdenbire kuzinim Nancy kanımızı donduruverdi:

— Aman Tanrım! Bakın kim var şurada: Jorge Amca değil mi o?

Bu tehlike daha önce aklınıza gelmiş olmalıydı; çünkü amcalarımın en genci olan Jorge Amcam, süper-hareketli bir yaşamın içinde, her türlü iş ilişkisini ve ticari serüveni, balo, içki ve eteklilerin harman olduğu yoğun bir gece hayatıyla bağdaştıran bir insandı. Onun hakkında, başka bir gece kulübünde, El Embassy'de meydana gelmiş acıklı-gülünçlü bir yanlış anlama olayı anlatılırdı. Dediklerine göre, gösteri yeni başlamışmış, ama şarkıcı kız bir türlü şarkısını söyleyemiyormuş, çünkü sarhoşun biri masasından ikide bir küfürlerle lâf atıyor, şarkıyı kesiyormuş. Tıklım tıklım dolu salonda Jorge Amca ayağa kalkarak Don Kişot gibi gürlemiş: "Kes sesini, alçak herif! Şimdi sana bir hanıma nasıl saygı gösterileceğini öğretirim!" ve yumruklarını göstererek aptalın masasına doğru ilerlemeye başlamış. Fakat bir saniye içinde, âleme maskara olduğunu da anlamış, çünkü şarkının bir sahte müşteri tarafından kesilmesi, sahnedeki numaranın gereği imiş! İşte bu Jorge Amca gerçekten orada, iki masa ötemizdeydi; gayet şık ve zarifti; yüzü sigara yakanların kibritleriyle ve garsonların el fenerleriyle şöyle böyle aydınlanıyordu arasıra. Yanında karısı Gaby Yengeyi tanıdım. Ancak iki metre ötemizde olmalarına karşın, ikisi de bizden yana bakmamaya gayret ediyorlardı. Durum meydandaydı: Julia Teyzeyi öptüğümü görmüşler, her şeyi anlamışlardı, ama diplomatik körlük yolunu seçmişlerdi. Javier hesabı istedi, Negro-Negro'dan apar topar çıktık. Yanlarından geçerken neredeyse sürtündüğümüz halde, Jorge'yle Gaby bize bakmamakta ısrar ettiler. Bizi Miraflores'e götüren takside –dördümüzün de suratı uzamış, dillerimizi kedi kapmıştı– küçük Nancy hepimizin aklından geçeni özetleyiverdi: "Evet beyler, iş tamamdır! Büyük kıyamete hazır olun!"

Fakat iyi bir gerilim filmindeki gibi, sonraki günler hiçbir şey olmadı. Bizim kabileye Jorge ve Gaby tarafından alarm verildiğini gösterir hiçbir belirti yoktu. Lucho Amcayla Olga Yenge, Julia

Teyzeye tek kelime bile söylememişler, o da bundan, durumu bildikleri sonucunu çıkarmıştı. O perşembe, öğle yemeği için yine cesaretle kapılarını çaldığımda, beni de her zamanki gibi doğallıkla ve sevgiyle karşıladılar. Kuzin Nancy'e de Laura Yenge ve Juan Amca tarafından hiçbir kuşkulu ya da imalı soru sorulmamıştı. Bizim evde de, büyükbabamla büyükannem, sanki Ay'da yaşıyorlarmış gibi, en saf tavırlarıyla, 'o sinema delisi' Julia'yı hâlâ sinemaya götürmeye devam edip etmediğimi soruyorlardı. Bayağı kaygılı günlerdi o günler; Julia Teyzeyle ben, önlemleri biraz abartarak, hiç olmazsa bir hafta süreyle birbirimizi, gizlice bile görmemeyi kararlaştırdık. Ama buna karşılık telefonlaşıyorduk. Julia Teyze günde en az üç kez köşedeki bara inip beni arıyor; ailenin bizi korkutan tepkileri hakkındaki gözlemlerimizi birbirimize aktarıyor, çeşitli varsayımlar üretiyorduk. Jorge Amca sırrı saklamaya karar vermiş olabilir miydi? Ailenin âdetleri hesaba katıldığında, bu düşünülemezdi bile, bana göre. Öyleyse ne oluyordu? Javier'in öne sürdüğü teze göre ise, Gaby Yengeyle Jorge Amca o kadar çok viski yuvarlamışlardı ki, olup bitenin pek farkına varamamışlardı. Akıllarında, olsa olsa bulanık bir şüphe kalmıştı ve kanıtlanmamış bir kuşku yüzünden rezalete neden olmak istemiyorlardı. Biraz merak, biraz da mazoşim dürtüsüyle, o hafta bizim klanın obalarını dolaşıp vaziyetin ne merkezde olduğunu öğrenmeye çalıştım. Anormal bir şey yakalayamadım; sadece Hortensia Yengenin bir 'unutkanlığı' midemi bulandırdı ve kafamda bir varsayım patlaması yaptı: bisküviyle çay içerken, iki saatlik sohbet boyunca bir kez bile Julia Teyzenin adını anmamıştı. "Her şeyi biliyorlar ve birşeyler kotarıyorlar, bu kesin!" diyordum Javier'ye; benim başka lâf etmeyişimden bıkmış olan dostum da yanıtlıyordu: "Aslında, yazacak bir şey çıkar umuduyla, bu rezaletin patlak vermesi için can atıyorsun sen!"

Olay bakımından verimli geçen o hafta içinde, hiç beklenmedik biçimde bir sokak kavgasına da karışmış ve Pedro Camacho'nun korumalığını üstlenmiş buldum kendimi. Ceza hukuku sınavının sonuçlarını öğrenmek üzere gittiğim San Marcos Üniversitesinden çıkıyordum; asıl bilgili olan dostum Velando'dan daha yüksek not aldığım için vicdan azabı içindeydim. Üniversite parkını geçerken, Panamericana ve Central radyolarının sahibi olan gru-

bun 'büyük reisi' olan baba Genaro'ya rastladım. Birlikte konuşarak Belén Sokağına kadar yürüdük. Hep koyu renk giyinen, her zaman ciddi ve ağırbaşlı bir adamdı. Bolivyalı yazıcı bazan ondan -nedenini tahmin etmek zor değildi- 'Köle Tüccarı' diye söz ederdi.

— Dostunuz olacak o dâhi hâlâ başımı ağrıtmaya devam ediyor, dedi. Artık burama geldi. O kadar üretken olmasaydı çoktan kapı dışarı etmiştim.

— Yine Arjantin Büyükelçiliğinden protesto mu? diye sordum.

— Ne haltlar karıştırıyor, ne bileyim! diye yakındı. Milletle dalga geçiyor, bir dizinin kişilerini ötekine aktarıyor, dinleyicileri şaşırtmak için isimleri değiştiriyor. Karım daha önce de fark etmişti bunu, ama şimdi telefonlar da geliyor; hatta iki protesto mektubu aldık. Mendocita rahibi Yehova Şahidinin adını almış, beriki de onunkini. Ben bu dizileri dinleyemeyecek kadar işe boğulmuş biriyim. Siz dinliyor musunuz, zaman zaman?

Taşra kentlerine giden otobüslerin ve küçük Çin kafelerinin arasında, Colmena Bulvarından San Martín Meydanına doğru iniyorduk; birkaç gün önce, Julia Teyzenin Pedro Camacho'dan söz ederken, bizim yazıcının aslında kendini gizleyen bir mizahçı olduğunu söyleyerek beni hem güldürdüğünü, hem de kuşkularımı doğruladığını hatırladım.

— Uçuk mu uçuk bir şey oldu, diye devam etti Genaro; kız sakat bir bebek doğurdu; düşük doğarken öldü, kurallara göre gömüldü. Peki, bugün öğleden sonraki dizide, aynı bebeğin katedralde vaftizinin yapılmasını nasıl açıklarsın?

Baba Genaro'ya, benim de o temsilleri dinlemeye pek vaktim olmadığını; değişiklik ve karışıklıklara gelince, bunun belki de Camacho'nun kendine özgü özgün öykü anlatma tarzı olduğunu söyledim.

— Ona orijinal olsun diye değil dinleyicilerimizi eğlendirsin diye para veriyoruz, dedi, ilerici değil gelenekçi bir müdür olan baba Genaro. Böyle şakaları fazla yaparsa, dinleyicilerimizi kaybettirir bize; reklam veren firmalar da reklamlarını keserler. Siz ki onun dostusunuz, söyleyin kendisine böyle modernizm numaralarından vazgeçsin, yoksa işsiz kalacak.

Ona patronun kim olduğunu Camacho'ya bizzat hatırlatmasını önerdim; böylece tehdit daha etkili olmaz mıydı? Fakat, baba Genaro, oğluna da geçmiş olan, süt dökmüş kedi ifadesiyle başını salladı:

— Kendisine söz söylememi bile kabul etmiyor. Başarı öylesine başına vurmuş ki, ne zaman iki lâf etmeye yeltenecek olsam, bana saygısızlık ediyor!

Camacho'ya gidip gayet kibar ve nazik biçimde, telefon ve protesto mektupları aldıklarını söyleyecek olmuş; yazıcı tek kelime yanıt vermeden iki mektubu almış, açmadan yırtmış ve kâğıt sepetine atmış; sonra odada kimse yokmuş gibi daktilonun başına geçip yazmaya koyulmuş. Genaro, öfkeden kan başına sıçramış olarak, bu vahşi hayvan inini terk ederken, onun mırıldandığını duymuş: "Herkes kendi işini yaparsa, sığırlar da iyi güdülmüş olur."

— Bir kez daha böyle bir kaba davranışa muhatap olmayı kaldıramam; herifi kapı dışarı etmem gerekir ki bu da gerçekçi olmaz, diye sözü bağladı, bıkkın bir tavırla. Ama sizin kaybedecek bir şeyiniz yok; size de hakaret edecek değil ya! Ne de olsa siz de yarı sanatçı sayılırsınız, değil mi? Bize yardım edin, şirket için yapın bunu. Konuşun onunla...

Konuşmaya söz verdim. Gerçekten de, öğle bülteninden sonra, başıma geleceklerden habersiz, gidip Pedro Camacho'yu bir naneli adaçayı içmeye davet ettim. Radio Central'den çıkarken, irikıyım iki kişi yolumuzu kesti. Hemen tanıdım: bunlar Parillada Argentina Lokantasının aşçıları, posbıyıklı iki kardeşti. Lokanta aynı sokakta, Belén rahibeler kolejinin karşısındaydı. İki kardeş orada, beyaz önlükleri ve yüksek aşçı başlıklarıyla, bütün gün kanlı kanlı etler ve işkembe-paça gibi şeylerle uğraşıp dururlardı. Tehditkâr bir tavırla Bolivyalı yazıcıyı makasa aldılar; yaşça ve cüssece büyük olanı bağırmaya başladı:

— Demek böyle ha, kıçımın kenarı Camacho? Demek biz çocukları öldürüyoruz, öyle mi? Ulan serseri, sanıyor musun ki, sana saygısızlık etmemeyi öğretecek kimse kalmadı dünyada?

Konuştukça azıyor, kızarıyor, dili dolaşıyordu. Küçük kardeş de başıyla onaylıyordu. Ağabeyi öfkeden boğulacak hale gelince, bu kez de o aldı sazı eline:

— Ya o bitler? Bizim kadınlarımızın fındık-fıstığı, çocuklarının saçlarından ayıkladıkları bitler, öyle mi? Sen anama söverken ben kollarımı kavuşturup bekleyecek miyim sanıyorsun, orospu çocuğu?

Bolivyalı yazıcı bir milimetre bile gerilememişti; patlak gözlerini, bir bilim adamı edasıyla ondan ona gezdiriyordu. Birdenbire, kendine özgü o teşrifatçıbaşı selâmıyla eğilerek, gayet resmi bir tonla, gayet kibarca bir soru sordu:

— Affedersiniz, siz Arjantinli miydiniz acaba?

Bıyığının altında ağzı köpürmeye başlamış olan şişman aşçı -yüzü Camacho'nun yüzünden yirmi santim ötedeydi; bunun için hayli eğilmesi gerekmişti- vatanseverlik gayretiyle kükredi:

— Arjantinliyiz, evet, orospu çocuğu! Ve bununla iftihar ederiz!

O zaman, bu doğrulama karşısında -aslında gereksizdi, çünkü adamların Arjantinli olduklarını anlamak için iki dakika konuşmalarını dinlemek yetiyordu- Bolivyalı yazıcının, içinde bir şey patlamış gibi, solduğunu; gözlerinin ateş saçmaya başladığını gördüm; tehdit edici bir ifade takındı ve işaret parmağıyla havayı döverek adamlara şöyle seslendi:

— Anlamıştım zaten. Hadi bakalım, şimdi doğru tangolarınızı çalıp söylemeye!

Buyruk güldürücü değil buz gibiydi. Aşçılar bir an ne diyeceklerini bilemediler. Yazıcının şaka etmediği apaçık belliydi: inatçı cüceliğinin ve bedensel savunma olanağından yoksunluğunun arkasına geçmiş, adamlara yırtıcı hayvan gibi ve de aşağılayarak bakıyordu.

— Ne dedin? diye nihayet dilini döndürebildi şişman aşçı; afallamış ve çıldırmış olarak... Neden söz ediyorsun sen?

— Diyorum ki, gidip tangonuzu söyleyin ve kulaklarınızı da temizleyin! diye üsteledi Pedro Camacho, o mükemmel diksiyonu ile; sonra, inanılmaz bir sükunet içinde, planlanmış bir cüretle -ki bizi mahveden de bu oldu- tane tane ekledi: — Şamarı yemek istemiyorsanız tabii!

Bu kez ben aşçı kardeşlerden daha fena afalladım. Ortaokul çocuğu kalıbındaki bu sıska adamın, karşımızdaki iki Samson'u pataklamakla tehdit etmesi düpedüz çılgınlıktı, tam bir intihardı. Bü-

yük kardeş tepkisini gösteriyordu bile. Yazıcıyı ensesinden tuttuğu gibi, etrafta birikenlerin gülüşleri arasında, bir tüy gibi havaya kaldırdı ve uludu:

— Şamar ha! Bana ha! Sen görürsün şimdi, sirk cüc...

Aşçılardan büyüğünün Pedro Camacho'yu bir sağ direkte toz etmeye niyetlendiğini görünce, işe karışmaktan başka çare bulamadım. Adamın kolunu tuttum; bir yandan da, havada asılı, bir örümcek gibi çırpınan, mosmor kesilmiş yazıcıyı kurtarmaya çalışıyor, "Durun, kuvvetinizi böyle kötüye kullanmayın..." gibisinden birşeyler söylüyordum ki, küçük kardeş hiç habersiz bana bir yumruk çaktığı gibi yere yuvarladı. Orada, sersemlemiş durumda, dedemin felsefesini yürürlüğe koymaya hazırlanarak güçlükle doğrulurken –eski tüfeklerden olan dedem, adını hak eden hiçbir Arequipa'lının bir dövüş davetini (özellikle de çeneme yediğim direkt gibi inandırıcı bir daveti) reddedemeyeceğini öğretmişti bana– öteki aşçının, sanatçının suratına yağmur gibi tokat yağdırdığını gördüm (hasmının Lilliputlu cüssesine acıyarak, tokadı yumruğa yeğlemişti herhalde). Sonra, küçük kardeşle 'sanat uğruna' diye düşünerek itişip yumruklaşırken fazla bir şey göremedim. Dövüş pek fazla sürmedi; ama Radio Central'in personeli bizi aşçıların elinden aldıkları zaman her yanım tümseklerle kaplıydı; yazıcının yüzü ise öyle şişip morarmıştı ki, Baba Genaro onu dispansere götürmek zorunda kaldı. O gün öğleden sonra, oğul Genaro, yıldızını korumak için postumu tehlikeye attığım için bana teşekkür edecek yerde, Pascual'in kargaşalıktan yararlanarak arka arkaya iki bültene sıkıştırdığı bir haber nedeniyle beni eleştirdi. Haber şöyle başlıyordu (biraz abartmalı olarak): "La Plata'lı serseriler bugün canice bir saldırıyla, müdürümüz, ünlü gazeteci... vb."

Öğleden sonra, Javier, Panamericana'daki kulübeme geldiğinde, bizim yumruklaşmaya kahkahayla güldü ve yazıcıya nasıl olduğunu sormaya gittik. Sağ gözüne bir korsan bağı koymuşlar, biri boynunda, öbürü burnunun altında olmak üzere iki yerini de bantlamışlardı. Kendini nasıl hissediyordu? Konuya önem vermediğini gösterir küçümseyici bir jest yaptı; onunla dayanışma içinde kavgaya karıştığım için bana teşekkür etmedi. Yaptığı tek yoruma Javier bayıldı:

— Bizi ayırmakla onları kurtarmış oldular. Bir dakika daha

geçseydi insanlar beni tanıyacaktı; o zaman işleri bitikti zavallıların: linç edileceklerdi!

Birlikte Bransa'ya gittik; orada Bolivya'dayken bir gün 'o ülkeden' dizilerini izlemiş bir futbolcunun tabancayla stüdyoya geldiğini; şans eseri bekçilerin bunun farkına vardıklarını anlattı.

— Dikkatli olmak gerecek, diye uyardı Javier; şimdi Lima Arjantinlilerle dolu.

— Ne önemi var? Nasıl olsa ergeç kurtlar yemeyecek mi bizi? diye felsefe yaptı Pedro Camacho.

Ve bize, ruhların bedenden bedene geçişlerinden söz etti; kendisi bunun gerçekliğinden hiç kuşku duymuyordu. Bize bir itirafta bulundu: Seçme hakkı verilseydi, kaplumbağa veya balina gibi sakin ve uzun ömürlü bir deniz hayvanı olmayı isterdi, bundan sonraki dünyaya gelişinde. Keyfinin yerinde olmasından yararlanarak, bir süredir üstlenmiş olduğum, onunla Genaro'lar arasında köprü olmak görevimi onurlu biçimde yerine getireyim dedim ve baba Genaro'nun mesajını ilettim: telefonlar, mektuplar, dizilerde bazılarının anlayamadığı bölümler, filan... İhtiyar, konuları karmaşıklaştırmamasını, ortalama dinleyicinin oldukça düşük olan kültür seviyesini hesaba katmasını rica ediyordu. Onun tarafından mış gibi görünerek (gerçekte de öyleydim zaten!), ilacı olaysız içirmeye çalıştım: bu istek elbette saçmaydı, yazar istediği gibi yazmakta özgür olmalıydı; ama ben, şöylemem isteneni ona söylemekten öte bir şey yapmıyordum...

Beni öyle sessiz ve ifadesiz dinledi ki, rahatsız oldum. Sustuğum zaman da tek kelime söylemedi. Naneli adaçayının son yudumunu içti, kalktı, atölyesine dönmek zorunda olduğunu mırıldandi ve hoşça kalın bile demeden gitti. Yabancı birinin yanında telefonlardan söz ettiğim için alınmış mıydı? Javier öyle olduğuna inanıyordu, ondan özür dilememin uygun olacağını söyledi. Bir daha Genaro'lar adına onunla konuşmamaya içimden yemin ettim.

Julia Teyzeyle görüşmediğimiz o hafta, birkaç akşam, gizli aşkımızın başlamasından beri boşladığım Miraflores'li bazı dostlarla çıktım. Kolej veya mahalle arkadaşlarımdı bunlar; Negro Salas gibi mühendis, Colorao Molfino gibi doktor olmak isteyen; ya da Coca Lañas gibi okumayıp çalışmaya başlayan, kendisiyle harikulade yaşantıları paylaştığımız dostlar: baby-foot ve Salazar Parkı,

Terrazas'ta yüzme ve Miraflores'te sörf, cumartesi sürpriz partileri, flörtler, filmler... Ama, aylarca görüşmedikten sonra, onlarla çıktığımda, dostluğumuzdan birşeylerin yitmiş olduğunu fark ettim. Önceki kadar ortak noktamız yoktu artık. Çıktığımız akşamlar yine eski marifetlerimizi gösterdik: eski küçük Surco Mezarlığında dolaşıp zelzelelerin perişan ettiği mezar taşlarının arasında, ayışığında, bir kafatası aşırmaya çalışmak; Ancón yakınında, henüz inşaat halindeki dev Santa Rosa havuzunda çırılçıplak yüzmek; ya da Grau Caddesindeki karanlık kerhaneleri dolaşmak gibi şeyler... Onlar değişmemişlerdi; hâlâ aynı şakaları yapıyorlar, aynı kızlardan söz ediyorlardı. Ama ben, benim için önemli olan şeyleri, edebiyatı ve Julia Teyzeyi, onlarla paylaşamıyordum artık. Öykü yazdığımı ve yazar olmayı düşlediğimi onlara söyleyecek olsam, hiç kuşkusuz küçük Nancy gibi, kafamda bir çatlak olduğunu düşünürlerdi. Onların bana tavladıkları kızlardan söz ettikleri gibi, ben de benimkinin boşanmış bir dul olduğunu; metresim değil (tam Miraflores'li anlamıyla) sevgilim olduğunu söylemeye kalksam, o zaman çok moda olan güzel ve gizemli deyimle, beni 'yelkenli bir avanak'olarak görürlerdi. Edebiyat okumuyorlar diye onları küçümsemiyordum; bir kadını sözcüğün tam anlamıyla sevdiğim için kendimi üstün görmüyordum elbette; ama kesin olan bir şey vardı: o akşamlar, okaliptüslerin altında, mezarların arasında ve Surca rıhtımlarında dolaşırken; Santa Rosa'da, yıldızların altında suda çırpınırken, ya da bira içer ve Nanette'in orospularıyla pazarlık ederken, canım sıkılıyordu ve onların dediklerinden çok *Tehlikeli Oyunlar*'ı (o hafta da *El Comercio*'da çıkmamıştı) ve Julia Teyzeyi düşünüyordum.

Mahalle arkadaşlarımla bu hayâl kırıcı karşılaşmamı Javier'e anlattığım zaman, göğsünü şişirerek şu yanıtı verdi:

— Onlar hâlâ sümüklü; ama senle ben artık erkek olduk, Vargitas!

ON İKİ

Tozlu topraklı kent merkezinde, Ica Caddesinin orta kesiminde, balkonlu ve panjurlu eski bir ev vardır. Zamanın ve gelip geçen kültürsüz insanların (kalp ve ok şekilleri kazıyan, kadın isimleri çiziktiren duygusal eller; ya da cinsel organ figürleri oyan, kaba sözcükler karalayan sapık parmaklar) kirletip lekelediği duvarlarında hâlâ, uzaktan orijinal boyadan arta kalan izler gibi, eskiden Colonia'da aristokrat konaklarını revnaklandıran o rengin kalıntıları göze çarpar: Çivit mavisi. Belki de eski bir marki sarayı olan yapı, bugün, derme çatma onarımlarla güçlükle ayakta duran; değil depreme, Lima'nın tatlı rüzgârlarına, hatta en hafif yağmura bile direnmesi mucize olan zavallı bir binadan ibarettir. Yukarıdan aşağı termitlerin kemirdiği, fare ve örümcek yuvası bu eski konak, artan kiracı akınına yanıt vermek için birçok kez bölüne bölüne, küçücük odaları ve avlularıyla, bir arı kovanına dönmüştür. Orada, üflesen yıkılacak ara bölmelerin ve çürük direkli çatıların arasında, bir yığın yoksul insan yaşamaya (ya da yıkıntı altında kalıp ölmeye) çalışır. İşte bu binada, ikinci katta, güzellikçe ahım şahım olmasalar da manevi niteliklerine diyecek olmayan bir yığın eski eşyayla dolu beş altı odayı kapsayan bir pansiyon çalışır: Koloniyal Pansiyon.

Sahip ve işletmecisi, üç kişilik Bergua ailesidir; Lima'ya otuz yıl önce, sayısız kiliseleriyle ünlü Sierra kenti Ayacucho'dan gelmiş; fakat burada, hayatın sillesini yiyerek, fiziksel, ekonomik, sosyal, hatta ruhsal bakımlardan kötüledikçe kötülemiş, düşkünleşmiştir; bu gidişle ruhunu da burada, bu Krallar kentinde, teslim edeceği ve balık, kuş veya böcek olarak yeniden doğmak üzere bu dünyadan göç edeceği kesin görünmektedir.

Günümüzde Koloniyal Pansiyon, insanın içini burkan bir çöküş dönemi yaşıyor; müşterileri hep mütevazi, fazla ödeme gücü olmayan kişiler; en iyi durumdakiler, başpiskoposluktaki resmi işleri için başkente gelen, küçük taşra kasabalarının rahipleri; en alt-

ta ise, paralarını pembe mendilden çıkınlarda saklayan ve dualarını *quechua* dilinde eden, morarmış yüzlü, vigonya bakışlı, küçük köylü kadınlar var. Doğal olarak, pansiyonda hizmetçi filan yok; bütün işler, yatakları yapmak, alışverişe çıkmak, yemekleri hazırlamak, hep doña Margarita Bergua ile Rosa gibi güzel kokulu bir adla çağrılan kırk yaşındaki kızının üstüne kalıyor. Doña Margarita Bergua, adeta kutsal su havuzunda kurbağa, kuru üzümden daha buruşuk, minicik ve garip biçimde kedi kokan (pansiyonda kedi yoktur!) bir ihtiyarcık. Şafaktan geceye durmadan çalışıyor; evin içinde dolaşması da seyre değer bir manzara: bir bacağı ötekinden yirmi santim kısa olduğu için, ayakkabılarının birinin altında, sokaktaki boyacıların sandıklarının üstündeki ayak koyacak çıkıntıya benzer bir ek var; bunu ona yıllar önce, Ayacucho'da, kiliselere tahta panolar oyan usta bir oymacı yapıvermişti. Doña Margarita bununla evin içinde dolaşırken döşemeyi zangır zangır titretiyor. Bu kadın öteden beri tutumludur, ama yaşı ilerledikçe bu erdem hastalığa dönüşmüştür; bugün ise artık düpedüz pintilik söz konusudur. Örneğin, müşterilerin ancak her ayın ilk cuma günü banyo yapmalarına izin veriyor; ayrıca, helâ sifonlarını ancak günde bir kez çekmek gibi –Arjantin adlı güzel ülkenin evlerinde pek rağbette olan– bir âdeti de yerleştirmiştir pansiyonuna (bu işi de yatmadan önce kendisi yapıyor); özellikle ilk günler müşterilerin midesini kaldıran o ağır, yoğun ve ılık koku yüzde yüz bu kaynaktan geliyor; (ama o, her soruya yanıt yetiştiren, hayâl gücü yerinde bir kadın olarak, asıl bu koku sayesinde müşterilerin daha rahat uyudüklarını savunuyor.).

Matmazel Rosa bir sanatçının ruhuna ve parmaklarına sahiptir (daha doğrusu, sahipti demek gerek, çünkü o gece faciasından sonra her şey gibi bu da değişmişti). Daha küçük bir kızken, Ayacucho'da, ailenin servetin doruğunda olduğu sıralarda (üç kâgir ev, arsalar ve bir sürü koyun) piyano çalmayı öğrenmişti. Hem o kadar iyi çalıyordu ki şehrin tiyatrosunda, belediye başkanı ile valinin de geldiği bir resital vermiş; alkışları işiten ana-babası heyecan ve mutluluktan gözyaşlarına boğulmuştu. Küçük İnca prensesleri Ñusta'ların da danslarıyla renk kattığı o görkemli gecenin ardından, Bergua'lar, kızlarının konser piyanisti olabilmesi için, her şeyi satıp Lima'ya taşınmaya karar vermişlerdi. Bu amaçla, işte

bu eski binayı satın almışlar (daha sonra parça parça satıp kiralamak zorunda kaldılar) ve yetenekli kızlarını devlet konservatuvarına yazdırmışlardı. Fakat zevk ve eğlence yuvası koca şehir, taşrada kurulan hayâlleri çabucak dağıttı; çünkü Bergua'lar hiç akıllarına gelmemiş olan bir durumun farkına vardılar: Lima bir milyon günahkârın yaşadığı bir kötülük yuvasıydı ve bunların hepsinin de, ilaç için tek bir istisna olmaksızın, biricik düşüncesi, Tanrıdan ilhamlı Ayacucho'lu sanatçı kızla fuhuş yapmaktı!.. Hiç değilse, parlak saç örgülü yeniyetme kızın, korkudan irileşmiş ve yaşarmış gözlerle, sabah, öğle ve akşam, anlattığı buydu: solfej öğretmeni körük gibi soluyarak üstüne atılmış ve partisyonlardan oluşan bir döşeğin üstünde günahı tamamlamaya kalkışmıştı; konservatuvarın kapıcısı, ahlâksızca sırıtarak: "Sevgilim olur musun?" diye sormuştu, iki sınıfı arkadaşı, çiş yapışlarını seyrettirmek için onu zorla tuvalete sürüklemişlerdi; kavşakta yolunu sorduğu polis, onu başka biri zannederek, göğüslerini ellemeye yeltenmiş; otobüste, biletini kutuya atarken, şoför memesini çimdiklemişti... Sierre ahlâkının karşı gelinmez ilkeleri gereğince, genç piyanistin yalnızca müstakbel kocası ve efendisine feda etmek zorunda olduğu kızlık zarının bütünlüğünü savunmaya kararlı olan Bergua'lar, kızlarını konservatuvardan aldılar; evde ders vermek üzere bir genç kız öğretmen tuttular; Rosa'yı bir rahibe adayı gibi giydirdiler ve her ikisi de yanında olmadıkça sokağa çıkmasını yasakladılar. O zamandan beri yirmi beş yıl geçti; kızlık zarı gerçekten de hâlâ bütün ve yerinde duruyor; ancak varılan noktada bu artık pek bir değer taşımıyor, çünkü –modern gençler tarafından hiç önemsenmeyen– bu üstünlükten başka, eski piyanistin (faciadan sonra derslere son verilmiş ve piyano da hastane masraflarını karşılamak üzere satılmıştı) sunabileceği başka çekici yan yok. Rosa kilo aldı, hantallaştı; eğri büğrü küçücük bir kadın oldu. Her zaman giydiği anti-afrodiziyak giysiler içinde; saçlarını ve alnını gizleyen başörtüsünün altında, kadından çok yürüyen bir bohçaya benziyor şimdi. Hâlâ, erkeklerin kendisini elle diklerini, pis pis tekliflerle korkuttuklarını, ırzına geçmek istediklerini falan söylemeye devam ediyor, ama haline bakınca, ana-babası bile bu hayâli iddiaların bir vakitler doğru olup olmadığını kendi kendilerine soruyor olmalılar.

Neyse, Koloniyal Pansiyonun, asıl etkileyici ve 'baba' kişisi,

don Sebastián Bergua'dır: geniş alınlı, kartal burunlu, delici bakışlı, iyilik ve doğruluk simgesi bir ihtiyar. Eski değerlere ve ilkelere göre biçimlenmiş bir kişilik olan don Sebastián, Cuenca yaylaları kökenli; Peru'ya Pizarro'yla birlikte gelmiş; aşırılığa ve şiddete eğilimli nitelikleriyle (her biri) yüzlerce Inca'yı *garrote*'yle boynunu kırarak öldürmüş ve bir o kadar El Cuzco rahibesini gebe bırakmış olan uzak ataları, İspanyol *conquistador*'ları Bergua kardeşlerden, bu ürkütücü özelliklerden çok, onların derin Katolik inanç ve zihniyetlerini ve köklü asil soylardan gelen eski şövalyelerin, alınlarının teriyle değil mülklerinin geliriyle ve talanla yaşayabilecekleri gibi cüretkâr bir inancı miras almıştı. Çocukluğundan beri her gün kiliseye gidiyor; sofulukla bağlı olduğu Limpias Mesihi'ne saygı olarak her cuma 'cummunion' yapıyor; ayda en az üç defa kıl gömlek giyip kendini kırbaçlıyordu. Arjantinlilerin aşağılık uğraşı olan çalışmadan her zaman tiksinegelmişti; o kadar ki, Ayacucho'da geçimini sağlayan mülklerin kiralarını tahsil etmekten bile kaçınmış, Lima'ya yerleştikten sonra da, parasını yatırdığı hisse senetlerinin temettülerini almak için bankaya gitme zahmetine bile katlanmamıştı. Bu zorunluluklar, eteklilerin de çözebileceği pratik sorunlar olarak, hep hamarat Margarita'nın ve büyüdüğü zaman, onunla birlikte eski piyanistin, görev alanında yer almıştı.

Bergua'ların çöküşünü amansızca hızlandıran faciaya, ailenin adının bile kaybolmasına yol açabilecek o lânetlenme olayına kadar, don Sebastián'ın başkentte sürdüğü hayat, titiz bir Hıristiyan soylusu hayatıydı. Geç kalkardı; tembelliğinden değil, pansiyon müşterileriyle birlikte kahvaltı etmemek içindi bu –aşağı tabakayı küçümsemezdi, ama toplumsal ve özelikle de ırksal mesafelerin korunması gereğine inanırdı–, hafif bir kahvaltı eder, sonra ayine giderdi. Meraklı ve tarihe karşı ilgili biri olduğundan, her defasında ayrı kiliseyi ziyaret ederdi: San Agustín, San Pedro, San Francisco, Santo Domingo... Böylece, Tanrıya karşı ödevlerini yerine getirirken, aynı zamanda, sömürge dönemi inancının diktiği bu şaheserleri seyrederek, kendi dinsel ve estetik duygularını da tazelemiş oluyordu; ayrıca geçmişin bu taştan anıları, ruhunu –devrimiz ne kadar gri ise o kadar renkli olan– Fetih ve Sömürge dönemlerine; mümkün olsa yılmaz bir komutan ya da dindar bir put kırıcı olarak yaşamayı isteyeceği o şanlı günlere alıp götürüyordu.

Don Sebastián, geçmişe ilişkin hayâllerle dopdolu; özenli siyah elbisesi, pırıl pırıl kolalı takma yaka ve yenli gömleği, yüzyıl sonu modası cilalı iskarpinleri ile; kent merkezinin kalabalık ve hareketli sokaklarından geçerek Koloniyal Pansiyona döner, orada, La Périchole[1] döneminden kalmış olan kendi ruhuna pek uygun düşen panjurlu balkonun önünde bir sallanan sandalyeye kurulur ve dünyanın hal ve gidişini öğrenmek için gazeteleri, arada bir mırıldanıp homurdanarak, ilanlarına kadar okumak suretiyle öğleye kadarki zamanını doldururdu. Başka çare olmadığından pansiyon halkı ile paylaştığı –onlara gayet kibar davranırdı– öğle yemeğinden sonra, ırkının niteliklerine sadık kalarak, İspanyolluğun simgesi olan *siesta* âdetini yerine getirirdi. Sonra yine koyu renk elbisesini, kolalı gömleğini ve gri şapkasını giyer; Cailloma Caddesinin yukarılarında, anayurdu olan güzel And topraklarından birkaç hemşerisini bir araya getiren bir kurum olan Tambo-Ayacucho Kulübüne kadar, ağır ağır yürürdü. Domino, as'lı poker, prafa oynayarak; politika konuşarak; bazan da –ne de olsa insandı o da– genç kızlara uygun olmayan konulardan konuşarak, akşamı eder, güneşin batışını, gecenin bastırışını görürdü. O zaman, yine acele etmeden, Koloniyal Pansiyona döner, odasında tekbaşına çorbasını içer, yemeğini yer, biraz radyo dinler, sonra Tanrıyla ve vicdanıyla barış halinde uykuya dalardı.

Ama bütün bunlar... çok, çok önceydi. Şimdi don Sebastián dışarı adımını atmıyor, –gece gündüz, tuğla rengi bir pijama, mavi bir robdöşambr, yün çoraplar ve konçlu alpaga terliklerden oluşan– kıyafetini hiç değiştirmiyor; faciadan beri ağzını açıp tek lâf etmedi. Kiliseye gitmiyor, gazete de okumuyor. Kendini iyi hissettiği zamanlarda, pansiyonun ihtiyar müşterileri (bütün erkeklerin birer ırz düşmanı 'satir'olduklarını öğreneli beri, Koloniyal Pansiyonun sahipleri sadece kadınlardan ve cinsel arzuları ilk bakışta yaşlılık ya da hastalık yüzünden zayıflamış görünen çökmüş ihtiyarlardan müşteri kabul eder olmuşlardı.) onu yüzyıllık karanlık odalarda hayalet gibi dolaşırken görüyorlar: bomboş bakışlar, uzamış bir sakal, taranmamış kepekli saçlar... Ya da, dilsiz ve bilinçsiz, sandalyesinde saatler boyunca hafifçe sallanarak oturuyor. Artık

1. Konusu sömürge dönemi Lima'sında geçen bir operanın kahramanı ünlü şarkıcı kadın. (Çev.)

ne kahvaltısını ne de öğle yemeğini müşterilerle birlikte yiyor; çünkü aristokratların peşini huzurevinde bile bırakmayan gülünç olma duygusuyla canevinden vurulan don Sebastián, kaşığını ağzına götüremiyor; yiyeceğini karısıyla kızı ağzına veriyorlar: Kendini kötü hissettiği zaman ise müşteriler onu hiç göremiyorlar: soylu ihtiyar kapısını kilitliyor, yatağından çıkmıyor. Ama sesini işitiyorlar: kükremelerini, yakınmalarını, inlemelerini ve camları zangırdatan ulumalarını duyuyorlar. Pansiyona yeni gelenler bu krizler sırasında, conquistador'ların torunu ulumaktayken doña Margarita ile Bayan Rosa'nın, hiçbir şey yokmuş gibi ortalığı süpürdüklerini, ev işlerini ve yemekleri yaptıklarını, sofrayı kurup servis yaptıklarını ve bu arada gevezelik de ettiklerini görerek şaşırıyorlar. Bu kadınların kalpsiz, ailenin reisine karşı kayıtsız olduklarını, onun ıstırabıyla alay ettiklerini sanıyorlardı. Kapalı kapıyı göstererek: "Don Sebastián rahatsız mı?" diye sormak cüretinde bulunan münasebetsizlere, doña Margarita isteksizce şöyle yanıt veriyor: "Bir şeyi yok; eski bir korkuyu hatırlıyor, o kadar; şimdi geçer..." Nitekim iki üç gün sonra kriz sona eriyor, don Sebastián, Bayer Pansiyonunun koridorlarında, örümcek ağları içinde solgun yüzü ve kasılmış suratıyla, tekrar arz-ı endam eyliyor...

Neydi bu facia? Nerede, ne zaman ve nasıl meydana geldi?

Her şey yirmi yıl önce, Koloniyal Pansiyona Mucizeler Mesihi Tarikatının giysilerini giymiş, mahzun bakışlı bir gencin gelmesiyle başladı. Arequipa'lı gezici bir pazarlamacıydı bu; kronik kabızlık çekiyordu; adını bir peygamberden, soyadını ise bir balıktan almıştı: Ezequiel Delfín.[1] Genç yaşına rağmen pansiyona kabul edildi, çünkü manevi görünüşlü yapısı (çöp gibi sıska, kireç gibi solgun olması) ve açıkça belli olan dindarlığı –mor kravatı, torbası ve kolluğundan başka, eşyaları arasında bir İncil bulunduğu gibi, giysisinin pilileri arasından iri taneli bir tespih de sarkıyordu– ergen kızın kirletilme tehlikesine karşı yeterli güvence olarak görülmüştü.

Gerçekten de başlangıçta genç Ezequiel Delfín, Bergua ailesini her bakımdan memnun bıraktı. İştahı yoktu, terbiyeliydi, pansiyon ücretini günü gününe ödüyordu; ayrıca, arasıra doña Marga-

1. *Delfín*: Yunus. (Çev.)

rita'ya bir demet menekşe, don Sebastián'a da yakasına takması için bir karanfil getirmek, Rosa'ya doğum gününde bir metronom ve piyano partisyonları hediye etmek gibi sevimli davranışları da vardı. Kendisine daha önce hitap edilmeden kimseye söz söylemesine izin vermeyen; söz söylediği zaman da sadece alçak sesle ve gözleri yerde, muhatabının yüzüne bakmadan, konuşmasına izin veren aşırı utangaçlığı; davranışlarında ve kullandığı sözcüklerdeki kibarlık ve görgü, Bergua'ların çok hoşuna gitti; kısa zamanda yeni konuklarına adamakıllı ısındılar. Hayatın ehven-i şer felsefesine mahkûm ettiği bu aile, kimbilir belki, gönlünün bir yerlerinde, genç Ezequiel'i zamanla damat rütbesine terfi ettirmek gibi bir aslanı beslemeye bile başladı.

Özellikle don Sebastián delikanlıya çok bağlandı; onda, hamarat topal hanımın, kendisine vermeyi başaramadığı oğulu mu görüyordu ne?.. Aralık ayında bir öğleden sonra onu gezmeye götürdü; Santa Rosa de Lima Manastırına kadar yürüdüler; orada genç adamın kuyuya bir altın para atıp gizli bir dilekte bulunduğunu gördü. Yazın yakıcı sıcağında bir pazar günü de onu San Martín Meydanının kemerleri altında bir portakal şerbeti içmeye davet etti. Genç adam, sessiz ve melankolik tavırlarıyla, ona gayet kibar ve nazik görünüyordu. Onu için için kemiren gizli bir beden ya da ruh hastalığı, onulmaz bir gönül yarası filan olmasındı sakın? Ezequiel Delfín mezar gibi sessizdi; bazan, Bergua'lar, onu kırmamaya özen göstererek, sırlarını kendilerine açabileceğini söyledikleri ve bu genç yaşta neden bu kadar yalnız olduğunu; neden hiç eğlenceye, sinemaya gitmediğini; neden gülmediğini ve boyuna göğüs geçirdiğini sordukları zaman, genç adam bakışlarını boşluğa diker, yüzü kızarır, bir özür mırıldanarak helâya koşar ve bazan orada, kabızlık bahanesiyle, saatlerce kalırdı. Tam bir sfenks gibi dolaşıyordu ortalıkta –aile, çalıştığı işkolunu, ne alıp ne sattığını bile hiçbir zaman öğrenemedi– ve burada, Lima'da, işine gitmediği zaman odasına kapanıp İncil'ini okuyor, dua ediyor, ya da tefekküre dalıyordu. Doña Margarita'yla don Sebastián, acımayla karışık bir çöpçatanlık dürtüsüyle, onu, 'hoşça vakit geçirmek için,' Rosita'nın piyano alıştırmalarını dinlemeye teşvik ediyorlardı. Söyleneni yapıyor, salonun bir köşesinde kımıldamadan ve dikkatle müziği dinliyor, bitince nazikçe alkışlıyordu. Birçok kez sabah ayinleri-

ne giderken don Sebastián'a eşlik etti; bu yılın kutsal haftasında, haçın izlediği yolu Bergua'larla birlikte yürüdü. Öyle ki, Ezequiel Delfín şimdiden ailenin bir üyesi olmuş görünüyordu.

Bu yüzden, Ezequiel, kuzeye yaptığı bir yolculuktan döndüğü gün, öğle yemeğinde birdenbire hıçkırıklarla ağlamaya başlayarak öteki müşterilerin –Ancachs'lı bir sulh yargıcı, Cajatambo'lu bir köy rahibi ile hemşire okulunda okuyan iki Huanuco'lu kız– yüreğini hoplatıp önüne konan yarım tabak mercimeği masanın üstüne devirince, Bergua'lar çok kaygılandılar. Üçü birden onu odasına götürdüler; don Sebastián mendilini verdi, doña Margarita bir fincan naneli adaçayı kaynattı, Rosa ayaklarına bir battaniye örttü. Ezequiel birkaç dakikada sakinleşti, geçirdiği 'zafiyet' için özür diledi; son zamanlarda aşırı gergin ve sinirli olduğunu; sık sık nedenini bilmeden, nerede ve hangi saatte olursa olsun, durup dururken ağlamaya başladığını açıkladı. Utanarak, güç duyulan kısık bir sesle, geceleri korku nöbetleri geçirdiğini söyledi: şafak sökünceye kadar, yatağında tostoparlak kıvrılıp soğuk terler dökerek uyanık duruyor, hortlakları, hayaletleri düşünüyor, kendi kendine yalnızlığından yakınıyormuş. İtiraflarını dinleyince Rosa ağladı, topal hanım da istavroz çıkardı. Don Sebastián, korku içindeki delikanlıya güven vermek ve içini rahatlatmak için odasında birlikte yatmayı önerdi. O da minnettarlık ifadesi olarak adamın ellerini öptü.

Odaya bir yatak kondu, doña Margarita ve kızı tarafından özenle hazırlandı. Don Sebastián o sıralar elli yaşlarında, ömrünün en olgun ve dolgun çağındaydı; her gece, yatağa girmeden önce, elli kadar karın kaslarını geliştirici hareket yapma alışkanlığındaydı (sıradan insanlardan kendini ayırmak için, cimnastiğini uyanınca değil yatarken yapardı), fakat o gece Ezequiel'i rahatsız etmemek için bundan vazgeçti. Sinirli delikanlı, akşam yemeği olarak, tavuk artıklarından kendisi için hazırlanmış çorbayı içtikten, don Sebastián'ın arkadaşlığının şimdiden kendisini rahatlattığı ve sabaha kadar mışıl mışıl uyuyacağından emin olduğu konusunda herkese güvence verdikten sonra, erkenden yatmıştı.

O gece olanların ayrıntıları, Ayacucho'lu asilzadenin belleğinden bir daha silinmeyecekti; uykuda olsun, uyanık olsun, ona hayatının sonuna dek musallat olacak, kimbilir belki bundan sonraki

dünyaya gelişinde bile peşini bırakmayacaktı. Işığı erkenden söndürmüş, yanındaki yatakta delikanlının düzenli soluk alışlarını dinlemiş ve memnun olarak "uyumuş!" diye düşünmüştü. Kendisi de uykunun bastırdığını hissediyordu; katedralin çanlarını ve uzaklardan bir sarhoşun kahkahasını işitmişti... Sonra uykuya daldı ve en hoş ve rahatlatıcı rüyalardan birini görmeye başladı: her tarafı armalı kalkanlar, parşömenler, şövalye armalarını süsleyen figürler, Âdem'e kadar bütün atalarını sayıp döken, soyağaçlarıyla dolu, sivri kuleli bir şatoda, Ayacucho'lu Senyör (kendisiydi bu!), bir yığın bitli yerlinin arz-ı übudiyetlerini ve hem kasalarını hem de gururunu dolduran ve doyuran bereketli haracını kabul ediyordu.

Birdenbire –on beş dakika mı olmuştu, yoksa üç saat mi? – gürültümsü bir şey, belki de bir önsezi, bir hayaletin ayağının sürçmesi, yaşlı adamı uyandırdı. Sokaktan gelip perdelerin arasından içeri vuran ince bir ışık çizgisinin azıcık hafiflettiği karanlıkta, yandaki yataktan bir siluetin doğrulduğunu ve kapıya doğru süzüldüğünü fark etti. Yarı uykulu durumda, kabızlığı tutan gencin helâya ıkınmaya gittiğini, ya da yine rahatsızlandığını düşünerek, alçak sesle: "Ezequiel, iyi misiniz?" diye sordu. Yanıt yerine gayet net olarak, kapı kilidinin tıkırtısını duydu (kilit paslanmış olduğundan, açılıp kapanırken gıcırdıyordu). Anlamadı, yatağında doğruldu, biraz şaşırmış halde, tekrar sordu: "Bir şey mi oldu, Ezequiel? Yardım edebilir miyim?" O zaman delikanlının, aynı zamanda her yerde hazır bulunabilen kedi-adamlar gibi, oracıkta, yatağının dibinde, pencereden gelen ışığı kesecek şekilde ayakta durduğunu hissetti. El yordamıyla başucu lâmbasının düğmesini ararken mırıldandı: "Yanıt versenize, Ezequiel, ne oluyor size?" Tam o anda ilk bıçağı, göğüs kaslarına tereyağına girer gibi dalan ve köprücük kemiğini delen en derin ve can yakıcı darbeyi yedi. Bağırdığına, çığlık atarak imdat çağırdığına emindi; ama kendini savunmaya, ayaklarına dolaşan çarşaflardan kurtulmaya çalışırken, ne karısının, ne kızının, ne de öteki müşterilerin yardıma koşmadıklarını görmekten şaşkındı. Gerçekte ise kimse bir şey duymamıştı. Daha sonra, polisle yargıç olay yerinde keşif yaparlarken, herkes, onun gibi güçlü kuvvetli birinin, Ezequiel gibi bir sıskayı etkisiz hale getiremeyişine şaştı. Ne bilsinler, kanlı karanlıkların içinde, ilaç tanıtımcısının doğaüstü bir güce sahip göründüğünü? Don Sebastián,

hayâli çığlıklar atmaktan ve elleriyle karşılamak üzere bir sonraki bıçak darbesinin geleceği yönü kestirmeye çalışmaktan başka ne yapabilirdi?

Don Sebastián on dört ve on beş bıçak yedi (doktorlar, sol kabasındaki yaranın –insanın saçını bir gecede ağartan ve onu imana getiren akıl almaz rastlantılardan biriyle– aynı yere vurulan iki ayrı bıçak darbesiyle açılmış olduğunu düşünüyorlardı); yaralar hiçbir bölgenin hakkı yenmeksizin, enine boyuna bütün vücuda adaletle dağıtılmıştı; sadece yüzde –doña Margarita'ya göre Limpias Mesihinin, Rosa'ya göre ise adaşı Santa Rosa'nın bir mucizesiydi bu! – tek bir çizik bile yoktu. Sonradan saptandığına göre bıçak Bergua ailesine aitti; bir hafta önce mutfaktan kaybolan gayet iyi bilenmiş, on beş santimetrelik bir demir, Ayacucho'lu asilzadenin vücudunda, düello delisi bir maceraperestinkinden daha fazla delik açmıştı.

Nasıl oldu da ölmedi don Sebastián? Hayatta kalmasını biraz rastlantıya, biraz Tanrının esirgeyiciliğine ve (her şeyden çok) az daha gerçekleşecek olan daha büyük bir faciaya borçluydu. Kimse bir şey duymamıştı; don Sebastián, vücudunda on dört –on beş?– bıçak yarasıyla, yere yığılıp bilincini yitirmiş, karanlıkta yavaş yavaş kanını kaybediyordu. Çılgın genç sokağa çıkıp bir daha görünmemek üzere ortadan kaybolabilirdi. Fakat, tarihteki birçok ünlü kişi gibi, onu da saçma bir kapris mahvetti. Ezequiel Delfín kurbanının direncini iyice kırdığını anlayınca bıçağı bıraktı ve giyinecek yerde soyundu. Doğduğu günkü gibi çırılçıplak, kapıyı açtı, koridoru geçti, doña Margarita Bergua'nın odasına girdi ve hiçbir açıklama yapmaksızın, onun yatağına daldı; niyetinin ne olduğu açıkça belliydi. Peki, neden o? Köklü bir aileden gelse de artık kırkını geçmiş, bir bacağı kısa, cüce, biçimsiz; kısaca, bilinen bütün estetik ölçülere göre, hafifletici sebep olmaksızın ve çaresizce çirkin bir kadına tecavüz etmeye kalkmanın ne âlemi vardı? Onun yerine neden, bekâretinden başka yaratıcılığı da güçlü olan siyah bukleli, mermer tenli piyanist kızın haram meyvesini dermeye kalkmamıştı? Neden, yirmi yaşında, sımsıkı, kütür kütür genç kızlar olan Huanuco'lu hemşirelerin gizli sarayına girmeye yeltenmemişti? Bütün bu onur kırıcı yorumlar yargıyı, savunma avukatının Ezequiel Delfín'in akli dengesinin yerinde olmadığı şeklindeki te-

zini kabule ve kendisini hapse atacak yerde Larco Herrera Akıl Hastanesine göndermeye yöneltti.

Genç adamın çapkınca ve beklenmedik ziyaretine hedef olan doña Margarita Bergua, çok vahim şeyler olduğunu anladı. Güzelliği konusunda fazla hayâl kurmayan gerçekçi bir kadındı: "Rüyada bile kimse gelip bana tecavüz etmez; bu çıplak adamın aklını kaçırmış veya cani biri olduğunu hemen anladım," diye ifade verdi. Bunu anlayınca, kendini kudurmuş bir dişi aslan gibi savunmuş -ifadesinde, çılgın saldırganın kendisinden bir öpücük bile alamadığına Bakire Meryem üstüne yemin etti-; namus ve iffetinin lekelenmesini önlediği gibi kocasının canını da kurtarmıştı. Dişiyle tırnağıyla, diziyle dirseğiyle soysuz saldırganı etkisizleştirirken bir yandan da bağırmış (kocası gibi değil, sahiden); çığlıklarına kızı ile öteki kiracılar uyanmıştı. Rosa, Ancachs'lı yargıç, Cajatambo'lu rahip ve Huanuco'lu hemşireler hep birlikte teşhirci caniyi kıskıvrak yakalayıp bağlamışlar, sonra don Sebastián'ı aramaya koşmuşlardı. Yaşıyor muydu acaba?

Bir ambulans sağlayıp yaşlı adamı Başpiskopos-Loayza Hastanesine kaldırmak bir saatlerini aldı. Polisin gelip Lucho Abril Marroquín'i genç piyanistin pençelerinden kurtarması için ise üç saat gerekti. Rosa, (babasının vücudunda açılan yaralar için mi? Annesinin onuruna yapılan saldırı için mi? Yoksa -hammaddesi karanlık, kıvrımları zehirli olan insan ruhundan her şey beklenir-, kendisine yapılmış olan hakaret yüzünden mi?..) çıldırmış gibiydi ve saldırganın gözlerini oyup kanını içmekten söz ediyordu. Genç ilaç tanıtımcısı karakola getirildiğinde, tekrar eski yumuşak hareketlerine ve ses tonuna kavuşmuştu; yüzü utangaçlıktan kızararak, olanları külliyyen inkâr etti. Bergua ailesi ile kiracıları ona iftira ediyorlardı: Kimseye saldırmamıştı; hiçbir kadına, özellikle de Margarita Bergua gibi sakat birine, tecavüz etmek gibi bir niyeti asla olmamıştı; zaten bu hanım iyiliği ve inceliği ile -şarkı ve aşk ülkesinden gelen, dizinden dirseğine müzikle yoğrulmuş, İtalyan gözlü genç karısından sonra tabii- dünyada en çok sevdiği ve saydığı kişiydi... sanığın sükuneti, kibarlığı, yumuşak tavırları, Bayer laboratuvarlarındaki meslektaşlarının ve şeflerinin verdiği mükemmel referanslar, sabıka dosyasının bomboş olması gibi etkenler, huzurun koruyucularını ikircimde bıraktı. Aldatıcı görünüşle-

rin akıl ermez büyüsü, kurbanın karısıyla kızı, öteki kiracılarla birlikte, bu narin ve ince ruhlu delikanlıya bir komplo kurmuş olabilirler miydi gerçekten? Devletin dördüncü erki bu tezi sempatiyle karşıladı ve benimsedi.

İşleri daha da karıştıran ve kentte gerilimi sürdüren bir etken de, suçun nesnesi don Sebastián Bergua'nın kuşkuları dağıtacak durumda olmamasıydı; çünkü Alfonso Ugarte Caddesindeki hastanede, yaşamakla ölmek arasında çırpınıyordu. Kendisine bol bol kan veriliyordu; faciayı haber alır almaz kan vermeye koşan Tambo-Ayacucho Kulübündeki hemşerilerinden bazıları bu yüzden verem olayazdılar. Bütün bu kan nakilleri; ayrıca serumlar, dikişler, yaraların tımarı ve sargılar; başucunda nöbet tutan hemşireler; kemiklerini kaynatan, organlarını tamir eden ve sinirlerini yatıştıran doktorlar... birkaç hafta içinde, ailenin (enflasyon ve dörtnala giden hayat pahalılığı yüzünden) zaten hayli incelmiş olan gelirlerini sildi süpürdü. Aile, hisse senetlerini değerlerinin altında elden çıkarmak, malikânesini bölüp küçük parçalar halinde kiraya vermek ve halen yaşadığı ikinci kata sığışmak zorunda kaldı.

Don Sebastián ölümden kurtuldu kurtulmasına, ama iyileşmesi, başlangıçta, polisin kuşkularını giderecek ölçüde olmadı. Bıçak darbelerinin, duyduğu korkunun ya da karısının onuruna vurulan ahlâki lekenin etkisi altında, dilsizleşti (hatta, fısıltılara göre, aklını yitirdi). Tek kelime söyleyemiyor, her şeye ve herkese bir kaplumbağanın uyuşuk ifadesizliğiyle bakıyordu. Parmakları da itaat etmediği için, delinin yargılanması sırasında kendisine sorulan sorulara yazıyla bile yanıt veremedi (vermeyi istemedi?).

Dava oldukça geniş yankılar yaptı; Krallar Kenti, oturumlar boyunca, soluk soluğa yargılamayı izledi. Lima, Peru, bütün melez Amerika?, merakla, tutkuyla, hukuki tartışmaları, uzmanların yanıt ve karşı-yanıtlarını, savcının ve savunma avukatının karşılıklı kanıtlarını; yurttaşı olduktan başka aynı zamanda kızı da olan mini mini bir İtalyan hanımın kocası olduğu için, Lucho Abril Marroquín'i savunmak üzere, mermer şehir Roma'dan özel olarak gelmiş ünlü bir hukuk uzmanını dinledi.

Ülke iki kampa ayrıldı. İlaç tanıtımcısının masumluğuna inanmış olan taraf –bütün gazeteler– don Sebastián'ın, herhalde para ve miras kaygılarıyla, Ancachs'lı yargıç, Cajatamba'lı rahip-

çik ve Huanuco'lu hemşirelerle suçortaklığı kuran kendi karısıyla evlâdının kurbanı olduğunu savunuyordu. Romalı hukukçu bu tezi görkemli biçimde dile getirdi. Buna göre, Lucho Abril Marroquín'in zararsız deliliğini bilen aile ile kiracılar, suçu ona yüklemek (belki de ona işletmek?) üzere bir düzen kurmuşlardı. Hukukçu kanıtları sıralıyor, basın da bunları alıp şişiriyor, onaylıyor, doğrulanmış gibi sunuyordu: Bir adamın saygılı bir sessizlik içinde on dört, belki de on beş yerinden bıçaklanabileceğine aklı başında kim inanabilirdi? Don Sebastián acıdan bağırmış idiyse –ki böylesi mantıklı olurdu–, ne karısının, ne kızının, ne yargıcın, ne rahibin, ne de hemşirelerin bu çığlıkları duymamış olmalarına aklı başında kim inanabilirdi? Hele, Koloniyal Pansiyonun duvarları, sineklerin vızıltısını ve akreplerin ayak seslerini bile geçiren ince kerpiç bölmeler iken! Huanuco'lu kiracılar okullarında iyi notlar alan başarılı birer hemşire oldukları halde, nasıl olup da yaralıya ilkyardımda bulunamamışlar; ihtiyar adam kan kaybederken öylece durup ambulansın gelmesini beklemişlerdi? Son olarak, nasıl olup da altı yetişkin insandan hiçbiri, ambulansın geciktiğini görünce, en geri zekâlı beyinsizin bile hemen düşünebileceği şeyi yapıp hemen aşağıda, pansiyonun köşesinde bulunan taksi durağından bir taksi çağırmayı akıl etmemişti? Bütün bunlar tuhaf, biraz karışıkça, ama aydınlatıcı değil miydi?

Üçüncü ayın sonunda, kilisesindeki İsa heykelinin başını serseriler sapanla kırmış olduğundan yeni bir İsa edinmek üzere dört günlüğüne başkente gelmiş olan ve dava süresince Lima'da tutulan Cajatambo rahibi, adam öldürmeye teşebbüsten hüküm giyip ömrünün kalan kısmını hapisanede geçirme olasılığı belirince neye uğradığını şaşırdı; kalbi dayanamadı ve öldü. Onun ölümü kamuoyunu dalgalandırdı ve savunma açısından yıkıcı sonuçlar doğurdu; gazeteler ithal hukukçuya sırt çevirerek onu, safsatacılıkla, sömürgecilikle, gariplikle, hatta *bel canto*'yla; ayrıca Hıristiyanlığa karşıt anlaşılmaz imalarda bulunarak iyi bir din adamının ölümüne sebep olmakla suçladılar. Yargıçlar da, basın rüzgârında dans eden kamışların esnekliğiyle, yabancı uyruklu olduğu için avukatlığını geçersiz sayıp mahkemelere çıkma yetkisini kaldırdılar ve gazetelerin milliyetçi şakımalarla kutladığı bir karar alıp istenmeyen bir kimse olarak İtalya'ya geri gönderdiler.

Cajatambo rahibinin ölümü, ana-kızla kiracıları, yarı-adam öldürmek ve suç niteliğinde dolap çevirmekten hüküm giyme tehlikesinden kurtardı. Basının ve kamuoyunun dönüşüyle uyumlu olarak, savcı da tekrar Bergua'lara sıcak bakmaya başladı ve başlangıçta olduğu gibi olay hakkında onların görüşlerine yaklaştı. Lucho Abril Marroquín'in yeni avukatı, yerli kökenli bir hukukçu, savunma stratejisini kökten değiştirdi: müvekkilinin söz konusu suçu işlediğini kabul etti; fakat, şizofreni ve ruh hastalığı sınıfına giren diğer bazı belirtilerle karışık anemik raşitizm ve zafiyet nedeniyle, yaptıklarından kesinlikle sorumlu tutulamayacağını ve cezai ehliyetinin bulunmadığını ileri sürdü; dallarında isim yapmış ruh hekimleri de saygın tanıklıklarıyla bu hususu doğruladılar. Suçlunun aklının yerinde olmadığının kesin kanıtı olarak, Koloniyal Pansiyondaki dört kadından en yaşlısını ve tek topalını seçmiş olması gösterildi. Savcının, esas hakkındaki son mütalaasını okuduğu; aktörleri tanrılaştırıp seyircileri ürpermelere boğan o dramatik atmosferde, o zamana kadar çapaklı gözleriyle sandalyesinde, sanki dava onunla ilgili değilmiş gibi, sessizce oturan don Sebastián, ağır ağır elini kaldırdı ve gözleri gösterdiği bu gayretten, öfkeden veya aşağılanmaktan kıpkırmızı, kronometre tutmacasına (bir gazeteci *dixit*) bir dakika süreyle, hiç kımıldamadan Lucho Abril Marroquín'i gösterdi. Bu jest, sanki Simon Bolívar'ın atlı heykeli sahiden dörtnala kalkmış gibi olağanüstü görüldü. Mahkeme savcının tüm tezlerini kabul etti ve Lucho Abril Marroquín tımarhaneye kapatıldı.

Bergua ailesi ondan sonra bir daha iflâh olmadı. Maddi ve manevi çöküş başladı. Tıp ve hukukun yiyip bitirdiği aile piyano derslerinden (dolayısıyla Rosa'yı dünya çapında bir sanatçı yapma tutkusundan) vazgeçmek ve yaşam düzeyini aç kalmak ve yıkanmamak gibi kötü alışkanlıkların sınırına kadar indirmek zorunda kaldı. Eski bina daha da eskidi; her tarafını toz kapladı, örümcekler istilâ etti, termitler kemirdi. Pansiyonun müşterileri azaldı, kategorisi düştü, hizmetçi ve hamal takımına kadar indi. Bir dilencinin kapıyı çalıp: "Koloniyal *Yatakhane* burası mı?" diye sorduğu o dehşetli gün de, iyice dibe vurmuş oldu.

Böylece, gün gün, ay ay, tam otuz yıl geçti.

Bergua ailesi bu sefalete artık uyum sağlamış görünüyordu ki, bir sabah Japon şehirlerini yerle bir eden atom bombası gibi

bir olay, birdenbire herkesi ayağa kaldırdı. Radyo uzun yıllardan beri çalışmadığı, aile bütçesi de gazete almaya izin vermediği için, dünya haberleri Bergua'lara nadiren ve dolaylı yollardan, kültürsüz müşterilerinin dedikodu ve gevezelikleri ile ulaşabiliyordu.

Ama ne rastlantı, o öğleden sonra müşterilerinden Castrovirreyna'lı bir kamyon şoförü, yeşilimsi bir balgamla birlikte kaba bir kahkaha atarak homurdandı: "Vay anasını! Bu herif tam kontak ya'u!" Ve okuduğu *Ultima Hora* gazetesini salondaki cilası soyulmuş sehpanın üstüne attı. Eski piyanist gazeteyi alıp karıştırdı. Birden vampirin öptüğü bir kadın gibi rengi attı, bağıra bağıra annesini çağırarak odasına seğirtti. İkisi de inanılmaz haberi tekrar tekrar okudular; sonra nöbetleşe don Sebastián'a da okuyuverdiler. Kuşkusuz o da anladı, çünkü hemen, hıçkırık tutması, ter basması, bağırarak ağlama ve cin çarpmış gibi kıvranma türünden belirtilerle kendini gösteren o gürültülü nöbetlerinden birine yakalandı.

Güneşi batmakta olan bu aileyi bu kadar telâşlandıran haber neydi acaba?

Bir önceki gün şafak vakti, Magdalena del Mar'daki Victor Larco Herrera Akıl Hastanesinde, bu duvarlar arasında bir emeklilik süresi kadar zaman geçirmiş olan bir hasta, neşterle bir hasta-bakıcıyı boğazlamış, yanındaki yatakta uyuyan katatonik bir ihtiyarı asmış ve Costanera duvarının üstünden bir sporcu gibi atlayarak şehrin içinde kaybolmuştu. Onun bu davranışı büyük şaşkınlık yaratmıştı; çünkü her zaman gayet uysal, en küçük öfkeli bir davranışı görülmeyen, sesini yükselttiği hiç duyulmayan bir hastaydı bu adam. Otuz yıl boyunca tek yaptığı şey, Limpias'lı İsa adına hayâli ayinler düzenlemek; mevcut olmayan cemaate hayâli *hostie*'ler[1] dağıtmak olmuştu. Hastaneden kaçmadan önce –erkeğin görkemli çağına, elli yaşına, gelmiş olan– Lucho Abril Marroquín bir de nazik veda notu bırakmıştı: "Kusura bakmayın, ama çıkmaktan başka çarem yok. Meşale gibi yakıcı bir topal kadınla ailesinin Tanrıya ölümcül biçimde saygısızlık ettiği, Lima'nın eski bir evinde bir yangın beni bekliyor. Alevleri söndürmek görevini üstlendim."

1. 'Cummunion'da Hıristiyanin dilinin üstüne konan –ve İsa'nın etini temsil eden– küçük bisküvi. (Çev.)

Dediğini yapacak, alevleri söndürecek miydi? Yıllar sonra yeniden dirilmiş gibi, ortaya çıkıp Bergua'ları bir kez daha, şimdi içlerine korku saldığı gibi, dehşetin ve vahşetin içine atacak mıydı?

Korku içindeki bu Ayacucho'lu ailenin sonu nasıl olacaktı?

ON ÜÇ

Belleğimden silinmeyecek olan o hafta, renkli ve eğlenceli (Arjantinli aşçı yamaklarıyla karşılaşmamız gibi şiddet ögeleri de içermeyen) bir olayla başladı; ben de o olayın hem tanığı hem de yarı yarıya aktörü oldum. Oğul Genaro hayatını, yayınlarda yenilikler yapmakla geçiriyordu; bir gün, haber bültenlerini daha kolay yenir-yutulur hale getirmek için, haberlerin yanına söyleşiler de katmamızın uygun olacağına karar verdi ve Pascual'le ikimizi harekete geçirdi. O günden sonra, Panamericana'nın akşam bültenlerinde, güncel konular üzerine her gün bir söyleşi yayınlamaya başladık. Böylelikle haber servisinin işi artmış oldu (tabii ücretler artmadan); ama ben bundan gocunmadım, çünkü yeni iş eğlenceliydi. Belén Sokağındaki stüdyoda ya da bir teybin önünde, kabare sanatçılarıyla parlamenterleri, futbolcularla harika çocukları sorguya çeke çeke, hiç istisnasız herkesin yeni ve özgün bir 'tema' oluşturabileceğini öğrendim.

Sözünü ettiğim eğlenceli olaydan önce söyleşi yaptığım en ilginç kişi Venezüella'lı bir boğa güreşçisiydi. O mevsim, Acho Arenasında dev bir başarı kazanmıştı. İlk *corrida*'sında birkaç kulak kazandı, ikincisinde harika bir *faena*'dan sonra, kendisine bir ayak verildi ve halk tarafından Rímac Irmağından San Martín Meydanındaki oteline kadar omuzlarda taşındı. Fakat üçüncüsünde –biletleri kendisi el altından astronomik fiyatlara satmıştı– boğaların yüzünü bile göremedi, çünkü korkuya kapılarak bütün güreş boyunca onların önünde koştu durdu. Bir tek ciddi vuruş bile yapamadı; hayvanları büyük güçlükle öldürebildi ve ikincisi için dört kez uyarı cezası aldı. Tribünlerdeki gürültü-patırtı anlatılacak gibi değildi; arenayı yakma ve Venezüellalıyı linç etme girişimleri oldu; adam oteline kadar polisin koruması altında gidebildi. Ertesi sabah, uçağa binmesinden birkaç saat öne Bolívar Otelinin küçük bir salonunda kendisiyle söyleşi yaptım. Dövüştüğü boğalardan daha kafasız ve sözle derdini anlatmakta hemen hemen onlar kadar

yeteneksiz olduğunu anlayınca, ne yapacağımı bilemedim. Doğru dürüst tek cümle kuramıyor, fiillerde uygun kip ve zamanı bir türlü tutturamıyor, fikirlerini sıraya koyuşu insanın aklına beyin tümörü, afazi, maymun-adam gibi şeyler getiriyordu. Biçim de özü aratmıyordu doğrusu: küçültmeler ve kısaltmalardan oluşan felâket bir şiveyle konuşuyor; sık sık düştüğü zihin boşluklarında, bu 'üslubu' zoolojik homurtularla daha da renklendiriyordu.

O hafta pazartesi günü söyleşi yapmam gereken Meksikalı ise, tam tersine, gayet aklı başında bir insan ve çok rahat tavırlı bir yorumcuydu. Bir dergi yönetiyordu, Meksika devrimi üstüne kitaplar yazmıştı, ekonomistlerden oluşan bir delegasyona başkanlık ediyordu ve o da Bolívar Otelinde kalıyordu. Stüdyomuza gelmeyi kabul etti, kendisini ben gidip aldım. Uzun boylu ve dik vücutlu, iyi giyimli, ak saçlı, altmışına merdiven dayamış gözüken bir adamdı. Yanında karısı da vardı: gözleri fıldır fıldır, çiçekli küçük bir şapka taşıyan, minyon yapılı bir hanım. Yolda söyleşinin hazırlığını yaptık; kayıt on beş dakika sürdü; bir soruma karşılık, tarihçi-ekonomist askerî diktatörlüklere sert biçimde çatmaya başlayınca (Peru'da biz böyle bir rejimle yönetiliyorduk, başında da Odria diye biri vardı) oğul Genaro epeyce kaygılandı.

Olay, ben Meksikalı çifti Bolívar Oteline geri götürürken meydana geldi. Vakit öğleydi, Belén Sokağı ve San Martín Meydanı çok kalabalıktı. Kadın kaldırımın duvar tarafında, kocası ortada, ben de sokak tarafında yürüyorduk. Radio Central'in önünden yeni geçmiştik; ben bir şey demiş olmak için adama, söyleşinin harika çıktığını filan söylüyordum ki, Meksikalı hanımın çocuksu sesi benimkini kesti:

— İsa, Meryem! Fenalaşıyorum!..

Baktım: kadının rengi uçmuştu; gözlerini kırpıştırıyor, ağzını garip biçimde eğip büküyor, dudaklarını oynatıyordu. Ama beni asıl şaşırtan, ekonomist-tarihçinin tepkisi oldu. Çığlığı duyunca önce karısına sonra bana aval aval baktı; daha sonra, utanmış bir tavırla, gözlerini önüne çevirdi ve duracak yerde, daha uzun adımlarla yoluna devam etti. Meksikalı hanım o haliyle benim yanımda kaldı. Yıkılmak üzereyken kolundan tutmayı başardım; bereket narin yapılıydı da ayakta durdurabildim; kocası olacak büyük adam ise, karısını sürükleme işini bana havale etmiş, uzun adım-

larla, kaçar gibi uzaklaşıyordu. İnsanlar önümüzden çekilip yol veriyor, sonra durup bakıyorlardı. Bir ara –Colón Sinemasının hizasına gelmiştik; minyon hanım, yüzündeki kasılma ve oynamalardan başka, tükürük, sümük ve gözyaşına da bulanmıştı– bir sigara satıcısının bağırdığını duydum: "Üstelik donuna da işiyor!" Doğruydu: şimdi Colmena'yı geçmiş ve Bolívar Otelinin barının kapısındaki kalabalığa karışmak üzere olan ekonomist tarihçinin eşi, arkamızdan sarı bir iz bırakıyordu. Köşeye varınca, onu kucağıma alıp taşımaktan başka çare bulamadım; böylece, son elli metreyi, klakson çalan sürücüler, düdük çalan polisler ve parmaklarıyla bizi gösteren insanlar arasında, seyre değer bir kibarlık tablosu halinde geçtik. Meksikalı hanımcık kollarımın arasında, hem yüzü hem de vücuduyla kıvranmaya devam ediyordu; ellerimin ve burnumun bana haber verdiğine göre, galiba çişinden başka daha berbat şeyler de yapmaktaydı. Boğazından kesik kesik, zayıf bir hırıltı geliyordu. Otele girerken, birinin sert bir sesle "301 numaralı oda!" buyruğunu verdiğini duydum: Meksikalı büyük adamdı bu, perdelerin arkasına yarı gizlenmişti. Buyruğunu verir vermez tekrar toz oldu; hızlı adımlarla asansöre doğru gittiğini gördüm ve izledim. Odaya çıkarken, rahatsız etmekten korkuyormuş gibi, ne bana ne de karısına bir kez bile bakmadı. Asansörcü çocuk kadını odasına taşımama yardım etti. Fakat onu yatağına yatırır yatırmaz, büyük adam, bir teşekkür bile etmeden, bizi kapıya kadar itercesine geçirdi ve kapıyı da çat diye suratımıza kapadı. Kafası hayli bozulmuştu anlaşılan...

Olayı anlattığımda, Pedro Camacho durumu şöyle açıkladı:

— Kötü bir koca değilmiş, ama hassas bir adammış. Bir de, gülünçlük duygusu kuvvetliymiş.

O gün öğleden sonra Julia Teyzeyle Javier'e, yeni bitirdiğim, *Eliana Hala* adlı öyküyü okuyacaktım. *El Comercio*, havada duran çocuklarla ilgili öykümü hiçbir zaman yayınlamamış, ben de eskiden kendi ailemde olmuş bir olaya dayalı yeni bir öykü yazarak avunmuştum. Eliana, ben küçükken, sık sık evimize gelen çok sayıda hala ve teyzelerden biriydi; onu ötekilerden daha çok severdim, çünkü bana çikolata getirir, arasıra da Cream Rica'ya çay içmeye götürürdü. Pisboğazlığı bizim kabile toplantılarında alay konusu olurdu; aldığı sekreter maaşının tümünü kremalı pasta, gev-

rek simit, romlu çörek ve Tiendecita Blanca'nın kaba çikolatası gibi şeylere yatırdığı söylenirdi. Sevgi dolu, yüzü hep gülen, geveze, toparlacık, küçücük bir kadıncağızdı. Arkasından konuşulurken evde kalacağı söylenirdi; ben de onu savunmaya çalışırdım. Bir gün, esrarlı bir şekilde, Eliana Hala bize gelmez oldu, aile de ondan söz etmeyi kesti. O sırada ben herhalde altı-yedi yaşlarında vardım ve ona ne olduğunu sorduğum zaman annemle babamın verdiği yanıtları şüpheyle karşıladığımı hatırlıyorum; seyahate çıkmışmış, hastalanmışmış, yakında tekrar gelirmiş... filan gibi... Yaklaşık beş yıl sonra, bir gün bütün aile ansızın yasa girdi; o akşam, dedemlerde, kanserden ölen Eliana Halanın cenazesine gitmiş olduklarını öğrendim. Esrar da o zaman aydınlandı: Eliana Hala, evde kalmaya mahkûm görünürken, tutup damdan düşer gibi, Jesús María'da bakkaliye mağazası sahibi bir Çinliyle evlenivermiş; böyle bir rezaletten –o zaman 'rezaletin', kocasının Çinli olmasından kaynaklandığını sanmıştım, ama şimdi düşününce, adamın asıl kusurunun bakkallığı olduğu sonucuna varıyorum– dehşete düşen aile de, kendi ana-babasından başlamak üzere, onu yaşarken ölü ilan etmiş, selâmı sabahı kesmiş, ne ziyaretine gitmiş, ne de ziyaretini kabul etmişti. Fakat gerçekten ölünce kendisini bağışladılar –biz duygusal bir aileyizdir ne de olsa!–, cenazenin başında dua etmeye ve gömülme törenine gittiler ve onun için bol bol gözyaşı döktüler.

Öyküm, yatağında yatarken halasının kayboluşundaki esrarı çözmeye çalışan bir çocuğun monoloğu biçimindeydi; bitiş sahnesi ise cenazenin başında uyanık geçirilen geceydi. Ana-babalara ve onların önyargılarına karşı öfke dolu, 'sosyal içerikli' bir öyküydü bu. İki haftada yazmış; yazarken Julia Teyzeyle Javier'e o kadar lâfını etmiştim ki, sonunda pes ettiler ve öyküyü kendilerine okumamı istediler. Fakat o pazartesi öğleden sonra, öykümü okumadan önce, Meksikalı küçük hanım ve büyük adamla başıma gelenleri anlattım. Bu bir hataydı ve pahalıya ödedim, çünkü bu olay onlara benim öykümden çok daha eğlendirici geldi.

Julia Teyze artık Panamericana'ya gelme alışkanlığını edinmişti. En emin yerin orası olduğunun farkına varmıştık, çünkü Pascual'le Büyük Pablito'nun suçortaklığına güvenebiliyorduk. Saat beşten sonra, ortalık sakinleşince geliyordu: O zaman Genaro'

lar gitmiş oluyorlar, kimse de bizim kulübeye uğramıyordu. İş arkadaşlarım, sessiz bir anlaşma uyarınca, 'gidip bir kahve içmek üzere' izin istiyorlar, biz de Julia Teyze ile baş başa görüşüp koklaşabiliyorduk. Bazan ben yazmaya, o da bir dergi okumaya koyuluyordu; ya da saat yediye doğru bize katılmakta hiç kusur etmeyen Javier ile sohbet ediyordu. Böylece ayrılmaz bir grup oluşturmuştuk ve Julia Teyzeyle ilişkimiz bu küçük odada harika bir doğallık kazanıyordu. Kimseye aldırış etmeksizin, el ele tutuşabiliyor veya öpüşebiliyorduk, bu da bizi çok mutlu ediyordu. Güvercinliğin sınırlarını içeri doğru aşmak, özgür olmak ve eylemlerimizin hâkimi olmak demekti; birbirimizi sevebiliyor, istediğimiz konudan söz edebiliyor, anlayış ve sempati ile sarılı olduğumuzu hissedebiliyorduk. Dışarı doğru aşmak ise yalan söylemek ve saklanmak zorunda olduğumuz düşman bir alana girmek demekti.

— Burası bizim aşk yuvamız denebilir mi? diye soruyordu Julia Teyze. Yoksa çok mu cıvık kaçar?

Elbette cıvık kaçar, öyle denmez, diye yanıtlıyordum. Ama Montmartre diye adlandırabiliriz burayı.

Öğretmen-öğrenci oyunu oynuyorduk; ona 'cıvık'ın ne olduğunu, nelerin söylenemeyeceğini ve yapılamayacağını açıklıyordum. Okuduğu kitaplara engizisyon sansürü uyguluyorduk; Frank Yerby'den Corín Tellado'ya kadar, bütün sevdiği yazarları yasaklamıştım. Deliler gibi eğleniyorduk bazan Javier de, o coşkulu diyalektiğiyle bizim sözcük oyunlarımıza karışıyordu.

Eliana Hala'nın okunuşunda Pascual'le Büyük Pablito da hazır bulundular, çünkü o sırada odadaydılar, ben kovmayı uygun bulmadım. Bu benim için bir şansmış, çünkü öykümü alkışlayan yalnız onlar oldu; ama benim astlarım olduklarından, gösterdikleri coşkunluk bana biraz kuşkulu göründü. Javier öyküyü gerçekdışı buldu: bir ailenin bir genç kadını Çinliyle evlendi diye defterden silebileceğine kimse inanmazmış; ama kocası Zenci veya Kızılderili olsaymış, öykü kendini kurtarabilirmiş. Julia Teyze de, öykünün melodramatik olduğunu; 'titrek' ve 'hıçkırarak' gibi kimi sözcükleri biraz 'cıvık' bulduğunu söyleyerek saldırısını yaptı. Ben *Eliana Hala*'yı savunmaya girişiyordum ki, büronun kapısında küçük Nancy'yi gördüm. Neye geldiğini anlamak için haline bakmak yetiyordu.

— Bu kez tamam, skandal patlak verdi! dedi soluk soluğa.

Pascual'le Büyük Pablito da, esaslı bir aile dramı kokusu alarak kulak kesildiler. Kuzinimi susturdum, Pascual'e dokuz bültenini hazırlamasını söyledim; kahve içmek için aşağı indik. Bransa'nın masalarından birinde, Nancy haberin ayrıntılarını anlattı. Başını yıkarken, annesiyle Jesús Teyzesi arasında bir telefon konuşmasına kulak misafiri olmuş. 'Çifte kumrular'dan söz edildiğini duyup bunların da Julia Teyzeyle ben olduğumuzu anlayınca damarlarında kanı donmuş zavallının! Pek açık anlaşılmıyormuş, ama aşkımızdan çoktan beri haberdar oldukları belliymiş, çünkü bir ara Laura Yenge şöyle demiş: "Düşün bir kere, Camunchita bile bir kere San Isidro'daki Olivar Sinemasında el ele görmüş o utanmaz arlanmazları!" (Gerçekten de aylar önce, bir gün öğleden sonra ve tek bir defa, böyle yapmıştık). Küçük Nancy banyodan çıkarken ('tir tir titreyerek' diyordu) annesiyle burun buruna gelmiş; duyduğunu gizlemeye çalışmış, saç kurutma makinesinin gürültüsünden bir şey işitilmediğini filan söylemiş; ama Laura Yenge onu susturup 'o yoldan çıkmış karının aracısı' diyerek azarlamış.

— Yoldan çıkmış karı ben mi oluyorum? diye sordu Julia Teyze. Sesinde öfkeden çok merak vardı.

— Evet, sen oluyorsun, diye açıkladı kuzinim, kızararak. Her şeyi senin ayarladığını sanıyorlar.

— Doğru ya, benim yaşım tutmuyor, dedim. Hukuk derslerimi izleyerek sakin sakin yaşayıp giderken birden bu kadın...

Hiç kimse gülmedi.

— Size söylediğimi duyarlarsa beni keserler, dedi Nancy'cik. Yemin edin, tek söz etmeyeceksiniz.

Anasıyla babası, dilini tutmayacak olursa bir yıl odasına kapatıp kiliseye gitmesine bile izin vermeyeceklerini söyleyerek ciddi biçimde uyarmışlar kendisini. O kadar soğuk ve resmî konuşuyorlarmış ki, durumu onlara anlatmakta tereddüt bile etmiş. Aile işi baştan beri biliyormuş, ama ses çıkarmamış, çünkü bunu bir çeşit şaşkınlık; fethettiği erkeklerin arasına egzotik birini, çocuk yaşta bir genci de katmak isteyen hafifmeşrep bir kadının, önemsiz bir kaprisi olarak görüyormuş. Fakat Julia Teyze bu sümüklüyle insan içine çıkmakta sakınca görmemeye ve gittikçe artan sayıda eş-dost ve akraba ilişkimizi öğrenmeye başlayınca –Celia Yenge-

nin dedikodusu sayesinde büyükbabamların bile haberi olmuş–, durum artık ayıba, küçüğe (küçük, bendim) zarar verecek bir olaya dönüşmüş; o dul karı başını döndürdüğünden beri zavallı, kimbilir, kendini derslerine de veremez olmuşmuş! O zaman aile işe karışmaya karar vermiş...

— Peki ne yapacaklarmış beni kurtarmak için? dedim. (Henüz pek fazla korkmuş değildim.)

— Ananla babana yazmak, dedi Nancy. Aslında yazmışlar bile. Jorge ve Lucho Amcalar...

Annemle babam A.B.D.'de oturuyorlardı. Babam, beni hep korkutmuş olan sert huylu bir adamdı. Ondan uzak, annemle ve annemin ailesi içinde yetişmiştim. Annemle babamın barışmalarından sonra babamla birlikte yaşarken de yıldızımız hiç barışmamıştı. Tutucu ve baskıcıydı, kin derecesine varan soğuk öfke nöbetlerine tutulurdu. Ona gerçekten yazmışlarsa, bu haber onda bomba etkisi yapacak ve tepkisi çok şiddetli olacaktı. Julia Teyze masanın altından elimi tuttu:

— Rengin uçtu, Vargitas. Bu kez iyi bir öykü konusu yakaladın galiba.

— Gerekli olan, soğukkanlılığını korumak, diye moral verdi Javier. Korkma, çığı karşılamak için iyi bir strateji geliştirelim.

— Sana da çok kızmışlar, diye uyardı Nancy. Seni de... şey zannediyorlar...

— Arabulucu mu? dedi Julia Teyze gülümseyerek. Sonra üzüntüyle bana döndü: — Önemli olan, bizi ayıracaklar ve seni bir daha hiç göremeyeceğim.

— Bu 'cıvık' oldu işte, diye açıkladım. O öyle denmez.

— Ellerini iyi saklamışlar, dedi Julia Teyze. Ne ablam, ne eniştem, ne de senin akrabalarından herhangi biri, durumu bildiklerini ve benden nefret ettiklerini bana hiç hissettirmediler. Hep sevgi gösterdiler bana. Riyakârlar, ne olacak!..

— Şimdilik görüşmeyi bırakmanız gerek, dedi Javier. Julita flörtleriyle çıksın, sen de başka kızlarla gözük. Aile kavga edip ayrıldığınızı sansın.

Julia Teyzeyle ben de, çaresiz, bunun tek çözüm olduğunu onayladık. Fakat küçük Nancy –kendisini ele vermeyeceğimize yemin etmiştik–, ardından da Javier gidince, Julia Teyze Panameri-

cana'ya kadar benimle geldi. El ele, başımız eğik, yağmurdan ıslanmış, Belén Sokağından inerken ikimiz de, birbirimize söylemeye gerek kalmadan, bu stratejinin yalanı gerçeğe dönüştürebileceğini biliyorduk. Birbirimizi görmezsek, her birimiz kendi dostlarıyla çıkarsa, aşkımız ergeç sona erecekti. Her gün belli saatlerde telefonlaşmaya karar verdik, uzun uzun öpüştükten sonra ayrıldık.

Beni kulübeme çıkaran tangır tungur asansörde, daha önce de olduğu gibi, dertlerimi Pedro Camahco'ya anlatmak için anlaşılmaz bir istek duydum. Galiba bu bir tür önseziymiş, çünkü büroda, Pascual haber bültenlerini felâketlerle doldururken (doğal olarak, benim ölülere ilişkin yasağımı hiçbir zaman dinlememişti zaten) Büyük Pablito'yla hararetli bir konuşmaya dalmış olarak, Bolivyalı yazıcının başlıca çalışma arkadaşlarını buldum: Luciano Pando, Josefina Sánchez ve Basan. Son haberler için Pascual'e biraz yardım etmemi sessizce beklediler; Pascual'le Büyük Pablito iyi geceler dileyip çekildikten sonra, küçük odada dördümüz baş başa kalınca, söze girmeden önce sıkılarak aralarında bakıştılar. Hiç kuşkusuz sanatçıydı söz konusu olan.

— Siz onun en iyi dostusunuz, onun için buraya geldik, diye mırıldandı Luciano Pando. Altmış yaşlarında, eğri büğrü, şaşı gözlü, yaz kış ve gece gündüz ağzı burnu yağlı bir atkıyla sarılı bir adamdı. Üstündeki, yıkana ütülene paçavraya dönmüş, mavi çizgili kahverengi takımdan başka elbisesi olduğunu bilen yoktu. Sağ ayakkabısının koncundaki yırtıktan çorabı görünüyordu. — Çok nazik bir konu. Siz de bilirsiniz ya...

— Gerçekten bilmiyorum don Luciano, dedim. Sorun nedir? Pedro Camacho mu? Tamam, dostuz, orası öyle; ama siz de bilirsiniz ki Camacho tanımakla tükenmez biridir. Bir şeyi mi var?

Başıyla onayladı, ama sessiz kaldı; söyleyeceği şeyin altında eziliyormuş gibi pabuçlarına bakıyordu. Bakışlarımla öteki ikisini sorguladım: onlar da aynı ciddiyet içinde kımıldamadan duruyorlardı.

— Bunu şefkat ve minnettarlıktan yapıyoruz, diye güzel sesiyle cıvıldadı Josefina Sánchez. Çünkü, delikanlı, bu düşük ücretli meslekte çalışan bizlerin Pedro Camacho'ya neler borçlu olduğumuzu kimse anlayamaz.

— Biz hep arabanın beşinci tekerleği olduk, yeteneklerimize

beş para koyan çıkmadı; hep en altta, hep kompleksli hissettik kendimizi, dedi, Foulon. Öyle heyecanlıydı ki, birden aklıma bir kaza olasılığı geldi. — Onun sayesinde kendi mesleğimizi keşfettik; sanat ve sanatçılık nedir, öğrendik.

— Ama ondan ölmüş gibi söz ediyorsunuz, dedim.

— ...Çünkü ne yapardı insanlar biz olmasak? diye üstadından bir alıntı yaptı Josefina Sánchez, beni hiç duymadan: Hayatın yükünü taşımalarına yardım eden hayâl ve heyecanı onlara kim verirdi?..

Bir yanlışlıklar birikimi olan vücudunu ödünlemek için kendisine bu güzel sesin verildiği bir kadındı Josefina Sánchez. Yarım yüzyılı geride bıraktığı kesin olmakla birlikte, tam yaşını kestirmek imkânsızdı. Esmerdi; oksijenlediği saman sarısı saçları nar kırmızısı bir türbandan taşıp kulaklarının üstüne devriliyor, ama ne yazık ki onları gizleyemiyordu; çünkü dünyanın seslerine alabildiğine açık olan bu koca yayvan kepçeler gerçekten muazzamdı. Ama en göze batan özelliği çifte gerdanıydı: rengârenk gömlek ve bluzlarının üstüne sarkan bir deri torbası, üst dudağında bıyık denebilecek kadar sık, yumuşak tüyler vardı; üstelik korkunç bir alışkanlıkla, konuşurken boyuna onları elliyordu. Varisleri olduğu için baldırlarını lastikli futbolcu çoraplarıyla sarıyordu. Başka bir zaman olsa, ziyareti bende büyük merak uyandırırdı; ama o akşam kafam kendi sorunlarımla dopdoluydu.

— Hepinizin Pedro Camacho'ya neler borçlu olduğunuzu elbette biliyorum, dedim sabırsızlanarak. Onun radyo dizilerinin bütün ülkede bu kadar sevilmesi boşuna değil herhalde...

Bakıştıklarını, birbirlerine cesaret verdiklerini gördüm.

— Biz de onu diyecektik, dedi nihayet Luciano Pando, çok üzüntülü ve sıkıntılı bir edayla. Başlangıçta pek dikkat etmedik. Herkesin başına gelebilecek, dalgınlıktan ve unutkanlıktan doğan hatalar sanıyorduk. Hele sabahtan akşama çalışan biri için...

— İyi de, Pedro Camacho'ya ne olmuş? diye sözünü kestim. Hiçbir şey anlamıyorum don Luciano!

— Diziler, delikanlı... diye mırıldandı Josefina Sánchez, büyük bir günah işliyormuş gibi. Her gün daha bir tuhaf oluyorlar...

— Aktörler ve teknisyenler, Radio Central'de nöbetleşe telefonlara çıkıp dinleyicilerden gelen protestoları yukarı duyurmama-

ya çalışıyoruz, diye sözü aldı Basan. Oklu kirpi görünümündeki saçları briyantinlenmiş gibi parlıyordu; üstünde her zamanki gibi bir hamal tulumu ile bağcıksız pabuçlar vardı; gözyaşları fışkırmak üzereydi. — Genaro'lar onu kapı dışarı etmesin diye, efendim.

— Biliyorsunuz ki hiçbir geçim kaynağı yok, cebi de delik mi delik, diye ekledi Luciano Pando. İşten kovulursa ne olur zavallı? Mutlaka açlıktan ölür!..

— Ya biz? dedi Josefina Sánchez gururla. Onsuz biz ne oluruz?

Lâfı birbirinin ağzından kaparak bana her şeyi tüm ayrıntılarıyla anlatmaya koyuldular.

Tuhaflıklar (Luciano Pando 'gaflar' diyordu) başlayalı iki ay oluyormuş; ama ilk günler o kadar önemsiz şeylermiş ki, galiba ancak aktörler farkına varabiliyormuş. Onlar da durumu Pedro Camacho'ya çıtlatmamışlar bile, çünkü huyunu bildiklerinden cesaret edememişler; sonra, bir süre bunların bile bile yapılmış kurnazlıklar olabileceğini düşünmüşler. Ama son üç hafta içinde işler iyice karışmış, durum ağırlaşmış.

— Anlayacağın, her şey çorbaya döndü delikanlı, dedi Josefina Sánchez, çok üzgün bir tavırla. Diziler birbirine karışıyor, iç içe giriyor; biz bile işin içinden çıkamıyoruz.

— Hipolito Lituma saat ondaki dizide, hep polis komiseri olarak El Callao'da suçlulara dehşet salıyordu, dedi Luciano Pando, titrek bir sesle. Oysa üç günden beri, dörtteki dizide yargıç olarak ortaya çıkıyor; yargıcın adı ise Pedro Barreda idi. İşte size bir örnek.

— Şimdi de Pedro Barreda, torununu yedikleri için farelere savaş açmaktan bahsediyor, dedi Josefina Sánchez, yaşlı gözlerle. Oysa farelerin yediği, Federico Téllez Unzátegui'nin küçük kızıydı.

— Kayıt sırasında neler çektiğimizi tahmin edebilirsiniz, dedi Basan ağlamaklı bir sesle. Başı kıçı belli olmayan şeyler demek ve yapmak zorunda kalıyoruz.

— Çaresi de yok, dedi Josefina Sánchez. Bay Camacho'nun yayınlarını nasıl sıkı tuttuğunu gözlerinizle gördünüz. Virgülüne bile dokunmak yasak. Yoksa çileden çıkıyor.

— Yorulmuş; her şey ondan oluyor, dedi Luciano Pando, başını üzgün üzgün sallayarak. İnsan günde yirmi saat dinlenmeden çalışırsa, ister istemez kafası karışır. Eski haline gelmesi için tatile ihtiyacı var.

— Sizin Genaro'larla aranız iyi, dedi Josefina Sánchez. Onlarla konuşamaz mısınız acaba? Onun yorulduğunu, birkaç hafta dinlenme izni vermelerini söyleyemez misiniz?

— Asıl zorluk bu izni ona kabul ettirmekte, dedi Luciano Pando. Ama ne olursa olsun, bu böyle sürüp gidemez. Sonunda onu mutlaka işten atacaklardır.

— Halk boyuna radyoya telefon ediyor, dedi Basan. Soruları geçiştirmek için yapmadığımız şaklabanlık kalmıyor. Geçen gün *La Cronica*'da bir yazı çıkmış bile...

Baba Genaro'nun zaten durumu bildiğini ve benden Pedro Camacho'yla konuşmamı bile istediğini onlara söylemedim. Ne yapacağımız konusunda anlaştık: ben oğul Genaro'yu yoklayacaktım; sonra onun tepkisine göre, kendilerinin bütün meslektaşları adına bizzat gidip yazıcıyı savunmalarının uygun olup olmayacağına karar verecektik. Bana gösterdikleri güven için teşekkür ettim ve biraz iyimserlik aşılamaya çalıştım: Oğul Genaro babasından daha modern kafalı, daha anlayışlıydı; mutlaka ikna olacak ve yazıcıya izin verecekti. Hem konuşuyorduk, hem de ben ışıkları söndürüyor, büroyu kapatıyordum. Belén Sokağında el sıkışıp ayrıldık. Bu çirkin ve yüce gönüllü insanların, çiseleyen yağmurun altında, boş sokakta kayboluşlarını seyrettim.

O gece sabaha kadar gözümü kırpmadım. Dedemlerde yemeğim her zamanki gibi hazır ve sıcaktı, ama bir lokma bile boğazımdan geçmedi. (Büyükannem kuşkulanmasın diye pirinçli bifteği çöpe attım.) Benim ihtiyarcıklar yatmışlar, ama daha uyumamışlardı; iyi geceler demek için yanlarına girdiğimde, dedektif gibi inceledim onları, skandal aşkıma ilişkin kaygılarını yüzlerinden okumaya çalıştım. Hiçbir belirti yoktu: yine sevgi dolu ve candandılar, hatta büyükannem bulmacasından bir kelime sordu. Fakat müjdeyi de verdiler: annem mektup yazmıştı, çok yakında babamla birlikte tatil için Lima'ya geleceklerdi, geliş tarihini sonra bildireceklerdi. Mektubu gösteremediler, yengelerden biri almıştı. Hiç şüphe yoktu: yazılan ihbar mektuplarının sonucuydu bu. Babam şöyle

demiş olmalıydı: "Peru'ya gidip işleri yoluna koyalım." Annem de: "Julia nasıl böyle bir şey yapar!" (Ailem Bolivya'da yaşarken ve ben de henüz aklımı kullanacak yaşta değilken, Julia Teyzeyle annem iyi dost olmuşlardı.)

Kitaplar, valizler, bavullarla dolu küçük bir odada yatıyordum. Büyükbabamla büyükannem burada anılarını, eski güzel günlerine ait resimleri filan saklarlardı: Camaná'da pamuk yetiştirdikleri; büyükbabamın Sierra'da Santa Cruz'da öncü çiftçi rollerine soyunduğu; Cochabamba'da konsolosluk, Piura'da valilik yaptığı o görkemli zamanlar... Yatağa sırtüstü uzanıp karanlıkta uzun uzun Julia Teyzeyi düşündüm. Şöyle ya da böyle, er ya da geç, bizi gerçekten ayıracaklarına şüphe yoktu. Çok öfkeliydim; her şey bana aptalca ve aşağılık geliyordu; o zaman aniden Pedro Camacho'nun görüntüsü aklımdan geçiyordu. Amca ve yengelerin, kuzen ve kuzinlerin Julia Teyzeyle benim hakkımda ettikleri telefonları düşünüyor; derken, adlarını değiştiren, üçteki diziden beşteki diziye atlayan kişiler ve orman gibi birbirine giren bölümler arasında pusulayı şaşıran radyo dinleyicilerinin telefonlarını da duymaya başlıyor; yazıcının karışık kafasından nelerin geçtiğini tahmin etmeye çalışıyordum. Fakat bu beni güldürmüyordu; tersine, dinleyici telefonlarını örtbas edip yazıcıyı kovulmaktan kurtarmak için ses teknisyenleri, sekreterler ve kapıcılarla suçortaklığına giren Radio Central aktörlerini düşününce, duygulanıyordum. Luciano Pando, Josefina Sánchez ve Basan'ın, arabanın beşinci tekerleği olan benim, Genaro'lar üzerinde etkili olabileceğimi düşünmelerinden duygulanıyordum. Beni o kadar önemli biri gibi görebilmek için, kendilerini ne kadar aşağılarda hissediyor, ne sefil bir ücret alıyor olmalıydı bu insanlar!.. Zaman zaman, Julia Teyzeyi aynı anda hem görmek, hem dokunmak, hem öpmek için dayanılmaz bir arzu duyuyordum. Böylece, günün ağardığını görünceye, şafak köpeklerinin havlamalarını duyuncaya kadar, yatağımda döndüm durdum.

Panamericana'daki büroma her günkünden erken geldim; saat sekizde Pascual'le Büyük Pablito geldikleri zaman, ben bültenleri hazırlamış ve (aşırılacak haberler için) bütün gazeteleri okumuş, kırmızı kalemle notlamış ve işaretlemiştim. Bunları yaparken saati de kolluyordum. Tam kararlaştırdığımız saatte Julia Tey-

ze aradı.

— Bütün gece gözümü kırpmadım, diye fısıldadı, uzaklarda kaybolan bir sesle. Seni çok seviyorum, Vargitas...

— Ben de, bütün ruhumla, diye mırıldandım, Pascual'le Büyük Pablito'nun birşeyler kaparız diye yaklaşmalarına kızarak. Ben de gözümü kırpmadım, hep seni düşündüm.

— Ablamla eniştem görsen ne kadar candan davrandılar bana!.. Birlikte kâğıt oynadık. Her şeyi bildiklerine ve bize komplo kurduklarına inanasım gelmiyor.

— Ama kuruyorlar işte! Annemle babam Lima'ya geleceklerini haber vermişler. Bunun tek nedeni olabilir. Onlar bu mevsimde hiç yolculuk etmezler normal olarak...

Sustu; telin öbür ucunda, üzgün, öfkeli, düş kırıklığına uğramış hali gözümün önüne geldi. Tekrar kendisini sevdiğimi söyledim.

— Kararlaştırdığımız gibi dörtte tekrar ararım, dedi nihayet. Sokağın köşesindeki Çinlinin dükkânındayım, kapıda kuyruk var. Hoşça kal...

Oğul Genaro'nun yanına indim, ama yerinde değildi. İvedi olarak kendisiyle konuşmam gerektiği konusunda haber bıraktım ve bir şey yapmış olmak, bir anlamda içimde duyduğum boşluğu doldurmak için üniversiteye gittim. Ders, ceza hukukuydu; profesörü bana her zaman bir öykü kahramanı gibi görünmüştü. Adam tam bir *satyrlasis* ve *coprolalia* karmasıydı; kız öğrencilere hep onları soyuyormuş gibi bakar; her vesileyle çift anlamlı sözler söyler, kaba ve müstehcen şakalar yapardı. O derste de, soruya doğru yanıt veren düz göğüslü bir kızı, sözcüğün tadını çıkara çıkara: "Çok *sentetiksiniz*, matmazel!" diye kutladı; sonra bir makaleyi yorumlarken, zührevi hastalıklar üzerine uzun bir açıklamaya girişti. Radyoya döndüğümde, Oğul Genaro bürosunda beni bekliyordu:

— Herhalde zam istemeye gelmiyorsundur, diye uyardı daha kapıdan girerken. İflasın eşiğindeyiz çünkü...

— Pedro Camacho hakkında konuşmaya geldim, diye yatıştırdım kaygısını.

— Ne saçmasapan şeyler yapmaya başladığını biliyor musun herifin? dedi, komik bir şakaya gülmeye hazırlanır gibi. Kişilerini bir diziden ötekine aktarıyor, adlarını değiştiriyor, olayları birbiri-

ne dolaştırıyor, bütün hikâyeleri tek bir hikâye haline getiriyor! Nasıl, dâhice bir buluş değil mi?

— Şey... duymuştum, dedim (Genaro'nun bu coşkulu tavrı beni şaşırtmıştı.). Tam da bu konuda dün aktörlerle konuştum. Kara kara düşünüyorlar. Çok çalışıyormuş, sürmenaj olabileceğini söylüyorlar. Altın yumurtlayan tavuğu yitirebilirsin. Neden onu biraz tatile çıkarmıyorsun? Biraz dinlenir, kendine gelirdi.

— Camacho'ya tatil mi? İlerici müdürün ödü patlamıştı.
— Böyle bir şeyi kendisi mi istedi?

Kendisinin değil, çalışma arkadaşlarının önerisi olduğunu söyledim.

— Böyle sıkı çalışmaktan bıkmışlar, birkaç gün ondan kurtulmak istiyorlar, diye açıkladı. Şu anda Camacho'yu tatile göndermek delilik olur... — Masadan bazı kâğıtlar alıp bana doğru salladı; zafer kazanmış gibi devam etti: — Bu ay yine dinleyici rekorunu kırdık. Demek ki hikâyeleri karıştırma yöntemi tutmuş. Babam bu 'egzistansiyalist' numaralardan biraz kaygılıydı, ama sondajlar gösteriyor ki sonuçlar olumlu. — Tekrar güldü.— Dinleyicinin hoşuna gittiği sürece bu garipliklere dayanacağız dostum!

Çam devirmemek için ısrar etmedim. Hem neden oğul Genaro haklı olmasındı? Bütün bu tuhaflıklar Bolivyalı yazıcı tarafından pekâlâ programlanmış olamaz mıydı? Eve gitmek istemiyordum; biraz parayı sokağa atmaya karar verdim. Radyonun mutemedini bana biraz avans vermeye razı ettim ve Pedro Camacho'yu öğle yemeğine davet etmek üzere bürosuna gittim. Doğal olarak, daktilonun başında, kendini kaybetmişçesine yazmaktaydı. Davetimi isteksizce kabul etti, fazla zamanı olmadığını da belirtti.

Chancay Caddesinde, Inmaculada Kolejinin arkasında, Arequipa yemekleri sunan tipik bir lokantaya gittik; bu yemeklerin ona Bolivya'nın ünlü biberli yahnilerini hatırlatabileceğini söyledim. Fakat sanatçı kendi kanaatkâr ölçülerine bağlı kaldı; etsuyuna terbiyeli bir çorba ile bir barbunya ezmesiyle yetindi; ezmeden de yalnızca bir iki lokma aldı. Tatlı istemedi; adaçayı ve nane karışımını beceremedikleri için, garsonları afallatan iri iri lâflarla protestoda bulundu.

— Güç bir durumdayım, diye söze girdim, yemekleri ısmarlar ısmarlamaz. Ailem sizin hemşerinizle aramızdaki ilişkiyi keşfet-

ti; o hanım benden yaşlı ve boşanmış olduğu için, çok kızdılar. Bizi ayırmak için mutlaka birşeyler yapacaklar. Bu yüzden yüreğim kan ağlıyor...

— Benim hemşerim mi? diye şaştı yazıcı. Arjantinli, pardon Bolivyalı bir kadınla ilişkiniz mi var?

Julia Teyzeyi tanıdığını; La Tapada Pansiyonunda kendisini o hanımla birlikte ziyaret ettiğimizi ve yemeğini paylaştığımızı; gönül sorunlarımı daha önce de kendisine açtığımı ve aç karnına erik yemek ve imzasız mektup yazmak gibi reçeteler tavsiye ettiğini hatırlattım. Bunu maksatlı olarak yaptım; ayrıntıların üzerinde dururken bir yandan da onu gözlemliyordum.

— Böyle tersliklere uğramak kötü bir şey değildir, dedi çorbasından ilk kaşığı yutarken. Istırap hayatı öğretir.

Ve konuyu değiştirdi. Yemek yapma sanatı ve kafa sağlığını korumak için az yiyip içmenin gerekliliği üzerine açıklamalarda bulundu. Yağlar, nişastalı besinler ve şekerlerin zihinsel safra ve salgıları kurutarak insanları kötülüğe ve suça ittiğini belirtti.

Tanıdıklarınız arasında bir istatistik yapın, göreceksiniz, dedi. Sapıkların çoğu şişmanlardan çıkar. Buna karşılık kötü eğilimleri olan zayıf kimse yoktur.

Bütün gizleme çabalarıma karşın, kendimi çok tuhaf ve rahatsız hissediyordum. Pedro Camacho, önceki görüşmelerimizdeki doğallık ve inanmışlıkla değil, çok yüzeysel biçimde; saklamak istediği kaygılara dalıp giderek konuşuyordu. Küçük patlak gözlerinde bir kaygı gölgesi, korku ve utanma vardı; arasıra dudaklarını ısırıyordu. Uzun saçları kepek doluydu, boynunda, gömleğinin içinde sallanan ve arasıra parmaklarıyla okşadığı bir madalyon taşıdığını fark ettim. Madalyonu bana gösterip açıkladı: "Mucizesi bol bir beyefendi: Limpias'lı İsa..." Siyah ceketi omuzlarından dökülüyordu, benzi de iyice solgundu. Radyo dizilerinden söz etmemeye karar vermiştim; ama Julia Teyzeyi ve onun hakkındaki konuşmalarımızı unutmuş olduğunu görünce, aniden kötü bir meraka kapıldım. Terbiyeli çorbayı bitirmiş, esmer *chicha* içerek asıl yemeğimizi bekliyorduk.

Gayet amaçsız ve umursamaz bir tavırla anlatmaya başladım:

— Bu akşam oğul Genaro'yla sizin hakkınızda konuştum. Haberler çok iyi: Reklam ajanslarının sondajlarına göre, dizilerinizin

dinlenilme oranı daha da artmış. Galiba taşlar bile onları dinliyorlar!

Gerilip dikleştiğini, bakışlarını kaçırdığını, gözlerini kırpıştırarak hızlı hareketlerle peçetesini katlayıp açmaya koyulduğunu gözledim. Sözüme bu zeminde devam edeyim mi, etmeyeyim mi diye bir an ikircimde kaldıysam da merakım üstün geldi:

— Oğul Genaro dinleyici oranının yükselmesini, dizilerin kişilerini birbirine karıştırmak ve hikâyeleri birbirine bağlamak gibi buluşlarınıza bağlıyor, dedim. (Bembeyaz kesilip peçeteyi bıraktığını ve gözleriyle beni aradığını gördüm.) O, bu fikri dâhiyane buluyor.

Bir şey demediğini, sadece bana baktığını görünce, dilimin dolaştığını hissederek, aynı çizgide devam ettim. 'Avangard'dan, deneysel sanattan söz ettim; onunkilere benzer buluşlar ve,yeniliklerle Avrupa'da sansasyon yaratan yazarlar sıraladım (kimisini ben uydurdum): öykünün akışı içinde kişilerin kimliklerini değiştirmek, okurun dikkatini hep canlı tutmak için garip ve sıradışı ögeleri çoğaltmak için tekniklerdi bunlar... Bu sırada barbunya pürelerimiz de gelmişti; Bolivyalı yazıcının adamakıllı bozulduğunu görmemek için susup gözlerimi indirme fırsatı çıkmasına sevinerek, yemeye başladım. Ben yemeğimi yiyerek, o ise çatalını fasulye ezmesinin içinde çevirip pirinç taneleriyle oynayarak, uzunca bir an sessiz kaldık.

— Can sıkıcı birşeyler oluyor bana, diye çok alçak sesle, kendi kendine konuşur gibi, söylendiğini duydum sonunda. Senaryolarıma tam hâkim olamıyorum; içime kuşku giriyor, öykülerde karışıklıklar oluyor. — Derin ve sıkıntılı bir kaygıyla bana baktı— . Sizin dürüst bir delikanlı, sır tutabilecek bir dost olduğunuzu biliyorum. Ama tüccarlara tek kelime yok!

Şaşırmış gibi yaptım; dostluk ve sevgimi hararetle dile getirdim. Fakat artık eskisi gibi değildi: huzursuz, güvensiz, kırılgan biri olmuştu; yeşile çalan alnında ter taneleri parlıyordu. Ellerini şakaklarına götürdü:

— Kafam fikir dolu bir yanardağ elbette, dedi inançla. Ama hafıza ihanet ediyor. Yani isimler konusunda demek istiyorum. Bak, sana bir sır vereyim dostum: Onları ben karıştırmıyorum, kendileri karışıyorlar. Ben farkına vardığım zaman da çok geç olu-

yor. Her birini tekrar kendi yerine koymak ve değişiklikleri açıklamak için sonradan bin türlü cambazlık ve hokkabazlık gerekiyor. Kuzeyi güneyden ayıramayan bir pusula vahim, hatta çok vahim sonuçlar doğurabilir.

Çok yorgun olduğunu; kimsenin böyle bir çalışma temposuna dayanamayacağını; biraz tatil yapması gerektiğini söyledim.

— Tatil mi? Bu ancak mezarda olur! dedi, hakaret etmişim gibi tehditkâr bir tavırla.

Fakat az sonra, alçakgönüllülükle, 'unutkanlıklarının' farkına varınca bunların bir listesini yapmaya, kaydını tutmaya karar verdiğini söyledi. Ne var ki bu imkânsızdı, çünkü yayınlanan metinleri gözden geçirecek zamanı bile yoktu; bütün saatleri yeni senaryolar üretmekle geçiyordu. "İşi durdurursam bu dünyanın sonu olur!" diye mırıldandı. Peki neden çalışma arkadaşları ona yardım edemiyorlardı? Kuşkuya düştüğü zaman neden onlara danışmıyordu?

— Bu hiç olmaz! diye yanıtladı. Bana duydukları saygıyı yitirirler. Onlar sadece hammadde, benim askerlerim: ben hata yaptığımda benimle birlikte hata yapmak onların görevi...

Aniden konuşmayı kesip yavan bulduğu adaçayı konusunda garsonlara çıkışmaya başladı; sonra koşar adım radyoya dönmemiz gerekti, çünkü saat üç dizisi onu bekliyordu. Ayrılırken, ona yardım etmek için her şeyi yapacağımı söyledim.

— Bütün istediğim, susmanız, dedi. Sonra buz gibi bir gülüşle ekledi: — Üzülmeyin canım; büyük derde büyük deva gerekir!

Büromda öğleden sonraki gazeteleri tekrar okudum; haberleri çerçeve içine aldım; saat altı için, Antropoloji Müzesinin ödünç verdiği, İnkalardan kalma aletlerle bir kafatası ameliyatı gerçekleştirmiş bir sinir cerrahı ile bir söyleşi ayarladım. Saat üçten itibaren bir saate bir telefona bakmaya başladım. Julia Teyze tam dörtte aradı. Pascual'le Büyük Pablito daha gelmemişlerdi.

— Ablam öğle yemeğinde konuyu açtı, dedi çok üzgün bir sesle. Rezalet diz boyuymuş, annenle baban benim gözümü oymaya geliyorlarmış. Bolivya'ya dönmemi istedi benden. Ne yapabilirim ki? Galiba gitmem gerekecek Vargitas...

— Benimle evlenir misin? diye sordum.

Yapmacık bir neşeyle güldü.

— Ciddi söylüyorum, diye ısrar ettim.

— Gerçekten seninle evlenmemi mi istiyorsun yani? Julia Teyze yine gülmeye başladı; bu kez daha da komiğine gitmişti teklifim.

— Evet mi, hayır mı, çabuk karar ver! diye sıkıştırdım. Pascual'le Büyük Pablito neredeyse gelirler...

— Sen bunu benden, ailene artık büyüdüğünü kanıtlamak için istiyorsun! dedi Julia Teyze, sevgi dolu bir sesle.

— Tabii o da var... diye kabul ettim açıklamasını.

ON DÖRT

Futbol semti La Victoria'ya bitişik olan ve Mendocita adını taşıyan mahallenin ya da çöplüğün rahibi Kutlu Peder don Seferino Huanca Leyva'nın hikâyesi yarım yüzyıl önce, bir Karnaval gecesi başladı. O gece, halktan insanlarla haşır neşir olmaktan hoşlanan iyi aile çocuğu bir genç, Chirimoyo'nun ara sokaklarından birinde, delişmen Zenci çamaşırcı Teresita'nın ırzına geçti.

Teresita için böyle şeyler pek sorun olmazdı. Fakat daha önce sekiz çocuğu olduğundan ve şiddetle koca sıkıntısı çektiğinden; üstelik bu kadar çocukla herhangi bir erkeğin onu nikâh memurunun ya da mihrabın önüne götürmesi olasılığı son derece zayıf olduğundan, bu kez yine gebe kaldığını anlayınca derhal doña Angélica'nın yardımına başvurdu. Inquisición Meydanında ebelik yapan bir ihtiyardı doña Angélica, ama yaptığı iş daha çok bebek cennetine müşteri toplamaktı (daha da açıkçası, çocuk düşürtücüydü). Fakat, Teresita'ya içirdiği bütün zehirli şuruplara (içinde sıçan yavrusu bekletilmiş kendi sidiği gibi) rağmen, tecavüzün meyvesi olan fetüs, sonraki huylarını önceden haber veren bir inatçılıkla, eteneden ve ana rahminden ayrılmamakta direndi; orada vida gibi çakılı kaldı, büyüdü, gelişti ve günahkâr Karnavaldan dokuz ay sonra, çamaşırcı kadın onu dünyaya getirmekten başka çare bulamadı.

Çocuğun adını, vaftiz babalığını yapan Congreso kapıcısına şükran jesti olarak Seferino koydular; annesinin iki baba adını da buna eklediler. Çocukluğunda, bir gün rahip olacağını düşündürecek hiçbir davranışı olmadı Seferino'nun; hoşuna giden şeyler kiliseye gitmek, dua etmek filan değil, topaç çevirmek ve uçurtma uçurmaktı. Fakat her zaman, hatta konuşmaya başlamadan önce bile, kişilik sahibi olduğunu belli ediyordu. Çamaşırcı Teresita, sezgilerine ve içgüdülerine dayanarak, Sparta'dan ya da Darwin'den esinlenen bir eğitim felsefesi uyguluyordu ki, bunun özü, çocuklarına, dünya denen bu ormanın bir parçası olarak kalmak isti-

yorlarsa dişlenmeyi ve dişlemeyi öğrenmek zorunda olduklarını ve süt içmek ve yemek yemek gibi sorunların üç yaşından itibaren tamamen kendilerini ilgilendirdiğini açıkça bildirmekti. Çünkü kendisi, günde on saat çamaşır yıkayıp kalan saatlerin sekizinde de çamaşırları Lima'nın dört bir yanına dağıtmak suretiyle, ancak kendi boğazını, bir de henüz yuvadan uçacak hale gelmemiş olan küçük yavruları besleyebiliyordu.

Tecavüz meyvesi oğlan ormanda hayatta kalmak için de, anasının karnında iken ölmemek için gösterdiği inatçılığı gösterdi: dilencilerle ve köpeklerle didişerek çöp bidonlarından ayıkladığı her türlü nesne ile kendisini beslemeyi başardı. Kardeşleri (daha doğrusu, yarı-kardeşleri), kimi veremden kimi zehirlenmeden, sinekler gibi ölür; ya da kemik veya kafa bozuklukları gibi kusurlarla hayat sınavını bütünlemeyle geçip güçbelâ ergen yaşa gelirken, Seferino Huanca Levya sağlam ve sağlıklı, zihin yetileri bakımından da 'idare eder' bir çocuk olarak büyüdü ve serpildi. Çamaşırcı kadın (hidrofobiye –su korkusuna– yakalanıp) çalışamaz olunca, ona bu oğlan baktı; daha sonra da (Mendocita rahibi olduktan sonra), parayı bastırıp onun için Guimet firmasına birinci sınıf bir cenaze töreni düzenletti. Bütün Chirimoyo bunu, mahallenin tarihindeki en görkemli gömme töreni olarak niteledi.

Oğlan erken gelişti ve her türlü işe girip çıktı. Konuşmayı öğrenirken, Abancay Caddesinden geçenlerden sadaka istemeyi de öğrenmişti; takındığı çamura bulanmış melek suratı yüksek sosyeteden hanımların hayırseverlik duygularını depreştiriyordu. Sonra ayakkabı boyacısı ve otopark bekçisi oldu; gazete, şurup, şekerleme sattı; stadyumda yer göstericilik ve eskicilik yaptı. Bu kapkara tırnaklı, kirli ayaklı, saçı başı bit dolu, delik deşik ve yamalı eski bir kazağa bürünmüş garip oğlanın, günün birinde Peru'nun en tartışılan rahibi olacağı kimin aklına gelirdi?

Okumayı nasıl öğrendiği bir türlü anlaşılamadı, çünkü herhangi bir okula adımını attığını gören olmamıştı. Chirimoyo'da, vaftiz babası Congreso kapıcısının ona alfabeyi bellettiği ve harflerden hece kurmayı öğrettiği, gerisinin –azim ve sebatla; irade gücüyle Nobel ödülüne kadar yükselen, çamurdan çıkma çocuklar yok mu?..– kendiliğinden geldiği söyleniyordu. Seferino Huanca Leyva on iki yaşına gelmişti; konakları, sarayları dolaşıp eski ve

atılacak çamaşırları, ayakkabıları topluyor, yoksul kenar mahallelerde satıyordu. İşte bu meslekte çalışırken kendisine ileride bir aziz olmanın yolunu açacak olan kişiyle tanıştı: serveti mi daha büyük yoksa imanı mı, bilinemeyen; malikânelerinin genişliğiyle Limpias'lı İsa'ya bağlılığının derinliği arasında ikircimde kalınan, Bask kökenli zengin toprak sahibesi Mayte Unzátegui. Orrantia'da, San Felipe Caddesindeki Mağrip üslubu konağından yeni çıkmıştı; şoförü Cadillac'ının kapısını tam açıyordu ki, zengin hanım, sokağın ortasında, o sabah topladığı eskileri taşıyan el arabasının yanında dikilen, tecavüz ürünü oğlanı gördü. Hayvanca sefaletinin içinden parlayan zeki gözleri ve yüzündeki iradeli yavru kurt çizgileri hoşuna gitti. Onu yanına çağırıp karanlık basınca kendisini görmeye geleceğini söyledi.

Seferino Huanca Leyva, o akşam bir zengin hanımın, mavi üniformalı bir şoförün kullandığı çok güzel bir arabayla kendisini görmeye geleceğini haber verince, Chirimoyo'da herkes güldü. Ama saat altıda Cadillac sokağın ağzında fren yapınca ve bir düşes gibi zarif Mayte Unzátegui hanım inerek Teresita'yı sorunca, herkes inandı (ve afalladı). Âdet görme zamanı bile hesaplı bir iş kadını olan doña Mayte, hiç lâfı uzatmadan, çamaşırcı kadına öyle bir teklif yaptı ki, beriki mutluluktan bir uluma kopardı: Hanım, Seferino Huanca Leyva'nın eğitimini üzerine alacak annesine de on bin sol bağışta bulunacaktı, ancak bir koşulla: oğlan rahip olacaktı.

Böylece, tecavüzden olma çocuk, Magdalena del Mar'daki Santo Torribio de Mogrovejo dini okuluna öğrenci oldu. Eğilimin eylemden önce geldiği öteki gençlerin aksine, Seferino Huanca Leyva rahip olmak için doğmuş olduğunu, seminer öğrencisi olduktan sonra keşfetti. Zenci Teresita'yı ve koruyucusunu gururlandıran, öğretmenleri tarafından el üstünde tutulan, dindar ve çalışkan bir öğrenci oldu. Fakat Latince, ilâhiyat ve patristik notları yükseldikçe yükselir; dindarlığı da katıldığı ayinler, okuduğu dualar ve kendi kendine vurduğu kırbaçlarla, kimseye diyecek söz bırakmamacasına ortaya çıkarken; bir yandan da, daha yeniyetmelik çağından itibaren, ileride cüretkâr girişimleri yüzünden patlak verecek olan tartışmalarda, yandaşları tarafından dindarlık gayretiyle işlenmiş önemsiz aşırılıklar; karşıtları tarafından ise Chirimo-

yo'nun suçlu ve suç işletici gücünün etkisi olarak nitelenecek olan özelliklerin ilk belirtileri de kendini göstermeye başlıyordu. Örneğin, daha rahiplik icazetini almadan, öğrenciler arasında, Haçlılık ruhunun canlandırılmasının zorunlu olduğu; Şeytana karşı savaşa sadece dua ve özveri gibi kadınca silâhlarla değil, yumruk ve kafa atma gibi (daha etkili olduğunu iddia ettiği) erkekçe silâhlarla; hatta şartlar gerektirdiğinde bıçakla ve ateşli silâhlarla, yeniden başlamak gerektiği şeklinde tezler yaymaya koyuldu.

Telâşa düşen üstleri ve büyükleri, bu çizgidışı ve aşırı davranışları hemen bastırmaya yöneldilerse de, doña Mayte Unzátegui bunları hararetle destekledi. Okuldaki öğrencilerin üçte birinin ihtiyaçları hanımağanın hayırseverliği sayesinde karşılandığından, yetkililer ister istemez –bütçesel nedenler insana neler yutturmaz ki!– geri adım atmak ve Seferino Huanca Leyva'nın kuramları karşısında göz ve kulaklarını görevden almak zorunda kaldılar. Zaten bunlar sadece kuram da değildi, pratikle sıkı biçimde destekleniyorlardı. Hiçbir izin günü yoktu ki, akşam, Chirimoyo'nun oğlu, 'silâhlı vaaz' dediği uygulamadan bir örnek göstermeden okuluna dönsün. Bu cümleden olarak, bir gün, mahallesinin kalabalık sokaklarında sarhoş bir kocanın karısını dövdüğünü görünce işe karışmış, adamın kaval kemiklerini tekmeyle kırdıktan sonra, iyi bir Hıristiyan koca nasıl davranmalı konusunda güzel bir konferans çekmişti. Yine bir gün, Cinco Esquinas otobüsünde acemi bir yankesiciyi yaşlı bir kadını soymaya kalkışırken yakalayınca, birkaç kafa atarak zavallıyı yamyassı etmiş, (sonra da suratına dikiş atsınlar diye dispansere kendisi götürmüştü.) Nihayet, bir başka gün, Matamula Korusunun yüksek bitkileri arasında bir çifti hayvani zevklere kendilerini kaptırmış durumda bastırınca, kan revan içinde bırakıncaya dek kırbaçlamış, sonra da diz çöktürerek, yeni bir dayak seansı tehdidiyle, derhal kiliseye gidip evleneceklerine yemin ettirmişti. Fakat Seferino Huanca Leyva'nın son büyük marifeti, (deyim yerindeyse) bütün yaptıklarının üstüne diktiği tüy, –kendisinin, 'ruh temizliği de alfabe gibi sopayla öğrenilir' şeklindeki temel varsayımıyla ilişkili olarak– kendi velisi ve thomist felsefe hocası olan yumuşak huylu Peder Alberto de Quinteros'a, hem de seminerin kilisesinde, attığı yumruk oldu. Adamcağız, kardeşçe bir sevgi gösterisi ya da bir dayanışma jesti olarak, onu ağzından

öpmeye kalkışmıştı da... Kin tutmayan, saf yürek bir insan olan saygıdeğer peder (ruhban sınıfına hayli geç dahil olmuştu; daha önce psikolog olarak ün ve servet yapmış, özellikle *Pisco* civarında kendi kızını ezerek öldüren genç bir doktoru tedavi etmesi dillere destan olmuştu), yarasını sardırıp eksilen üç dişini tamamlattığı hastaneden dönüşünde, Seferino Huanca Leyva'nın okuldan atılmasına karşı çıktı; hatta –öbür yanaklarını da uzata uzata ölümden sonra mihrapların üstünde kendilerine bir yer edinen yüce ruhlara özgü cömertlikle–, tecavüzden olma çocuğun rahipliğe giriş törenindeki ayini bizzat yönetti.

Seferino Huanca Leyva seminer öğrencisi iken, büyüklerini kaygılandıran şey onun, kilisenin kötülükle mücadelesini yumrukla yürütmesinin gerekliliği konusundaki sarsılmaz inancı değildi yalnızca. Ondan daha çok, ölümcül günahların uzun listesinde, kendi kendini tatmin uygulamasının hiçbir şekilde yer almamasının gerekliliğine dair (kendi çıkarına yönelik olmayan?) inancı kaygı vericiydi. Kitab-ı Mukaddesten alıntılar ve Onan'ın günahına ateş püsküren papalık bildirileriyle onu hatasından döndürebileceklerini sanan hocalarının bütün azarlama ve paylamalarına karşın, düşük yaptırıcı doña Angélica'nın oğlu, doğmadan önce gösterdiği dikkafalılığı sürdürerek, geceleyin arkadaşlarını kaldırıp elle zevklenme olayının, kilise mensuplarına, cinsel ilişkiden uzak durma adaklarının karşılığını vermek ya da hiç olmazsa, bunu daha rahat uygulanır kılmak için, Tanrı tarafından tasarlandığını söylüyordu. İleri sürdüğü kanıtlara göre, günah olsa olsa kadın teninin ya da (daha sapık yoldan) *ötekinin* vücudunun sağladığı zevkte yatabilirdi; hayâl gücü ve parmaklar sayesinde tekbaşına elde edilen, verimsiz ve mütevati rahatlama neden günah olsundu? Saygıdeğer Peder Leoncio Zacarías'ın sınıfında okuduğu bir yazma ödevinde, Seferino Huanca Leyva, İncil'den bazı netameli bölümleri yorumlamak suretiyle, bazan –belki de Mecdelli Meryem'le tanıştıktan sonra?– Mesih'in bile günahın çağrısını mastürbasyonla bastırmış olabileceği varsayımını çok saçma bulup reddetmemek için yeterli nedenler bulunduğunu ima etme noktasına kadar geldi. Peder Zacarías az daha düşüp bayılıyordu. Bask piyanistin koruduğu genç de küfür gerekçesiyle seminerden kovulayazdı.

Pişmanlık gösterdi, bağışlanma diledi, kendisine uygun görü-

len çileyi çekti ve bir süre, hocalarını ürküten ve öğrencilerin ateşini yükselten o garip söylentileri yaymaktan vazgeçti. Fakat kendisi için bunları uygulamaya koymayı hiç bırakmadı; günah çıkarma hücresinin kafesi önünde diz çöker çökmez, günah çıkarıcı rahipler onun günahlarını şöyle sayıp döktüğünü duymaya başladılar: "Bu hafta Saba melikesine, Dalila'ya ve Holophernes'in karısına âşık oldum..." Kendisini manevi bakımdan zenginleştirecek bir seyahat yapmasına da bu yalnız başına zevk alma tutkusu engel oldu. Rahipliğe yeni yükselmişti; sapkın sayıklamalarına karşın olağanüstü çalışkan ve ciddi bir öğrenci olduğundan ve zekâsının enginliğinden kimsenin kuşkusu bulunmadığından, Kilise Hiyerarşisi Seferino Huanca Leyva'yı Roma'daki Aziz Gregorius Üniversitesinde doktora yapmaya göndermeyi kararlaştırdı. Bunun üzerine, pırıl pırıl genç rahip hemen hazırlayacağı tezin konusunu –Vatikan Kütüphanesinin tozlu elyazmalarını karıştıra karıştıra gözlerinden olan allâmeler! – açıkladı: 'Kilise Mensuplarının İffetini Koruyan Kale Olarak Kendini Tatmin Alışkanlığı.' Projesi öfkeyle reddedildi, Roma yolculuğu suya düştü ve Seferino Huanca Leyva gidip bir daha hiç çıkmayacağı Mendocita cehennemine kapandı.

Lima rahiplerinin bu mahalleden, vebadan korkan gibi korktuklarını öğrenince, oraya gitmeyi kendisi seçti. Korkunun nedeni, mahallenin kumlu kaldırımlardan ve çeşitli maddelerden –karton, çinko, rafya, tahta, paçavra ve gazete kâğıdı– yapılma barakalardan oluşan hiyeroglife benzer topografyasını, enfeksiyon ve parazit hastalıklarının en gelişmiş biçimlerinin üreditği bir laboratuvar haline getiren mikrop yığılmasından çok, orada hüküm süren toplumsal şiddetti. Gerçekten de o zamanlar bu mahalle, suçun en proleter uzmanlık alanlarını kapsayan tam bir Suç Üniversitesi niteliğindeydi: kapı-kilit-cam kırarak ve pencerelere tırmanarak hırsızlık; fuhuş, bıçaklama, her türlü dolandırıcılık, uyuşturucu ticareti ve pezevenklik...

Peder Seferino Huanca Leyva iki gün içinde kendi elleriyle, kerpiçten bir kulübe yaptı; kapı takmadı; La Parada'dan aldığı elden düşme bir somyayla bir saman döşeği içine yerleştirdi ve her gün saat yedide bir açık hava ayini düzenleyeceğini duyurdu. Ayrıca, pazartesinden cumartesine kadar, (birbirine karışmasınlar diye) ikiden altıya kadınların, yediden on ikiye de erkeklerin günah-

larını çıkaracağını ilan etti. Bundan başka, her sabah yediden on dörde kadar mahallenin çocuklarına ders vermek; alfabeyi, rakamları ve temel din bilgilerini öğretmek niyetinde olduğunu da duyurdu ve bekledi. Ama hevesi, katı gerçeklerin kayasına çarparak kırıldı. Sabah ayinlerinin cemaati, bazan farkına varmadan (sığırları ve tangolarıyla ünlü?) kimi ülkelerde geçer akçe olan dinsizce âdetlere uyarak, tören sırasında yellenen ya da doğal ihtiyaçlarını giyinik olarak oracıkta gideren; bedensel refleksleri can çekişmesine dönüşmüş, gözleri çapaklı bir avuç ihtiyarı geçmiyordu. Öğleden sonraki günah çıkartmalara ve sabah okuluna gelince, meraklı bir Allahın kulu çıkıp da burnunun ucunu bile göstermedi.

Ne oluyordu? Ne olacak, mahalle rahibi boykot ediyordu; bunun sorumlusu da, güçlü kuvvetli bir polis eskisi olan Jaime Concha'ydı. Kendisine, bir Doğu limanından gemiyle El Callao'ya kaçak olarak gelen sarı ırktan bir zavallıyı hiç yargısız idam etme emri verildiğinden beri üniformayı bırakmış olan Komiser Concha, o zamandan itibaren kendini halk hekimliğine adamıştı; hem de o kadar büyük bir başarıyla ki, Mendocita'nın kalbini adeta avucuna almıştı. Doğal olarak, kendisine rakip olabilecek birinin gelişinden tedirgin olmuş ve bu boykotu düzenlemişti.

Bu durumdan bir ihbarcı kadın (mahallenin kraliçeliği tahtından Jaime Concha tarafından indirilen ve sefalete itilen, kanı çivit mavisi bir Bask kadın, mahallenin eski büyücüsü doña Mayte Unzátegui) tarafından haberdar edilen Peder Seferino Huanca Leyva, nihayet –ey yüreği alevlendiren ve gözleri buğulandıran sevinç! – silâhlı vaaz hakkındaki kuramlarını eyleme dökme zamanının geldiğini anladı. Bir sirk reklamcısı gibi, kokudan girilmeyen dar sokakları tek tek dolaştı ve o pazar saat on birde, futbol sahasında, kendisiyle kocakarı hekiminden hangisinin daha kuvvetli olduğunun yumruk yöntemiyle belirleneceğini, bağıra bağıra ilan etti. Şişkin pazulu Jaime Concha kerpiç barakaya gelip bu ilanı birbirine yumruk atmak için bir meydan okuma şeklinde mi anlaması gerektiğini sorunca, Chirimoyo'lu adam yanıt yerine, soğuk bir sesle, dövüş sırasında ellerin boş değil de bıçaklarla takviye edilmiş olmasını mı tercih ettiğini sordu. Çavuş eskisi, gülmekten karnını tutarak ve komşulara, polisteyken sokakta rastladığı saldırgan köpekleri kafalarına bir fiske vurarak öldürmek âdetinde olduğu-

nu anlatarak uzaklaştı.

Rahiple kocakarı hekiminin dövüşü olağanüstü bir merak ve ilgi uyandırdı; sadece tüm Mendocita halkı değil, La Victoria, El Porvenir, Cerro San Cosme ve Agustino semtlerinden pek çok insan da seyre geldi. Peder Seferino pantolon ve kısa kollu gömlekle sahaya çıktı ve dövüşten önce istavroz çıkardı. Kavga kısa, ama tam seyirlik oldu. Chirimoyo'lu adam eski polisten daha az güçlüydü, ama kurnazlıkta ona üstündü. Karşılaşır karşılaşmaz hasmının gözlerine bir avuç kırmızı biber atıverdi (taraftarlarına bu durumu şöyle açıkladı daha sonra: "Bizde, kavgada her türlü vuruş serbesttir!"); sonra, Davud'un akıllı sapan taşıyla dövüşdışı kalan Calud, gözleri görmediğinden sendelemeye başlayınca, ali nahiyelerine attığı bir dizi tekmeyle onu büsbütün güçten düşürdü ve iki büklüm kalmaya zorladı. Ardından, soluk almasına bile meydan vermeden, sağ ve sol direktlerle yüzüne karşı cepheden saldırıya geçti; yere yıkıncaya kadar da tekniğini, stilini değiştirmedi. Devrilince, midesini ve kaburgalarını yumruğa doyurarak savaşı bitirdi. Acıdan ve utançtan kıpkırmızı kesilen Jaime Concha yenildiğini kabul etti. Peder Seferino Huanca Leyva alkışlar arasında diz çökerek, yüzünü göğe çevirip kollarını haç şeklinde açarak, gayet sofu bir adam gibi Tanrıya dua etti.

Gazetelere de geçen –ve başpiskoposu hayli rahatsız eden– bu olay Peder Seferino'ya, hâlâ potansiyel durumdaki cemaatinden bazı sempatiler kazandırmaya başladı. O günden itibaren sabah ayinlerinin müşterisi biraz çoğaldı ve birkaç günahkâr ruh, özellikle kadınlardan, günah çıkarma istediğinde bulundu. Fakat bu seyrek müşteriler, iyimser rahibin, Mendocita'daki günah işleme kapasitesini kabaca tahmin ederek hazırladığı yüklü programdaki saatlerin onda birini bile doldurmuyordu, doğal olarak... Mahallede iyi karşılanan ve birkaç müşteri daha kazandıran bir eylemi de, o utanç verici yenilgiden sonra Jaime Concha'ya gösterdiği davranış oldu. Kadınların onun yaralarına sülüğen ve arnika merhemleri sürmelerine bizzat yardım etti; onu Mendocita'dan kovmayacağını; tam tersine, –ordusunun yok ettiği kumandana kızını veren ve şampanya ikram eden Napolyonların cömertliğiyle– kilise hizmetlisi olarak cemaatin işlerine ortak etmeye istekli ve hazır olduğunu söyledi. Halk hekiminin, dostluk, düşmanlık, nazar ve

sevda sorunlarına ilişkin ilaç ve muskalar vermeye devam etmesine izin vardı; fakat artık bunu, rahibin belirleyeceği daha makûl fiyatlardan yapacaktı. Sadece, hekimin ruha ilişkin sorunlarla uğraşmasını yasakladı. Ayrıca, kolu bacağı burkulan veya çıkan ya da eklemleri ağrıyanlar için çıkıkçılık yapmasına da izin verdi, ancak bir şartla: bunun dışındaki hastalıkları tedaviye kalkışmayacaktı; onlar hastaneye sevk edilecekti.

Peder Seferino Huanca Leyva'nın, o talihsiz okuluna Mendocita'nın yumurcaklarını çekmek için –balı hisseden sinekler, balığı gören balıkçıllar!– kullandığı yöntem hiç de Ortodoks değildi ve bu yüzden kilise yetkililerinden ilk ciddi uyarısını aldı. Okula bir haftalık devam karşılığında, çocukların, armağan olarak bir resim alacaklarını ilan etti. Aslında bu 'yem', sokakları dolduran küçük haylazlar için hiç de yeterli olmayacaktı... eğer... eğer Chirimoyo'lunun söz ettiği 'resimler', Meryem Anaya benzedikleri pek söylenemeyecek çıplak kadın resimleri olmasaydı! Bu pedagojik yöntemlere şaşıp kalan annelere, rahip her ne kadar inanılmaz görünse de bu 'resimlerin' çocuklarını tensel günahla kirlenmekten uzak tutacağını; daha az savruk, daha uysal ve daha uykulu yapacağını belirtti.

Mahallenin küçük kızlarını fethetmek içinse, kadını Kitab-ı Mukaddeste anılan ilk günahkâr yapan eğilimlerden ve sosyal yardım görevlisi olarak kilisesinin personeline kattığı Mayte Uzátegui'nin hizmetlerinden yararlandı. Bu kadın, Tingo María'da yirmi yıl genelev yöneticiliği yapmış olmaktan gelen bilgelikle, küçük kızlara eğlendirici dersler vererek onların sempatisini kazanmayı başardı: dükkânlardan makyaj malzemesi almadan dudaklarını, yanaklarını ve gözkapaklarını boyamak; pamuktan, yastıktan, hatta gazete kâğıdından takma göğüs, kalça, popo yapmak; rumba, guaracha, porro ve mambo gibi moda olan dansları kıvırmak türünden dersler... Hiyerarşi'nin Ziyaretçisi (Kilisenin müfettişi) denetlemesini yaparken, okulun kızlar bölümünde bütün bu sümüklüleri, eski rahibenin uzman gözetimi altında, mevcut bir çift yüksek topuklu ayakkabıyı sırayla giyerek kıvırtır ve sırıtır görünce, neye uğradığını şaşırıp gözlerini ovuşturdu. Nihayet dili tekrar çözülünce, Peder Seferino'ya, bölgesinde bir fahişelik okulu mu açtığını sordu. Zenci Teresita'nın oğlu, kelimelerden korkmayan biri ola-

rak:

— Yanıtım evettir! dedi. Bu mesleği icra etmekten başka çareleri olmadığına göre, bari bunu yetenek ve beceriyle yapsınlar!

(Kilise yetkililerinden ikinci ciddi uyarıyı da bu nedenle aldı.)

Fakat Peder Seferino'nun, karşıtlarının çıkardığı dedikodularda iddia edildiği gibi, Mendocita'nın Başpezevengi olduğu kanıtlanmış değildir. O sadece, hayatı avucunun içi gibi bilen gerçekçi bir adamdı. Fahişeliği teşvik etmedi, daha katlanılır kılmaya çalıştı; hayatlarını vücutlarıyla kazanan kadınların (yani on ikisinden altmışına Mendocita'nın bütün kadınlarının) belsoğukluğu olmamaları ve 'adamları' tarafından soyulmamaları için şanlı savaşlar verdi. Mahalledeki yirmi kadar pezevengin kökünün kazınması (bazılarının normal yaşama geri kazandırılması) kahramanca bir toplumsal sağlıklılaştırma göreviydi; Peder Seferino bu uğurda birkaç bıçak yedi ve Victoria Belediye Başkanının tebriklerine mazhar oldu. Bu görevde, kendi buluşu olan silâhlı vaaz yöntemini uyguladı. Jaime Concha'yı tellâl olarak kullanmak suretiyle bütün mahalleye, insanların asalak olarak kendilerinden daha zayıf yaratıkların sırtından geçinmelerinin din ve kanunlarca yasaklanmış olduğunu; dolayısıyla her kim kadınları sömürürse, yumruklarıyla karşılaşmaya hazır olması gerektiğini duyurdu. Uygulamaya geçilince, Büyük Margarita Pacheco'nun suratını dağıtmak, El Padrillo'nun bir gözünü çıkarmak, Pedrito Garrote'yi iktidarsızlaştırmak, Macho Sampedri'yi sersemleştirmek ve Cojinoba Huambachano'yu çürük içinde bırakmak zorunda kaldı. Bu Don Kişotlara yakışır kampanya sırasında, bir gece pusuya düşürüldü ve hayli bıçak yedi. Saldırganlar onu öldü sanıp leşini çamurun içinde köpeklere bıraktılar. Fakat küçük Darwinistin direnci, kendisini yaralayan bıçakların paslı demirlerine baskın çıktı; ölümden yakayı sıyırdı; yine de ötesinde berisinde yarım düzine kadar –erkeklerin yüzünde ve vücudunda kimi cilveli kadınların çekici buldukları cinsten– yara izi kalmıştı; bu yaralar, mahkemeden sonra saldırganların başı olan, önadı dinsel, soyadı denizsel Arequipa'lı Ezequiel Delfín'in, iyileşmesi imkânsız bir deli olarak akıl hastanesine gönderilmesini sağladı.

Bu fedakârlıklar ve çabalar meyvesini verdi ve Mendocita, herkesi şaşırtan bir sonuçla, pezevenklerden temizlendi. Peder Se-

ferino mahallenin kadınlarının taptığı kişi oldu: O andan itibaren kitle halinde ayinlere gelir ve her hafta günah çıkarır oldular. Ekmek tekneleri olan mesleğin zararlarını hafifletmek için, kadınlara cinsel korunma konusunda öğütler vermek ve gerek müşterilerinde gerek kendilerinde gonokokun belirtilerini zamanında fark etmenin pratik yollarını öğretmek üzere, Katolik Yardım'dan bir doktor davet etti. Mayte Unzátegui'nin aşılamaya çalıştığı doğum kontrol tekniklerinin etkisiz kalması olasılığına karşı, Peder Seferino, paralı aşk meyvesi fetüslerin kısa yoldan bebek cennetine gönderilmesi için doña Angélica'nın bir çömezini Chirimoyo'dan Mendocita'ya getirtti. Rahibin prezervatif ve diyafram kullanmayı tavsiye ettiğini ve çocuk aldırmaktan yana olduğunu öğrenince kilise yetkililerinin verdiği ciddi uyarı, pederin aldığı on üçüncü ceza oldu.

On dördüncüsü, kurmak cüretinde bulunduğu, sözde meslek okulu yüzünden geldi. Burada, mahallenin uzmanları, eğlenceli bir sohbet ortamında, –Lima gecelerinin bulutları veya arada bir görünen yıldızları altında, hikâye aşağı, fıkra yukarı,– hayata yeni atılan tecrübesiz gençlere, ekmeğini kazanmanın çeşitli yollarını öğretiyorlardı. Gençler burada, örneğin, parmakları, her çeşit çanta, cep, cüzdan vb. nın içine belli etmeden süzülüp orada bin türlü ıvır zıvırın arasında asıl göz dikilen avı tanıyabilecek yetenekte, gayet zeki ve sessiz organlar haline getiren alıştırmaları öğrenebiliyorlardı. Bir zanaatçı sabrıyla, herhangi bir demir tel parçasının kapıları açmak bakımından en karmaşık anahtarlara bile taş çıkartabileceğini keşfediyorlar; çeşitli marka arabaların, –olur a, her araba onlara ait olacak değil ya!– nasıl çalıştırılacağını kavrıyorlardı. Okulda, yaya ve bisiklette son hızla giderken elbiselerini çıkarmak; duvarlara tırmanıp pencere camlarını sessizce kırmak; aniden sahip değiştirmesi gereken her nesneye plastik cerrahi uygulamak ve Lima'nın çeşitli hapisanelerinden, gardiyanların izni olmadan çıkmak gibi şeyler de öğretiliyordu. Hatta programlarda bıçak imali ve –kıskançlıktan doğan dedikodular?– koka hamurunun damıtılması bile vardı; bu sayede Peder Seferino nihayet Mendocita'lı erkeklerin de dostluğunu ve (suç) ortaklığını kazanmış, ama aynı zamanda ilk kez Victoria polis komiserliğiyle takışmıştı. Bir akşam pederi karakola götürüp suçların arkasındaki gizli az-

mettirici olarak hapse atmakla tehdit ettiler. Doğal olarak, nüfuzlu koruyucuları sayesinde bundan kurtuldu.

Daha o dönemlerde Peder Seferino gazetelerin, dergilerin, radyoların ilgilendiği tanınmış, popüler bir kişi olmuştu. Yaptığı girişimler polemiklere konu oluyordu. Bazıları onu büyük bir adam, hemen hemen bir aziz, kilisede devrim yapacak olan yeni ve genç rahipler kuşağının parlak bir temsilcisi sayıyorlardı. Fakat başkaları, kaya-Petrus'un kayadan Ev'ini içeriden yıkmakla görevli, Şeytanın beşinci koluna mensup olduğuna kaya gibi inanıyorlardı. Mendocita (onun sayesinde veya onun yüzünden?) turistik bir yer oldu: meraklılar, sofular, gazeteciler, züppeler hırsız-uğursuz takımının bu eski cennetine yaklaşıp Peder Seferino'yu görmeye, ona dokunmaya, onunla konuşmaya, ondan imza koparmaya çalışıyorlardı. Bu 'tanıtım' kiliseyi de ikiye bölmüştü: bir taraf bunu yararlı, öteki tarafsa zararlı buluyordu.

Peder Seferino Huanca Leyva, Limpias'lı İsa –bu zata tapma âdetini Mendocita'ya kendisi getirmiş, tapınma hemen, kuru dalların tutuşması gibi parlayıp yayılmıştı– adına düzenlenen bir dinî geçit töreni vesilesiyle, göğsünü gere gere çıkıp da kendi sorumluluğundaki bölgede, son on saat içinde doğanlar da dahil, vaftiz edilmemiş tek çocuk bulunmadığını ilan edince, tüm inananları bir gurur dalgası sardı ve Hiyerarşi de, o kadar uyarı arasında, bir de böylesi bulunsun diyerek, pedere bir kutlama gönderdi.

Buna karşılık, Lima'nın koruyucusu Santa Rosa'nın bayramının kutlandığı gün, Mendocita'daki boş arsalarda düzenlenen açık hava ayini sırasında, kendi görev alanının tozlu topraklı sınırları içinde birleşmeleri Tanrının ve kerpiç barakadaki mihrabın önünde kutsanmamış bir çift bile bulunmadığını açıklamasıyla, bir skandala sebep oldu. Eskiden İnkaların İmparatorluğu olan ülkede –Kilise ile Ordu'dan sonra– en sağlam ve en saygı gören kurumun 'Kârhane' olduğunu bilen Peru Kilisesinin ekâbiri, (azıcık ayak sürüyerek?) gelip bu büyük başarıyı kendi gözleriyle görmek istedi. Mendocita'nın 'aile yuvalarında' yaptıkları araştırma ve soruşturmalar sonunda buldukları gerçek karşısında neye uğradıklarını şaşırdılar; ağızlarında kutsamayla küçümseme karışımı garip bir burukluk kaldı. Peder Seferino'nun açıklamaları onlara abes, anlaşılmaz ve argotik geldiğinden (Chirimoyo'nun aslan çocuğu,

yıllar yılı gecekondu çevresinde yaşaya yaşaya, okulda kazandığı tumturaklı edebî dili unutup onun yerine Peru argosunun özel terim ve deyimlerini bütün incelikleriyle benimsemişti), nikâhsız birlikte yaşama âdetinin kaldırılması için kullanılan yöntemi, eski halk hekimi ve eski Jandarma Çavuşu Lituma açıkladı. Günahkârcasına basit bir işlemdi bu: fiilen oluşmuş veya oluşacak her çifte, sorgusuz sualsiz, İncil önünde Hıristiyan nikâhı kıyılıyordu. Çiftler, ilk sevişmelerinin ardından apar topar, sevgili rahiplerinin önünde, Tanrının buyurduğu gibi evlenmek üzere koşup geliyorlar; Peder Seferino da onları münasebetsiz sorularla sıkboğaz etmeden nikâhlarını kıyıyor, evliliklerini kutsuyordu. Böylece birçokları, daha önce dul kalmaksızın birkaç kez evlendikleri için, –mahallenin çiftleri uçak hızıyla çözülüyor, eş değiştiriyor, tekrar oluşuyordu– Peder Seferino günah açısından meydana gelen zarar ziyanı, ruh arıtıcı günah çıkarma sistemiyle telafi etme yoluna gidiyordu. Başpiskopos tarafından paylanan, azarlanan, reddedilen, neredeyse tokatlanan Peder Seferino Huanca Leyva, böylece uzun bir listenin sonunda dalya dedi: Ciddi Uyarı No: 100.

İşte böyle, cüretkâr girişimler ve skandal yaratan kınamalar arasında, polemiklere konu olarak, kimilerince sevilip kimilerince yerin dibine batırılarak, Peder Seferino Huanca Leyva ömrünün en olgun ve dolgun çağına, elli yaşlarına geldi. Geniş alınlı, kartal burunlu, delici bakışlı, iyilik ve doğruluk örneği bir adamdı. Daha seminer günlerinden beri, düş gücüne dayalı zevklenmenin bir günah değil, tam tersine iffet için güçlü bir koruyucu olduğuna dair sarsılmaz inancı sayesinde gerçekten temiz ve iffetli kalmıştı, ta ki Mendocita Mahallesine –dişi insanın pırıl pırıl, şehvetli ve çekici biçimlerine giren cennetteki yılan gibi– Mayte Unzátegui adında baştan çıkarıcı bir kadın giriş yapıncaya kadar... Bu kadın kendini sosyal yardım görevlisi olarak tanıtıyordu (gerçekte ise –ne olacak alt tarafı kadın değil mi! – fahişe idi).

Tingo Maríâ ormanlarında özveriyle çalışarak yerlilerin karınlarını parazitlerden temizlediğini; çocuğunun bir etobur fare sürüsü tarafından yenmesinden sonra, artık yüreği dayanmayarak oralardan kaçtığını söylüyordu. Damarlarında Bask kanı taşıyordu, dolayısıyla aristokrattı. Baygın bakışları ve kemiksizmişçesine yürüyüşü, tehlikeyi haber vermeliydi, ama Peder Seferino Huanca

Leyva, –nice kaya gibi erdemleri yutan o uçurumun dayanılmaz çekimine kapılıp–, kadının niyetinin, söylediği gibi, ruhları kurtarıp parazitleri öldürmek olduğuna inanarak, onu asistan olarak kabul etmek deliliğini yaptı. Gerçekteyse onun niyeti pederi günaha sürüklemekti. Hemen programını uygulamaya koydu; kerpiç kulübeye yerleşti; yattığı kerevet pederinkinden küçücük, gülünç bir perdeyle ayrılıyordu; üstüne üstlük bu perde saydamdı da. Baştan çıkarıcı Şeytan, böyle daha iyi uyuduğu ve vücut sağlığını koruduğu bahanesiyle, geceleri mum ışığında idman da yapıyordu. Ama, Bask güzelinin kalçalarını kıvırıp omuzlarını oynatarak, bacaklarını savurup kollarını titreterek icra ettiği ve kilise adamının, mumun titrek ışığıyla aydınlanan perdede baş döndürücü bir gölge oyunu seyreder gibi, soluk soluğa izlediği bu Binbir Gece Masallarından çıkma harem dansına İsveç jimnastiği denebilir miydi? Daha sonra, tüm Mendocita halkı uykunun sessiz dünyasına daldığında, Mayte Unzátegui, yandaki kerevetin çatırdamalarını dinleyerek, baygın ve cilveli bir sesle: "Uyku tutmuyor mu, sayın peder?" diye sormak küstahlığını da gösteriyordu.

Gerçi güzel ayartıcı asıl niyetini gizlemek için günde on iki saat çalışıyor, iğne yapıyor, uyuzları ilaçlıyor, kulübeleri dezenfekte ediyor, ihtiyarları hava almaya çıkarıyordu; fakat bütün bu işleri kısa bir şortla; bacakları, omuzları, kolları ve göbeğini açık havadan özgürce yararlandırarak yapıyordu; dediğine göre, balta girmemiş ormanlarda böyle dolaşmaya alışmıştı. Peder Seferino yaratıcı görevine eskisi gibi devam ediyordu; fakat göz göre göre gittikçe zayıflıyor, gözlerinin altında cepçikler oluşuyor, bakışları hep Mayte Unzátegui'yi arıyor, o geçerken ağzı açık seyrediyor, bu arada bir miktar (bağışlanabilir) ağız suyu da dudaklarından süzülüyordu. Eller cepte gece-gündüz yürüme alışkanlığını da bu dönemde kazanmıştı ve kilise hizmetlisi eski çocuk düşürtücü doña Angélica, her an verem olup kan tükürmeye başlayabileceği kehanetinde bulunuyordu.

Din adamı sosyal yardım görevlisinin şeytani manevralarına kapılıp gidecek miydi, yoksa tüm gücünü alıp götüren panzehiri, ona yeterli direnç sağlayacak mıydı? Bu çare onu tımarhaneye mi, yoksa mezara mı götürecekti? Mendocita cemaatinin üyeleri, bu vicdan muhasebesini (daha doğrusu mücadelesini) sportmence bir

heyecanla izliyor; kesin tarihler verilerek çeşitli, çelişik ve alternatif sonuçların öne sürüldüğü bahisler tutuşuyordu: Bask güzeli rahipten gebe kalacaktı; Chirimoyo'lu, içindeki ayartıcıdan kurtulmak için, onu öldürecekti; ya da cübbesini dereye atıp onunla evlenecekti. Heyhat! Hayat, elbette yine kâğıt çalarak, oyunu alıp herkesi ütmenin yolunu buldu.

Peder Seferino, ilk çağların kilisesine; bütün inananların bir arada yaşayıp mallarını mülklerini paylaştığı, İncil'de anlatılan o saf ve sade kiliseye, dönme bahanesiyle; -artık Hıristiyanlık denemeleri için tam bir laboratuvar haline gelmiş olan- Mendocita'da, bu ortaklaşa yaşam düzenini tekrar kurmak için enerjik bir kampanya başlattı. Çiftler çözülüp on beş-yirmi kişilik yeni topluluklar oluşturulacak; klasik evli çiftlerin yerini alacak olan bu yeni sosyal yaşam birimleri, kendilerini barındırmaya elverişli yeni evlerde, ev işleri dahil bütün çalışma ve getir götür işlerini paylaşarak; bir arada yaşayacaklardı, Peder Seferino, barakasını genişletip oraya, sosyal yardımcıdan başka iki kilise hizmetlisini, eski komiser Lituma ile eski ebe doña Angélica'yı da alarak ilk örneği kendisi verdi. Bu mikro-komün, Mendocita'da daha sonra kurulacak olan bütün komünlere model oldu.

Peder Seferino, her Katolik komününde aynı cinsten üyeler arasında tam demokratik bir eşitlik bulunması kuralını koydu. Erkekler kendi aralarında, kadınlar da kendi aralarında, birbirlerine 'sen' diyeceklerdi. Fakat, Tanrı tarafından konmuş olan kas gücü, zekâ ve sağduyu farklarının da unutulmaması için, kadınlara, erkeklerine 'siz' demelerini ve saygı belirtisi olarak, onların gözlerinin içine bakmamalarını öğütledi. Yemek yapmak, ortalığı süpürmek, çeşmeden su getirmek, hamamböceklerini ve fareleri öldürmek, vb. gibi ev işleri nöbetleşe yapılacak; her üye tarafından -iyi veya kötü yoldan- kazanılan para son kuruşuna kadar topluluk kasasına girecek; topluluk da, ortak harcamaları düştükten sonra, kalanı üyelere eşit olarak geri dağıtacaktı. Suça yöneltici bir alışkanlık olan gizliliği kaldırmak için, ortak barınaklarda ara bölmeler de kaldırılmıştı; günlük yaşamın bütün etkinlikleri, barsakların boşaltılmasından cinsel birleşmeye kadar, herkesin gözünün önünde yapılacaktı.

Fakat, kadim Hıristiyan komünleri deneyi daha baştan ölü

doğmuştu. Bir gün Ordu ve Polis, bol tüfekli, gaz maskeli ve bazukalı, tam sinemalık bir operasyonla Mendocita'yı kuşattı ve kadın, erkek demeden tüm ahaliyi, gerçekte işledikleri suçlardan (hırsızlık, saldırganlık, fahişelik) dolayı değil, yıkıcı faaliyetlerden ve toplumsal çözülme tehlikesi yarattıklarından dolayı, toplayıp götürdü ve birkaç gün kışlada tuttu; Peder Seferino askerî mahkemeye çıkarılıp rahip cübbesinin altına saklanarak komünizme köprübaşı kurmakla suçlandı (fakat koruyucusu milyarder Mayte Unzátegui'nin girişimleri sayesinde suçsuz bulunup serbest bırakıldı). Fakat, bu olaylardan önce de, deneme zaten mahkûm edilmiş bulunuyordu.

Bir kere, kilise otoritesi tarafından mahkûm edilmişti. (Ciddi uyarı No: iki yüz otuz üç!): Kilise bu deneyi teorik bakımdan kuşkulu, pratikse ise akılsızca buldu (ne yazık ki olaylar da onu doğruladı!). Fakat, deneyi mahkûm eden bir başka 'otorite' daha vardı ki, o da kolektivizme karşı alerjik oldukları anlaşılan Mendocita'lı kadın ve erkeklerin yaratılışlarıydı. Bir numaralı sorun, cinsel ilişkiler oldu. Karanlığın koruması altında, ortak yatakhanelerde döşekten döşeğe en ateşli elleşmeler, dokunuşmalar, sürtüşmeler; ya da, daha dolaysızca, ırza geçmeler, fiili livatalar, gebe bırakmalar, vb. gırla gidiyordu; bu yüzden cinsel suçlar çoğaldı. İki numaralı sorun hırsızlık olaylarıydı: ortaklaşa yaşam mülkiyet içgüdüsünü köreltmek yerine, delilik derecesinde biledi. İnsanlar, soludukları pis havaya varıncaya dek, birbirlerinin her şeyini çalar oldular. Birlikte yaşama Mendocita'lıları kardeşçe bir araya toplayacak yerde birbirlerinin amansız düşmanı yaptı. Tam bu bozuk düzen ve kargaşalık günlerinde, sosyal yardım görevlisi (Mayte Unzátegui?) hamile olduğunu ilan ve eski komiser Lituma da çocuğun babası olduğunu kabul ettiler. Peder Seferino, gözleri yaşararak, kendi sosyo-Hıristiyan buluşlarının bir ürünü olan bu birleşmeyi kutsadı. (Anlatıldığına göre, o zamandan beri, geceleri aya ağıt yakarak ağlama alışkanlığını edinmiş...)

Bunun hemen ardından, Peder Seferino, zaten hiçbir zaman sahip olamadığı Bask güzelini kaybetmekten daha beter bir belâyla uğraşmak zorunda kaldı: Mendocita'ya, evangelist rahip don Sebastián Bergua'nın kişiliğinde, göz dolduran bir rahip... yani rakip gelmişti. Şişkin pazulu, sporcu görünüşlü genç bir adam olan don

Bergua, daha mahalleye ayak basar basmaz, Katolik rahiple üç yardımcısı da dahil bütün Mendocita'yı altı ay içinde gerçek dine –Protestanlığa– döndürmeyi kafasına koyduğunu açıkladı. (Din adamı olmadan önce milyoner bir kadın-doğum uzmanı olan?) bu adamın, mahalle sakinlerini etkileyecek imkânları da vardı: mahalleden seçtiği adamlara yüklü ücretler vererek, kendine tuğladan bir ev yaptırdı ve 'dini kahvaltılar' dizisini başlattı: İncil hakkındaki hutbelerine gelip kimi ilâhileri ezberleyenleri, bedava olarak bu kahvaltılara çağırıyordu. Bariton sesinin ve konuşma yeteneğinin; ya da onlarla birlikte gelen yağlı ekmek ve sütlü kahvenin büyüsüne kapılan Mendocita'lılar, birer birer Katolik kerpiçlerini bırakıp Protestan tuğlalarına üşüşmeye başladılar.

Peder Seferino doğal olarak silâhlı misyonerlik yöntemine başvurdu. Tanrının gerçek temsilcisinin kim olduğunu halkın önünde kanıtlamak için don Sebastián Bergua'ya meydan okudu. Fakat Chirimoyo'lu Şeytanın kışkırtmalarına direnebilmek için aşırı dozda uyguladığı Onan Yöntemi yüzünden iyice güçten düşmüş olduğundan hasmının daha ikinci yumruğunda nakavt oldu: don Sebastián yirmi yıl boyunca her gün bir saat (San Isidro'da, Remigius'un salonunda?) ısınma ve boks egzersizi yapmıştı. Peder Seferino'nun bütün umudunu kıran, iki ön dişinin eksilip burnunun yassılmasından çok, kendi silâhıyla yenilmiş olmanın utancı ve cemaatinden her gün daha çok üyeyi hasmına kaptırmasıydı.

Fakat, tehlike karşısında her çareye başvurmaya hazır ve büyük dertlerin büyük deva istediğini söyleyen atasözünü benimsemiş cüretkâr bir insan olan Chirimoyo'lu, bir gün esrarlı biçimde, kerpiç barakasına, ne olduğunu herkesten sakladığı (fakat her hassas burnun hemen benzin olduğunu anlayabileceği) bir sıvıyla dolu birkaç bidon getirdi. O gece, sadık yardımcısı Lituma'yla birlikte, kalın tahtalar ve iri çivilerle tuğla evin kapı ve pencerelerini dışarıdan sımsıkı kapattı, berkitti. Don Sebastián Bergua doğru insanların tatlı uykusuna dalmış; rüyasında, kendi kızkardeşini baştan çıkardıktan sonra nedamet getirip Lima'nın bir gecekondu mahallesinde (Mendocita?) papacı rahiplikte karar kılan sapık ve ahlâksız bir yeğenini görüyordu. Ebe eskisi doña Angélica, Peder Seferino'nun emriyle, kendisine koyu ve uyutucu bir şurup verdiği için, Lituma'nın, evangelist tapınağını fare kapanına çeviren çekiç

vuruşlarını duyamazdı, Protestan misyonerlik evi böylece sımsıkı örülüp kapatıldıktan sonra, Chirimoyo'lu kendi eliyle her yanını benzinle ıslattı; haç çıkararak bir kibrit çaktı ve atmaya hazırlandı. Fakat bir şey sanki elini tuttu, onu tereddüte düşürdü. Eski Çavuş Lituma, sosyal yardımcı kadın, eski çocuk düşürtücü ve Mendocita'nın köpekleri, yıldızların altında, uzun zayıf vücudu, çılgın gibi gözleri ve elinde kibritiyle, 'düşmanımı kebap etsem mi, etmesem mi?..' diye vicdanıyla didiştiğini gördüler.

Bunu yapacak mıydı? Kibriti atabilecek miydi? Peder Seferino Huanca Leyva bu Mendocita gecesini çatır çatır yanan bir cehenneme çevirecek; böylece, dine ve herkesin iyiliğine adanmış bütün bir hayatı mahvedecek miydi? Yoksa, parmaklarını yakmaya başlayan kibriti üfleyip tuğladan evin kapısını açacak ve diz çökerek Protestan din adamından bağışlanma mı dileyecekti?

Kitab-ı Mukaddestekileri aratmayan bu ibretlik gecekondu hikâyesi nasıl sonuçlanacaktı?

ON BEŞ

Julia Teyzeye yaptığım evlenme teklifinden ilk olarak Javier'e değil, kuzinim Nancy'ye söz ettim. Julia Teyzeyle telefonda konuştuktan sonra onu aradım ve sinemaya gitmeyi önerdim. Gerçekte ise El Patio'ya gittik, burası Miraflores'te, San Martín Sokağında, genellikle Luna-Parkın işletmecisi Max Aguirre'nin Lima'ya getirdiği güreşçilerin buluştukları bir birahaneydi. Büyükçe bir orta sınıf ikametgâhı olarak tasarlanmış, yüklendiği bar işlevinden rahatsız olduğu açıkça belli, iki katlı bir binadan ibaret olan müessese hemen hemen boştu. Ben o günkü onuncu kahvemi, küçük Nancy de bir koka-kola içerken, rahat rahat konuşabildik.

Masaya oturur oturmaz, ben olayı nasıl allayıp pullayacağımı düşünürken, Nancy daha önce davrandı ve bana son haberleri aktardı. Bir gün öne, Hortensia Teyzenin evinde, bir düzine akrabanın katıldığı bir aile toplantısında, 'olay' görüşülmüş ve Lucho Amcayla Olga Yengenin, Julia Teyzenin Bolivya'ya dönmesini istemeleri kararlaştırılmıştı.

— Bunu senin için yaptılar, diye açıkladı küçük Nancy. Dediklerine göre baban öfkeden deliye dönmüş ve dehşetli bir mektup yazmış.

Beni o kadar seven Jorge ve Lucho Amcalarım şimdi babamın verebileceği cezadan kaygı duyuyorlarmış. O Lima'ya geldiğinde Julia Teyze gitmiş olursa, yatışacağını ve o kadar sert davranmayacağını düşünüyorlarmış.

— Aslına bakarsan bütün bunların o kadar önemi kalmadı, dedim kendini beğenmiş bir tavırla. Ben Julia Teyzeye evlenme teklif ettim bile.

Nancy'nin tepkisi, tıpkı filmlerdeki gibi, seyirlik ve karikatürlük oldu. Koka-kolası boğazında kaldı, boğulurcasına öksürmeye başladı, gözlerinden yaş geldi.

— Bırak soytarılığı, sersem kız! dedim öfkeyle. Yardımına ihtiyacım var.

— Boğazıma kaçtı da, diye mırıldandı, gözlerini kurulayarak ve sesini düzeltmeye çalışarak. Biraz sonra, sesini alçaltarak ekledi: — Ama sen daha çocuksun. Evlenecek paran var mı bakalım? Hem baban ne der? Vallaa keser seni!..

Fakat hemen ardından, o korkunç merakı üstün geldi ve düşünmeye vakit bulamadığım bir sürü ayrıntı hakkında beni soru yağmuruna tuttu: Julia kabul etmiş miydi? İkimiz birlikte kaçacak mıydık? Nikâh tanıklarımız kim olacaktı? Julia boşanmış olduğundan kilisede evlenemezdik ama, değil mi? Nerede yaşayacaktık?..

Soru çağlayanının sonunda, tekrar şaşkınlığına dönerek, inanamazcasına tekrarladı:

— İyi, ama Marito, daha on sekiz yaşında olduğundan haberin var mı senin?

Sonra gülmeye başladı, ben de güldüm. Haklı olabileceğini, ama ne olursa olsun şimdi benim bu tasarıyı gerçekleştirmeme yardım etmek zamanı olduğunu söyledim. Birlikte büyümüştük, birbirimizi çok severdik; her durumda benim yanımda olacağından emindim.

— Elbette, sen istiyorsan ederim. Delilik yapmana bile. Seninle birlikte beni de kesecek olsalar bile. Sırası gelmişken, gerçekten evlendiğin takdirde ailenin ne yapacağını hiç düşündün mü?

Bir süre, gayet neşeli, olayı öğrendiklerinde amca ve halaların, kuzen ve kuzinlerin ne diyeceklerini, ne yapacaklarını kestirme oyununu oynadık. Hortensia Hala ağlar, Jesús Hala kiliseye giderdi mutlaka; Javier Amca da klasik kınamasını (aman ne ayıp!) patlatmadan edemezdi. Kuzenlerin en küçüğü, üç yaşındaki Jaimito'ya gelince, o peltek diliyle sorardı herhalde: Evvenmek ne demek annecim?.. Sonunda ikimiz de kahkahayı bastık; sinirli gülüşümüz, tuzlu-biberli şakanın ne olduğunu öğrenmek isteyen meraklı garsonları bile yakınımıza çekti. Sakinleşince, küçük Nancy casusumuz olmayı ve ailenin tüm hareket ve düzenlerini bize haber vermeyi kabul etti. Evlenme hazırlıklarının ne kadar zaman alacağını bilmediğimden, akrabaların neler kurduklarından haberdar olmam gerekiyordu. Öte yandan, Nancy, Julia Teyzeye de elçilik yapacak ve zaman zaman, görebilmem için onu sokağa çıkaracaktı.

— Okey, okey, vaftiz ananız olacağım! Ama bir gün ben de aynı ihtiyacı duyarsam, umarım bunun karşılığını verirsiniz.

Eve dönerken sokakta, kuzinim birden eliyle başına vurdu:

— Ne şanslı adamsın! dedi. Şimdi aklıma geldi, tam gereken şeyi sağlayabilirim sana: Porta Sokağındaki bir villada küçük bir daire. Tek oda, mutfak köşesi, banyo; minicik, ama kutu gibi ve ayda beş yüz bile değil.

Daire birkaç gün önce boşalmıştı; ev sahibi hanım dostuydu; Nancy onunla konuşabilirdi. Ben sorunun romantik stratosfer katlarında süzülüp giderken, en aşağıda, yerdeki konut derdini düşünebilecek yetenekteki kuzinimin pratik zekâsı beni hayran bıraktı. Beş yüz *sol* keseme uygundu. Şimdi sadece (dedemin dediği gibi) 'ekstra masraflar için' daha fazla kazanmak zorundaydım. İkinci kez durup düşünmeden, Nancy'yi, dostuna artık bir kiracısı olduğunu söylemekle görevlendirdim.

Nancy'yi bıraktıktan sonra, Javier'in 28 Julio Caddesindeki pansiyonuna koştum; fakat ev karanlıktı. Huysuz bir adam olan ev sahibini uyandırmaya cesaret edemedim. En iyi dostuma tasarılarımı anlatıp öğütlerini dinlemek ihtiyacında olduğumdan, hevesimin kursağımda kalması son derece canımı sıktı. O gece huzursuz bir uyku uyudum. Hep gün ışırken kalkan dedemle neredeyse şafakta kahvaltı ettikten sonra pansiyona koştum. Javier'le kapıdan çıkarken karşılaştık ve şehir merkezine gitmek için dolmuşa binmek üzere, birlikte Larco Caddesine gittik. Önceki akşam, pansiyonun sahibi ve müşterileriyle birlikte, ilk kez bir Pedro Camacho dizisi izlemiş ve bayağı etkilenmişti:

— Biliyor musun, senin küçük ahbap Pedro Camacho'dan her şey beklenir, dedi. Dün akşamki hikâyeyi biliyor musun? Lima'da eski bir pansiyon, Sierra'dan inmiş yoksul bir aile... Tam yemekteyken birdenbire deprem oluyor. Kapıların, camların titremesini, zangırdamasını, insanların çığlıklarını o kadar iyi veriyordu ki, Bayan Gracia koşa koşa bahçeye çıktı.

Dâhi Basan'ı işbaşında hayâl ettim: toprağın derinlerden gelen uğultularını taklit etmek için horluyor, Lima'nın binalarının sallanıp yıkılışını bir tefe vurarak ve mikrofonun önünde cam bilyaları ovuşturarak canlandırıyor; damların çatırdamasını, duvarların yarılmasını, merdivenlerin çatlayıp yıkılmasını vermek için

ayaklarıyla ceviz kırıyor ya da çakıl taşlarına vuruyor... Bu sırada Josefina, Luciano ve öteki oyuncular, Pedro Camacho'nun hiçbir şeyi kaçırmayan bakışları altında, korku içinde dua ediyor, acıdan bağırıyor, imdat çağırıyorlar.

— Ama zelzele bir şey değil, dedi Javier, sanki ben Basan'ın marifetlerini ona anlatmışım gibi. En iyisi şuydu ki, pansiyon yıkıldı ve hepsi ezilerek öldüler! Bir teki bile canını kurtaramadı, akıl alır gibi değil. Bir öykünün bütün kişilerini bir depremde temize havale edebilen adama ben saygı duyarım arkadaş.

Dolmuş durağına gelmiştik; daha fazla dayanamadım, birkaç kelimeyle dün neler olduğunu ve verdiğim büyük kararı anlattım. Şaşırmamış gibi yaptı:

— Anlaşıldı, senden de her şey beklenirmiş! dedi acımaklı bir baş sallayışıyla. Sonra: — Evlenmek istediğine emin misin?

— Hayatımda hiçbir şeyden bu kadar emin olmamıştım! diye yemin ettim.

O anda, söylediğim doğruydu. Bir gün önce Julia Teyzeden benimle evlenmesini istediğimde, bunun düşünülmeden yapılmış bir şey, içi boş bir cümle, hemen hemen bir şaka olduğu duygusu vardı içimde. Ama şimdi, Nancy'yle konuştuktan sonra, kendimden son derece emindim artık. Javier'e, uzun uzun düşündükten sonra alınmış sarsılmaz bir kararı bildirir gibi hissediyordum kendimi.

Dolmuşta Javier, 'olan olmuş, n'aapalım!..' havasıyla durumu değerlendirdi:

— Kesin olan bir şey varsa o da senin bu deliliklerin yüzünden yakında hapsi boylayacak olmam... Birkaç sokak sonra, Javier, Prado Caddesi kavşağına gelirken, devam etti: — Zamanın az. Amcanla yengen Julita'ya gitmesini söylemişlerse, artık onlarda fazla kalamaz. Umacının gelişinden önce ayrılması lâzım, çünkü baban da burada olursa, işler büsbütün zorlaşır.

Dolmuş, Arequipa Caddesine açılan sokakların köşelerinde yolcu indirip bindirirken, bir süre sessiz kaldık. Raimondi Kolejinin önünden geçerken Javier tekrar söze başladı; kendini bütünüyle bu soruna vermiş görünüyordu:

— Paraya ihtiyacın olacak. Ne yapmayı düşünüyorsun?

— Radyodan avans istemeyi. Kitap, giysi, eski neyim varsa

satmayı. Yazı makinemi, saatimi, kısaca para edecek her şeyimi rehine koymayı. Ve deliler gibi ek iş aramaya başlamayı.

— Ben de bazı şeylerimi rehine verebilirim, dedi Javier. Radyomu, dolmakalemlerimi, saatimi. Altındır ha!.. Sonra gözlerini kapayıp parmaklarıyla biraz hesap yaptı: — Sana yaklaşık bin *sol* ödünç verebileceğimi sanıyorum.

Öğle paydosunda benim Panamericana'daki kulübemde buluşmaya karar verdikten sonra, San Martín Meydanında ayrıldık. Onunla konuşmak bana iyi gelmişti; işime gayet keyifli ve iyimser geldim. Gazeteleri okudum, haberleri seçtim ve ikinci kez, Pascual'le Büyük Pablito geldiklerinde ilk bültenleri yazılıp bitmiş buldular. Ne yazık ki, Julia Teyze aradığında onlar da orada olduklarından, rahat rahat konuşamadık. Onların önünde, Nancy ve Javier'le konuştuklarımızı ona anlatamadım.

— Seni hemen bugün görmeliyim, birkaç dakikalığına bile olsa, dedim. Her şey yolunda gidiyor.

— Birdenbire bütün cesaretim kırıldı, dedi Julia Teyze. Kaderin cilvelerini her zaman metanetle karşılayan ben, şimdi kendimi tamamen bitmiş tükenmiş hissediyorum.

Kuşku uyandırmadan Lima'nın merkezine gelmek için iyi bir nedeni varmış: Lloyd Aéreo Boliviano'dan, La Paz'a uçak biletini ayırtmak. Saat üçe doğru radyoya uğrayacakmış. Ne o ne de ben evlenme konusunu ağzımıza almadık, fakat onun uçaktan söz etmesiyle içimi bir sıkıntı bastı. Telefonu kapar kapamaz, medeni nikâh için neler gerektiğini öğrenmek üzere, Lima Belediye Başkanlığına koştum. Orada çalışan bir arkadaşım, yabancı uyruklu boşanmış bir kadınla evlenecek olan bir akrabam için, bana bütün gerekli bilgileri verdi. Formaliteler felâketti. Julia Teyze nüfus cüzdanı örneğiyle Bolivya ve Peru Dışişleri Bakanlıklarınca onaylanmış boşanma ilamını; ben de nüfus cüzdanı örneğimi getirmek zorundaydım. Fakat henüz reşit olmadığımdan, evlilik akdi için ebeveynimin noter tasdikli izin belgesi, ya da bir çocuk mahkemesinde 'âkil bâliğ' olduğumun onlar tarafından tanınması (yani reşit ilan edilmem) gerekiyordu. Bu iki olasılığı doğal olarak hiç göz önüne almamak lâzımdı.

Kafamdan hesaplar yaparak belediyeden çıktım. Julia Teyzenin kâğıtlarının, Lima'da yanında olduklarını varsaysak bile, sade-

ce onaylanması haftalar alırdı. Yanında değilseler, Bolivya'daki belediyeden ve mahkeme kaleminden istenip getirtilmesi ise aylar sürerdi. Ya benim nüfus cüzdanı örneğim? Arequipa doğumluydum; oralı bir akrabaya yazıp göndermesini istemek de zaman isterdi (tehlikesi de cabası). Güçlükler, birer meydan okuma gibi, birbiri ardından önüme dikiliyorlar, fakat beni caydıracak yerde azmimi güçlendiriyorlardı (küçücükten beri çok inatçıydım). Radyo yolunu yarılamış, *La Prensa* gazetesinin hizasına gelmiştim ki, birdenbire içime birşeyler doğdu; hemen fikir değiştirip koşar adım üniversite kampusuna yöneldim ve kan ter içinde Hukuk Fakültesi sekreterliğine vardım. Notlarımızı ilan etmekle görevli Bayan Riofrío her zamanki anaca tavrıyla beni karşıladı ve hiç yüksünmeden kendisine anlattığım karışık hikâyeyi dinledi: çok acil adli formaliteler söz konusuydu; öğrenim masraflarımı karşılamama yardım edecek bir işe girme şansı yakalamıştım, bunu kaçırmak istemiyordum, filan...

— Yönetmeliğe göre yasak, dedi, o sakin tavrıyla tozlu masasından kalkıp arşive doğru, yanında ben de olduğum halde, yürürken. Yüreğim yumuşak, bunu istismar ediyorsunuz. Herkese iyilik edeyim derken günün birinde işimi kaybedeceğim, o zaman kimse parmağını bile oynatmayacak benim için.

İkimizi de hapşırtan toz bulutları kaldırarak öğrenci dosyalarını karıştırırken, böyle bir şey olursa bütün fakültenin greve gideceğini söyledim. Sonunda benim dosyamı buldu; nüfus cüzdanı örneği de içindeydi. Bunu bana sadece yarım saatliğine ödünç verdiğini özellikle belirtti. Azángaro Sokağındaki bir kırtasiyecide iki fotokopi yaptırıp birini Bayan Riofrío'ya geri vermem on beş dakikadan fazla sürmedi. Radyoya coşkunluk içinde; kendimi, önüme çıkacak tüm ejderhaları toz edebilecek kadar güçlü hissederek döndüm.

İki bülten daha yazıp Panamericana için Gaucho Guerrera (vaktini kendi rekorunu kırmakla geçiren, Peru uyruğuna geçmiş Arjantinli bir uzun mesafe koşucusu; günlerce ve gecelerce bir meydanın çevresinde koşuyor, koşarken yemeyi, tıraş olmayı, yazmayı ve uyumayı becerebiliyordu) ile söyleşi yaptıktan sonra, masamda oturmuş, nüfus kâğıdı örneğinin bürokratik üslubu içinden kendi doğumuma ilişkin bazı ayrıntıları sökmeye çalışıyordum

– Parra Bulvarındaki bir evde doğmuştum, büyükbabamla Alejandro Amcam belediyeye gidip doğumumu haber vermişler – ki, büroya giren Büyük Pablito ile Pascual çalışmamı kestiler. Bir yangını konuşuyorlar, kebap olan kurbanların çığlıklarını anlatıp katıla katıla gülüyorlardı. Anlaşılmaz belgemi okumaya devam etmek istedim; fakat çılgınca bir piro-manyak tarafından benzin dökülerek yakılan El Callao karakolunda, komiserinden son aynasızına, hatta maskot köpeğine kadar cayır cayır yanıp kül olan, düzenin bekçilerine ilişkin yorumları yine dikkatimi saptırdı.

— Bütün gazeteleri okudum, ama böyle bir olay gözüme çarpmadı; dedim. Nereden öğrendiniz bunu? Pascual'e döndüm: — Bana bak, bugünkü bütün bültenleri bu yangına ayırmak yok ha! Sonra her ikisine birden: — Ne sadist insanlar var dünyada!

— Bu haber değil, on birdeki dizi, diye açıkladı Büyük Pablito, El Callao serserilerinin korkulu rüyası Çavuş Lituma'nın hikâyesi.

— O da kızartma oldu, diye ekledi Pascual. Aslında canını kurtarabilirdi, devriyeye çıkıyordu, ama yüzbaşısını kurtarmak için geri döndü. Böylece, iyi kalpliliği onu mahvetti.

— Yüzbaşıyı değil, köpek Choclito'yu, diye düzeltti Büyük Pablito.

— Orası pek açık değildi, dedi Pascual. Nezarethanenin demir parmaklıklarından biri adamın üstüne düştü. O kızarırken Pedro Camacho'yu bir duysaydınız! Ne aktör be!..

— Ya Basan'a ne dersiniz? diye coştu, saf yürekli Büyük Pablito. İki parmak şıklatarak bir yangının şakıtılabileceğini söyleseler inanmazdım. Ama bu gözler onu gördü, don Mario!..

Javier'in gelişi bu gevezeliğe son verdi. Kahvemizi içmek için Bransa'ya gittik; ona girişimlerimin son durumu hakkında bilgi verdim ve büyük başarımın kanıtı olarak nüfus kâğıdı örneğini gösterdim.

— İyice düşündüm de... diye doğrudan konuya girdi, biraz rahatsız bir tavırla. Evlenmekle aptallık ediyorsun bana kalırsa. Sadece daha bir çocuk olduğun için değil, özellikle para meselesi yüzünden. Karnını doyurmak için bir yığın boktan işlerde kendini harcayacaksın.

— Demek, ana-babamın nasıl olsa demeden edemeyeceği şey-

leri sen de önüme süreceksin, diye alay ettim. Evlenirsem hukuk öğrenimime yazık olacağını, bu yüzden hiçbir zaman ünlü bir hukukçu olamayacağımı filan söyleyeceksin.

— Evlenirsen, bırak hukuku mukuku, kitap okumaya bile vaktin olmayacağını söyleyeceğim, dedi Javier. Evlenirsen, hiçbir zaman yazar da olamayacağını...

— Böyle devam edersen bozuşuruz, diye uyardım.

— Pekâlâ öyleyse, dilimi cebime koyuyorum, dedi gülerek. Senin geleceğini tahmin ederek vicdanımın emrettiği şeyi yaptım ben. Aslına bakarsan, küçük Nancy istese ben de hiç düşünmez, hemen bugün evlenirdim. Eveet, işe nereden başlıyoruz?

— Ana-babamın evlenmeme izin vermeleri ya da beni reşit saymaları söz konusu bile olamayacağına; öte yandan Julia'nın da gerekli kâğıtları yanında bulundurmaması ihtimali bulunduğuna göre, tek çare kalıyor: geniş mezhepli bir belediye başkanı bulmak.

— Yani rüşvet kabul edecek biri demek istiyorsun, diye düzeltti. Beni bir hamamböceğini inceler gibi süzdü: — Yahu, sen kime rüşvet verebilirsin ki? Kendin açlıktan geberiyorsun!

— Biraz safçana bir başkan, diye ısrar ettim. Kendisine amca, dayı hikâyeleri anlatılabilecek biri.

— Peki öyleyse, hadi gidip seni yürürlükteki bütün yasalara karşın evlendirecek şu mutlu avanağı arayalım, dedi tekrar gülerek. Yazık ki Julita boşanmış, yoksa kilisede evlenebilirdiniz. Rahiplerin arasında istediğin gibisi fazlasıyla bulunur.

Javier bana hep moral verirdi; şimdi de konuşmamız şenlendi; benim balayım hakkında, (onun küçük Nancy'yi kaçırmasına yardım etmek için) isteyeceğim ücret hakkında şakalar yaptık; keşke Piura'da olsaydık! diye hayıflandık, çünkü o bölgede evlenmek için evden kaçmak yaygın bir âdet olduğundan, aradığımız mutlu avanağı bulmakta güçlük çekmeyecektik. Ayrılırken Javier, o gün öğleden sonra belediye başkanı aramaya çıkacağına ve düğün masraflarına katkı olmak üzere çok gerekli olmayan her şeyini rehine koyacağına söz vermişti.

Julia Teyze saat üçte uğrayacaktı; üç buçuk olduğu halde gözükmeyince kaygılanmaya başladım. Dörtte parmaklarım daktiloyla kavga eder olmuştu ve fosur fosur sigara içiyordum. Dört bu-

çukta, benzimin solgunluğunu gören Büyük Pablito hasta olup olmadığımı sordu. Beşte Pascual'e, Lucho Amcalara telefon ettirip Julia Teyzenin evde olup olmadığını sordurdum: daha dönmemişti. Yarım saat sonra, altıda ve yedide de durum aynıydı. Bültenden sonra, dolmuştan dedemlerin sokağında inmeyip Armendáriz Caddesine kadar devam ettim ve amcamların evinin çevresinde dolaştım, ama kapıyı çalmaya cesaret edemedim. Pencerelerden, Olga Yengenin bir vazonun suyunu değiştirdiğini, biraz sonra da Lucho Amcamın yemek salonunun ışıklarını söndürdüğünü gördüm. Çelişik duygular içinde, evin çevresinde birkaç tur attım: kaygı, öfke, üzüntü, Julia Teyzeyi tokatlamak ve öpmek arzusu... Turların birini bitiriyordum ki onun diplomatik plakalı lüks bir arabadan indiğini gördüm. Öfkeden titreyerek, rakibimle kim olursa olsun kavga etmeye kararlı, hızlı adımlarla yaklaştım. Yanında ak saçlı bir adam vardı, arabanın içinde de bir kadın görünüyordu. Julia Teyze beni onlara eniştesinin yeğeni olarak, onları da bana Bolivya Büyükelçisiyle eşi olarak tanıştırdı. Kendimi çok gülünç hissettim, ama göğsümden büyük bir yük de kalktı. Araba kalkınca Julia Teyzeyi kolundan tutup sürüklercesine caddeyi geçirttim ve Malecón'a doğru yürüttüm.

— Aa, ne aksi biriymişsin sen ayol! dediğini duydum denize yaklaşırken. Zavallı Doktor Gumucio'ya boğazını sıkacakmış gibi bakıyordun.

— Asıl senin boğazını sıkacağım, dedim. Saat üçten beri seni bekliyorum ve şimdi saat gecenin on biri. Randevumuz olduğunu unuttun mu?

— Unutmadım, dedi kararlılıkla. Bile bile savsakladım.

Cizvit Okulunun önündeki küçük parka gelmiştik. Yağmur yağmadığı halde, çimenler, defneler ve sardunya öbekleri nemden parlıyordu. Sokak lâmbalarının sarı ışık konilerinin çevresinde sis hayalet şemsiyeler oluşturuyordu.

— Neyse, bu tartışmayı başka zamana bırakalım, dedim, onu iskelenin kenarına oturtarak. Denizin ahenkli uğultusu derinlerden, bize kadar yükseliyordu. — Zamanımız az, sorunumuz çok. Nüfus cüzdanı örneğin ve boşanma kararın yanında mı?

— Yanımda olan, La Paz'a uçak biletim, deri çantasına dokunarak. Pazar günü sabah onda gidiyorum. Ve mutluyum. Peru da

Perulular da artık burama geldi!..

— Kusura bakma, ama şimdilik ülke değiştirmemiz imkânsız, dedim yanına oturup kolumla omuzlarından sararak. Ama sana söz veriyorum, bir gün Paris'te bir çatı arasında yaşayacağız.

O âna kadar, söylediğim bütün sert ve batıcı sözlere karşın sakin, hafif alaycı ve kendinden gayet emin görünmüştü. Fakat yüzü birden acı bir ifadeyle buruştu; yüzüme bakmadan, sert bir sesle konuştu:

— Hayatımı zorlaştırma Vargitas. Bolivya'ya senin anan baban yüzünden dönüyorum, doğru, ama sebep yalnız bu değil; ilişkimiz de aptalca... Pekâlâ biliyorsun ki biz evlenemeyiz.

— Elbette evleniriz dedim, yanağından, boynundan öperek, kolumla sımsıkı sarıp göğüslerini okşayarak, dudaklarımla dudaklarını arayarak. Yardımsever bir belediye başkanı lazım sadece. Javier bana yardım ediyor. Küçük Nancy de Miraflores'te küçük bir ev buluverdi. Karamsarlığa hiç gerek yok.

Öpüp okşamalarıma ses çıkarmıyor, ama hiç oralı da olmuyor, gayet soğuk duruyordu. Kuzinimle, Javier'le konuştuklarımızı; nüfus kâğıdı suretini elde etmeyi nasıl başardığımı anlattım; onu bütün kalbimle sevdiğimi, bir sürü cesedi çiğnemek pahasına bile olsa mutlaka evleneceğimizi söyledim. Dişlerini aralaması için dilimle ısrar ettiğimde önce direndi, fakat sonra ağzını açtı, ben de içeri girip damağını, dişetlerini yaladım, tükürüğünü içtim. Julia'nın serbest kalan kolunun boynuma dolandığını hissettim; bana sokuldu, göğsünü sarsan hıçkırıklarla ağlamaya koyuldu. Öpüşlerime ara vermeden, anlaşılmaz mırıltı ve homurtularla onu avutmaya çalışıyordum.

— Sen hâlâ sümüklünün birisin, diye mırıldandığını işittim, gülüşle gözyaşı arasında. Ben ise, soluk bile almadan, ona ihtiyacım olduğunu, onu sevdiğimi, Bolivya'ya dönmesine kesinlikle izin vermeyeceğimi, giderse kendimi öldüreceğimi tekrarlayıp duruyordum. Sonunda, şaka yapmaya çalışarak, alçak sesle konuşmaya başladı: — Sümüklü ile yatan sabah ıslanmış kalkar. Bu atasözünü biliyor muydun?

— Bu cıvık, söylenmez, diye yanıt verdim, dudaklarımla ve parmaklarımla gözlerini kurulayarak. Kâğıtlar yanında mı? Dostun büyükelçi onları onaylayabilir mi?

Biraz kendini toparlamış, ağlamayı kesmişti; bana sevecenlikle bakıyordu. Üzüntülü bir sesle:

— Bu ne kadar sürecek böyle Vargitas? dedi. Kaç yıl sonunda bıkacaksın benden? Bir yıl mı, iki yıl mı, üç yıl mı? İki üç yıl sonra sen başını alıp gideceksin, ben de yeniden başa dönmüş olacağım. Bu adaletli mi sence?

— Elçi kâğıtları onaylayabilecek mi? diye ısrar ettim. Bolivya tarafından o onaylarsa, Peru tarafından onay almak kolaylaşır. Bakanlıkta bana yardım edecek bir dost bulurum.

Yarı acımaklı yarı duygulanmış bir bakışla bana baktı; yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı.

— Başka bir kadına tutulmadan, sadece beni severek, bana beş yıl katlanacağına yemin edersen, okey, dedi. Beş yıllık mutluluk için bu çılgınlığı yaparım.

— Kâğıtlar yanında mı? dedim, saçlarını düzelterek ve öperek. Elçi dostun onları onaylayacak mı?

Yanındaydı ve Bolivya Büyükelçiliğinin rengârenk mühür ve imzalarla onları yasallaştırmasını sağladık. İşlemler yarım saat bile sürmedi, çünkü elçi Julia Teyzenin anlattığı hikâyeyi gayet diplomatça yutmuştu: boşanma sırasında kendine düşen mal varlığını Bolivya'dan çıkarmasına imkân verecek bir formalitenin tamamlanması için hemen, o sabah, o kâğıtlara ihtiyacı olduğunu söylemişti. Bolivya belgelerini Peru Dışişleri Bakanlığına onaylatmak da zor olmadı. Bu işte bana, Kançılarya'da görevli bir üniversite profesörü yardım etti. Ona da ben karmakarışık bir hikâye uydurmuştum: ölüm döşeğindeki kanserli bir kadını, vicdan huzuru içinde Tanrısına kavuşabilmesi için, yıllardır birlikte yaşadığı adamla mümkün olduğu kadar çabuk evlendirmek söz konusuydu.

Orada, Tagle Kulesi Sarayının sömürge döneminden kalma antika lambrilerle kaplı, içinde iki dirhem bir çekirdek gençlerin çalıştığı geniş bir odasında, bizim profesörün telefonuyla durumdan haberdar olan memurun, Julia Teyzenin nüfus kâğıdı suretine ve boşanma ilâmına birkaç mühür daha vurup o mühürlerin sahiplerine ait imzaları toplamasını beklerken, yeni bir felâketten söz edildiğini işittim. Bu seferki bir deniz kazasıydı, ama akla gelmez bir kaza. El Callao Rıhtımına yanaşmış duran, yolcularla ve onları uğurlamaya gelmiş yakınlarıyla dolu bir İtalyan gemisi birdenbire,

bütün fizik ve akıl yasalarını çiğneyerek, olduğu yerde dönmeye başlamış, sancak tarafına yatmış ve içinde bulunan herkesi –şok etkisi, boğulma, köpekbalıklarına yem olma gibi yollardan– öteki dünyaya götürerek Büyük Okyanusun sularına gömülmüştü. Olayı anlatanlar, bir işlemin sonuçlanmasını beklerken gevezelik eden, yanıbaşımdaki iki hanımdı. Hiç de şaka eder bir halleri yoktu, kazayı gayet ciddiye aldıkları belliydi.

— Bu olay Pedro Camacho'nun dizilerinden birinde oldu, değil mi? diye araya girdim.

— Saat dörttekinde, diye onayladı, kadınlardan yaşlı olanı; iri kemikli, enerjik görünüşlüydü, koyu bir İslav şivesiyle konuşuyordu. — Hani şu Alberto de Quinteros var ya, kardiyolog, işte onun dizisinde...

— Geçen ay jinekolog olan adam yani, diye söze karıştı, daktiloda yazı yazan bir genç kız gülerek. Sonra, birinin keçileri kaçırmış olduğunu belirtmek için parmağıyla şakağına vurdu.

— Dünkü diziyi izlemediniz mi? diye atıldı yabancıya yoldaşlık eden kadın. Saf bir Lima şivesiyle, halimize acıyormuşçasına konuşuyordu. — Doktor Quinteros karısı ve küçük kızı Charo ile Şili'ye tatile gidiyordu. Üçü de boğuldu!..

— Hepsi, herkes boğuldu, diye özellikle belirtti yabancı şiveli kadın. Yeğen Richard, Elianita ile kocası olacak o enayi Kızılsaç Antúnez, hatta ensest çocuğu küçük Rubencito. Quinteros'ları uğurlamaya gelmişlerdi.

— Ama asıl komik olan ne biliyor musunuz, öteki dizinin kahramanı ve üç gün önce El Callao'daki yangında zaten ölmüş olan Teğmen Jaime Concha'nın da kaza kurbanları arasında bulunması... diye tekrar söze karıştı sekreter kız; yazmayı bırakmış katıla katıla gülüyordu. — Bu radyo dizilerinin de artık suyu çıktı, değil mi efendim?

Gayet özenli giyimli ve entelektüel havalı (Vatanın Sınırları uzmanlık dalından) bir genç adam kıza hoşgörüyle gülümsedi ve bize de öyle bir bakış baktı ki Pedro Camacho görse mutlaka 'Arjantinli bakışı' derdi:

— Kişileri bir öyküden başka bir öyküye aktarmayı Balzac'ın icat ettiğini söylemedim mi sana? dedi, göğsünü bilgiyle şişirerek; fakat çıkardığı sonuç kendisini mahvetti: — Camacho'nun kendi-

sinden çalıntı yaptığını öğrenirse onu hapse attırır!

— Matrak olan onları bir öyküden ötekine aktarması değil, öldürdükten sonra diriltmesi, diye kendini savundu kız. Teğmen Concha, *Vak Vak Amca* okurken yanmıştı, nasıl olur da şimdi boğulabilir?

— Adamın şansı yokmuş herhalde, açıklamasını önerdi iki dirhem bir çekirdek genç adam, benim kâğıtlarımı getirirken.

Gerekli bütün mühür ve imzalarla donanmış kâğıtlarımı alıp iki hanımı, sekreter kızı ve diplomatları Bolivyalı yazıcı hakkında hararetli bir tartışmaya dalmış bırakarak, mutlu bir halde bakanlıktan ayrıldım. Julia Teyze bir kafede beni bekliyordu, anlattığım olaya güldü. Hemşerisinin yayınlarını çoktan beri izlememişti.

Pek kolay gerçekleşen bu belge onaylatma işlemi dışında, bitmez tükenmez koşuşturmalarla dolu o hafta boyunca, gerek yalnız gerek Javier'le birlikte, Lima'daki çeşitli belediye şubelerine yaptığım başvurular yorucu olduğu kadar da hayâl kırıcı oldu. Radyoya sadece Panamericana bülteni için uğruyor, geri kalan bütün işleri Pascual'a bırakıyordum. Böylece o da dinleyicilere tam bir kaza, cinayet, saldırı ve adam kaçırma festivali sunmak fırsatını buldu. Onun bu şekilde Radio Panamericana'da akıttığı kan, dostum Pedro Camacho'nun öteki kanalda, kişilerini sistematik biçimde soykırıma tâbi tutarak döktüğü kandan aşağı kalmıyordu.

Koşuşturmaya çok erken başlıyordum. Başlangıçta merkezden en uzak, en kıtıpiyoz belediye şubelerine; Rimac, El Porvenir, Vitarte, Chorillos gibi yerlere gittim. Sorunumu defalarca (başlarda utanıyordum, ama sonra hiç takmaz oldum), belediye başkanlarına, başkan yardımcılarına, encümen üyelerine, sekreterlere, kapıcılara, ayakçılara... açıkladım; ama her defasında kesin bir red yanıtıyla karşılaştım. Hepsi aynı noktaya takılıp kalıyorlardı: Babamdan izin almadıkça, ya da mahkeme tarafından reşit ilan edilmedikçe evlenemezdim. Daha sonra merkezdeki belediyeleri denedim (Miraflores ve San Isidro'yu hariç tuttum, çünkü oralarda aileyi tanıyanlar çıkabilirdi); sonuç yine aynıydı. Belediye memurları kâğıtlarımı inceledikten sonra her biri karnıma atılan bir tekme gibi gelen şakalar yapıyorlardı: "Ne o, ananla mı evlenmek istiyorsun?", "Aptallık etme oğlum, neden evlenecekmişsin? Kadınla keyfine bak, olsun bitsin!.." ...Tek umut ışığı Surco Bele-

diyesinde parlar gibi oldu; orada, tombul ve asık suratlı bir sekreter, on bin *sol*'e işin halledilebileceğini söyledi, çünkü 'pek çok kişinin göz yummasını sağlamak gerekiyor'muş... Pazarlık etmeye yeltendim, hatta denkleştirebileceğim hayli şüpheli olan bir miktar (beş bin *sol*) da önerdim, fakat şişman memur, cüretinden kendisi de korkmuş gibi, geri çark etti ve sonunda bizi belediyeden kapı dışarı etti.

Günde iki kez Julia Teyzeyle telefonda konuşuyordum. Her şeyin yolunda gittiğini, küçük bir valize en gerekli eşyasını koyarak hazır beklemesini; her an: "Tamam, gidiyoruz!" diyebileceğimi söyleyerek, onu aldatıyordum. Ama kendi moralim günden güne bozuluyordu. Cuma akşamı dedemlere dönünce, babamdan gelmiş bir telgraf buldum: "Pazartesi geliyoruz, Panagra. Uçuş No: 516."

O gece, yatağımda döne döne iyice düşündükten sonra, doğrulup başucu lâmbasını yaktım ve öykü konularımı not ettiğim bir deftere yapacağım şeyleri öncelik sırasına göre yazdım. İlk yol Julia Teyzeyle evlenerek ailemi oldu bitti karşısında bırakmaktı; böylece, isteseler de istemeseler de duruma boyun eğmek zorunda kalırlardı. Fakat, zaman az olduğu ve Lima'daki belediye başkanlarının inadı kırılamadığı için, bu ilk seçenek gittikçe daha ütopikleşiyordu. İkincisi, Julia Teyzeyle yurtdışına kaçmaktı. Ama Bolivya'ya değil. Bensiz o kadar yaşadığı, eski kocası başta olmak üzere bir sürü dost ve tanıdığa sahip olduğu bir dünyada yaşamak düşüncesi beni rahatsız ediyordu. En uygun ülke Şili'ydi. Julia Teyze aileyi aldatmak için La Paz'a gidebilirdi; ben de otobüs veya taksiyle Tacna'ya kadar kirişi kırar, bir yolunu bulup sınırı gizlice geçer ve Arica'ya gelir, oradan da karayoluyla Santiago'ya kadar devam ederdim. Julia Teyze beni orada bulur ya da beklerdi. Pasaportsuz (pasaport için de babamın izni gerekiyordu) gezmek ve yaşamak bana imkânsız gelmiyor, hatta romanesk bir seçim olarak hoşuma bile gidiyordu. Ailem beni aratır, izimi bulur ve geri getirtirse (ki olacağı kesinlikle buydu) yine kaçardım; bunu kaç kez gerekirse o kadar kez tekrarlardım ve o kadar özlemle beklediğim o özgürleştirici yirmi bir yaşıma gelinceye kadar böyle yaşar giderdim. Üçüncü seçenek, annemle babamı vicdan azabına garkedecek tumturaklı bir mektup bırakarak kendimi öldürmekti.

Ertesi gün erkenden Javier'in pansiyonuna koştum. Her sabah, o tıraşını olup duşunu alırken, bir önceki günün olaylarını gözden geçiriyor ve o günün eylem planını hazırlıyorduk. O sabunlanırken ben de tuvaletteki klozetin üzerine oturup sayfa kenarlarına düşülmüş notlarla kaderimin bana sunduğu yolları özetlediğim defterimi ona okudum. Javier kurulanırken, öncelik sırasını değiştirip intiharı başa almamı rica etti:

— Kendini öldürürsen, yazdığın o ipe sapa gelmez şeyler ilgi çekici olur, hasta ruhlu insanlar onları okumak ister, bu sayede kitap halinde yayınlanmaları kolaylaşır, diye beni ikna etmeye çalıştı, bir yandan da havluyla her yanını ovuşturarak. Böylece, ölümünden sonra da olsa, dileğin yerine gelir, yazar olursun.

— İlk haber bültenini kaçırtacaksın bana, diye sıkıştırdım. Dalga geçmeyi bırak, esprilerin hiç de komik değil.

— Kendini öldürürsen, üniversitedeki işimi o kadar savsaklamam da gerekmez artık, diye devam etti giyinirken, İdeal olan, bunu bugün, bu sabah, şu anda yapmandır; böylece eşyamı rehin bırakmaktan da kurtulmuş olurum. Zaten verdim mi gitti gider. Sen bana borcunu ödeyeceksin de, ben de onları rehinden kurtaracağım ha! Güleyim bari!

Dışarıda, gayet keyifli, hızlı hızlı dolmuşa doğru yürürken devam etti:

— Nihayet, sen kendini öldürürsen ünlü olursun; o zaman en iyi arkadaşın, sırdaşın, acıklı hikâyenin tanığı ne olur dersin? O da gazetelere geçer, kendisiyle röportajlar yapılır! Kuzenin Nancy de bu kadar reklama dayanamayıp inadından vazgeçmez mi, acaba, ha?

Ordu Meydanındaki Emanet Sandığına benim daktilomla onun radyosunu, benim saatimle onun dolmakalemlerini rehine koyduk; sonra saatini de bunlara katmaya onu ikna ettim. Uzun bir Yahudi pazarlığından sonra, topu topu iki bin *sol* çıkarabildik. Önceki günler de, dedemle nineme çaktırmadan, elbise, ayakkabı, gömlek, kravat, kazak neyim varsa La Paz Sokağındaki eskicilere satmış, sadece üstümdekilerle kalmıştım. Fakat bütün gardırobumun kurban edilmesi bana ancak dört yüz *sol* kadar bir şey getirmişti. Buna karşılık, ilerici müdürümle şansım daha yaver gitti; yarım saatlik dramatik bir sahne sonunda onu, bana dört maaş tu-

tarında avans verip bu miktarı bir yıl boyunca maaşımdan kesmeye ikna etmeyi başardım. Tartışmamız beklenmedik bir şekilde bitti. Genaro'yu, bu paranın büyükannemin acil fıtık ameliyatına harcanacağına yemin billah inandırmaya çalışıyordum, ama hiç tepki vermiyordu. Derken birdenbire canlandı, "Peki, kabul!" dedi. Sonra da, bir dost gülümsemesiyle ekledi: "Ama hiç boşuna saklama, bu para kız arkadaşının çocuğunu aldırmak için..." Gözlerimi indirdim ve sırrımı saklamasını rica ettim.

Emanet Sandığından elde ettiğimiz paranın azlığından kafamın bozulduğunu gören Javier radyoya kadar benimle geldi. Öğleden sonra Huacho'ya gitmek üzere, her birimiz kendi işyerinden yarım gün izin istemeye karar verdik. Taşradaki belediyeler bakarsınız daha duygusal olurlardı... Kulübeme girerken telefon çalıyordu. Julia Teyze ateş püskürüyordu. Bir gün önce Hortensia Hala ile Alejandro Amca, Lucho Amcaları ziyarete gelmişler, orada rastladıkları Julia Teyzeye günaydın demek tenezzülünde bile bulunmamışlardı.

— Öyle tepeden ve küçümseyerek baktılar ki, bir orospu demedikleri kaldı, diye öfkeyle anlattı. Ağızlarının payını vermemek için dilimi ısırmak zorunda kaldım. Bunu ablam için olduğu kadar bizim için de yaptım, işleri daha da karıştırmamak için yaptım. Durum nedir Vargitas, işler nasıl gidiyor?

— Pazartesi ilk saatte, dedim güvenle. La Paz yolculuğunu bir gün ertelediğini söylersin. Hemen hemen her şey hazır.

— Kafa dengi belediye başkanı meselesini de fazla dert etme, dedi Julia Teyze. Artık her şey vız gelir, tepem atmış bir kere. Bulamasan da kaçarız.

— Neden Chincha'da evlenmiyorsunuz don Mario? dediğini duydum Pascual'in, telefonu kapar kapamaz. Sonra benim afalladığımı görerek utandı: — Beni ilgilendirmeyen şeylere karışmak istemem ama... Sizi dinleye dinleye, ister istemez haberim oldu. Size yardımı olur diye yapıyorum bunu. Chincha Belediye Başkanı kuzenim olur; belgeniz olsun olmasın, reşit olun olmayın, şıp diye nikâhınızı kıyıverir.

Aynı gün, mucizevi bir şekilde her şey yoluna girdi. Javier'le Pascual, kâğıtları alıp pazartesi için her şeyi hazır etmek üzere, dolmuşla Chincha'ya gittiler. Ben ise kuzinim Nancy'yle Miraflo-

res'teki küçük daireyi tutmaya gittim. Radyodan üç gün izin istedim. (Baba Genaro'yla kahramanca bir tartışmadan sonra, cüretkâr bir tehditle, istifa edeceğimi söyleyerek, izni kopardım) ve Lima'dan kaçış planımı yaptım. Cumartesi akşamı Javier iyi haberlerle döndü. Belediye başkanı sempatik bir gençmiş; Pascual benim hikâyemi anlatınca gülmüş ve kaçma fikrini alkışlamış; "Ah, ne romantik!" demiş. Belgeleri alıkoymuş; dostlar arasında, kâğıtları askıya çıkarmaya da gerek kalmayacağını belirtmiş.

Pazar günü Julia Teyzeye telefonla, mutlu avanağın bulunduğunu; ertesi gün saat sekizde kaçacağımızı ve öğleyin de karı-koca olacağımızı haber verdim.

ON ALTI

Futbol maçlarında gol atarak ya da penaltı kurtararak değil, hakemlik yaparak statları titretecek; alkol susuzluğu da Lima barlarında derin izler ve yüklü borçlar bırakacak olan Joaquín Hinostroza Bellmont, ensesi kalınların otuz yıl önce, Le Perla'da yaptırdıkları geniş malikânelerden birinde doğdu. (Bu boş araziyi Lima'nın Copacabana'sı yapmak iddasındaydılar; ama iğne deliğinden geçeceğim diye inat eden devenin cezası gibi, Peru aristokrasisi de lâyığını buldu: boğazını ve bronşlarını harap eden rutubet yüzünden, muradına nail olamadı.)

Joaquín, varlıklı ve üstelik –ağaçları unvanlar ve armalar olan sık bir orman gibi– İspanya'dan ve Fransa'dan markilerle akrabalık kurmuş bir ailenin biricik çocuğuydu. Fakat geleceğin ünlü hakem ve sarhoşunun babası, soy ağaçlarını ve asalet belgelerini bir kenara bırakıp hayatını, işadamı olarak servetini nemalandırmak gibi çağdaş bir ideale adamıştı. İşleri, kaşmir kumaş dokumacılığından, Amazon bölgesine yakıcı biber kültürünü yaymaya kadar, birçok dalı kapsıyordu. Meryem Ana resimleri gibi ağırkanlı, fedakâr bir eş olan anne ise hayatını, kocasının kazandığı parayı doktor ve üfürükçülere saçmakla geçiriyordu, (çünkü yüksek sosyal sınıflara özgü çeşitli hastalık ve rahatsızlıklar çekiyordu). Her ikisi de Joaquín'i, kendilerine bir vâris ihsan etmesi için uzun zaman Tanrıya yakardıktan sonra, oldukça ileri bir yaşta, elde etmişlerdi. Çocuğun doğumu ana-baba için dille anlatılmaz bir mutluluk vesilesi oldu; beşiğinin üzerine eğilmiş hayranlıkla seyrederken, onun için çeşitli geleceklerin hayâlini kurdular: bir sanayi prensi mi olsundu, bir tarım kralı mı; bir diplomasi sihirbazı mı, yoksa bir politika kurdu mu?

Mala-mülke boğulma ve toplum içinde sevilip sayılmaya dayalı böyle bir kadere karşı bir direnme, bir başkaldırı olarak mı, oğlan gidip futbol hakemi oldu, yoksa psikolojik yetersizlikten mi? İkisi de değil, sadece içinden gelen çağrıya uydu. Doğal olarak,

son biberonunun kurumasından ilk tüylerinin yeşermesine kadar, Fransa ve İngiltere gibi egzotik ülkelerden ithal edilmiş birçok mürebbiyesi oldu; kendisine rakamları ve harfleri öğreten öğretmenler Lima'nın en iyi okullarından seçildi. Hepsi ardı ardına, çocuğun her çeşit bilgiye karşı varoluşsal ilgisizliği karşısında çaresiz kaldılar, özgüvenlerini yitirdiler, histeriye kapılıp dolgun ücretlerden vazgeçtiler. Sekiz yaşındayken oğlan hâlâ sayı saymayı bilmiyor, alfabeden de şöyle böyle ancak ünlüleri hatırlayabiliyordu. Sadece tek heceli sözcüklerle konuşuyor, hiç yaramazlık yapmıyor, La Perla'nın odalarında, kendisini eğlendirmek için dünyanın dört bucağından satın alınmış bir yığın oyuncağın –Alman mekanoları, Japon trenleri, Çin yap-bozları, Avusturya kurşun askerleri, Kuzey Amerika üçtekerleri– arasında, can sıkıntısından patlıyormuş gibi, aval aval dolaşıp duruyordu. Onu bu brahmanca durgunluğundan arasıra uyandırır gibi görünen tek şey, Mar del Sur çikolata tabletlerinden çıkan küçük futbol resimleriydi; onları kalın, mat kâğıttan defterlere yapıştırıyor, büyük bir merakla saatler boyu seyrediyordu.

Hemofil ve zihinsel özürlü, ileride herkesin soytarısı olacak ve de soylarını söndürecek bir çocuk dünyaya getirdikleri için tarifsiz üzüntülere boğulan ana-baba, bilimin yardımına başvurdu. En ünlü Hipokratlar La Perla'da geçit yaptılar. Kentin yıldızı çocuk uzmanı, Doktor Alberto de Quinteros, dertli ana-babaya meseleyi gayet aydınlatıcı biçimde şöyle açıkladı:

— Çocukta, sera etkisi diyebileceğim bir hastalık var. Bilirsiniz, bahçede, öteki çiçeklerle böcekler arasında yaşamayan çiçekler cılız ve solgun olur, kokuları da mide bulandırıcıdır. Kafes, altın da olsa, aptallaştırır. Mürebbiyelere ve öğretmenlere yol verilmeli; çocuk, akranlarıyla düşüp kalkabilmesi için, okula gönderilmeli. Bir arkadaşı bir yumrukta burnunu kırdığı gün normale dönecektir.

Oğullarının aptallığını gidermek için her türlü fedakârlığa hazır olan gururlu çift, küçük Joaquín'in, aşağı tabakanın egemen olduğu dış dünyaya dalmasına izin vermeye razı oldu. Doğal olarak da, Lima'nın en pahalı öğretim kurumu, Santa Maria Rahipleri Koleji seçildi; çocuğa, yönetmeliğin öngördüğü renkte, ama bazı hiyerarşilerin büsbütün kaybolmaması için de kadifeden, bir for-

ma diktirildi.

Ünlü doktorun reçetesi dikkate değer sonuçlar verdi. Gerçi Joaquín son derece düşük notlar alıyordu ve sınavlarında başarılı olması için –nice tartışmalara yol açan bu altın arzu– ana-babası bağışlarda bulunmak zorunda kalıyorlardı (kolejin kilisesine vitraylar, genç rahipler için çuha cübbeler, yoksullar ilkokulu için sağlam sıralar, vb.); ama şurası da bir gerçekti ki, çocuk sosyalleşiyordu. O andan itibaren, bazan halinden memnun bir tavır sergilediği bile görüldü. Dehâsının (anlayışsız babası buna ruhsal bozukluk diyordu) ilk belirtisi de bu dönemde kendini gösterdi: futbola duyduğu ilgi. Küçük Joaquín'in, futbol ayakkabılarını giyer giymez, anestezik halini ve tek heceli sözlerini aşıp hareketli ve konuşkan olduğunu öğrendiklerinde, anasıyla babası çok sevindiler. Hemen, La Perla'daki evlerine bitişik arsayı satın alıp orada, yavrularının gönlünce eğlenebilmesi için hatırı sayılır boyutlarda bir futbol sahası yaptırdılar.

O günden itibaren La Perla'da, sisli Las Palmeras Caddesinde, derslerden sonra Santa María okul otobüsünden yirmi iki öğrencinin –yüzler değişiyordu, ama sayı hep aynıydı– indiği görüldü; Hinostroza Belmont'ların özel stadyumuna futbol oynamaya geliyorlardı. Her maçtan sonra aile onları pasta, çikolata, dondurma vb. ile tamamlanan bir çay partisiyle ağırlıyordu. Zengin aristokratlar, her öğleden sonra küçük Joaquín'i mutluluk içinde, zevkten soluk soluğa görüp seviniyorlardı.

Ancak birkaç hafta sonra, biber kültürünün Peru'daki öncüsü, garip birşeyler olduğunun farkına vardı. İki, üç, on maça gitmiş, her defasında küçük Joaquín'i hakemlik yapar bulmuştu. Ağzında düdük, başında güneşten korunmak için küçük bir kasket, oyuncuların peşinden koşuyor, faullere düdük çalıyor, penaltılar veriyordu. Oğlan futbol oynayacak yerde hakem rolü oynamaktan şikâyetçi görünmüyorduysa da, milyonerin kafası bozuldu. Onları evine davet ediyor, tatlıya pastaya boğuyor, oğlunun dengiymişler gibi onunla birlikte bulunmalarına izin veriyor; o küstahlar ise Joaquín'e hakemlik gibi aşağılık bir görevi kakalamak cüretinde bulunuyorlardı! Az daha dobermanlarının kafeslerini açıp o utanmazlara esaslı bir korku verecekti. Fakat öğüt vermekle yetindi. Çocuklar bir suçları olmadığını; Joaquín'in hakemliği kendi iste-

ğiyle yaptığını söylediler; ilgilinin kendisi de Tanrının ve anasının üzerine yemin ederek durumun böyle olduğunu doğrulayınca, milyoner bu işe çok şaştı. Birkaç ay sonra, kendi not defterindeki kayıtlara ve konak hizmetlilerinden derlediği bilgilere göre, şöyle bir bilançoyla karşılaştı: Joaquín Hinostroza Bellmont, kendi özel stadında yapılan yüz otuz iki karşılaşmadan hiçbirinde oynamamış ve yüz otuz ikisini de yönetmişti. Bulunmaz baba ile anne bakıştılar; içlerinden: "Bir yerde bir yanlışlık var," dediler. Öyle ya, böyle normallik olur muydu? Yeniden bilim yardıma çağrıldı.

Bu kez kentin en tanınmış astroloğu; yıldızlarda ruhların içini okuyan ve müşterilerinin (kendisi 'dostlarım' demeyi yeğliyordu) zihinlerini burçlardan yararlanarak tamir eden adam; Profesör Lucio Acémila, birçok horoskop çıkarıp çeşitli gök cisimlerini sorguya çektikten ve Ay'a bakarak meditasyon yaptıktan sonra, tanısını koydu; en doğrusu denemezse de ana-babanın kulağına en hoş gelen tanıydı bu:

— Çocuk biyolojik olarak aristokrat olduğunu biliyor; kökenine bağlı olduğundan, başkalarıyla eşit olma fikrine katlanamıyor, diye açıkladı durumu, tanı koyarken gözbebeklerinde beliren zekâ pırıltısını görsünler diye gözlüklerini çıkararak. Oyuncu olmaktansa hakem olmayı tercih ediyor, çünkü maçı yöneten, gerçek kumanda edendir. O yeşil dikdörtgenin içinde küçük Joaquín'in spor yaptığını mı sanıyorsunuz siz? Yanılıyorsunuz: atalarından gelen ve herhalde damarlarında akan o köklü egemen olma, biricik olma ve yüksekte olma açlığını doyuruyor.

Baba mutluluk gözyaşları dökerek oğlunu öpücüklere boğdu; kendini en talihli baba ilan etti ve Profesör Acémila'nın uzattığı, zaten astronomik faturadaki rakama bir sıfır ekledi. Arkadaşlarının maçlarında hakemli yapma manisinin, oğlundaki bastırılmaz güçlü olma ve insanları buyruğuna alma yönsemesinden ileri geldiğine ve bu tutkunun ileride onu dünyanın (ya da en azından, Peru'nun) hâkimi yapacağına inanan sanayici, birçok kez öğleden sonra, şatafatlı bürosunu bırakıp La Perla'daki özel stadyumuna giderek yavrusunun ilk avını parçalayışını seyrederken mızıklanan aslan gibi Joaquín'in, kendi hediye ettiği şık forma içinde, o piç sürüsünün (oyuncular?) arkasında düdük çalışını baba olarak seyretmenin zevkini çıkardı.

On yıl sonra, düş kırıklığına uğrayan ana-baba, yıldızların kehanetinin biraz fazla iyimser olduğunu düşünmeye başlamaktan başka çare bulamadılar. Joaquín Hinostroza Bellmont o zaman on sekiz yaşındaydı ve arkadaşlarından birkaç yıl sonra, o da ailenin hayırseverliği sayesinde, ortaokul son sınıfa gelebilmişti. Lucio Acémila'ya bakılırsa futbol maçlarında hakemlik yapmak gibi masum bir kaprisin altında saklanan cihan hâkimi genleri bir türlü ortaya çıkmıyordu; tam tersine, bu aristokrat çocuğunun, serbest vuruş düdüğü çalmak dışında, her konuda tedavi kabul etmez bir felâket olduğu, korkunç biçimde, gittikçe daha açık görülüyordu. Söylediği şeylere göre hüküm verilecek olursa, zekâ düzeyi oligofren (ebleh) ile maymun arasında bir yerlere rastlıyordu; o koşuşturmalı hakemlik etkinliğiyle ilgili olmayan her şeye karşı ilgisizliği, isteksizliği ve davranışlarındaki zarafet yokluğu, onu çekilmez derecede boş ve yavan bir insan yapıyordu.

Ancak şu da vardı ki, birinci kötü alışkanlığına (ikincisi alkolizm olacaktı) ilişkin konularda oğlan gerçekten yetenek denebilecek özellikler gösteriyordu. Şaşmaz tarafsızlığı (stadın *kutsal* dörtgeni içinde ve yarışmanın *büyüleyici* süreci boyunca) Santa María'nın öğretmen ve öğrencileri arasında hakem olarak ona büyük saygınlık sağladığı. Ayrıca, bulutların arasından aşağıdaki harnup ağacının dibinde öğle yemeğinde yiyeceği fareyi seçen atmaca gözleri, uzaklık ve açı ne olursa olsun, sağ bekin sol içte oynayan hasmının baldır kemiğine indirdiği hainçe tekmeyi, ya da sağ açığın kendisiyle birlikte topa çıkan kaleciye attığı kalleş dirseği ânında yakalıyordu. Kuralları bütün ayrıntılarıyla bilmesi ve yönetmeliklerdeki boşlukları şimşek gibi kararlarla doldurmesini sağlayan isabetli sezgisi de anlaşılır gibi değildi. Böylece, ünü Santa María'nın duvarlarını aştı; La Perla'lı aristokrat yavaş yavaş okullar arası karşılaşmaları, mahalle şampiyonalarını yönetmeye başladı. Derken bir gün, Potao Stadında (?) bir ikinci küme maçında, bir hakemin yerini aldığı öğrenildi.

Kolejden sonra, Joaquín'in üzüntüden kahrolan büyüklerinin önüne yeni bir sorun geldi: Oğullarının geleceği. Üniversiteye gönderme fikri, çocuğun gereksiz yere ezilmesinden ve aşağılık komplekslerı geliştirmesinden kaçınmak, ayrıca aile servetinin de yeni bağışlarla daha fazla kemirilmesini önlemek için, büyük acılar pa-

hasına, gündemden çıkarıldı. Gence yabancı dil öğretmek için yapılan bir girişim de tam bir fiyaskoyla sonuçlandı: ABD'de ve Fransa'da birer yıl kalmak, Joaquín'e bir kelime bile İngilizce veya Fransızca öğretemediği gibi, zaten raşitik olan İspanyolcasını büsbütün verem etmişti. Oğlan Lima'ya dönünce, kaşmir fabrikatörü oğlunun hiçbir akademik unvana sahip olmamasını kabullenme yolunu seçti ve derin bir düş kırıklığı içinde, ona bir sürü aile şirketlerinden birinde görev verdi. Sonuçlar doğal olarak felâket oldu. İki yıl içinde, Joaquín yaptıklarıyla ve yapmadıklarıyla iki iplik fabrikasını iflasa sürükledi, holdingin en sağlıklı gelişen firmasını -bir yol yapım şirketi- zarara geçirdi; ormandaki biber plantasyonları da böcekler tarafından yendi, çığlar altında ezildi ve su baskınlarında boğuldu (böylece, küçük Joaquín'in de bir doğal afet olduğu doğrulanmış oluyordu). Oğlunun bu ölçüye gelmez beceriksizliğiyle kahrolan, onuru ve özsaygısı yaralanan baba tüm enerjisini yitirdi, nihilist oldu ve işlerin yönetimini bıraktı; bunu fırsat bilen açgözlü yardımcı ve yöneticiler de şirketleri amansızca hacamat ettiler. Zavallı adamda gülünç bir tik oluştu: dilini çıkarıp (akılsızca?) kulağını yalamaya çalışır oldu. Sinirliliği ve uykusuzluğu onu da karısının ardından ruh doktorlarının ve psikanalizcilerin (Alberto de Quinteros? Lucio Acémila?) kucağına attı; adamda sağduyu ve servet olarak ne kalmışsa onu da bunlar temize havale ettiler.

Ana-babasının ekonomik çöküşü ve ruhsal yıkılışı Joaquín Hinostroza Bellmont'u intihar uçurumunun kenarına getirmedi. Hâlâ La Perla'da, eskisinin hayaleti bir konakta yaşıyordu; ev yavaş yavaş yıpranmış, küflenmiş, tenhalaşmış, (borçları ödeyebilmek için) bahçelerini ve futbol sahasını yitirmiş, pisliğin ve örümceklerin istilasına uğramıştı. Delikanlı bütün günlerini, mahallenin serseri çocuklarının sokaklarda veya Bellavista'yı La Perla'dan ayıran boş arsalarda yaptıkları maçları yönetmekle geçiriyordu. İşte bu sıralarda, küçük yaramazların sokak ortasında, bir direkle bir pencere arasını saha, iki taşı da kale yaparak oynadıkları maçlardan birinde -bâkir ormanda yemek yemek için smokin giyen zarafet düşkünleri örneği- şampiyona finalindeymişçesine hakemlik yaparken, bizim aristokrat çocuğu kendisini hem sirozlu hem de yıldız yapacak olan kişiyle tanıştı: Sarita Huanca Salaverría?..

Onu sık sık bu sokak maçlarında oynarken görmüş, rakiplerine yaptığı sert hareketlerden dolayı birkaç kez de faul vermişti. Virago diye çağırıyorlardı onu; ama Joaquín, ayakkabı yerine eski terlikler giyen, blucinli, yırtık kazaklı ve zeytin tenli bu oğlanın gerçekte bir kadın olduğunu dünyada düşünemezdi. Durumu erotik yoldan keşfetti. Bir gün yüzde yüz penaltılık bir hareketini (Virago kaleciyi direğe yapıştırarak bir gol atmıştı) gerektiği gibi cezalandırınca, karşılık olarak anasına bir küfür işitti.

— Ne dedin, ne dedin? diye parladı aristokrat çocuğu, o anda annesinin ya bir hap yutmakta, ya bir şurup içmekte, ya da iğne yaptırmakta olduğunu aklından geçirerek... — Erkeksen bir daha söyle!

— Erkek değilim, ama bir daha söylerim, diye yanıtı yapıştırdı Virago. Ve tükürdüğünü yalamamak için ateşe atılmaktan çekinmeyen onur düşkünü Spartalı gibi, önce küfrünü, sokaktan toplanmış sıfatlarla daha da zenginleştirerek tekrarladı.

Joaquín bir yumruk atayım dediyse de ancak havayı dövebildi; karnına sıkı bir kafa vuruşu yediği gibi kendini yerde buldu. Virago üstüne çullandı ve elleri, ayakları, dizleri ve dirsekleriyle, yer misin yemez misin, pataklamaya başladı. Orada, minderdeki jimnastik hareketlerinin giderek oynaşıp sevişmeye dönüşmesi örneği, Joaquín şaşkın, erkekliği uyanmış, hatta biraz ıslanmış durumda, hasmının bir kadın olduğunu keşfetti. Yumruklaşmayla gelen bu sürtünmelerin ve onların kışkırttığı beklenmedik duyguların uyandırdığı heyecan o kadar derin oldu ki, aristokrat çocuğunun hayatını baştan başa değiştirdi. Oracıkta tartışmayı barışla noktaladı ve kızın adının Sarita Huanca Salaverría olduğunu öğrenince, onu sinemaya, Tarzan filmi görmeye davet etti; bir hafta sonra da evlenme teklif etti. Sarita'nın, onun karısı olmayı reddetmesi, hatta bir öpücük bile vermemesi, klasik biçimde, Joaquín'i meyhanelere yöneltti. Aristokrat hakem kısa zamanda, dertlerini viskide boğmaya çalışan romantik jönlükten, çöllük susuzluğunu petrolle gidermekten bile çekinmeyecek, kaşarlanmış bir alkoliğe dönüştü.

Joaquín'de Sarita Huanca Salaverría'ya karşı bu tutkuyu uyandıran neydi? Sarita gençti; küçük bir dövüş horozu gibi diri ve biçimli bir vücudu, açık havada yaşamaktan bronzlaşmış bir teni, alnında dans eden bir tutam saçı vardı ve futbolda da hiç fena

değildi. Fakat giyiniş tarzı, yaptığı şeyler ve düşüp kalktığı insanlar, kadınlık durumuna pek uyar görünmüyordu. Onu genç aristokratın gözünde bu kadar çekici kılan –orijinallik manisi, tuhaflık çılgınlığı? – bu özellikler miydi acaba? Virago'yu La Perla'daki yıkıntı konağa ilk götürdüğü gün, onlar ayrıldıktan sonra ana-baba tiksintiyle birbirine baktılar. Eski zengin, ruhundaki tüm acıyı ve burukluğu bir cümlede dile getirdi: "Sadece bir geri zekâlı değil, aynı zamanda bir cinsel sapık da getirmişiz dünyaya..."

Bütün bunlarla birlikte, Sarita Huanca Salaverría Joaquín'i alkolik yaparken, aynı zamanda onun, paçavradan topla oynanan sokak maçlarından Ulusal Stadyumdaki şampiyonalara atlamasını sağlayan tramplen de oldu.

Virago aristokrat gencin duygularını terslemekle kalmıyor, ona acı çektirmekten adeta zevk alıyordu. Kendisini sinemaya, maça, boğa güreşlerine, lokantaya davet ettiriyor; pahalı hediyeler almasına razı oluyor, (bu yolla genç âşık aile servetinden kalan molozları da saçıp savıyordu) fakat Joaquín'in aşktan söz etmesine asla izin vermiyordu. Bir çiçeğe iltifatta bulunurken bile yüzü kızaran utangaç genç gibi, sözleri boğazına takılarak bu konuyu açmaya, onu ne kadar sevdiğini söylemeye yeltenir yeltenmez, Sarita Huanca Salaverría öfkeyle yerinden fırlıyor, Bajo el Puente'yi aratmayan yakası açılmadık küfürlerle zavallının onurunu kırıyor ve kendini evine götürtüyordu. O zaman Joaquín içkiye sarılıyor, meyhane meyhane dolaşıyor, hızlı ve patlayıcı etkiler elde etmek için çeşitli alkolleri birbirine karıştırıyordu. Onun, baykuşların öttüğü saatlerde yatmaya geldiğini; La Perla'nın odalarından sendeleye tökezleye geçerken arkasında kusmuktan bir iz bıraktığını görmek, ana-babası için olağan bir manzara haline gelmişti. Tam alkolde eriyip gitme noktasındayken, Sarita'nın bir telefonu onu diriltiveriyordu; o zaman yeniden umutlanıyor ve bu cehennem çemberinde tekrar başa dönülüyordu. Tikli adamla hastalık hastası kadın, bu manevi acıya dayanamayıp hemen hemen aynı zamanda öldüler ve Maestro Presbiteryen Mezarlığında bir mahzene gömüldüler. La Perla'daki dökülen bina, kalan öteki mallar gibi, alacaklıların üzerine kaldı, ya da hazineye devredildi. Joaquín Hinostroza Bellmont da hayatını kendisi kazanmak zorunda kaldı.

Onun gibi birisi için (geçmişi, onun içten içe tükenerek ölece-

ğini ya da dilenci olacağını haykırıyordu), bu işi iyiden de öte başardı Joaquín. Hangi mesleği mi seçti? Hangisi olacak, tabii futbol hakemliğini! Açlığın ve nankör Sarita'nın nazını çekmeye devam etme arzusunun dürtüsüyle, maçlarında hakemlik yapmasını isteyen çocuklardan üç-beş *sol* ücret istemeye başladı. Çocukların, aralarında para toplayarak, bu ücreti ödediklerini görünce de, –iki iki daha dört, dört iki daha altı– tarifesini yavaş yavaş yükseltti ve hayatına biraz çekidüzen verdi. Sahadaki beceresi bilindiği için, genç takımlar arası karşılaşmalarda hakemlik önerileri aldı ve bir gün gözünü karartıp Futbol Hakemleri ve Antrenörleri Derneğine başvurarak, hakem olmak istediğini bildirdi. Sınavları, o andan itibaren (tepeden bakarak?) 'meslektaşlarım' diyebileceği hakemleri çatlatan bir başarıyla geçti.

Joaquín Hinostroza Bellmont'un –üzerinde beyaz işlemeli siyah hakem forması, alnının üstünde küçük yeşil güneşlik, dudaklarında gümüş düdük– José Díaz ulusal stadyumunda boy göstermesi, Peru futbol tarihinin dönüm noktalarından biri oldu. Tanınmış bir spor yazarı ileride şöyle yazacaktı: "Onunla futbol sahalarına sarsılmaz bir adalet ve sanatkârane bir ilham girmiştir." Dürüstlüğü, tarafsızlığı, faulü görmekteki çabukluğu ve cezalandırmaktaki ustalığı, sahadaki otoritesi (oyuncular onunla hep gözleri yerde ve don Joaquín diyerek konuşurlardı) ve maçın doksan dakikası boyunca sahanın bir ucundan bir ucuna koşmasını ve toptan hiçbir zaman on metreden fazla uzak kalmamasını mümkün kılan fiziksel dayanıklılığı onu kısa zamanda halkın sevgilisi yaptı. Bir söylevde belirtildiği gibi, oyuncular tarafından itiraza, seyirciler tarafından saldırıya uğramayan ve her maç sonrasında tribünlerden coşkun alkışlar alan tek hakem oldu.

Bu yetenek ve çabaların kökeninde olağanüstü bir mesleki bilinç ve sorumluluk duygusu mu yatıyordu yalnızca? Bu da vardı tabii, ama aynı zamanda Joaquín Hinostroza Bellmont hakemlikteki büyücülüğüyle, –Avrupa'da zafer kazandığı halde buruk duygular içinde yaşayan, çünkü gönlünde, Andlardaki küçük köyünden gelecek alkışların özlemi yatan genç yıldızın gizli derdi– Virago'yu etkilemek istiyordu. Hemen her gün görüşmeye devam ediyorlardı ve halkın dilinde dolaşan dedikoduları çıkaran kötü niyetliler onları sevgili sanıyorlardı. Gerçekte ise, yıllar boyu hiç zayıfla-

mayan duygusal inatçılığına karşın, hakem, Sarita'nın direncini kırmayı başaramamıştı.

Bir gün, Sarita onu El Callao'da bir meyhanede yerden toplayıp kent merkezinde kaldığı pansiyona götürdü; üstünü başını tükürük ve testere talaşından temizleyip yatağına yatırdı; sonra ona hayatındaki sırrı açıkladı. Joaquín Hinostroza Bellmont –vampirin öpücüğünü alınca benzi yeşile kesen talihsiz!– böylece şunları öğrendi: Bu kızın ilk gençlik yıllarında, lânetli bir aşk ve felâketle biten bir evlilik dramı saklıydı. Sarita ile erkek kardeşi (Richard?) arasında trajik bir aşk yeşermiş, büyümüş ve –ateşler yağsın, kükürt dumanları çöksün insanlığın üstüne!– gebelikle sonuçlanmıştı. Bu günahkâr ilişkinin meyvesine kirlenmemiş bir ad bulmak için akıllılık edip daha önce reddettiği bir gençle (Kızılsaç Antúnez? Luis Marroquín?) nikâhlanmıştı; ama genç ve mutlu koca –tencerenin içine girip salçayı bok eden şeytan kuyruğu– numarayı zamanında çakıp çocuğu kendisine yamamaya çalışan üç kâğıtçıyı boşamıştı. Çocuğunu düşürmek zorunda kalan Sarita, sosyetik ailesini, mutena semtini, kalabalık adlarını bırakıp Bellavista ve La Perla'nın boş arsalarında avareliğe vurmuş, böylece Virago kişiliğini ve adını edinmişti. O zamandan beri de, bir daha kendini hiçbir erkeğe teslim etmemeye ve ömrünün sonuna dek (belki spermatozoidler hariç?) her açı ve bakımdan tam bir erkek gibi yaşamaya yemin etmişti.

Sarita Huanca Salaverría'nın, tabuları çiğneme, toplum ahlâkını hiçe sayma, din buyruklarına karşı gelme ve küfür gibi günahlarla yüklü acıklı hikâyesini öğrenmek, Joaquín Hinostroza Bellmont'un tutkulu aşkını ortadan kaldırmadı; tam tersine, güçlendirdi. La Perla'lı adam, Virago'nun ruhsal yaralarını iyileştirmek ve onu toplumla ve insanlarla barıştırmak düşüncesini bile gündemine aldı. Onu tekrar, La Périchole gibi, kadın ve koket, çapkın ve çekici bir Lima güzeli haline getirmek istiyordu.

Bu sırada ünü gittikçe yayılıyor, Lima'da ve yurtdışında uluslararası maçlara çağrılıyor; Meksika'da, Brezilya'da, Kolombiya'da, Venezüella'da çalışma önerileri alıyordu. San Fernando' nun tüberkülozlu fareleri üzerinde deneylerini sürdürmek için New York'un bilgisayarlarını tepen bir bilimadamı vatanseverliğiyle, bütün bu önerileri reddetti. Aynı zamanda, günahkâr kızın kal-

bi çevresinde uyguladığı kuşatma da daha sıkı ve ısrarlı biçimde yürüyordu.

Ve derken –tepelerden yükselen Apache dumanları, Afrika savanlarında tamtam sesleri–, Sarita Huanca Salaverría'da bazı yumuşama belirtilerinin izlerini seçer gibi oldu. Bir akşam, Ordu Meydanındaki Haiti'de ayçöreği ile kahveden sonra, bir dakikadan fazla süreyle (tastamam o kadar: hakem kafası süreyi kronometrelemişti) kızın elini elleri arasında tutmayı başardı. Bu olaydan az sonra, Milli Takımın, adı batacısa bir ülkeden –Arjantin midir, nedir?– gelmiş bir katil güruhuyla maçı oldu. Bu haydutlar, çivilerle zırhlandırılmış pabuçlar, dizlikler ve dirseklikle donanmış olarak oyuna çıktılar; aslında tabii bütün bunlar rakiplerini yaralamak üzere düşünülmüş takım taklavattı. Joaquín onların, ülkelerinde, futbolun hep böyle oynandığı yolundaki protestolarını (ki aslında bu doğruydu; üstüne bir de işkence ve cinayetle tüy dikiyorlardı?) dinlemeden hepsini birer birer oyundan attı; sonunda sahada rakip kalmadığından, Peru Milli Takımı maçı hükmen kazanmış oldu. Doğal olarak, hakem kalabalık tarafından omuzlarda taşındı ve Sarita Huanca Salaverría, yalnız kaldıklarında –Peru milliyetçiliği mi, sporcu duygusallığı mı?– kollarını Joaquín'in boynuna dolayarak onu öptü. Bir kere de, hasta olduğunda (siroz, sinsi ve uğursuz, Stadyumlar Aslanının karaciğerini içten içe kemiriyor ve zaman zaman krizlere neden oluyordu), Cario Hastanesinde yattığı hafta boyunca, başucundan ayrılmadan ona baktı; hatta Joaquín bir gece onun, kendisi için (?) bir adamla gözyaşı döktüğünü bile gördü. Bütün bu belirtilerden cesaret bulan Joaquín, her gün yeni kanıtlar öne sürerek evlenme teklifini tazeliyordu, ama nafile. Sarita Huanca Salaverría onun yönettiği bütün maçlara geliyor (spor yazarları onun maç yönetişini bir senfoninin yönetilişine benzetiyorlardı); yurtdışına onunla birlikte gidiyordu; hatta Joaquín'in, yaşlı ana-babası ve piyanist kızkardeşiyle birlikte oturduğu Koloniyal Pansiyona bile taşınmıştı. Fakat bu kardeşliğin, kardeşlik olmaktan çıkıp oynaşlık haline gelmesine asla razı olmuyordu. Belirsizlik, taç yaprakları koparıla koparıla bitmeyen papatya, Joaquín Hinostroza Bellmont'un alkolizmini daha da ağırlaştırdı; zavallı ayıktan çok sarhoş gezmeye başladı.

Alkol onun meslek hayatının 'Aşil topuğu'; bilenlerin söyledi-

ğine göre. Avrupa'ya gidip hakemlik yapmasını engelleyen safra oldu. Öte yandan, bu kadar içen bir adamın, böylesine fiziksel zorlanma gerektiren bir mesleği yapabilmesi nasıl açıklanabilirdi?.. Gerçek şu ki, –tarih açıklanamayan olaylarla doludur– o her iki yönsemeyi de aynı zamanda geliştirdi ve otuz yaşından itibaren ikisi birlikte yürüdü: Joaquín Hinostroza Bellmont artık maçları küfelik durumda yönetiyor, sonra meyhanede de kafadan maç yönetmeye devam ediyordu.

Alkol onun ne yeteneğini azaltıyor, ne görüşünü dumanlandırıyor, ne otoritesini zayıflatıyor, ne de fırlayışlarını yavaşlatıyordu. Gerçi bazan maçın ortasında hıçkırığa tutulduğu görülmedi değil; hatta kimileri, –havayı kirleten ve erdemi hançerleyen dedikodu ve iftiralar!– bir gün çöllük bir susuzluğa kapılarak, yaralanan bir oyuncuya yardıma koşan sağlık görevlisinin elindeki ilaç şişesini kapıp soğuk suymuş gibi lıkır lıkır içtiğini bile söylediler. Fakat bu tür olaycıklar –dâhinin mitolojisini oluşturan ilginç ve renkli fıkralar dizisi– onun başarıdan başarıya koşmasını durduramıyordu.

Böylece; stadyumlardan yükselen sağır edici alkışlar bir yandan; gençlik çığlıkları arasında, bir gece durup dururken La Victoria'lı bir küçük kızın (Sarita Huanca Salaverría?) ırzına geçmiş olmanın, misyoner ruhunda (gerçek dinin misyoneri, Yehova Şahidi?) yarattığı vicdan azabını –engizisyoncunun etleri dağlayan kızgın demiri, kemikleri ayıran işkence tezgâhı!– yatıştırmak için yaptığı kefaretlik kafa çekmeler bir yandan, hayat devam etti ve Joaquín Hinostroza Bellmont ömrünün en olgun ve dolgun çağına, elli yaşlarına geldi. Geniş alınlı, kartal burunlu, delici bakışlı, iyilik ve doğruluk örneği, mesleğinin doruğuna varmış bir adamdı.

İşte bu koşullarda, Lima, yarım yüzyılın en önemli futbol karşılaşmasına ev sahipliği yapmak ayrıcalığını elde etti: Güney Amerika şampiyonasının finali, elemeler sırasında her ikisi de rakiplerini eze eze yenmiş iki takım, Bolivya ile Peru, arasında oynanacaktı. Geleneğe göre bu maçın tarafsız bir ülkeden hakemlerce yönetilmesi gerekirken, her iki takım, özellikle de misafir takım –Altiplano şövalyeliği, And soyluluğu, Aymara onuru...– ısrarla maçta ünlü Joaquín Hinostroza Bellmont'un hakemlik yapmasını istediler. Oyuncular, yedekler ve antrenörler istekleri yerine getirilmezse greve gitme tehdidinde bulununca, federasyon da bu fikri

kabul etti ve Yehova Şahidi, anılardan silinmeyecek bir maç olacağında herkesin söz birliği ettiği bu karşılaşmanın yönetimi görevine getirildi.

Lima'nın inatçı boz bulutları bile o pazar günü, güneşin karşılaşmayı ısıtabilmesi için dağıldı. Birçok kişi yer bulma umuduyla geceyi açıkta geçirmişti (oysa bir aydan beri biletlerin tükendiği biliniyordu). Daha gün ışımadan, ulusal stadyumun çevresinde, karaborsa bilet arayan ve içeri girmek için her suçu işlemeye hazır bir kalabalık kaynaşıyordu. Maça iki saat kala, statta iğne atsan yere düşmüyordu. Güneyin büyük ülkesinden (Bolivya?), o duru göğün altındaki yaylalardan, uçakla, otoyla ve yaya olarak Lima'ya gelmiş birkaç yüz vatandaş Doğu Tribününde toplanmıştı. Konukların ve ev sahiplerinin coşkun alkış ve bağırışları, takımların sahaya çıkmasını beklerken, ortamı güneşten daha çok ısıtıyordu.

Halk yığılımının boyutları karşısında yetkililer özel önlemler almışlardı. Polis örgütünün en ünlü müfrezesi, -kahramanca ve uygarca, cüretle ve özveriyle- El Callao'nun suçlu ve serserilerini birkaç ay içinde temizlemiş olan birlik, vatandaşların sahada ve tribünlerdeki barışçıl birlikteliğini korumak ve güvenliklerini sağlamak üzere, Lima'ya getirilmişti. Kumandanı, suçluların korkulu rüyası, ünlü Yüzbaşı Lituma telâşlı telâşlı statta geziyor, yan sokakları dolaşıyor, kapıları gözden geçiriyor, devriyelerin yerli yerinde olup olmadığına bakıyor ve görevde pişmiş yardımcısı Komiser Jaime Concha'ya, duruma uygun direktifler veriyordu.

Başlama vuruşu yapılırken, batı tribününde, kükreyen kalabalığın arasında ezilmiş, hemen hemen soluksuz kalmış durumda, Sarita Huanca Salaverría'dan başka -bu kız, ırzına geçen adama tutulan kurbanın mazoşizmiyle, onun yönettiği maçları hiç kaçırmıyordu-, ilaç tanıtımcısı Luis Marroquín Bellmont'tan yediği bıçak darbelerinden sonra yatıp kaldığı ıstırap yatağından yeni kalkmış olan saygıdeğer don Sebastián Bergua ile ailesi de bulunuyordu. (İlaç tanıtımcısı da, hapisaneler genel müdürlüğünün özel izniyle, stadyumda, kuzey tribünündeydi?). Don Sebastián'ın kızı Rosa, -ah, o Amazon bölgesindeki uğursuz sabah!- bir fare sürüsünün saldırısı sonucu vücudunda meydana gelen ısırıklar artık tamamıyla iyileşmişti.

Joaquín Hinostroza (Tello? Delfín?) -her zamanki gibi, al-

kışlara karşılık vermek için statta bir tur yapmak zorunda kaldıktan sonra– çevik ve uyanık, başlama düdüğünü çaldığı sırada, az sonra kopacak olan felâketi akla getirebilecek hiçbir belirti yoktu. Tam tersine, her şey coşkunluk ve centilmenlik içinde yürüyordu: oyuncuların verdikleri paslar, forvetlerin ataklarını ve kalecilerin kurtarışlarını noktalayan taraftarların alkışları... Kehanetlerin doğru çıkacağı ilk andan itibaren belli olmuştu: oyun denkti; ayrıca, centilmence olmakla birlikte, sert de sayılırdı. Joaquín Hinostroza (Abril?) bütün yaratıcılığını konuşturuyordu: çimende paten kayar gibi, oyuncuları hiç rahatsız etmeden, en uygun açıya yerleşiyor; sert, ama yerinde kararları, mücadele ortamında maçın kızışıp kavgaya ve şiddete dönüşmesini önlüyordu. Fakat, insan tabiatının da sınırları vardır; kaderin Hind fakiri kayıtsızlığı ve İngiliz soğukkanlılığıyla planladığı şeyin gerçekleşmesini, kutlu bir Yehova Şahidi bile önleyemez.

Cehennemden çıkma mekanizma ikinci yarıda, takımlar birbir berabere, seyirciler de sesleri kısılmış ve avuçları patlamış durumdayken işlemeye başladı. Yüzbaşı Lituma ile Komiser Concha saf saf her şeyin yolunda gittiğini düşünüyorlardı: günün huzurunu kaçıracak bir tek olay –hırsızlık, kavga, kayıp çocuk– bile olmamıştı.

Fakat tam dördü on üç geçe, elli bin seyirci akıl almaz bir manzaraya tanık olma fırsatını buldu. Güney tribününün ta diplerinden, en sıkışık sıralardan, birdenbire– simsiyah, upuzun, incecik, kazma dişli– bir adam fırladı; kedi gibi çevik, tel örgüye tırmanıp stada atladı ve anlaşılmaz birşeyler bağırarak koşmaya başladı. İnsanlar onun birdenbire ortaya çıkışından çok –üstünde sadece beline bağlanmış bir bez parçası taşıyordu– bütün vücudunun baştan ayağa çizik şeklinde yara izleriyle kaplı oluşuna şaşırdılar. Derken tribünlerden bir panik uğultusu yükseldi: herkes dövmeli adamın hakeme saldırmak niyetinde olduğunu anlamıştı. Hiç kuşku yoktu; dev adam uluyarak, dosdoğru futbol tanrısının (Gumercindo Hinostroza Delfín?) üzerine koşuyordu. O ise hiçbir şeyin farkında olmadan sanatını konuşturuyor, maçı biçimlendirmeye devam ediyordu.

Bu zıpçıktı saldırgan da kimdi? Belki de bir gemiyle gizlice gelip El Callao'ya çıkan ve gece devriyesi tarafından yakalanan ka-

çak yolcu... Yetkililerin acısız ölümle idamına karar verdikleri ve karanlık bir gecede komiserin (Concha?) canını bağışladığı zavallı olabilir miydi acaba? Ne Yüzbaşı Lituma ne de Komiser Concha bunları düşünecek zaman bulabildiler. Ânında harekete geçmezlerse, ulusal övünç kaynaklarından birinin suikasta kurban gideceğini anlayınca, yüzbaşı –üstle ast kirpiklerinin hareketiyle birbirini anlamalarını sağlayan bir yöntem geliştirmişlerdi– komisere eylem işaretini verdi. O zaman Jaime Concha yerinden hiç kalkmadan tabancasını çekti ve on iki el ateş etti; kurşunların hepsi de (elli metre uzaklıktaki) çıplak adamın vücudunun çeşitli yerlerine saplandı. Böylece komiser, –geç olsun da güç olmasın diyen atasözüne uygun olarak– vaktiyle aldığı emri de yerine getirmiş oluyordu, çünkü ölen adam sahiden de El Callao'daki kaçak yolcu idi!..

Taptığı adamın az önce nefret ettiği celladını kurşunlarla delik deşik olmuş görmek, –sorumsuz duygusalca tepki, uçarı kadın nazlanması– kalabalığın bu kez ondan yana çıkması, onu cellatlıktan kurbanlığa terfi ettirip güvenlik güçlerine karşı tavır alması için yeterli oldu. Orada, on iki yarasından kanlar boşanan Zencinin önünde, her iki tribünü dolduran halk, havadaki kuşları bile sağır eden ıslıklarla, öfkesini dile getirdi. Silâh sesleri oyuncuları biraz şaşırtmıştı, ama büyük Hinostroza (Téllez Unzátegui?) ilkelerine bağlı kalarak şenliğin durmasına izin vermemişti ve bağırışlar, ulumalar ve küfürlerle zenginleşmeye başlayan ıslıklara kulaklarını tıkayarak, zavallı Zencinin cesedinin etrafında koşup duruyordu. Yüzbaşı Lituma'nın polis müfrezesine karşı rengârenk bir minder yağmuru havada uçuşmaya başlamıştı bile. Yüzbaşı kasırganın kopmak üzere olduğunu hissetti ve hemen harekete geçmeye karar verdi. Adamlarına gözyaşartıcı bombaları hazırlamalarını emretti; ne pahasına olursa olsun, kan dökülmesini önlemek istiyordu. Birkaç dakika sonra, arenanın çevresindeki tel örgüler birkaç yerden aşılmış ve boğa tutkunları kavgacı tavırlarla arenaya doluşmakta iken, adamlarına çevreye birkaç bomba serpiştirmelerini emretti. Gözyaşı ve hapşırıkların, öfkeli vatandaşları yatıştıracağını ve rüzgâr kimyasal dumanları dağıttığı zaman Acho Arenasına yine huzur ve sükunetin hâkim olacağını zannediyordu. Ayrıca, kızgın kalabalığın asıl hedefi haline gelmiş olan Müfreze Ko-

mutanı Jaime Concha'ya da dört muhafız verdi: kalabalığın, boğayla karşılaşmak pahasına bile olsa, onu linç etmeye kararlı olduğu görülüyordu.

Fakat yüzbaşı çok önemli bir noktayı unutuyordu: iki saat önce, arenanın çevresinde tehditkâr tavırlarla dolaşan biletsiz seyircilerin zorla içeri girmelerine engel olmak için, tribünlere giden yollardaki demir parmaklık ve perdelerin indirilmesini kendisi emretmişti. Dolayısıyla, polisler aldıkları emri harfi harfine yerine getirip seyircilere gözyaşartıcı bomba yağdırdıkları ve tribünlerden pis kokulu dumanlar yükselmeye başladığı zaman, seyircilerin doğal tepkisi kaçmak oldu. Gözyaşı dökmeye başlayınca, ağızlarını bir mendille kapatarak, itişe kakışa, atlaya zıplaya kapılara doğru koşuştular. Ama insan selini çıkışları kapatan parmaklıklar frenledi. Frenledi ha! Her kolun ön sıralarının, arkadan itenlerin baskısıyla koçbaşı haline gelerek bu engellere yüklenmesi ve onları yerlerinden söküp atması için birkaç saniye yeterli oldu. Böylece o pazar öğleden sonra dört buçukta arenanın çevresinde gezintiye çıkmış olan Rimac'lılar, çok ilginç ve ürkütücü bir manzaraya tanık olmak fırsatını buldular: birdenbire, can çekişircesine bir çatırtıyla, Acho'nun kapıları parça parça havada uçtu ve açılan gediklerden, her yanları çürük içinde cesetler fışkırmaya başladı; felâket yalnız gelmez derler, bunlar bir de kanlı kapılardan akan çılgın kalabalığın ayakları altında kalarak ezildiler.

Bajo el Puente'deki bu soykırımın ilk kurbanları arasında, Yehova Şahitlerini Peru'ya getirenlerden Moquegua'lı don Sebastián Bergua, eşi Margarita ve kızı, usta blokflütçü Rosa vardı. Dindar aileyi mahveden, aslında onları kurtarması beklenen şey oldu: tedbirli davranmak. Çünkü, tel örgüyü aşan yamyam olayının hemen ardından, adam boğa tarafından delik deşik edilince, don Sebastián Bergua, kaşlar kalkık ve parmak diktatör, kabilesine hemen buyruğunu vermişti: "Geri çekiliyoruz!" Korkudan değildi bu, zaten misyoner korku nedir bilmezdi; sadece bir güvenlik önlemiydi, çünkü inançlarına, düşmanları tarafından çamur atılmaya çalışılmasından kaçınmak için, ne kendisinin ne de yakınlarının hiçbir skandala karışmamaları gerekliydi. Böylece, Bergua ailesi apar topar tribünleri terk edip çıkışa doğru ilerlerken, bombalar patladı. Her üçü de, bütün masumlukları içinde, altı numaralı çı-

kışta, demir perdenin kaldırılmasını bekliyorlardı ki, insan selinin gözyaşları ve gökgürültüsü içinde arkalarında belirdiğini gördüler. İşlemedikleri günahlardan dolayı nedamet getirmelerine bile fırsat kalmadan, ürkmüş insan kitlesi tarafından parmaklığa sıkıştırılarak tam anlamıyla un ufak edildiler (püreye, insan ezmesine dönüştüler?). Bu dünyadan, varlığını yadsıdığı öbür dünyaya geçmeden bir saniye önce, don Sebastián inadından dönmedi ve çizgidışı inancını bir kez daha haykırmayı başardı: "Mesih çarmıhta değil ağaçta öldü!"

Don Sebastián'a saldırıp doña Margarita ile sanatçı kıza tecavüz eden manyağın ölümü ise, –akla gelir miydi?– daha az haksız oldu. Olaylar başlar başlamaz, genç Marroquín Delfín şansının döndüğünü, gününün geldiğini sandı: O kargaşalıkta, tarihi boğa güreşine gelebilmesi için Hapisaneler Müdürlüğünün yanına kattığı memuru atlatacak, Lima'dan, hatta Peru'dan kaçarak yabancı ülkelerde, başka bir ad altında, yeni bir çılgınlık ve suç yaşamı sürmeye başlayacaktı. Bu hayâller beş dakika sonra, beş numaralı kapıda, duman olup uçacaktı; orada (Lucho? Ezequiel?) Marroquín Delfín'le onu elinden tutmakta olan Gardiyan Chumpitaz, kalabalığın kıyma yaptığı ilk boğasever grubunda yer almak gibi şüpheli bir şerefe nail oldular. (Polis memuruyla ilaç tanıtımcısının kenetlenmiş parmakları dedikodulara sebep oldu.).

Sarita Huanca Salaverría'nın ölümü ise, hiç olmazsa, böyle ahlâksız beraberliklere karışmamış olmak zarafetiyle gerçekleşti. Niyet ve eylemlerin yetkililerce nasıl yanlış değerlendirilebildiğini gösteren dev bir yanlış anlama olayıydı bu ölüm. Olaylar patlak verdiğinde, yamyamın boğa tarafından boynuzlandığını ve gözyaşartıcı dumanların yükseldiğini görüp çığnenenlerin çığlıklarını duyunca, Tingo María'lı kız –her türlü ölüm korkusunu yok eden tutkulu aşk!– sevdiği adamın yanında bulunması gerektiğine karar verdi. Kalabalığın aksine, o arenaya indi. Bu hareket onu ezilmekten kurtardıysa da Yüzbaşı Lituma'nın vaşak gözlerinden kurtaramadı. Yayılmakta olan gaz bulutları içinde, doğru dürüst seçilemeyen çevik bir siluetin setleri aşıp boğa güreşçisine doğru koştuğunu (boğa güreşçisi ise bütün olup bitenlere karşın hayvanla karşılaşmasını sürdürüyor, diz çökmüş durumda zarif hareketler yapıyordu) gören yüzbaşı, görevinin, bir solukluk canı kaldıkça

matadorun saldırıya uğramasını önlemek olduğuna inanarak tabancasını çekti ve üç kurşunda sevdalı kızın koşusunu ve yaşamını bıçak gibi kesti: Sarita, Gumercindo Bellmont'un ayakları dibine cansız düştü.

La Perla'lı adam, bu Yunan trajedisi öğleden sonrasında can verenler arasında, doğal ölümle ölen tek kurban oldu. (Sevgilisinin, kendi gözü önünde ve ayakları dibinde cansız yattığını görünce kalbi durup ölmek gibi, şu maddiyatçı günlerde tuhaf karşılanan bir davranış gösteren bir adamın ölümü ne kadar doğal sayılır, orası ayrı tabii...) O da Sarita'nın yanına yıkıldı ve ikisi de son nefeslerinde birbirine sarılmayı ve mutsuz âşıkların karanlık dünyasına (Roméo ve Jülyet dedikleri birileri gibi?) birleşmiş olarak girmeyi başardılar.

O zaman, tertemiz sicilli düzen bekçisi, bütün tecrübe ve basiretine karşın, huzurun bozulduğunu; bununla da kalmayıp Acho Arenası ve çevresinin bir görülmemiş ölüler mezarlığına dönüştüğünü görünce, dünyası karardı ve son kurşununu -gemisiyle birlikte okyanusun dibini boylayan deniz kurdu misali- kendi beynine sıkarak, yaşamöyküsüne (parlak değilse bile erkekçe bir yoldan) son verdi. Şeflerinin öldüğünü görür görmez, memurların morali de çöktü; disiplini, meslek dayanışmasını, kurumlarına bağlılığı filan unuttular; üniformalarını çıkarıp ölülerden aldıkları sivil giysilere bürünerek kaçmaktan başka şey düşünmez oldular. Çoğu bunu başardı da, fakat Jaime Concha değil. Sağ kalan seyirciler onu hadım ettikten sonra, kendi palaskasıyla boğa bölmesinin kirişine astılar. Yiğit *Vak Vak Amca* okuyucusu, görevine bağlı asker, orada, Lima göğünün altında sallanakaldı. Gök de zaten (olaylara adım uydurmak için?) bulutlarla kaplanmış ve kışın alışılagelen ahmak ıslatanı yağmaya başlamıştı.

Bu Dante'lik mezbaha, bu hikâye, burada noktalanacak mıydı? Yoksa Anka denilen Güvercin (yoksa Tavuk mu?) gibi kendi küllerinden tekrar doğacak; başka dikkafalı kişilerle başka bölümler boyunca sürüp gidecek miydi?

Bu boğalı trajedinin encamı ne olacaktı?

ON YEDİ

Lima'dan saat dokuzda, üniversite parkından bindiğimiz bir dolmuşla, yola çıktık. Julia Teyze, yengemlerden, yolculuk öncesi son alışverişlerini yapmak bahanesiyle; ben de dedemlerden radyoya işime gidiyorum diyerek çıkmıştık. O bir çantaya bir gecelikle birkaç çamaşır koymuş; ben de diş fırçamı, tarağımı ve (aslında henüz pek işime yaramayan) elektrikli tıraş makinemi ceplerime tıkıştırmıştım.

Pascual'le Javier bizi üniversite parkında bekliyorlardı, biletleri de almışlardı. Şans eseri, bizden başka yolcu çıkmadı. Halden anlayan Pascual'le Javier öne, şoförün yanına oturup arka koltuğu Julia Teyzeyle bana bıraktılar. Çöl yolunun uzun bir kesiminde, tipik bir kış sabahı, bulutlu göğü ve dinmeyen ince yağmuruyla, bize eşlik etti. Hemen hemen tüm yolculuk boyunca, Julia Teyzeyle ben, ellerimiz sımsıkı kenetli, hiç konuşmadan, tutkuyla öpüştük. Motorun gürültüsüyle karışık olarak Pascual'le Javier'in konuşmaları, arasıra şoförün birkaç sözü kulağımıza geliyordu. Chincha'ya on birde vardık; pırıl pırıl bir güneş, havada insanın içini ısıtan tatlı bir sıcaklık vardı. Dupduru gök, ışıl ışıl bir hava, gürültülü kalabalık sokaklar, her şey sanki işlerin gönlümüze göre gideceğinin habercisiydi. Memnun, Julia Teyze gülümsüyordu.

Pascual'le Javier her şeyin hazır olup olmadığını anlamak için bizden önce belediyeye giderlerken, biz de Sudamericano Oteline yerleştik. Ağaç ve kerpiçten tek katlı bir binaydı otel; yemek salonu olarak kullanılan üstü örtülü bir iç avlusu ile, genelevlerdeki gibi karo döşeli bir koridorun iki yanına dizilmiş, bir düzine kadar küçük odası vardı. Resepsiyondaki adam kâğıtlarımızı sordu; benim gazeteci kimliğim ona yeterli göründü. Defterdeki adımın yanına 've eşi' diye yazdığım zaman, Julia Teyzeye, biraz alaylı, şöyle bir bakmakla yetindi. Bize verilen küçük odada yeşil dörtgen desenli bir pikeyle örtülü, yarı göçmüş kocaman bir karyola, küçük bir hasır iskemle ve eşyamızı asmak için duvarda iri çiviler

vardı. Yerdeki karolar kırılmış olduğunda, alttaki toprak zemin görünüyordu. Girer girmez ateşli ateşli öpüştük, sarmaştık, okşaştık; ama Julia Teyze gülerek beni itti:

— Çek ellerini Vargitas! Önce evlenelim hele.

Yüzü kızarmıştı, gözleri parlıyordu, sevinçliydi. Onu çok sevdiğimi, onunla evlenmekten çok mutlu olduğumu hissediyordum. O, koridorun sonundaki ortak banyoda elini yüzünü yıkayıp saçını tararken, ben de bizim evliliğimizin tanıdığım bütün evlilikler gibi –bir felâket– olmayacağına; hep mutlu yaşayacağımıza ve evliliğin benim yazar olmamı engellemeyeceğine içimden yemin ediyordum. Nihayet Julia Teyze çıktı ve el ele belediyeye doğru yürüdük.

Pascual'le Javier'i bir kafenin kapısında, meşrubat içer bulduk. Belediye Başkanı bir açılış törenine gitmiş, ama gelecekmiş. Pascual'in akrabasıyla, bizi saat on ikide evlendirme konusunda anlaşmış olduklarından emin olup olmadıklarını sordum; benimle dalga geçtiler. Javier sabırsız yavuklu üstüne bazı şakalar yaptı ve bir de duruma uygun atasözü patlattı: Acele işe şeytan karışır! Vakit öldürmek için dördümüz birlikte, Ordu Meydanındaki yüksek okaliptüs ve meşe ağaçlarına doğru bir tur attık. Çocuklar koşuşuyor, ihtiyarlar Lima gazetelerini okuyarak ayakkabılarını boyatıyorlardı. Yarım saat sonra belediyeye döndük. Koca gözlüklü, kısa boylu ve zayıf bir adam olan kâtip bize kötü bir haber verdi: Başkan açılıştan dönmüş, fakat El Sol de Chincha'da yemeğe gitmişti.

— Nikâh için kendisini beklediğimizi söylemediniz mi? diye adamı payladı Javier.

— Grup halindeydiler, sırası değildi, diye yanıtladı kâtip, kuralları bilen biri edasıyla.

— Gidip lokantada bulalım ve buraya getirelim, diye beni yatıştırdı Pascual. Siz merak etmeyin don Mario.

'Chincha Güneşi'ni sora sora, meydanın yakınlarında bulduk. Tipik, yerel bir lokantaydı: örtüsüz küçük masalar, dipte çıtırtılar ve dumanlar yükselen bir mutfak vardı; kadınlar, ellerinde bakır tava ve tencereler, yemek yapıyor; tabaklardan hoş kokular yayılıyordu. Gramofonda bir vals çalıyordu, lokanta çok kalabalıktı. Julia Teyze kapıda, başkanın yemeğini bitirmesini beklemenin daha

akıllıca olacağını söylemeye başlamıştı ki, Başkan, Pascual'i tanıdı ve yanına çağırdı. Panamericana'nın haber redaktörünün, hepsi erkek yarım düzine arkadaş ve bir o kadar da bira şişesiyle birlikte oturduğu bir masadan kalkan, yarı-sarışın genç bir adamla sarılıp öpüştüğünü gördük. Pascual yaklaşmamızı işaret etti.

— Tabii ya, elbette, nişanlılar! Tamamen unutmuştum! dedi Başkan elimizi sıkarak ve Julia Teyzeyi bir uzman bakışıyla tepeden tırnağa süzerek... Sonra, kendisini dalkavukça seyreden sofra arkadaşlarına dönerek, müziği bastırmak için yüksek sesle anlattı: — Lima'dan kaçıp buraya gelmişler. Ben de nikâhlarını kıyacağım.

Gülüşler, alkışlar duyuldu, bize doğru eller uzandı; Başkan masalarına oturmamızı istedi; mutluluğumuza içmek için yeniden bira söyledi.

— Ama yan yana oturmayın, bunun için önünüzde bütün bir hayat var, dedi, biraz çakırkeyif; Julia Teyzeyi kolundan tutup yanına oturttu. — Gelin burada, benim yanımda... İyi ki karım da burada değil.

Bütün masa alkışladı. Orada başkandan daha yaşlı adamlar da vardı, bayramlıklarını giymiş esnaf veya çiftçiler gibi. Hepsi de onun kadar içkili idiler. Bazıları Pascual'i tanıyor, onu Lima'daki hayatı hakkında sorular soruyor, 'memlekete' ne zaman döneceğini öğrenmek istiyorlardı. Ben ise Javier'le birlikte masanın bir ucuna oturmuş, yarı ılık biramdan küçük yudumlar alarak gülümsemeye çalışıyor, dakikaları sayıyordum. Başkanla masa arkadaşları çok geçmeden bizi tamamen unutup kendi âlemlerine daldılar. Şişeler birbirlerini izledi. Önce yalnız bira, sonra yanında üstüne limon sıkılmış çiğ tuzlama balık, dumanlama yöntemiyle pişirilmiş dilbalığı ve simit gibi mezeler, daha sonra yine bira... Kimsenin bizim nikâhımızı hatırladığı yoktu. Pascual bile, bakışları alevli, sesi baygınlaşmış, Başkanın şarkılarına eşlik ediyordu. Başkan ise yemek boyunca Julia Teyzeye çene yaptıktan sonra şimdi de kolunu omzuna atmaya ve kızarmış suratını onun yüzüne yaklaştırmaya çalışıyordu. Julia Teyze gülümsemek için büyük çabalar harcayarak, adamın fazla sokulmasını önlemeye çalışıyor, arasıra bize sıkıntılı ve kaygılı bakışlar fırlatıyordu.

— Sakin ol dostum, diyordu Javier. Sadece nikâhı düşün, baş-

ka şeylere boşver!

Başkanın, iyice keyiflenip gitarcı getirmek, Chincha Güneşini kapatıp bizi dans ettirmek gibi lâflar ettiğini duyunca:

— Tamam, dedim, bizim iş yattı. Şimdi şu manyak herifin suratını dağıtıp hapisaneye düşeceğim galiba.

Yerimden kalkıp Julia Teyzeye "Hadi gidiyoruz," derken, çizmeyi aşacak olursa adamın üstüne atılmaya gerçekten kararlıydım. Julia derhal kalktı, rahatlamıştı; Başkan onu tutmaya yeltenmedi, *marinera*'sını söylemeye devam etti. Biz giderken, bana biraz alay ediyormuş duygusu veren hafif bir gülümsemeyle, bizi uğurladı bile. Arkadan gelen Javier adamın sadece alkolik olduğunu söylüyordu. Sudamericano Oteline doğru yürürken, neden bilmem bu aptalca yemekten sorumlu tuttuğum Pascual'e veryansın ediyordum.

— Terbiyesiz çocuk gibi davranma, soğukkanlılığını korumayı öğren, diye beni paylıyordu Javier. Adam kafayı bulmuş, hiçbir şeyi hatırlamıyor işte. Ama sen hiç üzülme, bugün sizi evlendirecek. Ben çağırıncaya kadar otelde bekleyin.

Odamızda yalnız kalır kalmaz birbirimizin kollarına atıldık ve bir çeşit umutsuzlukla öpüştük. Konuşmuyorduk, ama ellerimiz ve dudaklarımız, duyduğumuz yoğun ve güzel şeyleri çok daha iyi ve etkileyici biçimde anlatıyordu. Öpüşmeye kapının yanında, ayakta başlamıştık; yavaş yavaş yatağa yaklaştık; kollarımızı bir an bile gevşetmeden, önce oturduk, sonunda uzandık. Mutluluk ve arzudan gözüm hiçbir şey görmüyor; acemi ve açgözlü ellerimi Julia Teyzenin vücudunda gezdiriyordum. Önce giysinin üzerindendi okşayışlarım, sonra artık iyice buruşmuş olan tuğla rengi gömleğinin düğmelerini çözdüm; tam göğüslerini öperken münasebetsizce kapı çalındı.

— Her şey hazır, çifte kumrular! — Ses Javier'indi — Beş dakika sonra belediyede olun. Mutlu enayi orada sizi bekliyor!..

Mutlu, şaşkın yataktan fırladık; Julia utançtan kıpkırmızı, üstünü başını düzeltiyor, ben ise önümdeki şişkinliği indirmek için, küçükken de yaptığım, gibi gözlerimi kapayıp soyut ve saygıdeğer şeyler –sayılar, üçgenler, çemberler, büyükbabam ve büyükannem– düşünmeye çalışıyordum. Koridordaki banyoda önce o, sonra da ben elimizi yüzümüzü yıkadık, saçımızı taradık ve öyle bir

hızla belediyeye döndük ki, vardığımızda soluk soluğaydık. Kâtip bizi derhal Başkanın bürosuna aldı. Burası geniş bir odaydı; duvarda, üstünde küçük bayraklar ve kara kaplı koca defterler bulunan bir masaya yukarıdan bakan bir Peru arması asılıydı; masanın önünde de okul sıralarına benzer beş altı sıra vardı. Kırmızı yüzlü 'burgmestr', yıkanmış, taranmış, saçları hâlâ ıslak, gayet sakin ve telâşsız, bize masasının ardından soğuk ve kibar bir selâm verdi. Değişmiş, resmîleşmiş, adeta başka bir adam olmuştu. Masanın iki yanında, Javier ile Pascual bize hınzırca gülümsüyorlardı.

— Eveet, başlayalım! dedi Başkan. Sesi kendisini ele veriyordu: peltekçe ve tereddütlüydü, dili dolaşıyordu. — Kâğıtlar nerede?

— Belgeler sizde Sayın Başkan, dedi Javier sonsuz bir nezaketle. Pascual ve ben cuma günü formaliteleri çabuklaştırmak için onları size bırakmıştık, hatırlarsanız.

— Amma da çekmişsin kafayı, amcaoğlu, bunu unuttuğuna göre!.. diye gülmeye başladı Pascual, sarhoş sesiyle. Bırakmamızı sen kendin istemiştin ya!..

— Tamam, tamam, öyleyse kâtiptedir, diye mırıldandı Başkan sıkılarak ve kızgın kızgın Pascual'e bakarak. Hey, kâtip baksana!..

Koca gözlüklü, zayıf, küçük adam nüfus cüzdanı örneklerini ve yeni boşanma ilâmını bulmak için birkaç dakika uğraştı. Sessizce bekledik; Başkan sigarasını tüttürüyor, esniyor, sabırsızlıkla saatine bakıyordu. Nihayet kâtip kâğıtları çıkardı, asık bir suratla inceleyerek getirdi. Masaya koyarken, bürokratik bir tonla mırıldandı:

— Buyrun Sayın Başkan. Delikanlının yaşından kaynaklanan bir engel var, daha önce de size söz etmiştim.

— Size bir şey soran oldu mu? diye söze karıştı Pascual, boğacakmış gibi adama doğru birkaç adım atarak.

— Ben görevimi yapıyorum, diye yanıt verdi kâtip ve tekrar Başkana döndü ve hınç alır gibi parmağıyla beni göstererek ısrar etti: — Daha on sekiz yaşında, evlenebileceğine dair mahkeme kararı da yok.

— Yardımcı diye böyle salakları nereden bulursun amcaoğlu, diye patladı Pascual. Bunu sittir edip yerine biraz daha beyni olan

birini almak için ne bekliyorsun?

— Sen sus bakayım, alkol başına vurunca saldırganlaşıyorsun, dedi Başkan ve zaman kazanmak için öksürüp boğazını temizledi. Sonra kollarını kavuşturdu ve Julia Teyze ile bana ciddi ve düşünceli bir ifadeyle baktı: — Size kolaylık olsun diye kâğıtları askıya çıkarma formalitesini atlamaya hazırdım. Ama bu nokta daha ciddi. Kusura bakmayın.

— Nasıl olur? dedim şaşırarak. Bu yaş meselesini geçen cuma bilmiyor muydunuz yani?

— Bu komedi de ne oluyor? diye söze karıştı Javier. Sorun çıkarmadan nikâhı kıyacağınıza dair sizinle anlaşmıştık!

— Kanuna karşı gelmemi mi istiyorsunuz? diye Başkan da parladı bu kez ve onuruna dokunulmuş gibi ilave etti: — Hem öyle sesinizi de yükseltmeyin. Terbiyeli insanlar bağırarak değil konuşarak anlaşırlar.

— Yahu amcaoğlu, sen aklını mı kaçırdın? dedi Pascual, masaya yumruğunu vurarak. Kabul etmiştin, bu yaş meselesini de biliyordun, bana bunun önemli olmadığını söylemiştin. Şimdi tutup işi unutkanlığa vuruyorsun, hukukçuluk taslıyorsun. Hadi bakayım, kes bu zırvaları, evlendir şunları, olsun bitsin!

— Bir hanımın yanında böyle kaba konuşma, bir daha da içki içme, kaldıramıyorsun, dedi Başkan sakin sakin. Kâtibe dönüp çekilebileceğini işaret etti. Baş başa kalınca sesini alçalttı, suçortağı edasıyla bize gülümsedi: — Bu adamın benim düşmanlarımın ajanı olduğunu görmüyor musunuz? Şimdi durumun farkına vardığına göre, sizi evlendiremem. Başıma öyle işler açar ki...

Ne yaptıysak da Başkanı ikna edemedik: yemin billah ederek annemle babamın ABD'de yaşadığını, bu yüzden mahkemeden reşitlik ilâmı alamadığımı, ailemden hiç kimsenin bu evliliğe itiraz etmeyeceğini, zaten evlenir evlenmez Julia'yla birlikte bir daha dönmemek üzere yurtdışına gideceğimizi anlattım. Nafile...

— Anlaşmıştık, bize böyle kötü bir oyun oynayamazsınız, dedi Javier.

— Bize yamuk yapma amcaoğlu, dedi Pascual, Başkanı kolundan tutarak, ta Lima'dan sırf bu iş için geldiğimizi görmüyor musun?

— Durun, sakin olun, beni bunaltmayın, aklıma bir fikir gel-

di, tamam, her şey çözüldü! dedi Başkan ve yerinden kalkarak bize göz kırptı: — Tambo de Mora! Balıkçı Martín! Hemen ona gidin, benim tarafımdan geldiğinizi söyleyin. Balıkçı Martín gayet sempatik bir melezdir, sizi evlendirmekten zevk duyacaktır. Böylesi daha iyi olur; küçük bir köy, skandal tehlikesi yok. Martín, başkan Martín... Avucuna parayı sıkıştırdınız mı tamamdır. Okuma yazması da nafiledir, kâğıtlarınıza bile bakmaz.

Bizimle gelmesi için kandırmaya çalıştım, şakalar yaptım, yağ çektim, ama yürümedi: randevuları, işi varmış; ailesi onu beklermiş. Bizi kapıya kadar geçirdi, Tambo de Mora'da nikâhımızın birkaç dakikalık bir iş olduğuna güvence üstüne güvence verdi.

Belediyeden çıkar çıkmaz, hemen oracıkta, kaportası yamadan görünmeyen eski bir taksiyle, bizi Tambo de Mora'ya götürmesi için anlaştık. Yolda Javier'le Pascual, Başkandan söz ediyorlar; Javier onun hayatında gördüğü en sorumsuz ve ilkesiz adam olduğunu söylüyor, Pascual ise suçu kâtibe atmaya çalışıyordu. Derken şoför de aldı sazı eline ve Chincha'nın 'reis'ini bir güzel sıvadı; hayatının dalavere ve rüşvet olduğunu da ilave etti. Julia Teyzeyle ben ise, ellerimiz ellerimizde, gözlerimiz gözlerimizde birbirimize dalmıştık; kulağına ikide bir onu sevdiğimi fısıldıyordum.

Tambo de Mora'ya akşam olurken vardık ve plajdan, binlerce yıldızın parlamaya başladığı bulutsuz bir göğün altında, ateşten bir topun denize dalmakta olduğunu seyrettik. Köyü oluşturan iki düzine kerpiç kulübenin önünden, delik kayıklar ve onarılmak üzere kazıkların üzerine gerilmiş ağlar arasından geçtik. Köy taze balık ve deniz kokuyordu. Yarı çıplak Zenci çocuklar etrafımızı alıp bizi soru yağmuruna tuttular: Kimdik, nereden geliyorduk, ne almak istiyorduk? Sonunda Başkanın kulübesini bulduk. Karısı, hasırdan yelpazesiyle bir mangalı yelpazeleyen bir Zenci kadın, eliyle alnındaki teri silerek, kocasının balıkta olduğunu söyledi. Sonra göğü inceledi ve az sonra döneceğini ekledi. Beklemek üzere küçük plaja gittik ve orada bir kütüğün üzerine oturup bir saat, av bitiminde kayıkların dönüşünü; balıkçıların o ağır şeyleri güçlükle kuma çekişlerini, kadınların da, ayaklarına dolanan aç köpeklerin arasında, balıkları oracıkta, denizin kıyısında temizleyişlerini seyrettik. Martín en sonra geldi; karanlık basmış, ay dağların ardından çıkmıştı.

Koca göbekli, dalgacı ve geveze, ak saçlı bir Zenciydi Martín; akşam serinliğine karşın üstünde sadece kıçına yapışan eski bir don vardı. Onu gökte ararken yerde bulunmuş bir yaratık gibi karşılayıp selâmladık, kayığını kuma çekmesine yardım ettik ve kulübesine kadar kendisine eşlik ettik. Yürürken, kapısız kulübelerin içindeki ocaklardan dışarı vuran solgun ışıkta, ziyaretimizin sebebini açıkladık. Kocaman at dişlerini göstererek gülmeye başladı:

— Olmaz, delikanlılar, şakacıktan bile olmaz, kendinize başka bir keriz arayın, dedi kalın, müzikli sesiyle. Bu çeşit bir dalavere yüzünden az daha postu deldiriyordum ben.

Sonra hikâyeyi anlattı. Birkaç hafta önce, yine Chincha Belediye Başkanına yardım olsun diye, kâğıtları askıda tutmayı es geçerek bir çifti evlendirmiş. Dört gün sonra öfkeden çılgına dönmüş bir adam çıkagelmiş. Meğer gelin iki yıldır evliymiş –"Cachiche Köyünde doğmuş; o köyün kadınlarının hepsinin birer süpürgesi vardır, geceleri ona binip uçarlar," diyordu– o adam da kocasıymış! Adam, zina suçlularının birleşmesini yasallaştıran pezevengi geberteceğim diye bağırıyormuş.

Üstünde su damlaları parlayan koca göbeğine kuvvetli şaplaklar atarak dalga geçiyordu:

— Chincha'daki meslektaşımda numara mı ararsın? O kadar akıllı ki kerata, ölünce dosdoğru cennete gidecek. Ne zaman önüne çürük bir iş çıksa, hemen balıkçı Martín'e kamançe eder. Varsın leşi Zenci sürüsün! Dedim ya, çok yamandır kendileri!

Ne yaptıksa yumuşatamadık adamı. Belgelere bile bakmak istemedi. Benim, Javier'in ve Pascual'in –Julia Teyze sesini çıkarmıyor, Zencinin keyifli haline, bakıp gülümsüyordu– ileri sürdüğümüz bütün gerekçelere şakalarla karşılık veriyor, Chincha Belediye Başkanına gülüyor, ya da Cachiche'li küçük cadıyı kocası ölmeden veya boşanmadan başka biriyle evlendirdi diye kendisini öldürmek isteyen adamın hikâyesini kahkahalarla tekrar anlatıyordu. Kulübesine varınca, karısının kişiliğinde ummadığımız bir müttefik bulduk. Martín yüzünü, kollarını, geniş gövdesini kurularken, ne istediğimizi karısına kendisi anlattı: mangalda kaynayan tencereyi de iştahla kokluyordu bu arada.

— Senin kalbin yok mu, evlendir onları, dedi kadın acımaklı bir ifadeyle Julia Teyzeyi göstererek. Bak şuna, kaçırmışlar zavallı-

yı, şimdi evlenemiyor, kimbilir ne acı çekiyordur. Sana ne kâğıtlardan mağıtlardan, yoksa muhtar olmak başını mı döndürdü?

Martín dört köşe koca ayaklarıyla kulübenin çiğnenmiş toprak zemininde gidip geliyor, bardakları, fincanları topluyor; bu sırada biz de tekrar saldırıya geçerek, ebedi minnetkârlığımızdan, birkaç günlük balığa denk dolgun bir 'armağana' kadar, aklımıza ne gelirse öneriyorduk. Fakat Nuh dedi peygamber demedi ve sonunda karısına, kaba bir şekilde, kendisini ilgilendirmeyen şeylere burnunu sokmamasını söyleyip konuyu kapadı. Fakat hemen ardından eski neşeli tavrına dönerek elimize birer bardak veya fincan tutuşturdu ve bir parmak *pisco* ikram etti:

— Yolculuğu boşuna yapmış olmayasınız diye, dostlarım, dedi, gayet ciddi ve samimi bir tavırla. Kadehini kaldırdı ve koşullar göz önüne alındığında, gülmeden edilemeyecek özlü bir konuşma yaptı: "Yeni evlilerin mutluluğuna içiyorum!"

Ayrılırken, Cachiche'li kız olayı yüzünden, Tambo de Mora'ya gelmekle hata ettiğimizi; ama Chincha Boja'ya, El Carmen'e, Sunampe'ye, San Pedro'ya veya ilin herhangi bir köyüne gidersek, nikâhımızı derhal kıyacaklarını söyledi:

— Bu muhtarlar tembeldir, yapacak işleri de yoktur; onun için, ufukta düğün gözüktü mü sevinçten sarhoş olurlar... diye bağırdı arkamızdan.

Hiç konuşmadan taksinin bizi beklediği yere döndük. Şoför, beklemesi anlaşmamızda öngörülenden daha uzun sürdüğü için, ücretin yeniden pazarlık edilmesi gerektiği uyarısını yaptı. Chincha'ya dönerken, ertesi gün erkenden sırasıyla bütün köy ve obaları dolaşıp yüklü bahşişler önererek, o lânet olası muhtarı veya başkanı bulmaya karar verdik.

— Saat dokuza geliyor, dedi Julia Teyze birdenbire. Ablama haber vermişlerdir şimdi.

Lucho Amcama veya Olga Yengeme ne diyeceğini Büyük Pablito'ya ezberletmiş, on kez tekrarlatmış, ayrıca güvenlik önlemi olarak bir kâğıda da yazıp eline vermiştim: "Mario ile Julia evlendiler. Onları merak etmeyin. İyidirler ve birkaç gün içinde Lima'ya dönecekler." Akşam saat dokuzda bir kulübeden arayacak, mesajı verir vermez telefonu kapatacaktı. Bir kibrit çakıp saatime baktım: Evet, ailenin artık haberi vardı.

— Zavallı Nancy'yi kimbilir nasıl sıkboğaz ediyorlardır şimdi, dedi Julia Teyze, başkalarını ilgilendiren bir sorundan söz ediyormuş gibi doğal kalmaya çalışarak. Suçortağı olduğunu biliyorlar. Yavrucağı canından bezdireceklerdir mutlaka.

Çukurlarla dolu toprak yolda taksi hoplayıp zıplıyor, her an devrilecekmiş gibi sallanıyor ve kaportanın her yanından gıcırtılar geliyordu. Mehtap kum tanelerini solgun solgun aydınlatıyor, bazan yanımızdan palmiye, incir ağacı ve Peru akasyası siluetleri geçiyordu. Gök yıldızlarla tıklım tıklımdı.

— Demek oluyor ki babana da haber verdiler, dedi Javier. Hem de uçaktan iner inmez! Ne karşılama ama!

— Tanrı adına yemin ederim, bir belediye başkanı bulacağız! dedi Pascual. Yarın sizi bu vilayette everemezsek bana da Chincha'lı demesinler! Söz veriyorum, bu iş olacak!

— Nikâh için belediye başkanına mı ihtiyacınız var? diye ilgilendi şoför. Küçük hanımı kaçırdınız mı yani? Neden daha önce söylemediniz, bu ne güvensizlik? Sizi Grocio Prado'ya götüreyim; muhtarı ahbabımdır, hemen nikâhınızı kıyar.

Hemen Grocio Prado'ya kadar yola devam etmeyi önerdim, ama beni caydırdı. Bu saatte başkan köyde olmayabilirmiş; eşekle bir saat uzaklıktaki tarlasına gidermiş akşamları. Yarını beklemek daha uygun olurmuş. Saat sekizde bizi otelden alması konusunda anlaştık; arkadaşı ile işimizin görülmesine yardımcı olursa iyi bir bahşişi hak edeceğini de ilave ettim.

— Elbette, elbette, diye bize moral verdi. Evliya Melchorita'nın köyünde evleniyorsunuz, daha ne isteyebilir ki insan?

Sudamericano Otelinde yemek salonu kapanmak üzereydi, ama Javier, garsonu bize birşeyler hazırlamaya ikna etti. Garson koka-kola ile akşamdan kalma ısıtılmış pirinç garnitürlü sahanda yumurta getirdi; istemeye istemeye birkaç lokma aldık. Yemeğin ortasında birdenbire komplocular gibi fısıldaşarak konuştuğumuzun farkına vardık. Bunun üzerine bizi çılgın bir gülme nöbeti tuttu. Odalarımıza çekileceğimiz sırada –Pascual'le Javier o gün, nikâhtan sonra Lima'ya döneceklerdi; ama işler ters gittiğinden kalmışlar ve fazla para gitmesin diye, ikisi bir oda tutmuşlardı– yemek salonuna beş altı adamın girdiğini gördük; bazılarında binici külotları ve çizmeleri vardı; bağıra çağıra bira istediler. Bu grup,

sarhoş naraları, kahkahaları, kadeh tokuşturmaları, aptalca şakaları, müstehcen nutukları ve daha sonra da geğirme ve kusmalarıyla, bizim düğün gecemizin fon müziğini oluşturdu. Gündüz belediyelerde aradığımızı bulamamaktan gelen düş kırıklığına karşın, gece, güzel bir zifaf gecesi oldu. Biz öpüşürken altımızda kedi gibi miyavlayan –ve kuşkusuz pire dolu olan– eski yatakta birkaç kez seviştik. Ateşimiz her sevişmeden sonra tekrar canlanıyor; ellerimiz ve dudaklarımız daha yakından tanışır ve birbirlerine zevk sunmayı öğrenirken, biz de durmadan, birbirimizi sevdiğimizi, hiçbir zaman aldatmayacağımızı, hiç yalan söylemeyeceğimizi ve hiç ayrılmayacağımızı tekrarlıyorduk. Kapımız çalındığı zaman –yedide bizi uyandırmalarını söylemiştik– aşağıdaki sarhoşlar susmuşlardı; biz ise, yeşil dörtgen desenli yatağın üstünde çırılçıplak kıvrılmış, gözlerimiz hâlâ açık, sarhoşluğa benzer bir uyuşukluk içinde, minnet duygularıyla birbirimize bakıyorduk.

Sudamericano Otelinin ortak banyosundaki sabah tuvaletimiz bir âlemdi. Duş galiba hiç kullanılmamıştı; gri-yeşil pasla kaplı süzgeçten fışkıran su, kullananın başı hariç her yöne gidiyordu; suyun durulması için de uzunca bir süre musluktan siyah bir sıvının akması gerekiyordu. Havlu filan yoktu, sadece elleri kurulamak için bir bez parçası koymuşlardı. Bu yüzden çarşaflara kurulanmak zorunda kaldık. Bütün bunlara karşın mutluyduk, coşkuluyduk ve bu olumsuzluklar bizi yıldırmıyor, eğlendiriyordu. Yemek salonunda Javier'le Pascual'i uykusuzluktan sapsarı, ama giyinik bulduk. Akşamki sarhoşların salonda bıraktıkları manzarayı tiksintiyle seyrediyorlardı: kırık bardaklar, izmaritler, kusmuk ve balgamlar ve bunların üstüne kova kova testere talaşı atan bir garson; ayrıca dayanılmaz bir koku... Gidip dışarıda, meydanın yüksek ağaçlarının göründüğü küçük bir kafede, birer sütlü kahve içtik. Beyaz ve sisli Lima'dan gelince, güne böyle parlak güneş ve berrak gökle başlamak insana garip bir duygu veriyordu. Otele döndüğümüzde şoförü bizi bekler bulduk.

Bağların ve pamuk tarlalarının çevresini dolanarak Grocio Prado'ya giden toprak yoldan, uzakta, çölün ardında, Cordillera'nın gri ufuk çizgisi seçiliyordu. Yol boyunca şoför, bizim suskunluğumuzla çelişen bir lafazanlıkla, evliya kız Melchorita'dan söz etti durdu: Nesi var nesi yok, yoksullara verirmiş de; hastalara ve yaşlı-

lara bakarmış da; efendim, acı çekenleri teselli edermiş de... Hayattayken ünü o kadar yayılmışmış ki, ilin dört bir yanından imanlı kişiler onunla birlikte dua etmeye gelirlermiş. Şoför onun gösterdiği bazı mucizeleri de anlattı: onulmaz dertlerden can çekişen hastaları iyileştirmiş, kendisine görünen azizlerle konuşmuş, Tanrıyı gözüyle görmüş ve bir taşın üzerinde gül açtırmış (taş hâlâ saklanıyormuş)...

— Humay'ın küçük evliyasından ve Luren Mesihi'nden daha popülerdir; yaşadığı evi ziyarete alaylar halinde o kadar çok insan gelir ki, görseniz, diyordu şoför. Kilisenin azizleri arasına katılmaması için hiçbir neden yok. Siz Lima'lısınız, biraz kımıldayın, konuyu gündeme sokun ve canlı tutun. O bunu hak etti, inanın bana.

Nihayet, üstümüz başımız toz toprak içinde, Grocio Prado' nun ağaçsız, dört köşe meydanına vasıl olduğumuzda, Melchorita kızın oralarda ne kadar sevildiğini gözümüzle görmek fırsatını bulduk. Bir yığın kadın ve çocuk sinekler gibi arabaya üşüşüp el kol hareketleriyle ve bağırıp çağırarak bize evliyayı 'pazarlamaya' başladılar: bizi onun inzivada yaşadığı kulübeye, doğduğu eve, çile çektiği, mucize gösterdiği ve gömülü olduğu yerlere götürmeyi teklif ediyorlar; onun resmini taşıyan ikonalar, dua kitapları, tespihler ve madalyalar satmaya çalışıyorlardı. Şoför hayli uğraşarak onları bizim hacı veya turist olmadığımıza inandırdı da başımızdan gittiler.

Kerpiçten, çinko damlı, küçük ve sefil bir bina olan belediye, meydanın bir kenarında, güneşin altında kestiriyordu. Kapısı kapalıydı.

— Arkadaşım yakında gelir, dedi şoför. Şurada, gölgede bekleyelim.

Belediyenin saçağının altında, kaldırıma oturduk. Oradan, dümdüz uzanan toprak sokakların sonunda, her yöne doğru elli metreye varmadan, küçücük evlerin ve toprak kulübelerin bittiğini, tarlaların ve çölün başladığını görüyorduk. Julia Teyze bana yaslanmış, başını omzuma dayamış, gözlerini kapamıştı. Yarım saattir orada önümüzden geçen yaya ya da eşeğe binmiş katırcıları, bir sokak köşesinde akan dereden su almaya giden kadınları seyrediyorduk ki, ata binmiş bir ihtiyar çıkageldi.

— Don Jacinto'yu mu bekliyorsunuz? diye sordu, geniş hasır şapkasını çıkararak. Oğlunu kışladan çıkarmak için Ica'ya, valiyi görmeye gitti. Askerler oğlanı askerlik hizmeti için alıp götürmüşler. Bu akşamdan önce dönmez.

Şoför, Grocio Prado'da kalıp Melchorita'yla ilgili yerleri ziyaret etmemizi önerdi, ama ben şansımızı başka yerlerde de denemekte ısrar ettim. Bir hayli nazlandıktan sonra, öğleye kadar bizimle kalmaya (daha doğrusu gezmeye) razı oldu.

Katırcıların kullandığı toprak yollarda sarsıla sarsıla; yarı yarıya kumulların örttüğü patikalarda kuma saplana saplana; bazan denize yaklaşarak, bazan da Cordillera'nın dibindeki ilk tepelere kadar kıyıdan içeri girerek, bize hemen hemen bütün Chincha ilini dolaştıran uzun yolculuğa başladığımızda saat daha dokuzdu. El Carmen köyüne girerken lastik patladı. Kriko olmadığından, şoförün tekerleği değiştirebilmesi için dördümüz bir olup arabayı kaldırmak zorunda kaldık. Daha öğleye vardı, ama dayanılmaz sıcaklıktaki güneş arabayı öylesine kızdırıyordu ki, içeride hamamda gibiydik. Derken radyatörden de buhar çıkmaya başladı; arada sırada onu da serinletmek için, yanımızda bir bidon su taşımamız gerekti.

Üç-dört ilçe belediye başkanıyla ve bir o kadar da köy muhtarıyla –bazan yirmi kadar kulübeden oluşan köyler– konuştuk. Hepsi de işinde gücünde kırsal kesim insanlarıydı. Kimisini çalışmakta olduğu tarlasından, kimisini seçmenlerine yağ ya da sigara satmakta olduğu dükkânından çağırmak gerekiyordu; hatta birini, Sunampe muhtarını, kafayı çektikten sonra sızıp kaldığı çukurda sarsarak uyandırmak zorunda kaldık. Belediye yetkilisini ele geçirir geçirmez ben, yanımda bazan Pascual, bazan şoför, bazan da Javier olduğu halde –tecrübe, ne kadar kalabalık olursak yetkiliyi o kadar etkilediğimizi göstermişti– taksiden iniyor ve durumu açıklıyordum. Öne sürdüğüm gerekçeler ne olursa olsun, karşımdaki köylünün, balıkçının ya da esnafın (hatta Chincha Baja'nınki kendini 'üfürükçü' diye tanıttı) yüzünde derhal bir kuşkunun belirdiğini, gözlerinde bir kaygının parladığını görüyordum. Yalnızca ikisi lâfı dolandırmadan açıkça olumsuz yanıt verdi: Alto Larán muhtarı, ben konuşurken burçak balyalarını hayvanlarına yüklemekte devam eden küçük bir ihtiyarcık, kendi köylülerinden baş-

ka kimseye nikâh kıymadığını söyledi. Melez bir rençper olan San Juan de Yanac muhtarı ise bizi görünce, polis olduğumuzu ve bir olay yüzünden hesap sormaya geldiğimizi zannederek korkuya kapıldı. Ne istediğimizi öğrenince çok kızdı: "Kesinlikle olmaz! Beyazcıklar bu Tanrının unuttuğu köye gelip evlenmek istiyorlarsa, bu işin içinde bir iş var demektir!" Öteki başkan ve muhtarlar da birtakım gerekçelerle yan çizdiler. En sık rastladığımız bahane, nüfus kütüğünün dolduğu ya da kaybolduğu, bu yüzden Chincha'dan yenisini alıncaya kadar köyde doğum ve ölüm kayıtlarının yapılamadığı, nikâh da kıyılamadığı idi. En ilginç buluş Chavín muhtarından geldi: Nikâh kıymaya zaman yoktu, çünkü her akşam iki üç tavuk yiyen bir tilkiyi vurmaya gidiyordu! Sadece Pueblo Nuevo'da bir sonuç alır gibi olduk. Muhtar bizi dikkatle dinledi, başıyla tamam işareti yaptı ve kâğıtların askıya çıkarılmasından bağışık tutulmanın bize elli liraya patlayacağını söyledi. Yaşıma hiç aldırış etmedi; anlattığımız hikâyeye, yani reşit olma yaşımın yirmi birden on sekize indirildiğine inanmış görünüyordu. Masa yerini tutan, iki varil üstüne konmuş tahtanın karşısında yerlerimizi almıştık bile. (Bulunduğumuz yer, delik damından gökyüzü görünen, tek göz kerpiç bir kulübeydi.) Muhtar, heceleye heceleye kâğıtlarımızı okumaya başladı. Julia Teyzenin Bolivyalı olduğunu görünce korkuya kapıldı. Bunun bir engel oluşturmadığını, yabancı uyrukluların da evlenebileceğini ne kadar açıkladıksa, hatta para bile önerdikse de kâr etmedi. "Başımı belâya sokamam, diyordu. Bayanın Bolivyalı olması işleri karıştırabilir."

Toz toprak içinde, sıcaktan bitmiş, aksiliklerden bunalmış olarak Chincha'ya döndüğümüzde saat üçe geliyordu. Julia Teyze ağlamaya başlamıştı. Onu öpüyor, kulağına metin olmasını, kendisini sevdiğimi, Peru'nun bütün köylerini dolaşmak pahasına bile olsa mutlaka evleneceğimizi fısıldıyordum.

— Sorun evlenemeyişimiz değil, diyordu, gözyaşlarının arasından gülümsemeye çalışarak. Bütün bu macera iyice gülünç oluyor artık.

Otelde, şoföre bir saat sonra gelmesini, arkadaşının gelip gelmediğine bakmak üzere Grocia Prado'ya gideceğimizi söyledik.

Hiçbirimiz fazla acıkmış değildik, bu yüzden tezgâhta, ayakta, birer koka-kola ile peynirli sandviç atıştırarak yemek işini hal-

lettik ve dinlenmeye çekildik. Bir önceki uykusuz geceye ve gündüz uğradığımız aksiliklere karşın, dörtgenli yatak örtüsünün üstünde, hem de gayet ateşli biçimde, sevişecek yürekliliği de gösterdik. Yataktan, tavana yakın kirli camlı küçük bir lombozdan içeri incecik süzgün ışınlarını güçlükle sızdıran güneşi görüyorduk. Sevişmenin hemen ardından, kalkıp salondaki suçortaklarımızın yanına gidecek yerde uyuyakalmışız. Çok huzursuz, korkulu rüyalarla dolu bir uykuydu bu; bazan yoğun arzu nöbetlerine tutulup içgüdüsel olarak ellerimizle birbirimizi arıyor, okşuyorduk, bazan da bunun yerini karabasanlar alıyordu. Sonra bunları birbirimize anlattığımızda, her ikimizin kâbuslarında da akrabalarımızın yüzlerinin yer almış olduğunu gördük. Bir an rüyada Pedro Camacho'nun son kıyametlerinden birini yaşadığımı anlattığımda, Julia Teyze güldü.

Kapı vurulunca uyandım. Karanlıktı, lumbozun yarığından elektrik ışığı sızıyordu. Geliyorum! diye bağırdım ve uykunun verdiği sersemliği kovmak için başımı sallayarak bir kibrit çakıp saatime baktım: akşamın yedisiydi! Dünya başıma yıkılıyor sandım; bir gün daha yitirilmişti ve daha da kötüsü, belediye başkanı peşinde koşmak için artık param da kalmamıştı. El yordamıyla kapıya gittim, araladım ve Javier'i beni uyandırmadığı için azarlamaya hazırlanıyordum ki, onun ağzı kulaklarında, keyifli keyifli güldüğünü fark ettim.

— Her şey ayarlandı, Vargitas, dedi tavuskuşu gibi şişinerek. Grocio Prado muhtarı nikâh belgesini hazırlıyor. Yeteri kadar çaldınız, şimdi de oynayın bakalım; çabuk olun, takside bekliyoruz.

Kapıyı kapadı ve gitti; uzaklaşırken güldüğünü duydum. Julia Teyze yatakta oturmuş gözlerini ovuşturuyordu; yarıkaranlıkta, şaşırmış ve biraz kuşkulu halini seziyor, ama tam göremiyordum.

— Bu şoför var ya, yazacağım ilk kitabı ona ithaf edeceğim, dedim giyinirken.

— Hemen zafer narası atma! diyordu Julia Teyze gülümseyerek. Evlilik cüzdanını görsem bile inanmayacağım ben artık.

Alelacele çıktık; birçok insanın bira içtiği yemek salonundan geçerken, birisi Julia Teyzeye o kadar hoş şekilde lâf attı ki, herkes güldü. Pascual'le Javier taksideydiler, ama bu taksi sabahki değildi, şoför de başkasıydı.

— Öteki şoför açıkgözlük etmeye kalktı, durumdan yararlanarak iki misli ücret istedi, diye açıkladı Pascual. Biz de herifi sepetledik, bu arkadaşı bulduk; gayet dürüst bir insandır kendisi.

Birden, şoförün değişmesi bizim işi bir kez daha yatıracak diye büyük bir korkuya kapıldım, ama Javier bizi yatıştırdı. Öğleden sonra Grocio Prado'ya gittiklerinde de yanlarında önceki şoför değil bu varmış. Matrak bir şey anlatır gibi söylediklerine göre, Julia Teyzenin bir kez daha red yanıtıyla karşılaşmaması için, bize biraz 'istirahat vermeye' ve başvurular için Grocio Prado'ya yalnız başlarına gitmeye karar vermişler. Muhtarla uzun uzun konuşmuşlar.

— Çok bilgili bir melez, yalnız Chincha toprağında yetişen üstün insanlardan biri, diyordu Pascual. Hacı kafilelerinden birine katılarak Melchorita'ya şükranlarını sunman gerekecek.

Grocio Prado muhtarı Javier'in açıklamalarını sakince dinlemiş, bütün belgeleri dikkatle okumuş, bir an düşündükten sonra şartlarını koymuştu: bin *sol* ve benim nüfus cüzdanı örneğindeki altı rakamını üç gibi görünecek şekilde değiştirmek; böylece üç yıl önce doğmuş olacaktım!

— Şu proleterlerin zekâsı! diyordu Javier. Bizler çöküş halinde bir sınıfız azizim. Bu çözüm bizim aklımıza bile gelmedi, ama bu halk adamı, o pırıl pırıl sağduyusuyla bunu bir bakışta gördü. İşte, artık reşit oldun gitti!

Oracıkta, muhtarlık binasında, muhtarla Javier'in arasında el yazısıyla, altıyı üç yapmışlardı ve adam şöyle demişti: "Mürekkep aynı olmasa da ne yazar, önemli olan muhteva!.." Saat sekize doğru Grocio Prado'ya geldik. Açık, yıldızlı bir geceydi, havada rahatlatıcı bir ılıklık vardı; köyün bütün ev ve kulübelerinden küçük alevler göz kırpıyordu. Ötekilerden daha aydınlık, kamışların arasında bir sürü mumun çıtırdadığı bir ev gördük, Pascual haç çıkararak, burasının evliya kızın inzivaya çekildiği ev olduğunu söyledi.

'Belediyede' muhtar, kara kaplı koca bir deftere evlilik sözleşmesini yazmayı bitiriyordu. Tek göz binanın zemini çiğnenmiş topraktı; az önce ıslatılmış olduğundan, yoğun bir buhar yükseliyordu. Masanın üstüne üç mum yerleştirilmişti ve onların titrek aydınlığında, kireç badanalı duvarlarda, çivilere asılmış bir Peru bayra-

ğıyla, cumhurbaşkanının suratını gösteren küçük bir resim vardı. 'Başkan' elli yaşlarında, şişman ve ifadesiz yüzlü bir adamdı. Her cümleden sonra geniş ağızlı bir hokkaya batırdığı uzun saplı bir mürekkep kalemiyle, ağır ağır yazıyordu. Julia Teyzeyle beni cenaze törenindeymiş gibi bir referansla selâmladı, Yazış hızına göre, evlenme belgesini yazması bir saat kadar sürmüş olmalıydı. Bitirince hiç kımıldamadan:

— İki şahit lâzım, dedi.

Javier ile Pascual öne çıktılar, fakat Başkan sadece Pascual'i kabul etti, çünkü Javier de reşit değildi. Ben çıkıp dışarıda, takside kalmış olan şoförle konuştum; yüz *sol*'e bize tanıklık etmeyi kabul etti. Bir dişi altın, zayıf bir melezdi; durmadan sigara içiyordu; gelirken yolda hiç konuşmamıştı. Başkan imzalayacağı yeri gösterirken, üzgün bir tavırla başını salladı:

— Hay Allah! dedi, pişman olmuş gibi. Evlilerin sağlığına içmek için bir şişecik bir şey bile yok! Böyle düğün nerede görülmüş? Böyle bir şeye destek olamam ben. — Bize acıyarak baktı ve kapıdan çıkarken ekledi: — Bir dakika bekleyin!

Başkan kollarını kavuşturdu, gözlerini kapadı; sanki uykuya dalmıştı. Julia Teyze, Pascual, Javier ve ben ne yapacağımızı bilemiyor, bakışıp duruyorduk. Sonunda, ben sokaktan başka bir tanık bulmaya hazırlandım.

— Gereği yok, gelecek, diye beni durdurdu Pascual. Zaten dediği de doğru. Sağlığa içme konusunu düşünmeliydik. Bu melez de bize bir ders verdi.

— Sinirlerin sağlam olması gerek, diye fısıldadı Julia Teyze elimi tutarak. Polisin gelmek üzere olduğunu hissederek banka soyar gibi bir izlenim yok mu içinde?

Melez, bize yüzyıllar gibi gelen on dakikanın sonunda, elinde iki şişe şarapla döndü; tören de kaldığı yerden devam etti. Tanıklar imzaladıktan sonra Başkan bize de kütüğü imzalattı. Sonra medeni kanunu açtı, mumlardan birine yaklaşarak, yazış hızına eşit bir hızla bize karı-kocanın karşılıklı ödevlerine ilişkin maddeleri okudu. Sonra bize bir belge vererek artık evli olduğumuzu ilan etti. Önce birbirimizi, sonra da tanıkları ve Başkanı öptük. Şoför şişelerin mantarlarını dişleriyle çıkardı; bardak olmadığından, doğrudan doğruya şişeden içtik; her yudumdan sonra şişeyi elden ele

dolaştırarak bitirdik. Chincha'ya dönerken –hepimiz hem neşeli, hem de yatışmış, rahatlamıştık– Javier ıslıkla (felâket biçimde) *Düğün Marşı*'nı çalmaya uğraştı.

Taksinin parasını verdikten sonra, Pascual'le Javier'in Lima'ya dönmek üzere dolmuşa binebilmeleri için Ordu Meydanına gittik. Bir saat sonra kalkan bir araba vardı; El Sol de Chincha'da yemek yiyecek vaktimiz oldu. Orada bir plan yaptık. Javier, Miraflores'e varınca, ailenin havasını koklamak, ateşine bakmak için Lucho Amcalara gidecek ve bize telefon edecekti. Biz Lima'ya ertesi gün dönecektik. Pascual radyoya iki gün gidemeyişini açıklamak için akla yakın bir gerekçe uyduracaktı.

Dolmuş durağında ayrıldık. Julia Teyzeyle ben kırk yıllık evli bir çift gibi çene çalarak Sudamericano Oteline döndük. Julia Teyze iyice duygusal olmuştu ve bunu Grocio Prado'nun şarabından biliyordu. Ona bunun harika bir şarap olduğunu söyledim, ama hayatımda ilk kez orada şarap içtiğimi anlatmadım.

ON SEKİZ

Lima'nın saz şairi Crisanto Maravillas kent merkezinde, Santa Ana Meydanına açılan sokaklardan birinde dünyaya geldi. Bu sokaktaki evlerin damlarından Peru'nun en zarif uçurtmaları uçurulurdu. Gelin gibi süzülerek Barrios Altos göklerine yükselen bu güzel nesneleri, Las Descalzas Manastırının küçük rahibe adayları hücrelerinin küçük pencerelerinden merakla izlerlerdi. Yıllar sonra Peru valsini, *marinera*'yı, polkaları uçurtmaların yüksekliğine çıkaracak olan çocuğun doğumu da bir uçurtmanın vaftiz şenliğiyle, Santa Ana Sokağında mahallenin en iyi gitarcı, davulcu ve şarkıcılarını bir araya toplayan bir eğlenceyle çakıştı. Dünyaya gelişin -getirilişin?- gerçekleştiği H odasının küçük penceresini açarak mahallenin nüfusunda artış olduğunu duyuran ebe, şu tahminde bulundu: "Yaşarsa sokak şarkıcısı olacak."

Fakat çocuğun yaşaması şüpheli görünüyordu: ağırlığı bir kilodan azdı ve bacacıkları o kadar güdüktü ki, belki de hiçbir zaman yürüyemeyecekti. Ömrünü, Limpias'lı İsa tarikatını mahalleye yerleştirme çabasına adayan (bu tarikatın derneğini kendi odasında kurmuş ve ya haddini bilmezlik ya da kendine uzun bir yaşlılık dönemi koparmak için akıllıca bir çare olarak, üye sayısının, Mucizeler Mesihi cemaatinin üye sayısını aştığını görmeden ölmeyeceğine yemin etmişti) babası Valentín Maravillas, kutsal koruyucusunun bu mucizeyi gerçekleştireceğini; oğlunun hayatta kalmasını ve normal bir Hıristiyan gibi yürümesini sağlayacağını mahalleye ilan etti. Peri parmaklı bir aşçı olan, ömründe nezleye bile tutulmamış annesi María Portal, o kadar hayâli kurulan ve Tanrıdan özlemle istenen oğulun böyle bir şey -insansılar familyasından bir larva, bir fetüs- olduğunu görünce o kadar etkilenmişti ki, kocasını, bütün komşuların gözü önünde, ham sofuluğu yüzünden ancak yarım erkek olmakla suçlayarak sonuçtan sorumlu tuttu ve kapı dışarı etti.

Ne var ki, Crisanto Maravillas hayatta kaldı ve gülünç güdük

bacacıklarına karşın yürümeyi de başardı. Tabii hiç zarafet yoktu hareketlerinde; oynatılan bir kukla gibi, her adımı üç aşamada -bacağı kaldırma, dizi kırma, ayağı basma- tamamlayarak ve o kadar yavaş yürüyordu ki, yanındakilere, dar sokaklarda sıkışan bir dinî alayı izliyormuş gibi geliyordu. Fakat, dünyaya gelişinin sorumluları (bu arada yeniden barışmışlardı), "Hiç olmazsa Crisanto insan içinde koltuk değneksiz, kendi başına ve kendi isteğiyle yürüyor ya!" diye teselli buluyorlardı. Don Valentín, Santa Ana Kilisesinde diz çöküp yaşlı gözlerle Limpias'lı İsa'ya şükranlarını sunuyorduysa da, María Portal mucizenin asıl sahibinin kesinlikle ve sadece şehrin en ünlü hekimi, bir sürü felçliyi dörtnala koşturmuş olan, sakatlıklar uzmanı, Doktor Alberto de Quinteros olduğunu söylüyordu. María onun evinde dillere destan Peru şölenleri hazırlamıştı; bilgin hekim de ona Crisanto'nun minicik ve raşitik bacaklarının onu taşıyabilmesi ve bu dünyanın yollarında gezdirebilmesi için gereken masajları, egzersizleri ve bakım yöntemlerini öğretmişti.

Crisanto Maravillas'ın, kaderin cilvesiyle içinde doğduğu geleneksel mahallenin öteki çocuklarınınkine benzer bir çocukluk geçirdiği söylenemez. Şanssızlığından ya da şansından, güçsüz yapısı, mahalle çocuklarının vücutlarını ve kafalarını geliştiren o etkinliklerin hiçbirine katılmasına imkân vermedi: paçavradan topla futbol oynamadı Crisanto; ne ringde boks yapabildi, ne de sokak köşesinde kavga etti. Eski Lima'nın sokaklarında, Santa Ana Meydanının çocuklarını Chirimoyo, Cocharcas, Cinco Esquinas ve Cercado çeteleriyle karşı karşıya getiren taş, tekme ve sapan savaşlarına hiçbir zaman katılmadı. Okumayı öğrendiği, Santa Clara Meydanındaki devlet ilkokulundan arkadaşlarıyla Cantogrande ve Ñaña bahçelerinden yemiş çalmaya gidemedi; Rímac'ta çırılçıplak yüzemedi, Santoyo otlaklarında eşeğe de binemedi. Minicik, cüceliğin sınırında, çiroz gibi sıska, babası gibi sütlü kahve tenli ve annesi gibi düz ve diri saçlı bir çocuk olan Crisanto, arkadaşlarını uzaktan, zeki gözlerle seyrediyor; kendisine yasak olan bütün o serüvenlerde eğlendiklerini, terlediklerini, büyüdüklerini ve güçlendiklerini görüyor; yüzünde tarifi güç bir ifade beliriyordu: Kaderine razı oluşun melankolisi mi? Şamatasız bir hüzün mü?

Bir dönem, babası kadar dindarlaşmış göründü (babası, Lim-

pias'lı İsa tarikatından başka, ömrünü dinî alaylarda Mesih ve Meryemler taşıyarak ve çeşit çeşit rahip ve keşiş kılıkları giyerek geçirmişti), çünkü yıllarca Santa Ana Mahallesindeki kilise korolarında büyük bir hevesle ilahi söylemişti. Görevini hiç aksatmadığı, ilahilerde kendine düşen sözleri ezbere bildiği ve masum bir görünüşü olduğu için, mahallenin rahipleri, hareketlerindeki yavaşlığı ve sünepeliği bağışlıyorlar ve ayinlere yardım etmek, kutsal haftada haçın taşınmasında çıngırakları tutmak, ya da alaylarda buhurdanlık sallamak gibi işler için sık sık onu çağırıyorlardı. Onu böyle kendisine büyük gelen koro çocuğu cübbesi içinde gören ve Trinitarias, San Andrés, Carmel, Buena-Norte hatta Cocharcas Kiliselerinin (onu bu uzak mahalleden bile çağırdıkları oluyordu) mihraplarında, düzgün bir Latinceyle ezbere dua ve ilahi okuduğunu duyan María Portal içindeki burukluğu güçlükle bastırıyordu: oğlu için neler istemişti oysa: kahraman bir asker, gözünü budaktan sakınmaz bir serüvenci, dayanılmaz bir Don Juan olsa ne olurdu sanki! Fakat Lima Limpias Dergâhının kralı olan Valentín Maravillas, kendi kanından birinin rahip olma ihtimali karşısında göğsünün kabardığını hissediyordu.

Ama herkes yanılıyordu, oğlanın din adamlığına hevesi yoktu. Zengin bir ruhu, yoğun bir iç yaşamı vardı, ama duyarlığı, beslenecek yer, yöntem ve yiyecek bulamıyordu. Çıtırdayan mumlar, günlük dumanları ve dualardan; adak nesneleriyle süslü heykeller, ilâhiler, törenler, haçlar ve diz çöküp kalkmalardan oluşan kilise ortamı, onun erken uyanan şiirsellik ihtiyacını, maneviyat açlığını gideriyordu. María Portal, Yalınayak Karmelit rahibelerine ev işlerinde ve pasta çörek yapımında yardım ettiği için, manastırın ürkütücü duvarlarını aşabilen ender kişilerden biriydi. Ünlü aşçı yanında Crisanto'yu da götürüyordu ve oğlan (boyca değil, yaşça) büyüdüğünde de Yalınayak'lar onu (bir nesne, bir giysi, yarım pansiyon bir insan kalıntısı) görmeye o kadar alışmışlardı ki, ortalıkta dolaşmasına ses çıkarmaz olmuşlardı. Böylece, María Portal rahibe adaylarıyla birlikte, Afrika'daki misyonerler için fon oluşturmak üzere satışa çıkarılacak olan çeşit çeşit pasta ve bisküvileri, yumuşacık mısır pidelerini, yumurtalı çörekle, baharatlı ekmekleri hazırlarken, o da revaklı avlularda, bahçelerde serbestçe gezebiliyordu. Bu ortam içinde, Crisanto Maravillas on yaşında aşkla ta-

nıştı.

İlk görüşte gönlünü çalan küçük kızın adı Fátima'ydı; onunla aynı yaştaydı ve Yalınayak Karmelitlerin katıksız kadın dünyasında, hizmetçilik gibi mütevazi bir görev yapıyordu. Crisanto Maravillas onu ilk kez gördüğünde, kızcağız avluyu çevreleyen galerilerin döşeme taşlarını bol su ile yıkamayı bitirmiş, bahçedeki zambak ve gülleri sulamaya hazırlanıyordu. Adi bezden, delik deşik, çuval gibi bir entari giymiş ve saçlarını başlık diye kaba bir pamuklu parçasıyla sarmış olmasına karşın, soyunu saklayamayan bir çocuktu: fildişi ten, gözleri çevreleyen mavi halkalar, gurur ve pervasızlık belirten bir çene, narin ve biçimli baldırlar... Fátima –halkın imrendiği mavi kanlıların başına gelen acıklı hikâyelerden biri– sokakta bulunmuş bir çocuktu. Bir kış gecesi, mavi bir battaniyeye sarılı olarak Junín Sokağındaki manastırın yakınlarına bırakılmıştı; yanında, mürekkebe gözyaşı da karışarak yazıldığı anlaşılan bir de mesaj vardı: "Ben onurlu bir aileyi umutsuzluğa düşüren uğursuz ve lânetli bir aşkın meyvesiyim; aynı ana-babanın çocukları oldukları için birbirini sevmeleri, beni dünyaya getirmeleri ve evlât olarak tanımaları yasak olan annemle babamın işledikleri günaha karşı sürekli ve canlı bir suçlama nedeni teşkil etmeksizin toplum içinde yaşayamam. Siz, kutlu Karmel rahibeleri, benden utanmadan ve beni utandırmadan beni yetiştirebilecek tek ocaksınız. Doğumumdan sorumlu olanlar, size cennetin kapılarını açacak olan bir hayırseverce eyleminizden dolayı tarikatınızı cömertçe ödüllendireceklerdir."

Rahibe adayları, iki kardeşin aşkından doğan bebeğin yanında para dolu bir kese de buldular; Afrika'nın paganlığını besleyip giydirmek, İncil'e kavuşturmak suretiyle yok etme uğraşındaki bu beyaz yamyamlar, bunun üzerine tamamen ikna oldular: bebeği hizmetçi yapmak üzere alacaklar ve büyüyünce, dini eğilimi belirdiği takdirde, onu da beyaz yeldirmeli bir İsa kulu olarak yetiştireceklerdi. Meryem Ananın Portekiz'deki çobanlara göründüğü gün bulunduğu için de adını Fátima koydular. Küçük kız böylece dünyadan uzakta, Yalınayak'lar Manastırının bakirelik kokan duvarları arasında, kirlenmemiş bir havada ve (Crisanto'dan önce), don Sebastián (Bergua?) dan başka erkek yüzü görmeden büyüdü. Don Sebastián, haftada bir gün, rahibelerin (ufak tefek, zararsız)

günahlarını çıkarmak için gelen inmeli, ihtiyar bir rahipti. Fátima nazik, yumuşak başlı, itaatkâr bir kızcağızdı; en insandan anlayan rahibeler, -bakışları tatlılaştırıp soluğu kutlulaştıran ruh temizliği- onun yaşayış ve davranışlarında azizliğin açık belirtilerinin görüldüğünü söylüyorlardı.

Crisanto Maravillas dilini bağlayan utangaçlığı yenmek için insanüstü çaba göstererek küçük kıza yaklaştı ve bahçeyi sulamasına yardım edip edemeyeceğini sordu. Kız razı oldu. O günden sonra María Portal'in manastıra her gidişinde, kendisi mutfakta rahibelere yardım ederken, Fátima ile Crisanto hücreleri birlikte süpürüyor, taşları birlikte ovuyor, mihraptaki çiçekleri birlikte değiştiriyor, pencere camlarını birlikte yıkıyor, döşemeleri birlikte cilalıyor, dua kitaplarının tozunu birlikte alıyorlardı. Çirkin oğlanla şirin küçük kız arasında böylece -ah o ilk aşk! Hep en güzel aşk olarak hatırlanır...- ancak ölümün (?) çözebileceği bir bağ oluştu.

Valentín Maravillas'la María Portal, kısa zamanda Crisanto'yu Tanrıdan esinli bir ozan ve ünlü bir besteci yapacak olan eğilimin ilk belirtilerini, yarı sakat oğlan on ikisine yaklaşırken fark ettiler. Santa Ana Meydanı çevresindeki kiliselerin cemaati haftada en az bir defa, çeşitli kutlamalar için bir araya gelirdi. Terzi Chumpitaz'ın sundurmasında, Lama'ların hırdavat dolu küçük avlusunda, Valentín'in ara sokağında, bir doğum ya da cenaze vesilesiyle, mutlu bir olayı kutlamak veya bir yaraya merhem olmak için (?) -bahane sıkıntısı hiç çekilmezdi!- gün ağarıncaya kadar süren halk şenlikleri düzenlenir; burada gitar tıngırtıları, davul gümbürtüleri, el şaklatmaları ve tenor sesleri birbirine eşlik ederdi. Çiftler taş zeminde -ateş suyu ve María Portal'in mis kokulu et yemekleri!- müziğe uyarak neşeyle dönerken, Crisanto Maravillas gitarcıları, davulcuları, şarkıcıları, sanki çıkardıkları sesler doğaüstü bir şeymiş gibi büyülenerek seyrederdi. Müzisyenler bir sigara tellendirmek ya da bir tek atmak için ara verince, çocuk saygıyla gitarlara yaklaşır, ürkütmemek için özen göstererek okşar, altı teli yavaşça çekip bırakır ve ...arpejler duyulurdu.

Kısa zamanda çocukta müziğe olağanüstü bir yatkınlık, Tanrı vergisi bir yetenek olduğu ortaya çıktı. Sakat oğlanın kulağı gayet iyiydi; her ritmi derhal yakalayıp ezberliyor; o cılız elceğizleriyle

Peru müziğinden hangi parçaya olursa olsun, büyük bir usta gibi davulla eşlik edebiliyordu. Orkestranın yemek veya kadeh tokuşturmak için verdiği aralarda, çocuk gitarların sırlarını kendi başına öğrendi ve onların samimi dostu oldu. İnsanlar şenliklerde, fazladan bir müzisyen olarak onu da görmeye alıştılar.

Bacakları uzamamıştı; on dört yaşında olduğu halde ancak sekiz gösteriyordu. Gayet zayıf ve cılızdı, çünkü –sanatçı yaratılışının başgöstergesi, esinli kişilere özgü incelik– hiç iştahı yoktu. María Portal askerî disipliniyle başında bekleyip yiyeceğini zorla yutturmasa, genç ozan buharlaşıp uçacaktı adeta. Ama bu narin yaratık, müzik söz konusu olunca, yorulmak bilmiyordu. Mahallenin gitarcıları birkaç saat çalıp söyledikten sonra parmaklarına kramp girer, sesleri kısılır ve bitkinlikten yerlere yuvarlanırken, sakat genç orada, hasır iskemlesinin üstüne tünemiş, (yere erişemeyen küçük Japon ayakları, yorulmak bilmeyen minik parmakları) sanki şenlik yeni başlamış gibi, tellerden büyüleyici nağmeler koparmaya ve şarkılar mırıldanmaya devam edebiliyordu. Sesi gür değildi; sol perdesinden kimi valsleri söylerken yakınındaki pencerelerin camlarını çatlatan Ezequiel Delfín'in marifetleriyle elbette boy ölçüşemezdi. Ama sesindeki kuvvet eksikliği, şaşmaz ritim duygusuyla, manyakça kusursuzluğuyla, bir notayı bile ne kaçıran ne de çarpıtan nüans zenginliğiyle bol bol dengeleniyordu.

Bütün bunlara karşın, onu asıl ünlü yapan, yorumcu olarak değil besteci olarak sergilediği nitelikler oldu. Barrios Altos'lu sakat gencin Peru müziğini çalıp söylemekle kalmayıp üretmeyi de becerebildiği, bir cumartesi günü; büyük aşçının doğum günü vesilesiyle düzenlenen ve renkli kâğıtlar, konfetiler ve serpantinler altında Santa Ana Sokağını bayram yerine çeviren gürültülü şenlik sırasında ortaya çıktı. Geceyarısı müzisyenler, yeni çıkmış ve sözleri zarif bir diyalogdan oluşan bir polka çalarak halkı şaşırttılar:

Nasıl?
Sevgiyle, sevgiyle, sevgiyle.
Nedir o?
Bir çiçek, bir çiçek, bir çiçek.
Nereye?
Yakaya, yakaya, yakaya.

Kime o?
María Portal'e, Portal'e, Portal'e.

Ritim insanları dayanılmaz biçimde hoplamaya, sıçramaya, dans etmeye itiyor, sözler ise eğlendiriyor ve heyecanlandırıyordu. Herkeste bir merak uyandı: Kimin eseriydi bu? Müzisyenler başlarını çevirip Crisanto Maravillas'ı işaret ettiler; o ise gerçek büyük insanların alçakgönüllülüğüyle, gözlerini yere indirdi. María Portal oğlunu öpücüklere boğdu. Valentín gözünde beliren bir damla yaşı sildi ve bütün mahalle yeni şiir kuyumcusunu bağrına bastı: La Perichole'ün kentinde bir sanatçı doğmuştu.

Crisanto Maravillas'ın kariyeri (tabana kuvvet koşan atletlere uyan bu terim, Tanrının soluğu altında yürüyen bir çabayı ne kadar niteleyebilirse...) göktaşı gibi hızlı ve parlak oldu. Birkaç ay içinde şarkıları Lima'ya yayılmış, bir iki yıl geçmeden de bütün Peru'nun belleğine ve kalbine yerleşmişti. Yirmi yaşına bile gelmeden, Habil'lerle Kabil'ler onun ülkenin en sevilen bestecisi olduğunda söz birliği ediyorlardı. Valsleri zenginlerin şölenlerini şenlendiriyor; orta sınıf toplantılarında dans müziği oluyor, yoksulların tek manevi besinini oluşturuyordu. Başkentin orkestraları onun müziğini çalmakta yarış ediyorlardı. Güç şarkıcılık mesleğine adımını atan hiçbir kadın veya erkek yoktu ki, dağarına Maravillas'ın yarattığı harika parçaları almasın. Müziği plak oldu, albüm oldu; radyolar onsuz program yapamaz, dergiler onsuz sayı yayınlayamaz oldular. İnsanların hayâlinde ve söylentilerinde, Barrios Altos'lu sakat besteci bir efsane oldu çıktı.

Şan, şöhret, popüler olmak, bütün bu sevgi gösterilerini bir kuğu kayıtsızlığıyla kabul eden halk çocuğunun başını döndürmedi. Kendini sanatına verebilmek için liseyi ikinci sınıfta terk etti. Şenlik ve eğlencelerde çalması, serenadlar ve akrostişler bestelemesi karşılığında aldığı bahşişlerle bir gitar satın aldı. O gün gerçekten mutlu oldu: dertlerine bir sırdaş, yalnızlığına bir arkadaş ve esinini dile getirecek bir ses bulmuştu.

Notayı ne okumayı ne de yazmayı biliyordu, hiçbir zaman da öğrenmedi. Kulaktan, sezgisine dayanarak çalışıyordu. Melodiyi yakalayınca, mahalleden bir öğretmen olan Blas Sanjines'e okuyor, o da porteler üzerine notalarla kaydediyordu. Yeteneğini çı-

karları doğrultusunda yönetmeyi hiçbir zaman istemedi; bestelerini ne kendi adına tescil ettirdi ne de onlardan telif hakkı aldı. Dostları gelip sanat dünyasının dip tabakalarından birtakım yeteneksiz kişilerin, onun eserlerini söz, müzik demeden yağmaladıklarını söyledikleri zaman, o esnemekle yetiniyordu. Bu ilgisizliğe rağmen biraz para da kazanmadı değil; plak yapımcıları, radyolar zaman zaman para gönderiyorlar, şenliklerinde çalmasını isteyenler bunun karşılığında ona zorla birşeyler kabul ettiriyorlardı. Crisanto kazandığını ana-babasına veriyordu; onlar ölünce (o zaman otuz yaşındaydı) dostlarıyla yemeye başladı. Barrios Altos'u ve sokağını, doğduğu evdeki H odasını, hiçbir zaman bırakmak istemedi. Mütevazi kökenlerine bağlılıktan, toprağını sevmekten miydi bu? Elbette bu da vardı; ama asıl neden, bu dar sokakta, bir taş atımı ötede, kardeşlerden doğma Fátima kızın bulunmasıydı. Hizmetçi iken tanıdığı Fátima şimdi peçe takmış ve İsa'nın eşi olarak, itaat, yoksulluk ve (ne yazık!) iffet andını içmişti.

Herkesin –halk kitlesinin gönül ve ruh paraları karşısındaki körlüğü! – kurumuş bacaklarına ve eğri büğrü bedenine atfettiği onulmaz hüznün gerçek nedeni buydu; bu onun hayatının sırrı olarak kaldı. Öte yandan, yaşadığı yılları bir anlamda ona geri veren biçimsizliği sayesinde, Crisanto annesiyle birlikte Yalınayaklar'ın dinî kalesine gitmeye devam ediyor ve haftada en az bir defa düşlerini dolduran kızı görebiliyordu. Fátima Hemşire sakat genci, onun kendisini sevdiği kadar seviyor muydu? Bilmek imkânsızdı. Fátima serada yetişen ve kırlardaki çiçek tozlarının çekici sırlarından habersiz olan bir çiçek gibi, mikroplardan arındırılmış bir manastır ortamında, yaşlı kadınlarla çevrili olarak, kendini bilmiş, büyümüş, çocukluktan yeniyetmeliğe ve oradan da ergenliğe geçmişti. Kulaklarına, gözlerine ve hayâl hanesine ulaşan her şey. Tarikatın (sıkılar sıkısı) ahlâk eleğinden iyice süzüldükten sonra içeri bırakılmıştı. Bu ete kemiğe bürünmüş erdem, Tanrının malı olduğuna inandığı şeyin (aşk?) insanlar arasında da alışverişinin yapıldığını nasıl tahmin edebilirdi?

Fakat, dağdan inen sular bile dereyi bulur, buzağı daha gözleri açılmadan, ak sütü emmek için memeyi arar ve bulur; belki o da Crisanto'yu seviyordu. Ne olursa olsun, Crisanto onun dostu, tanıdığı kendi yaşında tek insan, sahip olduğu tek oyun arkadaşı

oldu; tabii ünlü terzi María Portal rahibelere nakışçılığının sırlarını öğretirken birlikte yaptıkları çeşitli işlere oyun demek uygunsa: yerleri süpürmek, taşları ovmak, bitkileri sulamak, mumları yakmak gibi.

Şu da var ki, çocuklar, genç insanlar haline gelince, yıllar boyu çok çok konuştular, gevezelik ettiler. Masum kızla utangaç oğlan arasındaki bu tertemiz diyaloglarda gençler –zambakların narinliği ve güvercinlerin ulvi duyguları– adını anmadan ve başka konular aracılığıyla birbirlerine aşktan söz ediyorlardı: Fátima Hemşirenin dinî resim koleksiyonundaki güzel renkler veya Crisanto'nun, tramvayların, otoların, sinemaların ne olduğu hakkında ona yaptığı açıklamalar gibi. Bütün bunlar, –anlayana sivrisinek saz– Maravillas'ın, adı hayranlarının o kadar merakını kurcalayan ünlü vals: '*Fátima Fátima Meryemidir*'in dışında hiçbir yerde adı söylenmeyen o esrarlı kadına ithaf ettiği şarkılarında anlatılmıştı.

Onu hiçbir zaman manastırdan çıkarıp kendine alamayacağını bilmesine rağmen, Crisanto Maravillas ilham perisini haftada birkaç saat görebilmekten mutluydu. Bu kısa görüşmelerden esini güçlenmiş olarak çıkıyor; *mozamala*'lar, *yaravie*'ler, *festejo*'lar ve *resbalosa*'lar, bütün bu Peru dansları, böyle doğuyordu. Hayatının (sakatlığından sonra) ikinci trajedisi, manastır başrahibesinin onu bir gün mesanesini boşaltırken görmesiyle meydana geldi. Lituma Ana gördüğü nesne karşısında birkaç kez renk değiştirdi, hıçkırık nöbetine tutuldu. Hemen María Portal'e koşup oğlunun kaç yaşında olduğunu sordu. Terzi kadın, boyca ve bedence on yaşında gözükmesine karşın, on sekizine gelmiş olduğunu itiraf etti. Lituma Ana haç çıkardı ve oğlanın manastıra girmesini süresiz olarak yasakladı.

Santa Ana Meydanının ozanı için bu yasak hemen hemen ölümcül bir darbe oldu; romantik ve tanımlanamaz bir hastalık geldi üstüne. Birkaç gün yataktan çıkamadı –yüksek ateşler, melodili sayıklamalar– hekimler ve üfürükçüler, merhemlerle ve okuyup üfleyerek onu komadan çıkarmaya çalıştılar. Kalktığı zaman bir hayalet gibiydi, ayakta zor duruyordu. Fakat, –başka türlü olabilir miydi!– sevgilisinden koparılmış olması, sanatı açısından yararlı oldu: müziğini duygusallaştırdı, ağlatıcı yaptı; sözlerini dra-

matikleştirdi, erkekçe bir hava verdi. Crisanto Maravillas'ın büyük aşk şarkıları bu dönemden kalmadır. Dostları, tatlı melodilere eşlik eden iç parçalayıcı sözleri; hapse atılmış bir kızdan, kafese kapatılmış bir tarlakuşundan, tuzağa yakalanmış bir güvercinden, dalından koparılıp Tanrının evine kapatılmış bir çiçekten; umutsuzca ve uzaktan seven dertli bir adamdan söz eden o duygulu mısraları her dinleyişlerinde: "Kim acaba bu kadın?" diye kendi kendilerine soruyorlar ve –Havva'yı mahveden merak!– bu kadın kahramanı, ozanı kuşatan kadınlar arasında tanımaya çalışıyorlardı.

Evet, bütün cüceliğine ve çirkinliğine karşın Crisanto Maravillas'ın, Lima'lı kadınları büyülenmiş gibi kendine çeken bir etkisi vardı. Banka hesapları dolu Beyazlar, ar damarı çatlak melezler, randevu evlerinden Kızılderililer, hayatı öğrenen genç kızlar ve ayağı kayan daha az genç kadınlar, hepsi, imza istemek bahanesiyle, o mütevazi H odasına doluşuyorlar; kimileri ona göz süzüyor, küçük armağanlar getiriyor, kimileri saygılar sunuyor, randevu istiyor, ya da doğrudan doğruya teklifte bulunuyorlardı. Yoksa bu kadınlar, başkentinin adına varıncaya kadar ('iyi rüzgâr', 'iyi hava', 'sağlam hava'[1] ukalalığını sergileyen bilmem hangi ülkenin kadınları gibi, 'evlenme konusunda çirkinler normallerden yeğdir' türünden budalaca bir önyargıyla, hep çarpık çurpuk, biçimsiz erkekleri mi tercih ediyorlardı? Hayır, sadece şöyle bir durum söz konusuydu: sanatının derinliği ve zenginliği, Santa Ana'lı homongolosu parlak bir manevi haleyle çevreliyor, onun fiziksel talihsizliğini gözlerden saklıyor, hatta kendisini arzulanır kılıyordu.

Crisanto Maravillas, nekahat döneminde bir veremli tatlılığıyla, bütün bu önerileri geri çeviriyor ve kapısını aşındıran kadınlara, boşuna vakit kaybettiklerini bildiriyordu. O zaman, çevresinde bir dedikodu fırtınası koparan, gizli anlamlı bir cümle çıkıyordu ağzından: "Ben sadakate inanırım, ben küçük bir Portekizli çobanım..."

O sıralarda yaşadığı hayat, manevi dünya Çingenelerinin bohem hayatıydı. Öğleye doğru kalkıyor, genellikle Santa Ana Kilisesinin rahibi ile öğle yemeğini yiyordu. Rahip, eski bir sorgu yargı-

1. Buenos Aires. (Çev.)

cıydı (don Pedro Barreda y Zaldívar?); bürosunda bir 'quaker', kendisine isnat edilen suçtan (bir transatlantiğin ambarında kaçak olarak Brezilya'dan gelen bir Zenciyi öldürmek?) masum olduğunu kanıtlamak için, bir yerlerini kesmişti. Doktor Gumercindo Tello bunun üzerine yargıç cüppesini rahip cüppesiyle değiştokuş etmişti. Bu kendi organını kesme hikâyesi, Crisanto Maravillas tarafından, *quijada*,[1] gitar ve *cajón*[2] için yazdığı bir *festoja*'da[3] ölümsüzleştirilmişti: *Kan Beni Bağışlatır.*

Ozanla Peder Gumercindo Tello birlikte Lima sokaklarında gezmeyi âdet edinmişlerdi; Crisanto –yaşamın özünden beslenen sanatçı?– oralarda, şarkıları için kişilikler ve temalar derliyordu. Müziği –gelenek, tarih, folklor, söylenti– kentin melodilerini ve insan tiplerini ebedileştiriyordu. Maravillas'la Peder Gumercindo, Cercado ve Santa Cristo Meydanları çevresindeki binaların avlularında, Coliseo de Sandia'da yapılacak dövüşler için horozların eğitilmesini seyrediyorlardı. '*Kırmızı horoza iyi bak, anne*' adlı *marinera*[4] böyle doğdu. Ya da küçük Carmen Alto Meydanında güneşleniyorlardı; orada, kuklacı Monléon'un paçavradan bebeklerle bütün mahalleyi eğlendirdiğini gören Crisanto, ünlü valsinin konusunu da bulmuştu: '*Carmen Alto'lu Küçük Hanım*'. (Sözleri şöyle başlıyordu: "Parmacıkların demirden, ne yazık! Kalbin de samandan, sevgilim." Hiç kuşkusuz, Crisanto '*Küçük Dindar, Sen de Kadındın Bir Zamanlar*' adlı valsinde geçen kara peçeli yaşlı kadınlara da, Lima'nın eski mahallelerini gezerken rastlamış; '*Serseriler*' adlı polkada sözü edilen gençler arası kavgalara da oralarda tanık olmuştu.

Saat altıya doğru, iki dost ayrılıyorlar, rahip El Callo'dan öldürülen yamyamın ruhuna dua etmek için kilisesine, ozan da Terzi Chumpitaz'ın garajına dönüyordu. Orada, en yakın arkadaş grubuyla –davulcu Sifuentes, baterist Tiburcio, şarkıcı Lucía Acémila (?), gitarcı Felipe ile Juan Portocarrero– yeni şarkıları prova ediyor, düzenlemeler yapıyor; karanlık bastırınca birisi, kardeş *pisco* şişesini çıkarıyordu. Böylece, müzikle muhabbet, mey ile meşk arasında saatler geçiyordu. Gece olunca grup, sanatçının hep

---

1.-2. Peru müziğine ait vurmalı çalgılar. (Çev.)
3.-4. Peru halk dansları. (Çev.)

onur konuğu olarak ağırlandığı lokantalardan birine yemeğe gidiyordu. Kimi günler onları çeşitli şenlikler –yaş günleri, nişanlar, nikâhlar– ya da kulüplerde sözleşmeler bekliyordu. Şafak sökerken dönüyorlar, dostları sakat ozandan her zaman evinin kapısında izin istiyorlardı. Fakat onlar gidip evlerinde uykuya daldıktan sonra, eğri büğrü, sarsak yürüyüşlü bir siluetin gölgesi ara sokaktan dışarı vuruyordu. Gölge, kendi kadar bir gitarla birlikte, şafağın ince yağmuru ve sisi içinde bir hayalet gibi, ıslak geceyi geçerek küçük, ıssız Santa Ana Meydanına geliyor ve Yalınayaklar Manastırının karşısındaki taş sıraya oturuyordu. Şafak kedileri o zaman, bir yeryüzü gitarından fışkıran en güzel nağmeleri, insan esininden doğan en ateşli aşk şarkılarını dinlemek fırsatını buluyorlardı. Onu böyle manastırın önünde alçak sesle şarkı söyler ve ağlar durumda yakalayan birkaç erkenci sofu kadın, hakkında iğrenç bir dedikodu çıkarmışlardı: güya kendini beğenmişlikten sarhoş olup Meryem Anaya tutulmuştu ve gün ağarırken ona serenad yapıyordu!

Haftalar, aylar, yıllar geçti. Crisanto Maravillas'ın ünü, müziği gibi, gittikçe şişen ve şiştikçe güneşin ardından yükselen balon misali, yayıldıkça yayıldı. Fakat hiç kimsenin; (fare yetiştirdiği için?) karısı ve çocukları tarafından vahşice bıçaklanan ve nekahat devresinde Rabbin seslenişini duyan eski jandarma çavuşu, samimi dostu, rahip Gumercindo Lituma'nın bile, bütün bu yıllar boyunca tıpış tıpış azizliğe doğru ilerleyen mahpus Hemşire Fátima'ya duyulan ölçüsüz tutku hikâyesinden haberi yoktu. Masum çift, başrahibenin (Hemşire Lucía Acémila?); ozanı çiş yaparken görüp (o uğursuz sabah sorgu yargıcının bürosunda olup bitenlere rağmen?) erkeklikten yana eksiği olmadığını keşfetmesinden bu yana aralarında tek kelime bile konuşamamışlardı. Fakat, yıllar geçtikçe, güçlükle ve uzaktan da olsa, birbirlerini arasıra görmek mutluluğuna eriştiler. Rahibe olunca, Fátima Hemşirenin de, manastırdaki öteki arkadaşları gibi Yalınayaklar'ın ikişer ikişer nöbetleşe yirmi dört saat dua ettikleri kilisede dua nöbetine katılması gerekti. Nöbetteki rahibeler halktan, sık aralıklı olmakla birlikte, iki taraftakilerin iyi-kötü birbirlerini görmelerine imkân veren ağaçtan bir kafesle ayrılıyordu. Lima'lı ozanın, bazan mahallelinin alaylarına hedef olması sonucunu doğuran o

inatçı dindarlığının açıklaması büyük ölçüde burada yatmaktadır. Alaylara Maravillas dini bir *tondero*'yla yanıt veriyordu: "*Evet, inanıyorum.*"

Gerçekten de Crisanto, Yalınayaklar'ın özel kilisesinde uzun saatler geçiriyordu. Oraya günde birkaç kez giriyor, haç çıkarıyor ve tahta kafese bir göz atıyordu. Kafesin arkasında, dua iskemlelerine diz çökmüş ebedi beyaz siluetlerin arasında –kalbine darbe, nabzına panik, sırtına soğuk ter– Hemşire Fátima'yı tanırsa, hemen sömürge döneminden kalma döşeme taşlarının üstüne diz çöküyordu. Biraz yana doğru dönük durmak suretiyle (cephesinin profilinden ayırdedilmesini zorlaştıran fiziği de ona yardımcı oluyordu), mihraba bakıyormuş gibi görünürken gerçekte gözleri, sevgilisinin vücudunu saran salkım saçak kolalı giysiden ve uzun tül peçelerden bir an bile ayrılmıyordu. Fátima Hemşire ise, bazan gücünü ikiye katlamak için durup soluk alan atlet gibi, dualarına ara veriyor, gözlerini kaldırıp (kafese?) mihraba bakıyor ve ara yerde Crisanto'nun küçük gövdesini görüp tanıyordu. Genç rahibenin kar gibi yüzünde belli belirsiz bir gülümseme dolaşıyor, çocukluk arkadaşını tanıyınca narin yüreciğinde sevecen bir duygu canlanıyordu. Göz göze geldiklerinde –o anlarda Fátima gözlerini indirmek zorunda hissediyordu kendini–, gökteki meleklerin yüzünü kızartan şeyler (mi?) söylüyorlardı birbirlerine. Çünkü –evet, evet!– daha beş yaşında bile değilken, güneşli bir sabah, *Pisco* civarında kendisine çarpan ilaç tanıtımcısı Lucho Abril Marroquín'in otomobilinin tekerleklerinden mucize eseri kurtulan ve Fátima Meryem'ine şükran belirtisi olarak rahibeliği seçen bu kız, zamanla hücresinin yalnızlığı içinde, Barrios Altos'lu saz şairini samimi bir aşkla sevmeye başlamıştı.

Crisantos Maravillas sevgilisiyle bedensel olarak evlenmeyip sadece kilisede, böyle 'manevi' bir yoldan iletişimde bulunmayı kabullenmişti. Fakat, Fátima'nın, onun müziğini, bilmeden esin kaynağı olduğu o şarkıları dinleyememesi fikrine –tek güzelliği sanatı olan bir adam için ne kadar zalimce bir şey!– bir türlü katlanamıyordu. Yirmi yıldan beri, zatürreelere meydan okuyarak, her sabah ona yolladığı serenadların onun kulağına ulaşmadığının farkındaydı (Zaten manastır duvarlarının müstahkem kalınlığına bir göz atan hiç kimse bundan kuşku duyamazdı). Bir gün Crisanto Mara-

villas dağarına dinî ve mistik temalar da eklemeye başladı: Azize Rosa'nın mucizeleri, aziz Martín de Parres'in (zoolojik?) marifetleri, din şehitleri üstüne öykücükler ve Pontius Platus'a[1] yağdırılan lânetler, gelenek görenek temalı şarkıları izler oldu. Bu, onun halk yığınları nezdindeki itibarını gölgelemediği gibi, yeni bir hayran kitlesi kazanmasını sağladı: rahipler, keşişler, rahibeler, Katolik Hareketi. Böyle ululanan, öd ağacı dumanlarıyla kokulanan ve kutsal konularla zenginleşen Peru müziği, kendisini salon ve kulüplere hapseden duvarlardan atlayıp o zamana kadar akla bile gelmeyen yerlerde dinlenmeye başladı: kiliseler, dini alaylar, emekli pansiyonları, dinî okul ve seminerler...

Bu kurnazca plan on yıl gecikti, ama başarıya ulaştı. Yalınayaklar'ın manastırı da, bir gün, aldığı ilginç bir teklife hayır diyemedi: mahallelinin el üstünde tuttuğu ozan, Hıristiyan derneklerinin şairi, haç taşıma alaylarının müzisyeni, manastırın kilisesinde ve revaklı avlularında, Afrika'daki misyonerler yararına, kendi şarkılarından oluşan bir resital veremez miydi acaba?.. Erguvan renginin bilgeliğine ve ayrıca müzikten anlayan bir kulağa sahip olan Lima başpiskoposu bu olaya izin verdiğini bildirdi; pabuçsuz rahibelerin de kulaklarının pası silinsin diye, manastırın kapanma saatini birkaç saat geri aldı. Kendisi de, kilisenin yüksek şahsiyetleriyle birlikte konsere gelmek niyetindeydi.

Kral vekillerinin şehrinde, anısı beyaz bir taş dikelerek saklanan büyük olay, Crisanto Maravillas'ın, ömrünün en gösterişli çağına, elli yaşına (?) bastığı güne rastladı: Kartal alınlı, delici burunlu, geniş bakışlı, kalbi iyilik ve doğruluk dolu bir adamdı şimdi; fiziksel zarafeti ve yakışıklılığı da manevi güzelliğine denk düşüyordu.

Bireyin evdeki pazarlığı çarşıda toplumca kuşa çevrilir, konser için özel davetiyeler dağıtılmış ve çağrılı olmayan hiç kimsenin içeri giremeyeceği duyurulmuş olmasına rağmen, gerçeğin ağırlığı kendini kabul ettirdi: Ünlü Jandarma Çavuşu Lituma ile yardımcısı, Levazım Onbaşısı Jaime Concha'nın kumandasındaki güvenlik kordonu, kalabalığın bastırmasıyla kâğıttanmışçasına parçalanıp dağıldı. Bir önceki akşamdan beri manastır çevresine yığılmış

1. İsa'yı mahkûm eden Roma valisi. (Çev.)

olan halk, saygılı tutumunu bırakmadan, manastırı adeta bastı ve avluları, galerileri, koridorları, merdivenleri istilâ etti. Davetliler arka taraftaki gizli bir kapıdan, doğrudan doğruya üst balkonlara alındı; orada, eskiden kalma süslü parmaklıkların arkasına doluşarak, konserin tadını çıkarmaya hazırlanıyorlardı.

Akşam saat altıda ozan, orkestrası ve korolarıyla birlikte, -lacivert elbise, fatih gülümseyişi, rüzgârda uçuşan altın saçlar, cimlastik adım- sahaya girdiğinde, tavanlardan yankılanan ve her yanı inleten bir alkış tufanı Pabuçsuzlar Manastırını sarstı. Gumercindo Maravillas diz çöker ve bariton sesiyle bir Pater Noster[1] ve bir Ave María[2] patlatırken, (ürkek?) gözleri, kendisini seyreden suratlar arasında birçok tanıdık yüz ayırdedebiliyordu.

Orada, en ön sırada, gökleri gözleyerek, gelgitleri ölçerek ve kabbala formülleri uygulayarak kentteki milyoner hanımların kaderlerini tahmin eden ve bilye oynayan bilimadamı basitliği içinde, bu Peru ritimlerini sevmek gibi bir zaafı bulunan, ünlü bir astrolog, profesör (Ezequiel?) Delfín Acémila oturuyordu. Yanında, iki dirhem bir çekirdek, yakasında kırmızı karanfil, başında yepyeni bir hasır şapka, Lima'nın en ünlü Zencisi vardı; hani şu, okyanusu bir uçağın (?) bagajında kaçak olarak geçen adam. Şimdi Lima'da kendine yeni bir hayat (kabilesine özgü zehirlerle sıçanları öldürmek gibi yurttaşlık görevi yanı ağır basan bir uğraşa adanmış ve bu yoldan kendisini zengin de etmiş bir hayat) kurmuştu. Kaderin mi Şeytanın mı ayarladığı bilinmez bir rastlantıyla, müzisyene duydukları ortak hayranlığın oraya topladığı insanlar arasında, başardığı güç eylem -keskin bir zarf açacağıyla, kendi sağ elinin işaret parmağını (?) kendisi kesmişti- nedeniyle 'Kertikli' lâkabını almış olan Yehova Şahidi Lucho Abril Marroquín ile aşk armağanı olarak ondan bu kadar acımasız bir özveri istemiş olan güzel, nazlı ve büyüleyici Victoria'lı Sarita Huanca Salaverría da bulunuyordu. Peru halkı toplanır da, kanı çekilmiş suratıyla, Miraflores'li Richard Quinteros orada görülmez miydi hiç! Yalınayaklar Manastırının kapılarının hayatta bir kerecik -fazla değil- açılmasından yararlanarak, sapkın ve günahkâr aşkından kurtarmak için ana-babasının oraya kapattığı kendi kızkardeşini

---

1.-2. Katoliklerin en sık okunan duaları. (Amentü gibi) (Çev.)

(Hemşire Fátima? Hemşire Lituma? Hemşire Lucia?) uzaktan da olsa görebilmek amacıyla, o da kalabalığa karışmıştı. Hatta, yaşadıkları Koloniyal Pansiyondan hiç çıkmayan ve kendilerini, işitme ve konuşma yetileri olmayan yoksul çocuklara el, kol ve yüz hareketleriyle aralarında anlaşmayı öğretmek gibi fedakârca bir uğraşa vermiş olan sağır-dilsiz Bergua'lar bile, genel merakın etkisinde kalarak, Lima'nın taptığı adamı görmeye (işitemediklerine göre başka ne yapabilirlerdi!) gelmişlerdi.

Şehri yasa boğacak olan kıyamet, Peder Gumercindo Tello resitaline başladığı sırada koptu. Koridorları, avluları, merdivenleri, terasları tıklım tıklım dolduran yüzlerce seyircinin hipnotize olmuş bakışları önünde, sanatçı, harika seslenişi: *'Dinim satılık değildir'*in son notalarını okumaktaydı. Peder Gumercindo'yu ödüllendiren alkış tufanı – iyi ile kötü, tıpkı sütlü kahvede olduğu gibi birbirine karışabiliyor! – dinleyici kitlesinin felâketi oldu; çünkü, şarkıya o kadar kendilerini kaptırmışlar, alkışlara, hurralara, yaşavarol'lara öylesine dalıp gitmişlerdi ki, kopan kıyametin ilk belirtilerini, İsa'nın Kanaryası'nın içlerinde uyandırdığı coşkunluk ve kaynaşma ile karıştırdılar. Henüz koşmanın, kaçmanın, bir yerlere sığınmanın mümkün olduğu ilk saniyelerde tepki gösteremediler. Kulak zarlarını patlatan bir volkan kükreyişiyle birlikte, sarsılanın kendileri değil yer olduğunu fark ettikleri zaman, artık iş işten geçmişti; çünkü Karmelitler Manastırının üç kapısı da – rastlantı eseri, Tanrının takdiri, mimarların acemiliği? – zelzelenin ilk boşandırdığı taş ve moloz çığı altında sımsıkı kapalı kalmış; anakapıya yaslanan koca taş melek, zelzele başladığında Çavuş Jaime Concha ile Polis Memuru Lituma'nın da yardımıyla manastırı boşaltmaya çalışan Levazım Çavuşu Crisanto Maravillas'ı moloza gömmüştü. Bu kahraman vatandaşla iki yardımcısı yeraltından gelen büyük patlamanın ilk kurbanları oldular. Peru İtfaiye Örgütünün üç silâhşörlerinin yaşamı böylece, ayakkabının ezdiği hamamböcekleri gibi, Karmelitlerin kutsal kapılarında (kıyamet günü bekleyişi?), granitten yontulmuş duygusuz bir kişinin dev cüssesi altında son buldu.

Bu sırada manastırın içinde, müzik ve din uğruna oraya toplanmış olan dinibütün vatandaşlar, sinekler gibi can veriyorlardı. Alkışların yerini ağlama-sızlamalardan, çığlıklardan, ulumalardan

oluşan bir koro almıştı. Soylu taşlar, eski saygıdeğer tuğlalar ve kiremitler de, yerin derinliklerinden gelen –çırpınmalı, bitmek bilmez– sarsıntılara dayanamadılar. Duvarlar birer birer çatladı, yarıldı ve üstlerine tırmanarak sokağa atlamaya çalışanları da ezip geçerek yıkıldı. Ünlü fare ve sıçan öldürme uzmanları, Bergua'lar (?) da böyle öldüler. Birkaç saniye sonra da ikinci kat galerileri, cehennemi bir gürültü ve kasırgaları andırır bir toz bulutu içinde çökerek, Hemşire Gumercinda'yı daha iyi duymak için oraya yığılmış olan insanları –canlı mermiler, insandan göktaşları gibi– avluda toplananların üzerine fırlattı. Kendi buluşu (oyun oynamaya dayalı) bir tedavi yöntemiyle şehrin nevrozlarının yarısını iyileştirmiş olan ünlü Lima'lı Psikolog Lucho Abril Marroquín de böyle, kafatası bir taşa çarpıp parçalanarak öldü. Fakat en kısa zamanda en çok ölü üreten olay, Karmelitlerin tavanlarının çökmesi oldu. Bu olayda ölenlerin arasında, eski mezhebi olan Yehova Şahitliğini bıraktıktan sonra, Papanın övgüsünü kazanan '*Salip Adına Ağaç Gövdesinin Çürütülmesi*' adlı bir kitap yazdığı için bunca büyük ün kazanmış olan Hemşire Lucia Acémila da vardı.

Hemşire Fátima ile Richard'ın ölümleri ise –ne kanın ne de peçenin durduramadığı sevgi atılımları– daha da hüzünlü oldu. Yangının sürdüğü yüzyıllar boyunca, insanlar çevrelerinde boğularak, ezilerek, kızararak ölürken, onlar sağ ve esen, birbirine sarılmış kaldılar. Yangın artık sönmüştü ve iki sevgili, korların ve kalın dumanların içinde, cesetlerle çevrili olarak, hâlâ öpüşüyorlardı. Artık sokağa çıkma zamanı gelmişti. Richard, Hemşire Fátima'yı belinden tuttu ve yangının vahşetiyle duvarda açılmış olan bir gediğe doğru sürükledi. Fakat sevgililer henüz birkaç adım atmışlardı ki –insan yiyici toprağın hainliği? Tanrının adaleti?– ayaklarının altında yer yarıldı: yangın Karmel rahibelerinin, ölülerinin kemiklerini sakladıkları mahzenin kapağını kemirmişti; Şeytanın ayartmış olduğu iki kardeş içeri düştüler ve kemikleri kemiklere çarpıp kırılarak can verdiler.

Şeytan mıydı onların canlarını alan? Aşklarının son perdesi cehennemde mi oynanacaktı? Yoksa, çektiklerine acıyan Tanrı onları cennetine mi koyacaktı? Kan, müzik, gizem ve ateşten örülmüş bu hikâyenin burada sonu gelmiş miydi, yoksa öteki dünyada bir devamı olacak mıydı?

ON DOKUZ

Javier sabah yedide Lima'dan aradı. İletişim çok kötüydü, ama ne uğultu, ne parazit, sesindeki kaygıyı gizleyemiyordu.

— Durum bombok!.. diye doğrudan girdi söze. Bir sürü kötü haber var.

Dün Pascual'le kendisini Lima'ya götüren taksi şehre yaklaşık elli kilometre kala yoldan çıkıp şarampole yuvarlanmış. Yer kumluk olduğundan, hiçbirine bir şey olmamış, yalnız şoförle bir başka yolcuda bayağı ciddi ezik ve çürükler varmış. Gecenin ortasında bir arabayı durdurup yardım sağlayıncaya kadar akla karayı seçmişler. Javier pansiyona vardığında yorgunluktan ölüyormuş; ama beterin beteri varmış ve kapıda karşılamış: Babam! Öfkeden sararmış yüzüyle ona yaklaşıp tabancasını göstermiş ve Julia Teyze ile benim nerede olduğumuzu hemen söylemezse onu vuracağını söylemiş. Korkudan ölme derecesine gelen Javier ("Düşün bir kere, o zamana dek tabancayı yalnız sinemada görmüşüm!..") annesinin ve bütün azizlerin başı üstüne yemin billah ederek bilmediğini ve bir haftadır beni görmediğini söylemiş. Sonunda babam biraz sakinleşmiş ve bana elden verilmek üzere bir mektup bırakıp gitmiş. Olaydan feleği şaşan Javier ("Ne geceydi, Vargitas!"), babam gider gitmez, anne tarafının da aynı aşırı öfke içinde olup olmadığını öğrenmek üzere, hemen Lucho Amcayla konuşmayı akıl etmiş. Lucho Amca kendisini gece kılığıyla kabul etmiş ve bir saate yakın durumu tartışmışlar. Amcam öfkeli değil, ama üzgün, kaygılı ve düşünceliymiş. Javier ona, bizim gayet yasal biçimde evlenmiş olduğumuzu doğrulamış, hatta kendisinin de bizi bundan caydırmaya çalıştığını, ama başaramadığını eklemiş. Lucho Amca, mümkün olduğu kadar çabuk Lima'ya dönüp boğayı boynuzlarından yakalayarak durumu düzeltmeye çalışmamızı öneriyormuş.

— Asıl sorun, baban, Vargitas... diye bitirdi raporunu Javier. Ailenin kalan kısmı durumu yavaş yavaş kabul edecek gibi görünüyor; ama o köpürüyor! Bıraktığı mektupta neler yazdığını daha bil-

miyorsun.

Başkalarının mektuplarını okuduğu için onu azarladım; derhal Lima'ya döneceğimizi; öğleyin onu görmek için işyerine uğrayacağımı ya da telefona çağıracağımı söyledim. Julia Teyze giyinirken ben de bütün olanları, hiçbir şey saklamadan, fakat olayların acılığını biraz yumuşatmaya çalışarak, kendisine anlattım.

— Hiç hoşuma gitmeyen nokta, şu tabanca olayı, dedi. Birine ateş etmek isterse, beni seçer, değil mi? Her neyse, bak Vargitas, kayınpederimin beni balayımın ortasında öldürmeyeceğini umuyorum. Bir de şu kaza hikâyesi var. Zavallı Javier! Zavallı Pascual! Deliliğimiz yüzünden onları da ne durumlara soktuk!

Halinde en küçük bir korku ya da üzüntü ifadesi yoktu; gayet memnun ve felâketleri göğüslemeye kararlı görünüyordu. Ben de kendimi öyle hissediyordum. Otel ücretini ödeyip meydana bakan kafede birer sütlü kahve içtik; yarım saat sonra, eski bir dolmuşta Lima yolunu tutmuştuk bile. Yolculuk boyunca, öteki yolcuların ve dikiz aynasından bizi gözetleyen şoförün kaygılı bakışlarına aldırış bile etmeden, dudaktan, yanaktan, ellerden, öpüştük durduk; birbirimizi sevdiğimizi fısıldaştık.

Lima'ya saat onda vardık. Kapalı, kurşunî bir hava vardı; evler ve insanlar sisin içinde hayaletler gibi görünüyordu; sanki solunan hava değil suydu. Dolmuş bizi Lucho Amcalara bıraktı. Kapıyı çalmadan önce, birbirimize cesaret vermek için, ellerimizi kuvvetle sıktık. Julia Teyze ciddileşmişti; kalbimin hızlandığını hissettim.

Kapıyı Lucho Amca açtı. Yüzünde, zorlama olduğu açıkça belli bir gülümseme belirdi; Julia Teyzeyi yanağından öptü; beni de kucakladı ve öptü. Julia'ya:

— Ablan hâlâ yatakta, ama uyanık, dedi ve yatak odasını gösterdi. Hadi, gir!..

Biz ikimiz ise, sis olmadığı zaman penceresinden Cizvit Din Okulunun, Malecon'un ve denizin göründüğü küçük salona geçip oturduk. O saatte yalnızca okulun kırmızı tuğladan duvarı ve terası seçilebiliyordu.

— Artık kulaklarını da çekemem, fazla büyüksün, diye mırıldandı Lucho Amca. Yüzü mukavva gibiydi, gerçekten perişan görünüyordu. Her şey bir vana, benim başıma ne işler açtığının far-

kında mısın?

— Bizi ayırmalarına engel olmanın tek yolu buydu, diye yanıtladım, önceden hazırladığım sözcükleri kullanarak. Julia ile ben birbirimizi seviyoruz. Delilik filan da yapmadık. İyice düşündük ve doğru olanı yaptığımızdan eminiz. Güçlüklerin üstesinden geleceğiz, size söz veriyorum.

— Sen sümüklünün birisin, elin henüz iş tutmuyor, başını sokacak bir damın da yok... Şimdi öğrenimini bırakıp karını geçindirmek için koluna kuvvet çalışmak zorunda kalacaksın, diye mırıldandı Lucho Amca, bir sigara yakıp başını sallayarak. Boynuna ipi kendin geçirdin. Buna kimse razı değil, çünkü hepimiz, bütün aile, senin bir gün adı anılır biri olacağını umut ediyorduk. Bir geçici heves uğruna sıradanlığa düşmen bizleri çok üzüyor.

— Öğrenimden vazgeçmiyorum; evlenmeseydim yapacağım şeyleri aynen yapacağım, öğrenimimi tamamlayacağım, diye güvence verdim amcama. Bana inan ve ailenin de inanması için ne lâzımsa yap. Julia da bana yardım edecek; şimdi daha büyük bir istekle çalışıp okuyacağım.

— Şimdilik ilk iş babanı yatıştırmak, öfkeden deliye dönmüş, dedi Lucho Amca aniden yumuşayarak. Kulağını çekmek suretiyle üstüne düşeni yapmıştı; şimdi ise yardıma hazır görünüyordu. — Hiçbir şey duymak istemiyor, Julia'yı polise teslim etmekten söz ediyor ve daha neler neler!

Babamla konuşup bu oldu bittiyi kabul ettirmeye çalışacağımı söyledim. Lucho Amca beni tepeden tırnağa bir süzdü: Ayıp, ayıp, güvey dediğin böyle kirli gömlekle gezer miymiş! Önce gidip yıkanmalı ve üstümü değiştirmeliymişim. Giderken, dedemle nineme de uğrayıp içlerini rahatlatmalıymışım, zavallılar pek endişeliymişler. Böylece bir süre çene çalarak Julia'nın Olga Yengenin odasından çıkmasını bekledik; hatta bu arada birer kahve de içtik. Ben, bağırıp çağırma, ağlama, tartışma filan olacak mı acaba diye odaya kulak veriyordum; fakat en küçük bir ses bile sızmıyordu dışarı... Sonunda Julia Teyze odadan yalnız çıktı; yüzü güneşte fazla kalmış gibi kıpkızıldı, ama gülümsüyordu.

— Neyse, hâlâ canlısın ve tek parçasın, dedi Lucho Amca. Ablanın, senin saçlarını yolacağını sanıyordum.

— Baştan öyleydi, az kalsın tokadı patlatacaktı suratıma diye

itiraf etti Julia Teyze, yanıma otururken. Ama galiba, durum açıklığa kavuşuncaya kadar burada kalmama izin çıktı.

Kalktım, Radyo Panamericana'ya gitmem gerektiğini söyledim: tam da bu sırada işimi kaybetmem doğrusu felâket olurdu. Lucho Amca beni kapıya kadar geçirdi, öğle yemeğine dönmemi söyledi; giderken Julia Teyzeyi öptüğümde, amcamın gülümsediğini gördüm.

Köşedeki bakkala koşup kuzinim Nancy'ye telefon ettim; şansım varmış, kendisi çıktı. Ben olduğumu anlayınca gıcık tuttu zavallıyı. On dakika sonra Salazar Parkında buluşmayı kararlaştırdık. Parka vardığımda, küçük kuzinim oradaydı, meraktan çatlamış olarak. Onun bana birşeyler söylemesinden önce, Chincha serüvenimizi olduğu gibi anlatmak, sonra da onun akla gelmedik ayrıntılara ilişkin bir sürü sorusunu yanıtlamak zorunda kaldım; örneğin nikâhta Julia Teyze hangi elbisesini giymişmiş, filan gibi... Onu çok eğlendiren ve kahkahalarla güldüren (ama bana inanmadı!) şey, hafifçe değiştirerek anlattığım, bizi evlendiren belediye başkanının yarı çıplak ve yalınayak bir Zenci balıkçı olduğuna dair hikâyeydi. Bütün bunlardan sonra, nihayet, ailemin bu habere nasıl tepki gösterdiğini öğrenebildim. Tam tahmin edilebileceği gibi olmuştu: evden eve telâşlı gidip gelmeler, baş başa hararetli konuşmalar, sağa sola telefon üstüne telefonlar ve bereketli gözyaşları... Anladığıma göre, annemi, biricik oğlunun kaybından dolayı başsağlığı dilercesine ziyaret etmişler, teselli etmişler, yalnız bırakmamaya çalışmışlar! Nancy'ye gelince, sorular ve tehditlerle kızcağızı sıkboğaz etmişler; bizim suçortağımız olduğuna emin olduklarından, yerimizi öğrenmek istiyorlarmış. Fakat o sıkı durmuş, var gücüyle her şeyi inkâr etmiş, hatta biraz timsah gözyaşı bile dökmüş de, bu inançlarını sarsmayı başarmış. Ancak, babam konusunda küçük Nancy de kaygılıydı:

— Sakın öfkesi yatışmadan yanına gideyim demé! diye uyardı beni. Hiç bakmaz, öldürebilir seni.

Kiralamış olduğum küçük daire hakkında bilgi istedim ve bir kez daha bu kızın pratik zekâsına hayran oldum. Daha o sabah ev sahibiyle konuşmuşmuş. Banyoyu yenilemek, bir kapıyı değiştirmek ve yeniden boyamak gerekiyormuş; yani on günden önce eve yerleşilemezmiş. Cesaretim kırıldı. Dedemlerin evine doğru yürür-

ken, iki haftalığına nereye sığınabileceğimizi düşünüyor, birşeylere lânet okuyordum.

Bu sorunu çözemeden dedemlere vardım ve orada anneme rastladım! Salondaydı, beni görünce öylesine hıçkırmaya başladı ki, doğrusu görülecek şeydi! Beni kuvvetle kucakladı, öptü, bağrına bastı. Gözlerimi, yanaklarımı okşuyor, parmaklarını saçlarıma geçiriyor, hıçkırıklara boğularak, sonsuz bir acıma duygusuyla tekrarlayıp duruyordu: "Yavrum, bebeğim, bir tanem, ne yaptılar sana? Ne yaptı o kadın sana?" Onu görmeyeli hemen hemen bir yıl oluyordu; yüzünü şişiren gözyaşlarına karşın, gençleşmiş ve güzel buldum. Kendisini yatıştırmak için elimden geleni yaptım; bana kimsenin bir şey yapmadığını, evlenme kararını sadece kendim aldığımı anlatmaya çalıştım. Yeni gelininin adını duyar duymaz, tekrar ve daha şiddetli olarak ağlamaya başlıyordu. Bazan çılgın bir öfkeye kapılıyor, o zaman Julia Teyzenin ne ihtiyar cadılığı kalıyordu, ne utanmazlığı, ne boşanmışlığı... Bu sahnenin ortasında birdenbire o zamana dek aklıma gelmemiş olan bir noktanın farkına vardım: Anneme acı veren şey, çıkacak dedikodulardan ziyade dinsel sorundu. Koyu Katolik olduğundan, Julia Teyzenin benden yaşça büyük olmasından çok, boşanmış olması (yani kilisede evlenmesinin mümkün olmaması) onun için büyük sorun oluyordu.

Sonunda, dedemle ninemin de yardımlarıyla, annemi yatıştırmayı başardım; bu ikisi, iyilik, anlayış ve duruma uygun davranışlarıyla gerçekten eşi bulunmaz olduklarını bir kez daha gösterdiler. Büyükbabam, alnıma her zamanki öpücüğünü kondururken, "Hadi yine, şair, bizi iyi endişelendirdin," demekle yetindi. Büyükannem, ise gerektiği kadar sarılıp öpüşmeden sonra, gizli bir hınzırlık tasarlar gibi kulağıma eğilerek, annemin duymaması için alçak sesle sordu: "Peki ya Julita? O da iyi mi?"

Duş alıp giysi değiştirdikten sonra –dört gündür giydiklerimi çıkarıp atmak bana bir tür kurtuluş gibi geldi–, annemle sakin kafayla biraz konuşabildik. Ağlaması kesilmişti; ninemin yaptığı çayı yudumluyor, bu arada ninem de koltuğun kolçağına oturmuş, annemi çocuk gibi okşuyordu. Biraz şaka yapıp annemi güldüreyim dedim, ama esprim çok soğuk kaçtı. ("Ama anneciğim, mutlu olmalısın; en sevdiğin dostlarından biriyle evlendim işte,"). Fakat daha sonra, duyarlı olduğu noktalarda suyuna giderek onu yumuşat-

tım. Öğrenimimi yarım bırakmayacağıma, avukat çıkacağıma and içtim; hatta belki Peru diplomasisi konusunda fikrimi değiştirip ("Geri zekâlı olmayanları varsa onlar da oğlancı, anne,") Dışişlerine bile girebilirdim (annemin rüyasıydı bu!). Yavaş yavaş gevşedi; yüzündeki acılı ifade kaybolmakla birlikte, bana üniversitedeki çalışmalarım, notlarım, radyoda ne yaptığım hakkında sorular sordu; kendisine çok seyrek yazdığım için nankörlükle suçlayıp azarladı. Bu işin babam için korkunç bir darbe olduğunu söyledi: O da benim için büyük şeyler düşünüyormuş ve 'o kadının' benim hayatımı mahvetmesine mutlaka engel olacakmış. Avukatlara danışmışmış; nikâh yasal değilmiş, iptal edilecekmiş; Julia Teyze de reşit olmayan bir çocuğu ayartmakla suçlanabilirmiş. Babam o kadar öfkeliymiş ki, 'korkunç bir şey' olmasın diye, şimdilik beni görmek istemiyormuş. Julia Teyzenin ise derhal ülkeyi terk etmesinde ısrarlıymış; yoksa doğacak sonuçlara katlanması gerekecekmiş...

Anneme yanıt olarak, Julia Teyze ile benim, birbirimizden ayrılmamak için evlendiğimizi ve evlenmemizin üstünden iki gün geçmeden eşimi yurtdışına göndermenin biraz zor olacağını söyledim. Ama o benimle tartışmaya girmek istemiyordu: "Babanı tanırsın, nasıl bir karakteri olduğunu bilirsin; onun dediğini yapmak gerek, yoksa..." Bunu derken yüzünü bir dehşet ifadesi kaplıyordu. Sonunda, işime geç kalacağımı, bu konuyu tekrar konuşacağımızı söyleyerek kalktım; gitmeden önce, mutlaka avukat olacağımı söyleyerek geleceğime ilişkin kuşkularını bir kez daha dağıtmaya çalıştım.

Şehir merkezine doğru giderken, aklıma karanlık bir şüphe takıldı: Ya masamda bir başkasını oturur bulursam? Öyle ya, üç gün işe gitmediğim gibi, son haftalar boyunca bitmez tükenmez evlilik hazırlıkları nedeniyle bültenleri iyice savsaklamıştım. Pascual ile Büyük Pablito kimbilir ne haltlar karıştırmışlardı. Kişisel durumumdaki kargaşanın üstüne, tam bu sırada bir de işimi kaybetmenin ne demek olacağını dehşetle tahmin edebiliyordum. Baba ve oğul Genaro'ları yumuşatabilecek bahaneler ve kanıtlar tasarlamaya başladım. Fakat Panamericana binasına girerken, kendisiyle birlikte asansöre bindiğim ilerici müdürün, sanki on dakika önce ayrılmışız gibi selâm verdiğini görünce, şaşkınlıktan donakaldım.

Genaro'nun düşünceli bir hali vardı.

— Felâket kesinleşiyor, dedi, üzüntüyle başını sallayarak; gören de az önce bu konuyu tartıştığımızı sanırdı. — Söyler misin, ne yapacağız şimdi? Bana kalırsa, artık tımarhanelik oldu.

Genaro ikinci katta asansörden indi; durum çakılmasın diye, dediklerinden haberim varmış gibi, bir felâket ifadesi takınarak, "Ya, ya, ne berbat bir durum!" gibisinden birşeyler mırıldanmış olan bendeniz ise, bu kadar vahim bir olayın meydana gelmesi sayesinde benim yokluğumun farkına bile varılmamış olmasından büyük mutluluk duydum. Kulübede Pascual'le Büyük Pablito, cenazedeymişler gibi bir ifadeyle, oğul Genaro'nun sekreteri Nelly'yi dinliyorlardı. Bana baştansavma bir selâm verdiler; evlenmemle ilgili şaka bile yapmadılar. Üzgün ve çaresiz yüzüme bakıyorlardı.

— Pedro Camacho'yu akıl hastanesine götürmüşler, dedi Büyük Pablito, titreyen bir sesle. Ne kadar acı, değil mi don Mario?

Sonra, üçü birden, ama daha çok olayları müdürlük makamından izlemiş olan Nelly, bana her şeyi ayrıntılarıyla anlattılar. Her şey tam da benim evlenme formalitelerine boğulduğum günlerde başlamış. Sonun başlangıcı, radyo dizilerinde, ortalığı mahveden; birkaç dakikada onlarca kişiyi öbür dünyaya gönderen o korkunç felâketler, yangınlar, deniz kazaları, raydan çıkan trenler vb. olmuş. Bu kez, artık oyuncular ve Radio Central'in teknisyenleri de korkmuşlar ve yazıcıyı korumaktan vazgeçmişler; ya da dinleyicilerin protestolarının Genaro'lara kadar ulaşmasını engelleyemez olmuşlar. Ama onlar zaten durumdan haberliymişler, çünkü günlerdir gazetelerin radyo köşeleri Pedro Camacho'nun afetleriyle alay edip duruyorlarmış. Genaro'lar Camacho'yu çağırıp onurunu kırmamak ve kızdırmamak için ellerinden gelen özeni göstererek, sorguya çekmişler. Ama, o bir sinir krizi içinde, oracıkta çözülmüş: bütün o felâketler, hikâyelere sıfırdan başlamak için kullandığı birer hileymiş meğer, çünkü belleği artık işini göremez olmuşmuş. Zavallı Camacho senaryolarında ne daha önce neler olup bittiğini, ne kimin kim olduğunu, ne de filan kişinin hangi hikâyede yer aldığını hatırlayabiliyormuş. Sonunda, –Nelly'nin belirttiğine göre, 'hıçkırıklarla ağlayarak ve saçını başını yolarak'– son haftalarda işinin, hayatının, gecelerinin bir işkenceden farksız olduğunu onlara itiraf etmiş. Genaro'lar kendisini Lima'nın bü-

yük hekimlerinden Doktor Honorio Delgado'ya göstermişler; o da hemen, yazıcının çalışacak durumda olmadığına dair rapor vermiş; 'tükenmiş' olan beyninin dinlemeye ihtiyacı varmış.

Biz Nelly'nin hikâyesine dalmış dinlerken telefon çaldı. Arayan oğul Genaro'ydu, beni acele görmek istiyordu. Bu kez mutlaka bir uyarı alırım artık, diye düşünerek bürosuna indim. Ama beni yine asansördeki gibi karşıladı; hâlâ sorunlardan haberim olduğunu sanıyordu. Az önce Havana'ya telefon etmişti: C.M.Q.'ye veriştirip duruyordu, çünkü herifler durumun sıkışıklığından yararlanarak, fiyatlarını dörde katlamışlardı.

— Tam bir felâket, akıl almaz bir uğursuzluk çöktü başımıza, diye yakınıyordu, masasının üstündeki kâğıtları karıştırarak. — En çok dinleyici çeken yayınlardı bunlar, reklamcılar tarafından kapışılıyordu! Yine C.M.Q.'nün köpekbalıklarına mum olmak, katlanılır şey mi!

Pedro Camacho'nun sağlık durumunu, onu görüp görmediğini, ne kadar zaman sonra tekrar çalışmaya başlayabileceğini filan sordum.

— Hiç umut yok! diye homurdandı, bir çeşit öfkeyle; sonra acıma duygusu üstün geldi. — Doktor Delgado, psişizminin 'deliquescence' halinde olduğunu söylüyor. Delikesans! Anlıyor musun? Ruhu delik deşik olmuş herhalde, ya da beyni sulanıyor, çürüyor; her neyse, işte öyle bir şey olsa gerek; sen ne dersin, ha? Babam, birkaç ayda iyileşip iyileşemeyeceğini sorduğunda, doktor: "Ne ayı, belki de yıllar alır..." dedi. Düşünebiliyor musun halimizi?

Felâketin altında ezilmiş gibi başını eğdi ve bir bilicinin kesin tonuyla olacakları haber verdi: librettoların artık C.M.Q.'den geldiğini öğrenen reklamcılar ya sözleşmelerini iptal edecek, ya da yüzde elli indirim talebinde bulunacaklardı. Şanssızlığımızı son kertesine vardıran bir başka husus daha vardı: yeni senaryoların bize ulaşması üç hafta, bir ay zaman alacaktı, çünkü şimdi Küba'da durum karışmıştı; terorizm, gerilla, gırla gidiyordu; C.M.Q.'nün de altı üstüne gelmiş, bazı adamları tutuklanmış, her şey kördüğüm olmuştu. Fakat dinleyicilerin tam bir ay temsilsiz kalmaları düşünülemezdi bile. Dolayısıyla Radio Central dinleyicilerini yitirecekti. O yavan Arjantin dizileriyle, Central'e karşı

amansız bir rekabete girişen Radyo La Cronica veya Radyo Colonial, bizim dinleyicilerimizi kapacaklardı.

— Sırası gelmişken, seni de bunun için çağırdım buraya, dedi sanki orada bulunduğumu yeni görmüş gibi. Bize yardım etmen gerek. Ne de olsa yarı yarıya aydınsın sen de, bu iş sana pek zor gelmez.

'İş', Pedro Camacho'nun gelişinden önce yayınlanmış eski dizilerin saklandığı arşivleri taramaktı. Bunlar gözden geçirilecek, hemen kullanılmaya elverişli olanlar bulunacak, C.M.Q.'nün yeni dizilerinin gelmesine kadar durum idare edilecekti.

— Tabii bunun için sana ayrıca ödeme yapılacak, dedi; biz kimseyi sömürmeyiz burada.

Oğul Genaro'ya engin bir minnet, sorunları yüzünden de derin bir merhamet duydum. Yüz *sol* bile verecek olsa, içinde bulunduğum durumda bana ilaç gibi gelecekti. Tam bürodan çıkıyordum ki, arkamdan seslendi; kapıda öylece kaldım:

— Baksana, evlenmişsin galiba; doğru mu? Döndüm: dostça bir el hareketi yapıyordu. — Kurban kim? Herhalde bir kadındır, öyle değil mi? Neyse, tebrikler. Bunu ıslatırız artık.

Büromdan Julia Teyzeyi aradım. Olga Yengenin biraz sakinleştiğini söyledi. Ama durup durup yeniden şaşkınlığa düşüyor, ona: "Sen ne kadar deliymişsin!" diyormuş. Evimizin henüz oturulur durumda olmadığını öğrenince fazla üzülmedi ("O kadar uzun zaman ayrı yattık ki, iki hafta daha buna pekâlâ katlanabiliriz, Vargitas"); iyi bir banyo alıp üstünü değişince kendini daha iyimser hissettiğini söyledi. Öğle yemeğine gelemeyeceğimi, çünkü dağlar gibi yığılmış radyo dizilerinin içine dalacağımı, ancak akşama görüşebileceğimizi haber verdim. Panamericana'nın bülteniyle iki haber bülteni daha hazırladıktan sonra, gidip Central'in arşivine daldım. Örümcek ağı dolu, ışıksız bir bodrumdu burası; girerken karanlıkta farelerin kaçıştığını duydum. Her taraf kâğıt doluydu: istiflenmiş, dağınık, paket yapılıp iple bağlanmış, yığınlarla kâğıt... Toz ve rutubetten, girer girmez hapşırmaya başladım. Orada çalışmak mümkün değildi; bu yüzden kâğıt tomarlarını Pedro Camacho'nun hücresine çıkardım ve onun büro olarak kullandığı masaya yerleştim. Odada ondan hiçbir iz kalmamıştı: ne güzel sözler kitabı, ne Lima planı, ne de sosyo-psiko-ırkolojik bilgi fişleri.

C.M.Q.'den gelmiş eski dizilerin dağınıklığı, pisliği akıl almaz derecedeydi: rutubet yer yer yazıları yemiş, fareler ve böcekler sayfaları kemirmiş ve kirletmişti; senaryolar, Pedro Camacho'nun hikâyeleri gibi, birbirine karışmıştı. Seçme diye yapılacak fazla bir şey yoktu; olsa olsa, okunabilir birkaç metin bulmaya çalışabilirdi.

Üç saatten beri, alerjim yüzünden hapşıra hapşıra, bir yapbozu bütünlemeye çalışır gibi, birtakım az şekerli dehşet sahnelerini uç uca ekleyerek bir piyes oluşturmaya çalışıyordum ki, kulübenin kapısı açıldı ve eşikte Javier belirdi.

— İnanılmaz bir şey! dedi, çileden çıkmış bir halde. Şuna bak! Başındaki dertlere aldırmıyor da Pedro Camacho manyaklığına devam ediyor hâlâ! Büyükbabanlardan geliyorum Mario; başına gelenleri dinle de titre!

Taranmayı bekleyen metinlerle yüklü masama iki zarf attı. Biri, önceki akşam babamın ona bıraktığı mektuptu. Şöyle yazıyordu:

"Mario; o kadının ülkeyi terk etmesi için kırk sekiz saat mühlet veriyorum. Gitmezse, ben gerektiği gibi nüfuzumu kullanarak, bu cüretini ona pahalıya ödetmeyi üstüme alıyorum. Sana gelince, şunu bil ki silâhım var ve benimle alay etmene izin vermeyeceğim. Söylediklerimi harfi harfine yapmazsan ve o kadın verdiğim süre içinde ülkeden çıkmazsa, seni sokak ortasında beş kurşunla bir köpek gibi öldürürüm."

İki baba adıyla imzalamış, bir de not eklemişti: "İstersen polisten koruma isteyebilirsin. Şüpheli hiçbir nokta kalmasın diye, seni gördüğüm yerde köpek gibi öldürme kararımı bir kez daha imzalıyorum." Gerçekten de, daha enerjik bir yazıyla, bir imza daha atmıştı notun altına. Öteki zarfı ise bir jandarma dedemlere getirmiş, büyükannem de bana teslim etmesi için yarım saat önce Javier'e vermişti. Bu, Miraflores Karakolundan gelen bir celpti: ertesi gün saat dokuzda orada bulunmam gerekiyordu.

— En kötüsü mektup değil, arkadaş; dünkü haline bakılırsa, tehditlerini bal gibi uygulamaya koyabilir bu adam, diye beni teselli etti Javier, pencerenin kenarına ilişerek. — Ee, şimdi n'aapacaz dostum?

— Şimdilik bir avukata danışmalıyız. — Aklıma ilk gelen bu olmuştu. — Hem evlenmemle, hem de öteki sorunla ilgili olarak.

Bizimle parasız ya da veresiye ilgilenebilecek birini tanıyor musun?

Javier'in akrabası olan, arasıra Miraflores Plajında birlikte sörf yaptığımız genç bir avukata gittik. Çok nazik davrandı, Chincha öyküsünü eğlenceli yönünden aldı, şaka yaptı. Javier'in hesapladığı gibi, paranın lâfını ettirmedi. Nikâhın geçersiz olmadığını, ancak nüfus cüzdanı suretindeki düzeltmeler yüzünden iptal ettirilebileceğini açıkladı bana. Fakat bunun için de mahkemeye başvurmak gerekiyormuş. İki yıl içinde bu yapılmadığı takdirde, nikâh otomatik olarak 'geçerli' hale geliyor, bir daha iptal ettirilemiyormuş. Julia Teyzeye gelince, evet, 'küçük çocukları baştan çıkarmak'la suçlanarak polise şikâyette bulunulursa, geçici de olsa tutuklatılması mümkünmüş! Ardından dava açılırmış, ama bu şartlarda –yani ben on iki değil on sekiz yaşında olduğum için– suçlama göz önüne alınamazmış; hangi mahkemede olursa olsun, Julia Teyze beraat edermiş.

La Unión Caddesinden radyoya dönerken Javier:

— Ne olursa olsun, baban Julita'nın başına büyük dert açabilir, diye durumu özetledi. Hükümette bile tanıdıkları olduğu doğru mu?

Bilmiyordum. Bir generalin dostu, bir bakanın arkadaşı filan olabilirdi. Birden, karakolun ne istediğini öğrenmek için ertesi günü beklememeye karar verdim. İçimdeki bir şüpheyi gidermek istediğimi söyledim Javier'e ve Radyo Central'in kâğıt yığınından birkaç dizi kurtarmak için yardımını istedim. Kabul etti; ayrıca tutuklandığım takdirde ziyaretime geleceğine, sigara filan getireceğine de söz verdi.

Saat altıda, iyi-kötü onarılmış iki diziyi Oğul Genaro'ya teslim ettim; ertesi gün üç tane daha getireceğimi söyledim; yedi ve sekiz bültenlerine bir göz attım; Pascual'le Panamericana için tekrar geleceğimi söyledim; yarım saat sonra Javier ile birlikte Miraflores'te, Malecon-28 Temmuz Karakolunda idik. Uzunca bir süre bekledikten sonra, komiser –üniformalı bir binbaşı– ile P.I.P. şefi bizi kabul ettiler. O sabah babam gelmiş; olup bitenler hakkında benim resmi ifademin alınmasını istemiş. Ellerinde bir soru listesi vardı, ama sivil polis yanıtlarımı daktiloda yazdı; bu da çok zaman aldı, çünkü makine çok kötüydü. Evlenmiş olduğumu kabul

ettim ('kendi isteğimle' olduğunu da özellikle belirttim), ama nikâhın nerede ve hangi belediye başkanı tarafından kıyıldığını söylemeyi reddettim. Tanıkların kim olduklarını da söylemedim. Sorular öyle düzenlenmişti ki, kötü niyetli bir avukat bozuntusunun elinden çıktıkları anlaşılıyordu: doğum tarihimi, ardından da, sanki önceki sorunun zaten içinde değilmiş gibi, reşit olup olmadığımı; nerede ve kiminle oturduğumu ve doğal olarak Julia Teyzenin yaşını (adı doña Julia olarak geçiyordu) soruyorlardı. Kadınların yaşını söylemenin görgüsüzlük olduğunu ileri sürerek bu soruyu da yanıtsız bıraktım. Bu tutumum iki poliste çocukça bir merak uyandırdı; ifademi imzaladıktan sonra, babaca bir tavır takınarak, 'sadece merak ettiklerinden', 'hanımın' benden kaç yaş büyük olduğunu öğrenmek istediler. Karakoldan çıkarken moralim iyice bozulmuştu; kendimi bir katil veya hırsız gibi hisseder oldum.

Javier hata yaptığım düşüncesindeydi; nikâhın kıyıldığı yeri açıklamamak babamı daha da kızdıracak bir kışkırtmaydı ve de tümüyle yararsızdı, çünkü nasıl olsa birkaç gün içinde bunu öğrenirdi. O akşam, içinde bulunduğum ruh hali bende radyoya dönecek güç bırakmamıştı; bu yüzden Lucho Amcalara gittim. Kapıyı Olga Yenge açtı. Beni ciddi bir surat ve öldürücü bakışlarla karşıladı, ama tek kelime söylemedi, hatta öpeyim diye yanağını uzattı. Benimle birlikte, Lucho Amcayla Julia Teyzenin oturdukları salona girdi. Her şeyin ne kadar kötü gittiğini anlamak için, bunların halini görmek yeterdi. Neler olduğunu sordum.

— İşler kötü bir çığıra giriyor, dedi Julia Teyze, parmaklarını benimkilere kenetleyerek (bunun Olga Yenge üzerinde nasıl kötü bir etki yaptığını gördüm); kayınpederim beni Peru'dan kovdurmak istiyor.

Jorge, Juan ve Pedro Amcalar o gün öğleden sonra babamla bir görüşme yapmışlar; babamın durumundan dehşete düşmüş olarak dönmüşler! Soğuk öfkesi, sabit bakışları, konuşma tarzı, her şey sarsılmaz bir kararlılığın göstergesiymiş. Buyruğu kesinmiş: Julia Teyze ya kırk sekiz saat içinde Peru'yu terk edecek, ya da sonuçlara katlanacakmış. Gerçekten de diktatörlüğün Çalışma Bakanı olan Villacorta adlı generalin çok yakın dostu, belki de liseden filan arkadaşı imiş babam ve onunla konuşmuş bile; Julia Teyze kendi isteğiyle gitmezse, uçağa kadar asker eşliğinde götürülecek-

miş! Bana gelince, dediğini yapmazsam, bunu pahalı ödeyecekmişim. Javier'e olduğu gibi amcalarıma da tabancasını göstermiş babam! Ben de aldığım mektubu gösterip polisteki sorguyu anlatarak tabloyu tamamladım. Babamın mektubunu okumam, amcamla yengemin de benim tarafıma geçmelerini sağladı. Lucho Amca hepimize viski koydu; içerken Olga Yenge birden ağlamaya, bağırıp çağırmaya başladı: Bolivya'nın en iyi ailelerinden birine mensup oldukları halde, nasıl olurmuş da kardeşi bir cani gibi muamele görür, polis tarafından tehdit edilirmiş!

— Gitmekten başka çare yok, Vargitas, dedi Julia Teyze. Amcamla ve teyzemle bakıştıklarını gördüm ve bu konuyu daha önce konuşmuş olduklarını anladım. — Bana öyle bakma, aleyhinde komplo kurmuyoruz; gidişim dönmemesiyle değil, sadece babanın öfkesi geçinceye kadar; başka skandala meydan vermemek için.

Üçü bu konuyu konuşup tartışmış ve bir plan bile hazırlamışlardı. Bolivya'yı düşünmüyorlar, Julia Teyzenin Şili'ye, Valparaiso'da yaşayan büyükannesinin yanına gitmesini öneriyorlardı. Orada sadece heyecanların yatışması için gerektiği kadar kalacak. Ve ben çağırır çağırmaz, ânında dönecekti. Şiddetle karşı çıktım; Julia Teyzenin karım olduğunu, birlikte olmak için evlendiğimizi, gitmek gerekiyorsa birlikte gideceğimizi söyledim. Bana henüz reşit olmadığımı hatırlattılar; babamın izni olmadan ülkeden çıkamaz, pasaport başvurusunda bile bulunamazdım! Sınırı kaçak olarak geçeceğimi söyledim. Yurtdışında yaşamak için ne kadar param olduğunu sordular. (Sadece birkaç günlük sigara param kalmıştı; evlenme masrafları ile ev kirası, Radyo Panamericana'dan aldığım avansla elbiselerimin satışından ve rehine bıraktığım eşyadan gelen parayı yutmuştu.)

— Artık evliyiz ve bunu kimse bizden alamaz, diyordu Julia Teyze, yaşlı gözlerle beni öper ve saçlarımı parmaklarıyla dideren. Birkaç hafta, bilemedin birkaç ay, ayrı kalırız ancak. Benim yüzümden sana ateş edilmesini istemiyorum.

Yemekte Olga Yengeyle Lucho Amca beni ikna etmek için tüm kanıtlarını ortaya döktüler. Aklımı başıma toplamalıydım; kafamın dikine gidip evlenmiştim; şimdi de onarılmaz bir kötü duruma yol açmamak için, geçici bir ödün vermeliydim. Onları anlamam gerekiyordu; Julia Teyzenin ablası ve eniştesi olarak, baba-

mın ve ailenin öteki üyelerinin karşısında çok nazik bir konumda bulunuyorlardı: Julia Teyzenin ne yanında ne de karşısında olabilirlerdi. Bana yardım edeceklerdi, zaten şu anda da ediyorlardı; buna karşılık benim de birşeyler yapmam gerekiyordu. Julia Teyze Valparaiso'da iken ben de başka bir iş aramalıydım, yoksa neyle geçinecektik; Tanrı aşkına! İhtiyaçlarımızı kim karşılayacaktı! Babam da nasıl olsa yatışacaktı sonunda; oldu bittiyi kabul edecekti.

Geceyarısına doğru, –amcamla yengem nazikçe bizi bırakıp yatmaya gitmişlerdi; Julia Teyzeyle ben, yarı giyinik, kulağımız kirişte, korku içinde ve korkunç biçimde sevişiyorduk– geceyarısına doğru nihayet ikna oldum. Başka çözüm yoktu gerçekten. Ertesi gün La Paz biletini Şili yönüne bir biletle değiştirmeye çalışacaktık. Yarım saat sonra, büyükbabamlardaki bekâr odama doğru Miraflores sokaklarında yürürken, güçsüzlüğün doğurduğu burukluk benliğimi kaplamıştı; bir tabanca da ben almaya kalksam, bu kadar bile param yoktu; kendi kendime lânet okuyordum.

Julia Teyze iki gün sonra, şafakta kalkan bir uçakla Şili'ye hareket etti. Havayolu şirketi bileti değiştirmekte sakınca görmedi; ancak, aradaki fiyat farkını ödemek için beş yüz *sol* ödünç almak gerekti. Bunu sağlayan da Pascual'den başkası değildi! (Tasarruf Sandığında beş bin *sol*'ü olduğunu söyleyip ağzımı açık bıraktı; kazandığına bakılınca, bu gerçekten az rastlanır bir başarı sayılırdı!) Giderken Julia Teyzenin yanına biraz para bulunsun diye, medeni kanunlar ve hukuk kitapları da dahil elimdeki bütün kitapları La Paz Caddesindeki kitapçıya satıp parasıyla elli dolar aldım.

Olga Yengeyle Lucho Amca havaalanına kadar bizimle geldiler. Geceyi onlarda geçirmiştim. O gece uyumadık, sevişmedik de. Yemekten sonra amcamla yengem odalarına çekildiler; ben, yatağın kenarına oturup Julia Teyzenin özenle bavulunu hazırlamasını seyrettim. Sonra gidip salonda oturduk; salon karanlıktı. Orada koltukta birbirimize sarılmış, ellerimiz kenetli, üç dört saat kaldık; aileyi uyandırmamak için alçak sesle konuşuyorduk. Arasıra sıkıca kucaklaşıyor, yüzlerimizi yaklaştırıp öpücükler alıp veriyorduk, ama vaktin çoğunu sigara içip tartışmakla geçirdik. Tekrar kavuşunca ne yapacağımızdan; bana işimde nasıl yardım edeceğinden; nasıl, şöyle ya da böyle, er veya geç, Paris'e gidip bir çatı

katında yaşayacağımızdan ve orada benim sonunda yazar olacağımdan konuşuyorduk. Ona şimdi tımarhanede deliler arasında bulunan ve büyük olasılıkla kendisi de delirmekte olan yurttaşı Pedro Camacho'nun öyküsünü anlattım. Birbirimize her gün uzun mektuplar yazıp tüm yaptıklarımızı, düşündüklerimizi ve hissettiklerimizi uzun uzadıya anlatmayı kararlaştırdık. Döndüğü zaman her şeyi ayarlamış ve açlıktan ölmeyecek kadar bir gelire kavuşmuş olacağım konusunda ona söz verdim. Çalar saat beşi vurduğunda ortalık hâlâ koyu karanlıktı; bir saat sonra Limatambo Havaalanına vardığımızda, gün yeni yeni ışımaya başlamıştı. Julia Teyze benim çok hoşuma giden ve ona çok yakışan o mavi elbisesini giymişti. Veda ederken çok sakindi, ama kollarımın arasında titrediğini hissettim. Buna karşılık, onu uçağın merdiveninde görünce, benim boğazımda bir şey düğümlendi, gözlerime yaşlar doldu.

Şili'de sürgünlüğü bir ay on dört gün sürdü Julia Teyzenin. Bu altı hafta, benim için, neredeyse yazgımı belirleyecek bir çaba içinde geçti. Bu süre içinde, başvurmadık ne eş dost kaldı, ne okul arkadaşı, ne de öğretmen! Kimi tanıyorsam ziyaret ettim, yardım istemek için rica ettim, kafalarını şişirdim, çılgına çevirdim ve sonunda tabii Panamericana'da zaten sahip olduğum da dahil olmak üzere, tam yedi iş toparlamayı başardım! İlk bulduğum, radyonun yanındaki Ulusal Kulübün Kitaplığındaydı; günde iki saat, sabah bültenleri arasında, oraya gidip yeni gelen kitap ve dergileri kütüğe kaydedecek ve tüm eserlerin katalogunu çıkaracaktım. San Marcos Üniversitesinden, derslerinden çok iyi notlar aldığım bir tarih profesörü, beni Miraflores'teki evinde çalışmak üzere yardımcı tuttu; öğleden sonra, üçten beşe kadar, orada eski kroniklerden çeşitli konuları fişlere geçirecektim. Profesör bunları, Fetih ve Kurtuluş ciltlerine katkıda bulunduğu Büyük Peru Tarihinin hazırlanmasında kullanacaktı. İşlerimin arasında en eğlenceli olanı, Lima Sosyal Yardım Kurumuyla yaptığım bir sözleşmeydi. Sömürge dönemi mezarlığında, o döneme ait, kayıtları kaybolmuş bir dizi mezar vardı. Görevim, mezar taşlarındaki yazıları okuyup yatanların adlarının ve ölüm tarihlerinin bir listesini çıkarmaktı. İstediğim saatte uğraşabileceğim bir işti bu; ücreti de parça başıydı: ölü başına bir *sol*! Oraya öğleden sonraları, altı bülte-

niyle Panamericana arasında gidiyordum. O saatlerde boş olan Javier de çoğu kez benimle geliyordu. Mevsim kış olduğu ve karanlık erken bastırdığı için, Kongre Sarayında Peru'nun sekiz cumhurbaşkanının göreve başlama törenlerinde şahsen hazır bulunduğunu söyleyen şişman mezarlık müdürü bize elektrik fenerleri ve yüksek yazıtlara ulaşabilmemiz için bir tabure veriyordu. Şakacıktan sesler, iniltiler, zincir şakırtıları duya duya ve mezarların arasında beyaz şekiller göre göre, kendimizi gerçekten korkuttuğumuz da oldu. Mezarlığa haftada iki üç kez gidiyor, ayrıca bütün pazar sabahlarımı da bu işe ayırıyordum. Öteki işlerim az-çok (çoktan ziyade az!) edebi nitelikte şeylerdi. *El Comercio*'nun pazar eki için, 'Kişi ve Eseri' adlı köşede yayınlanmak üzere, her hafta bir ozan, romancı veya denemeciyle söyleşi yapıyordum. *Cultura Peruana* dergisine, kendi uydurduğum 'Kişiler, Kitaplar, Fikirler' köşesi için, aylık bir makale yazıyordum; son olarak, dostum olan bir başka profesör beni, Katolik Üniversitesine girecek adaylar için (rakip San Marcos Üniversitesinde okumama karşın) bir Yurttaşlık Eğitimi metni yazmakla görevlendirdi; her pazartesi, giriş programında yer alan bir temayı işleyen bir metni ona teslim etmem gerekiyordu; (temalar çok çeşitliydi; yelpaze, Vatanın simgelerinden yerlilik-İspanyolluk tartışmalarına; ülkeye özgü çiçeklere ve hayvanlara kadar pek çok konuyu kapsıyordu.).

Kendimi biraz da Pedro Camacho'yla yarışıyormuş gibi hissetmeme neden olan bütün bu çalışmalar sayesinde, gelirimi üç katına çıkarmış, iki kişiyi geçindirecek düzeye ulaştırmıştım. Her işte önce avans istedim; böylece yazı makinemi rehinden kurtardım; birçok makalemi Panamericana'da yazmakla birlikte, gazetecilik türünden çalışmalarım için makine yine de son derece gerekli oluyordu. Yine böylelikle, kuzinim Nancy, tuttuğumuz daireye üç beş eşya alabildi. Ev sahibi gerçekten de daireyi on beş gün sonra teslim etti. İki odası ve minicik banyosuyla evimi teslim aldığım sabah o kadar mutluydum ki! Büyükbabamlarda yatmayı sürdürdüm, çünkü yeni evimin açılışı için Julia Teyzenin dönüşünü beklemeye karar vermiştim. Fakat, makalelerimi yazmak ve ölü listelerimi hazırlamak için hemen her akşam oraya gidiyordum. Hiç durmadan bir sürü iş yaptığım, öteye beriye koştuğum, oraya buraya girip çıktığım halde, ne yorgunluk duyuyordum ne de yıl-

gınlık; tam tersine, büyük bir heves, hatta coşku içindeydim; sanırım eskisi gibi okumayı bile sürdürebiliyordum (her ne kadar, gün boyu binmek zorunda olduğum sayısız otobüs ve dolmuşlarda da olsa...)

Julia Teyze, karşılıklı verdiğimiz söze sadık kaldı; her gün bir mektubu geliyordu; büyükannem, gözlerinde muzip bir pırıltıyla onları verirken mırıldanıyordu: "Bu mektupçuk da kimden acaba? Kim olabilir dersin?" Ben de ona her gün yazıyordum; her gece, bazan uykudan yıkılacak halde de olsam, son yaptığım buydu. O günkü bütün koşuşturmalarımı olduğu gibi anlatıyordum. Onun gidişini izleyen günler, büyükbabamlarda, Lucho Amcalarda, sokakta, birçok akrabaya rastladım ve tepkilerini gözledim. Tepkiler çeşitliydi, bazıları da beklenmedikti. En sert davranan Pedro Amca oldu: buz gibi bir bakış fırlattıktan sonra, merhabama karşılık bile vermeden bana sırtını döndü. Jesús Halam biraz timsah gözyaşıyla birlikte, dramatik bir sesle "Zavallı çocuk!" diye mırıldanarak beni öptü. Öteki amcalar, dayılar, teyzeler, halalar hiçbir şey olmamış gibi davranmayı yeğlediler; bana eskisi gibi sevgi göstermekle birlikte, Julia Teyzenin adını bile anmıyorlar, evlendiğimizi bilmemezlikten geliyorlardı.

Babamı daha görmemiştim; fakat Julia Teyzeyi ülkeden çıkarma isteği yerine getirildikten sonra biraz yatışmış olduğunu biliyordum. Annemle babam, kendi amcalarından birinin evinde kalıyorlardı. Ben oraya hiç gitmiyordum, fakat annem her gün büyükbabamlara geliyor ve orada görüşüyorduk. Bana karşı, iki arada bir derede, çift yönlü bir tutum izliyordu: anaca ve sevgi doluydu genel olarak; fakat tabu konu ne zaman gündeme gelse, benzi sararıyor, gözlerinden yaşlar boşanıyor ve üstüne basa basa tekrarlıyordu: "Asla! Bunu asla kabul etmeyeceğim!.." Dairemi göstermeyi önerdiğimde kendisine hakaret etmişim gibi alındı. Elbiselerimi ve kitaplarımı satmış olmamdan, bir Yunan trajedisi karşısındaymış gibi söz ediyordu. "Anneciğim, yine o radyo dizilerine başlama..." gibi sözlerle onu susturmaya çalışıyordum. Babam hakkında ben soru sormadığım gibi, o da hiç söz etmiyordu; fakat babamla görüşen başka akrabalardan, öfkesinin yerini, benim geleceğim konusunda umutsuzluğa bırakmış olduğunu öğrendim. İkide bir: "Yirmi bir yaşına kadar bana itaat edecek; ondan sonra ne ya-

parsa yapsın, isterse gidip kendini assın!.." diyormuş babam.

O haftalarda, bir sürü işimin arasında, *Azize ile Peder Nicolas* adında bir öykü de yazdım. Doğal olarak, Grocio Prado'da geçen, kilise karşıtı bir öyküydü. Halkın Azize Melchorita'ya gösterdiği sofuca bağlılığı fark eden açıkgöz bir mahalle rahibi, tam işadamlarına yakışır bir açgözlülük ve soğukkanlılıkla, bunu kendi çıkarı doğrultusunda sömürmeye kalkıyor ve küçük evliyanın resmini taşıyan çeşitli hatıra eşyası, kartlar, muskalar, uğurlar yapıp satmak; onun yaşadığı yerleri ziyarete gelenlerden girişte para almak; onun adına bir kilise yapımına ve Roma'da onun resmî azizle arasına alınması için yürütülen çalışmalara harcanmak üzere bağış kampanyaları ve tombalalar düzenlemek gibi etkinliklerden oluşan, çok yönlü bir iş kuruyordu. Gazete tefrikalarında olduğu gibi, iki ayrı son tasarladım öyküye. Birinde, Grocio Prado halkı Peder Nicolas'ın dolaplarını ortaya çıkarıp onu linç ediyordu; ötekinde ise işler iyi gidiyor ve küçük mahalle rahibi Lima başpiskoposu olmayı başarıyordu. (Seçimimi, öyküyü Julia Teyzeye okuduktan sonra yapmaya karar verdim.) Ulusal Kulüpteki kataloglama işim biraz göstermelik olduğundan, öykümü oranın kütüphanesinde yazmıştım.

Radio Central'in depolarından kurtardığım radyo dizileri (bu iş bana iki yüz *sol* ek gelir sağlamıştı), C.M.Q.'den yeni diziler gelinceye kadar, yani bir ay boyunca, yayınları idare etti. Fakat, ileri ci müdürün tahmin ettiği gibi, ne eskiler, ne de yeniler, Pedro Camacho'nun çektiği dev dinleyici kitlesini korumayı başaramadı. Dinleyici göstergeleri düştükçe düştü ve müşteri yitirmemek için reklam tarifelerinde indirim zorunlu oldu. Fakat bu durum, her zaman dinamik ve icatçı Genaro'lar için pek korkunç olmadı. Bu kez, "Yanıtlayın, altmış dört bin *sol* kazanın!" adlı bir yayın sayesinde yeni bir altın madeni buldular. Program 'Paris' Sinemasından yayınlanıyordu; çeşitli konularda (otomobil, Sophokles, futbol, Inca'lar...) bilgilerine güvenen adaylar birtakım sorulara yanıt vermeye çalışıyorlar, söz konusu rakama –teorik olarak– ulaşabilen paralar kazanıyorlardı. Kendisiyle (artık daha seyrek olarak) Bransa de la Colmena'da kahve içtiğim oğul Genaro aracılığıyla, Pedro Camacho'nun izini sürüyordum hâlâ... Bir aya yakın Dr. Delgado'nun özel kliniğinde kalmış; fakat bu çok pahalıya geldi-

ğinden, Genaro'lar onu Sosyal Yardım Kurumunun Larco Herrero Akıl Hastanesine nakletmeyi başarmışlar ve orada büyük saygı görüyormuş. Bir pazar günü, sömürge dönemi mezarlığını kataloglandıktan sonra, onu ziyaret niyetiyle otobüse binip Larco Herrera'nın kapısına gittim. Hediye olarak, sevdiği çayı içebilsin diye, poşette naneli adaçayı getirmiştim. Fakat, tam öteki ziyaretçilerle birlikte tımarhanenin kapısından girmek üzereydim ki, birdenbire bu ziyareti yapmamaya karar verdim. Yazarı böyle kalın duvarlarla çevrili bir yerde, bir sürü delinin arasında bir deli olarak görme düşüncesi –üniversite birinci sınıfta uygulamalı psikoloji dersini burada yapmıştık– bende derin bir iç sıkıntısı, bir tür korku yaratmış, kapıdan geçmemi önlemişti. Miraflores'e geri döndüm.

O pazartesi, anneme babamla görüşmek istediğimi söyledim. Tedbirli olmamı, onu sinirlendirecek bir şey yapmamamı, canımı acıtmasına meydan vermememi öğütledikten sonra, babamın kaldığı evin telefon numarasını verdi. Babam, ertesi gün saat on birde, ABD'ye gitmeden önceki çalışma odasında beni kabul edeceğini bildirdi. Burası Carabaya Bulvarında, iki yanında odalar ve bürolar bulunan karo kaplı bir koridorun ucundaydı. İthalat-ihracat şirketinde –daha önce babamın yanında çalışan birkaç memuru tanıdım– beni doğru müdürlüğe çıkardılar. Babam yalnızdı, eski çalışma masasına oturmuştu. Krem rengi takım elbise giymiş, beyaz noktalı yeşil bir kravat takmıştı. Bana, bir yıl öncesine göre daha ince ve biraz da solgun göründü.

— Günaydın baba, dedim daha kapıdan ve sesimin titremesini önlemek için büyük çaba harcayarak.

— Ne diyeceksen de! dedi bir sandalye göstererek. Sesi öfkeliden ziyade soğuk ve renksizdi.

— Ne iş yaptığımı sana anlatmaya geldim, diye kekeledim.

Sesini çıkarmadı, devam etmemi bekledi. O zaman, sakin görünmek için gayet yavaş konuşarak ve tepkilerini dikkatle gözleyerek, bulmayı başardığım işleri, her birinden ne kadar kazandığımı; bunların hepsini ve ayrıca ödevlerimi de yapmak ve üniversitede sınavlara hazırlanmak için zamanımı nasıl paylaştırdığımı, en küçük ayrıntılarına kadar anlattım. Yalan söylemedim, ama her şeyi olumlu açıdan göstermeye çalıştım: hayatımı akıllıca ve ciddi olarak düzene koymuştum ve öğrenimimi bitirmek için sabırsızla-

nıyordum. Sustuğum zaman babam da bir an suskun kaldı; sözü bağlamamı bekliyordu. Bu durumda, ben de yutkuna yutkuna bunu yaptım:

— Görüyorsun ki hayatımı kazanabiliyorum, ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum ve öğrenimimi sürdürebiliyorum... — Sonra, sesimin gittikçe zayıflayıp neredeyse duyulmaz olduğunu fark ederek kendimi topladım. — Senden Julia'yı geri çağırmama izin vermeni istemeye geldim. Biz evliyiz, orada tekbaşına yaşamayı sürdüremez.

Gözlerini kırpıştırdı, daha da sarardı ve bir an için çocukluğumun karabasanları olan o korkunç öfke nöbetlerinden birine kapılacağını sandım. Fakat duygusuz bir tonla, şunu söylemekle yetindi:

— Bildiğin gibi, bu evlilik geçerli değil. Senin yaşın tutmadığından ben razı olmazsam evlenemezsin. Dolayısıyla, eğer evlenmişsen, bunu ya izin belgesinde ya da nüfus kâğıdında sahtekârlık yaparak gerçekleştirmişsindir. Her iki durumda da bu nikâh kolayca iptal ettirilebilir.

Sonra, resmi belgelerde sahtekârlık yapmanın, yasalarda cezası olan ağır bir eylem olduğunu açıkladı. Eğer biri bunun bedelini ödeyecekse, bu benim gibi yaşı küçük bir çocuk değil, reşit olan taraf olurmuş; adalet onu çocuğu baştan çıkarmakla suçlarmış. Buz gibi bir sesle yaptığı bu hukuksal açıklamadan sonra babam uzun uzun konuştu; konuştukça sesi yavaş yavaş heyecanını ele vermeye başladı. Ben, onun benden nefret ettiğini sanıyormuşum, oysa gerçekte o her zaman benim iyiliğimi istermiş; bazan biraz sert davranmışsa bu benim kusurlarımı düzeltmek ve beni geleceğe hazırlamak içinmiş. Dikbaşlılığım ve aykırı düşüncelerim bir gün mahvıma sebep olacakmış. Bu evlilik, boynuma ilmeği geçirmekle birmiş. O buna benim iyiliğim için karşı çıkmış, yoksa bana kötülük olsun diye değil; hangi baba oğlunu sevmezmiş ki!.. Bunların dışında, âşık olmamı anlarmış; âşık olmak kötü bir şey değilmiş, ne de olsa erkek işi olduğundan zararı yokmuş; ama örneğin eşcinsel olsaymışım, durum çok daha korkunç olurmuş. Ancak, on sekiz yaşında, daha sümüklü bir öğrenciyken, olgun ve dul bir kadınla evlenmek akıl almaz bir delilikmiş; bunun gerçek sonuçlarını sonraları, bu evlilik yüzünden hayata küsmüş, zavallı biri olup

çıktığım zaman anlayacakmışım. O benim için bütün bunları değil, hayatta en iyi ve en yüce ne varsa onu istiyormuş. Her neyse, hiç olmazsa öğrenimimi yarım bırakmamaya çalışmalıymışım, yoksa bunun pişmanlığını hayat boyu çekermişim...

Babam kalkınca ben de kalktım. Yan odalardan gelen daktilo çatırtılarının noktaladığı sıkıntılı bir sessizlik oldu. Dilim dolaşarak, öğrenimimi tamamlayacağıma söz verdim, babam da başıyla onayladı. Ayrılırken, bir anlık duraksamadan sonra, kucaklaştık.

Bürodan doğru merkez postanesine gittim ve bir telgraf çektim: "Af çıktı. Bileti yakında gönderiyorum. Öpücükler." O öğleden sonrayı tarihçinin evinde, Panamericana'nın terasında, mezarlıkta, bilet parasını nasıl denkleştireceğim diye kafa patlatarak geçirdim. O gece borç isteyebileceğim kişilerin listesini yaptım, her birinden ne kadar isteyeceğimi de karşılarına yazdım. Fakat ertesi sabah büyükbabamlara bir telgraf getirdiler; benimkinin yanıtıydı: "Yarın *LAN* uçağıyla geliyorum. Öpücükler." Sonradan öğrendiğime göre Julia yüzük, küpe, bilezik, broş nesi varsa, hatta çamaşırlarının çoğunu da satarak almış dönüş biletini! Dolayısıyla, Limatambo Havaalanında kendisini karşıladığımda, artık çok yoksul bir kadındı.

Onu doğrudan doğruya, kuzinim Nancy'nin pırıl pırıl silip cilaladığı ve 'Hoş geldin' anlamında bir kırmızı gülle süslenmiş olan küçük dairemize götürdüm. Julia Teyze yeni bir oyuncak bulmuş gibi her şeyi inceden inceye gözden geçirdi. Çok düzenli tuttuğum mezarlık fişlerini, *Cultura Peruana*'ya yazdığım makalelerin notlarını, *El Comercio* için görüşülecek yazarların listesini; hazırladığım ve kuramsal olarak, geçinecek durumda olduğumuzu kanıtlayan çalışma saatleri ve masraf cetvellerini görmek onu bayağı eğlendirdi. Seviştikten sonra kendisine *Evliya Kız ile Peder Nicolas* adlı bir öykü okuyacağımı ve sonunu seçmekte bana yardım edeceğini söyledim.

— Ya, işte böyle, Vargitas... — Alelacele soyunurken bir yandan da gülüyordu. — Sen de sonunda bir küçük adam olmuşsun bakıyorum. Şimdi, her şey kusursuz olsun, o bebek suratın da adama benzesin diye, bıyık bırakacağına söz ver bakayım...

YİRMİ

Julia Teyzeyle evliliğimiz çok başarılı oldu ve tüm ailenin de, Julia'nın kendisinin de korktuğu, arzuladığı veya tahmin ettiğinden çok daha uzun sürdü: Tam sekiz yıl! Bu süre içinde benim inatçılığım, onun da coşkusu ve katılımı sayesinde, ayrıca bolca şansın da yardımıyla, başka tahminler (düşler, istekler) de gerçekleşmişti. Paris'te dilimizden düşmeyen o çatı katında yaşamayı başarmıştık; ben de iyi-kötü yazar olmuş, birkaç kitap yayınlamıştım. Hukuk öğrenimimi hiçbir zaman tamamlamadım, ama bunun bedelini bir şekilde aileme ödemek ve geçimimi daha kolaylıkla sağlamak için, yine de bir üniversite diploması edindim; hukuk kadar sıkıcı bir dalda: Roman Dilleri Filolojisi!

Julia Teyze ile boşandığımız zaman, benim o kalabalık ailemde bol bol gözyaşı döküldü, çünkü (annemle babam başta olmak üzere) herkes ona adeta tapar olmuştu. Bir yıl sonra, bu kez kuzinlerimden biriyle (Lucho Amcayla Olga Yengenin kızları, ne rastlantı değil mi!) evlendiğimde, aile içindeki çalkalanma ilk evlenmemdeki kadar gürültülü olmadı (yalnızca dedikodu kazanı bir hayli kaynadı.) Yine de bir konuda aile içinde tam bir kumpas kurulmadı denemez: Beni kilisede evlenmeye zorlamak için... Komployа Lima Başpiksoposu bile katıldı (o da akrabalardandı, doğal olarak) ve birleşmemize izin veren belgeleri şıp diye imzalayıverdi. O dönemde aile artık bana karşı bağışıklık kazanmıştı ve artık benden her türlü deliliği bekliyordu (bu da, ne yapacak olsam önceden bağışlandığım anlamına geliyordu.)

Julia Teyze ile bir yıl İspanya'da beş yıl da Fransa'da yaşamıştım; yeni eşim kuzinim Patricia ile yine Avrupa'da yaşamayı sürdürdüm; önce Londra'da, sonra Barcelona'da oturduk. O sıralarda, Lima'da çıkan bir dergiyle aramda bir anlaşma vardı: ben onlara yazı gönderiyordum, onlar da ücretimi uçak bileti olarak ödüyorlardı. Bu biletler bana her yıl birkaç haftalığına Peru'ya dönme olanağı veriyordu. Ailemi ve dostlarımı görmemi sağlayan bu yol-

culuklar benim için büyük önem taşıyordu. Sürekli olarak Avrupa'da yaşamak düşüncesinde oluşumun birkaç nedeni vardı, ama en başta geleni, orada gazeteci, çevirmen, spiker veya öğretmen olarak, her zaman bana boş zaman bırakan işler bulmuş olmamdı. İlk defasında Madrid'de indiğimiz zaman, Julia Teyzeye şöyle demiştim: "Artık yazar olmaya çalışacağım; bundan sonra beni edebiyattan uzaklaştıracak iş kabul etmek yok!" Bana şu yanıtı vermişti: "Öyleyse, bugünden tezi yok, eteğimi kalçama kadar yırtıp başıma bir türban takayım ve Gran Vía'ya çıkıp müşteri arayayım." Doğrusu şu ki, şans bana çok yardım etti. Geçimimi sağlamak üzere bulduğum bütün işler, Paris'te Berlitz Dil Okulunda İspanyolca öğretmek olsun, A.F.P. Ajansına haber redaktörlüğü ya da Unesco için çevirmenlik yapmak olsun; Gennevilliers stüdyolarında film seslendirmek ya da Fransız radyo-televizyonuna program hazırlamak olsun, her iş günümün en az yarısını, sadece yazmak üzere, bana bırakan işlerdi. Asıl sorun, tüm yazdıklarımın hep Peru'yla ilgili olmasıydı. Bu durum, 'perspektifin aşınması' nedeniyle, her eserde daha da derinleşen, bir güvensizlik sorunu yaratıyordu benim için ('gerçekçi' romandan yanaydım, tutkuyla). Fakat, Lima'da yaşamak da bana akıl-alır bir şey gibi gelmiyordu. Oradayken, geçimimi sağlamak için yapmak zorunda kaldığım ve ancak şöyle böyle karnımızı doyuran, okuma ihtiyacıma dokunup geçen, yazmayı ise ancak aralardaki tek tük boş saatlerde, bir kaçak gibi yapmama izin veren o yedi işin acısı içimden çıkmıyordu; özellikle yorgun olduğum zaman o hayatı anımsadığımda saçlarım diken diken oluyor, ölsem bile o koşullara geri dönmeyeceğime and içiyordum. Ayrıca, Peru bana zaten hep üzüntülü insanlar ülkesi gibi görünmüştür.

İşte bu nedenlerle, önce *Expreso* gazetesiyle, daha sonra *Caretas* dergisiyle, yılda iki uçak bileti ücret karşılığında yaptığım anlaşma, benim için Tanrının bir nimetiydi adeta. Her yıl genellikle kışın (temmuz ya da ağustosta) Peru'da geçirdiğimiz o bir ay, önceki on bir ay boyunca haklarında birşeyler yazmaya çalıştığım ortamın içine, doğal çevreye ve insanların arasına dalmama olanak veriyordu. Tekrar Peru ağzıyla konuşulduğunu duymak; içten içe yakınlık duyduğum, ama ne olursa olsun, artık uzaklaştığım ve koptuğum; her geçen yıl yeniliklerini, ahenklerini ve anahtarlarını

yitirdiğim bir çevreye beni tekrar yerleştiren o deyimleri, sözcükleri ve söyleyişleri çevremde yeniden işitmek, (gerçekte ne derece, bilmem, ama psikolojik olarak hiç kuşkusuz) bana çok yararlı oluyor, benliğime adeta bir enerji aşısı yapıyordu.

Dolayısıyla, benim Lima'ya gelişlerim bir çeşit dinlence olsa bile, bu dinlencede ben bir saniye bile dinlenmiyor, Avrupa'ya yorgunluktan bitkin olarak dönüyordum. Yalnız bizim taşralı akrabaları ve bir sürü dostları saysak bile, bunlar her günümüzü yemek davetleriyle doldurmaya yetiyor; kalan zamanda da ben belge peşinde koşuyordum. Örneğin, bir yıl, yazdığım romanın geçtiği yerleri yakından görmek, duymak ve yaşamak üzere, Yukarı Marañón bölgesine bir yolculuk yapmıştım. Bir başka yıl ise, bazı işbilir dostlarla birlikte, bir başka öykümdeki kahramanın sefil yaşamının geçtiği yerler olan gece inlerini –kabareler, barlar, gece kulüpleri– tek tek dolaşıp araştırma yapmıştım. Bu geziler sırasında, işe eğlence de katıyor– çünkü bu 'araştırmalar' hiçbir zaman benim için bir zorunluluk olmadı; olduysa da her zaman çok canlı ve neşeli geçti; harcadığım çaba yalnızca elde edeceğim edebi yararlar yüzünden değil, karşılıksızca, öylesine, beni mutlu ediyordu– ve o zamana dek hayatımda yapmadığım ve şimdi, Lima'ya kesin dönüş yaptıktan sonra da yapmamakta devam ettiğim şeyler yapıyordum: halk kulüplerine ve tiyatrolarına gidip folklor gösterileri seyretmek, kenar mahalleleri, gecekonduları dolaşmak; El Callao, Bajo el Puente ve Barrios Altos gibi az tanıdığım ya da hiç tanımadığım bölgelerde gezmek, at yarışlarında bahis oynamak, sömürge döneminden kalma kiliselerin veya (sözde) La Périchole'ün evinin mahzenlerinde birşeyler aramak gibi.

O yıl, bu tür araştırmaları bırakıp daha çok kitaplar arasında dolaşmaya verdim kendimi. General Manuel Apolinario Odría'nın döneminde (1948-1956) geçen bir roman yazıyordum; Lima'daki bir aylık dinlencem boyunca haftada iki kez Milli Kütüphanenin süreli yayınlar bölümüne gidip o yıllara ait gazete ve dergileri karıştırıyor, hatta biraz mazoşistlikten bile çekinmeyip çevresindeki danışmanların (üsluplarındaki hukukçu belagatine bakılırsa herhalde hepsi de avukatmış) diktatöre söylettikleri söylevlerin bazılarını okuyordum bile. Öğleye doğru kütüphaneden çıkınca, Abancay Bulvarından aşağı doğru yürüyordum; burası, geniş bir işporta-

cılar çarşısı olmaya başlamıştı artık. Kaldırımlarda, çoğu pançolu ve Sierra'lılar gibi giyinmiş kadınlı erkekli yoğun bir kalabalık, yere serilmiş yaygılar veya gazete kâğıtları üzerinde, ya da tahta kasa, sandık, bidon gibi şeylerden yapılmış uyduruk kulübelerde, iğne iplikten kadın giysileri ve takım elbiseye kadar, akla gelebilecek her türlü incik-boncuk ve eşya satıyordu. Doğal olarak, oracıkta küçük mangallarda pişirilmiş çeşit çeşit yiyecekler de eksik değildi. Lima'nın en çok değişmiş yerlerinden biriydi bu Abancay Bulvarı; halkçıllaşmış, And'lılaşmıştı; baharat ve kızartma kokuları içinde *quéchua* dilinde konuşmalar duymak da artık sıradan olmuştu. On yıl önce, üniversitede okuduğum sırada yine bu kitaplığa gelirken geçtiğim, şurada burada birkaç dilenciden başka yalnız büro memurlarının dolaştığı geniş ve suratsız görünüşlü caddeye hiç benzemiyordu. Bulvarın iki yanında, köylülerin başkente göçü sorununu özet olarak ve elle tutulur biçimde görmek olasıydı. Bu göçler son on yılda Lima'nın nüfusunu ikiye katlamış; tepelerin, kumlukların ve çöplüklerin üzerinde geniş bir gecekondu kuşağı yaratmıştı. Kuraklık, zor çalışma koşulları, gelecek için umutsuzluk, açlık... gibi nedenlerle, binlerce ve binlerce zavallı insan gelip bu bölgelere yığılıyordu.

Kentin bu yeni yüzünü tanımaya çalışarak, Abancay Bulvarından üniversite parkına ve vaktiyle San Marcos Üniversitesi olan binaya doğru iniyordum. (Fakülteler, Lima çevresinde başka yerlere taşınmışlardı ve edebiyat ve hukuk öğrenimimi yaptığım bu binada şimdi bir müze ile yönetim birimleri vardı.) Bu yürüyüşümün nedeni yalnızca merak ve biraz da nostalji değildi; edebi yanı da vardı ilgimin, çünkü üzerinde çalıştığım romanını bazı bölümleri üniversite parkında, San Marcos binaşında, eski kitapçılarda, bilardo salonlarında ve çevredeki pasaklı küçük barlarda geçiyordu. İşte bu sabah, o cici Ünlü Adamlar Kilisesinin karşısında bir turist gibi dikilmiş, çevredeki seyyar satıcıları – ayakkabı boyacılarını, simitçi, dondurmacı ve sandviççileri – gözlemliyordum ki, birinin omzuma dokunduğumu hissettim. Döndüm: Büyük Pablito'ydu, – on iki yaş yaşlanmış, ama hiç değişmemiş! –

Hemen sarılıp öpüştük. Gerçekten de hiç değişmemişti: yüzünden eksilmeyen gülümsemesi ve astımlı soluğuyla, ayaklarını neredeyse yerden kaldırmadan yürüyen, hayatta paten üstünde gi-

bi giden, o aynı irikıyım melezdi hâlâ. Altmışına merdiven dayamış olmasına karşın başında bir tel ak olmadığı gibi, saçları '40'lı yıllardan bir Arjantinlininkiler gibi güzelce briyantinlenip bastırılmıştı. Fakat şimdi, Radyo Panamericana'da (sözde) gazetecilik yaptığı zamanlara göre çok daha iyi giyinmişti: iri kareli yeşil bir takım, göz alıcı renkli küçük bir kravat (onu ilk kez kravatlı görüyordum) ve pırıl pırıl ayakkabılar. Onu gördüğüme o kadar sevinmiştim ki, kahve içmeye davet ettim. Kabul etti ve yine üniversite yıllarıma bağlı olarak anımsadığım küçük bir bar-lokanta olan Palermo'nun bir masasına buyurduk. Ne var ne yok diye sormayacağımı, çünkü işlerin iyi gittiğini anlamak için kendisine bir bakmanın yeterli olduğunu söyledim. Halinden memnun bir gülümseme yayıldı yüzüne -parmağında Inca figürü taşıyan yaldızlı bir yüzük vardı-:

— Şikâyetim yok, diye onayladı beni. O kadar dertten belâdan sonra geç de olsa şansım döndü. Ama daha önce, izin verin size bir biracık ısmarlayayım; gerçekten sizi görmek büyük zevk oldu benim için — Garsonu çağırdı, soğuk bir Pilsen söyledi, sonra da o geleneksel astım krizini boşandıran bir kahkaha attı. — Evlenen boku yemiştir derler, ama benim durumum bunun tersi oldu.

Biramızı yudumlarken Büyük Pablito, bronşsal durumunun gerektirdiği molaları da vererek, olanları anlattı. Peru'ya televizyon gelince Genaro'lar beşinci kanal için Arequipa Caddesinde yaptırdıkları büyük binaya bunu kapıcı atamışlar, hem de üniformalı ve kırmızı kasketli olarak.

— Gazetecilikten kapıcılığa geçmek biraz rütbe tenziline benzemiyor değil, dedi omuz silkerek. Rütbe, unvan bakımından aslında öyledir de. Ama unvan denen bu nesne yenir mi? Kapıcı olduk, ama ücret arttı; önemli olan da bu.

Kapıcılık pek de yorucu bir iş sayılmazmış: Gelenleri içeriye haber vermek, onlara televizyon idaresinin çeşitli bölümlerini göstermek; halka açık yayınlarda kapıdaki dinleyici kuyruklarını hizaya sokmak, gibi görevler yapıyor, kalan zamanlarda da köşe başındaki polisle futbol tartışıyormuş. Ama, bundan başka -sözün burasında hoş bir anının tekrar tadına varmak ister gibi dilini şaklattı- birkaç ay sonra işinin yeni bir yüzü ortaya çıkmış: Her gün öğleyin, bir sokak ötede Arenales'teki Beriso'nun yeri denen küçük

dükkâna gidip *empanada* almak...

Gerek Genaro'lar, gerek televizyondaki tüm memurlar, aktörler, sunucular ve yapımcılar bu peynirli ve etli küçük pidelere bayılıyorlar; Büyük Pablito herkese *empanada*'larını getirip karşılığında yüklü bahşişler alıyormuş. Eşi olacak kadınla tanışması da, televizyonla Beriso'nun yeri arasındaki bu gidiş-gelişler dolayısıyla olmuş. (Üniforması yüzünden mahallenin çocukları ona İtfaiyeci adını takmışlarmış); çünkü bu hanım, o lezzetli şeyleri yapan kişiden başkası değilmiş, yani Beriso'nun aşçısı!..

— Üniformamdan ve başımdaki general şapkasından etkilendi kadın; beni görür görmez vuruldu, diye anlatıyordu. B. Pablito, bir yandan da gülüyor, soluğu tıkanıyor, birasını içiyor, tekrar tıkanıyor ve öyküsüne devam ediyordu. Öyle bir esmer güzeli ki, daha ne diyeyim sana! Karşındaki adamdan tam yirmi yaş genç. Bir memeleri var, aklın durur. İşte böyle don Mario.

Kadınla hafiften ahbaplık kurmaya, konuşmaya başlamış B. Pablito; iltifatlar etmiş, kadın fıkırdamış, ardından birlikte çıkmışlar. Birbirlerine iyice tutulmuşlar; tam filmlerdeki gibi bir aşk yaşıyorlarmış. Esmer güzeli enerjik, kararlı ve kafası tasarılarla dolu bir kadın çıkmış. Lokanta açmayı o istemiş. Pablito "neyle?" diye sorunca, yanıtını vermiş: İşinden ayrılırken sana ödeyecekleri tazminatla... Sonu belirsiz bir şey için elde olanı feda etmek onca delilik gibi gelmesine karşın, kadın amacına ulaşmış. Pablito'nun aldığı tazminat, Paruro Sokağında son derece mütevazi küçük bir yer almalarını sağlamış; masalar ve mutfak gereçleri için de uçan kuşa borçlanmışlar. Duvarları Pablito kendisi boyamış, kapının üstüne tabelayı da kendisi yazmış: El Pavo Real. İlk yıl ancak geçinecek kadar kazanmışlar; iş de çok ağırmış: Daha gün doğmadan kalkıp, en ucuz fiyata en iyi malzemeyi almak üzere Parada'ya gidiyorlar; her işi de kendi başlarına yapıyorlarmış: Kadın yemek pişiriyor, Pablito servis yapıyor, kasaya bakıyor, ikisi birlikte ortalığı süpürüp temizlik yapıyorlarmış. Dükkân kapanınca masaların arasına serdikleri döşeklerde yatıyorlarmış. Fakat ikinci yıldan başlayarak müşteriler çoğalmış; öyle ki mutfağa bir yardımcı, servis için de bir garson tutmak gerekmiş; derken yer darlığından müşterileri kapıdan çevirmeye başlamışlar. O zaman esmer güzeli, dükkânlarının üç misli büyüklüğündeki bitişik evi kiralamayı akıl et-

miş; öyle yapmışlar ve hiç de pişman olmamışlar. Şimdi evin ikinci katını da lokanta olarak düzenlemişlermiş ve kendilerine de El Pavo Real'in karşısında küçük bir ev almışlar. Her konuda bu kadar iyi anlaştıklarını fark edince de evlenmişler.

B. Pablito'yu kutladım ve yemek yapmayı öğrenip öğrenmediğini sordum.

— Aklıma bir şey geldi, dedi birdenbire, haydi gidip Pascual'i de alalım ve bizim lokantada yemek yiyelim. İzin verin, sizi davet edeyim, don Mario.

Kabul ettim. Davetleri reddetmeyi hiçbir zaman beceememişimdir. Ayrıca Pascual'i de merak ediyordum. B. Pablito, onun da durumunu düzelttiğini; şimdi bir 'kapıcı dergisi'nin yönetmeni olduğunu söylemişti. Birbirlerini sık sık görüyorlarmış, çünkü Pascual, El Pavo Real'in gedikli müşterilerindenmiş.

Extra dergisinin yönetim yeri oldukça uzakta, Breña'da, Arica Caddesinin bir yan sokağındaydı. Oraya, ben Lima'dayken olmayan bir otobüsle gittik. B. Pablito adresi tam olarak hatırlayamadığı için, çevrede birkaç tur attık. Sonunda, Fantasía Sinemasının arkasında, daracık bir ara sokakta dergiyi bulduk. Dışarıdan görüldüğü kadarıyla, *Extra* bolluk içinde yüzmüyordu: yan yana iki garaj kapısı ile bunların arasında, haftalık derginin adını taşıyan, tek bir çiviye asılı bir tabela görülüyordu. İçeride ise iki garajın, ara duvarda açılmış basit bir delikle birleştirilmiş olduğu fark ediliyordu. Sanki usta işini yarım bırakıp gitmiş gibi, deliğin kenarları bile düzeltilip alçılanmamış; yalnız önüne konan; üstü umumi helâların duvarları gibi ayıp sözler ve müstehcen desenlerle kaplı, mukavvadan bir paravanayla sözde gizlenmişti. İlk girdiğimiz garajın duvarlarında, rutubet ve pislik lekelerinin arasında, fotoğraflar, afişler ve *Extra*'nın birinci sayfaları vardı: resimlerde bazı futbolcu ve şarkıcı yüzlerini ve elbette suçlularla kurbanlarını tanımak mümkündü. Her iki sayfada, resimlerin yanında sansasyonluk başlıklar yer alıyordu; örneğin şöyle cümleler gözüme çarptı: "Kızıyla evlenmek için annesini öldürdü!" ve "Polis maskeli baloya baskın yaptı: Hepsi erkekmiş!" Burası redaksiyon bürosu, fotoğraf atölyesi ve arşiv işleri görüyordu. Eşyalar öylesine her tarafa yayılmış ve yığılmıştı ki, aralarından geçmek bayağı sorun oluyordu: İki kişinin harıl harıl daktilolarda birşeyler yazdığı küçük masalar, satıl-

mayıp geri gelen ve bir çocuğun paketleyip iplerle bağladığı dergiler; bir köşede, fotoğraflar, negatifler ve klişelerle dolu, kapısı açık bir dolap; bir ayağı koptuğundan yerine üç tuğla konmuş bir masanın arkasında kasa defterine makbuzları işleyen kırmızı kazaklı bir kız. Buradaki nesneler de insanlar da son derece dertli ve sıkıntılı görünüyorlardı. Kimse bizi durdurup bir şey sormadı, kimse de selâmımıza karşılık vermedi.

Paravananın öte tarafındaki odada, yine sansasyonluk manşetlerle kaplı duvarların önünde üç yazı masası vardı; her birinin sahiplerinin görevi ve bristol kart üzerine mürekkeple yazılmıştı: genel müdür, başyazar, yazı işleri müdürü. Provaları okumakta olan iki kişi bizim odaya girdiğimizi görünce başlarını kaldırdılar. Ayakta olanı Pascual'di.

Yine sarılıp öpüştük. Pascual, Pablito'nun aksine oldukça değişmişti. Şişmanlamış, göbeklenmiş, çenesi iki kat olmuştu, yüz ifadesinde de bir şey vardı ki onu hemen hemen ihtiyar gösteriyordu. Uzaktan Hitler'i anımsatan garip küçük bir bıyık bırakmıştı; bıyığı kırarmıştı. Bana büyük sevgi gösterilerinde bulundu; gülümsediği zaman bazı dişlerini yitirmiş olduğunu gördüm. Selâm sabah faslı bitince bana öteki kişiyi, masasından kalkmamış olan hardal rengi gömlekli esmer adamı tanıştırdı:

— *Extra*'nın genel müdürü, Doktor Rebagliati.

— Az daha çam deviriyordum, dedim doktora elimi uzatırken. Büyük Pablito bana senin müdür olduğunu söylemişti.

— Dökülüyoruz, tamam, diye açıkladı doktor; ama o kadar da değil henüz. Oturun, oturun lütfen.

— Ben başyazarım, dedi Pascual, masam da şu.

Büyük Pablito, Panamericana dönemini anmak üzere El Pavo Real'e gitmek için kendisini almaya geldiğimizi söyledi. Pascual fikri harika buldu, fakat birkaç dakika beklememiz gerekeceğini söyledi; provaları basımevine götürmesi gerekiyormuş; basım işimi tamamlamakta olduklarından, bu iş ivediymiş. Pascual beni Doktor Rebagliati'yle karşı karşıya bırakarak çekip gitti. Doktor benim Avrupa'da yaşadığımı öğrenince, beni soru yağmuruna tuttu: Fransız kadınlarını tavlamak söylendiği kadar kolay mıydı? Yatakta gerçekten çok usta ve utanmaz mıydılar? Doktor benden Avrupa kadınları üstüne istatistikler ve karşılaştırma cetvelleri istiyor-

du düpedüz: Her ülkenin dişilerinin ayrı ayrı özgün alışkanlıkları var mıydı? Örneğin kendisi, (B. Pablito da zevkten gözlerini devire devire onu dinliyordu kenardan) çok gezip görmüş kimselerle konuşurken bayağı ilgi çekici şeyler öğrenmişti. İtalyan kadınlarının penis saplantıları olduğu doğru değil miydi mesela? Ya Parislilerin arkadan bombalanmadıkça hiç tatmin olmadıkları? Kuzeyli kadınların kendi babalarına bile verdikleri? Doktor Rebagliati'nin, küçük odanın havasını cinsellik ve günahkârlık kokularıyla kirleten bu çene ishaline elimden geldiğince yanıt vermeye çalışırken, bir yandan da, mutlaka münasebetsiz bir saatte sona erecek olan bu yemek daveti tuzağına düştüğüm için kendimi kınıyordum. Büyük Pablito ise halinden memnundu; müdürün erotiko-sosyolojik ifşaatından hem şaşkınlığa düşüyor hem de tahrik oluyor ve gülüp duruyordu. Doktorun merakı nihayet beni tüketince, telefon etmek istedim. Alaycı bir tavır takınarak:

— Bir haftadır kesik, dedi meydan okuyan bir açıksözlülükle. Faturaları ödemediğimiz için. Çünkü gördüğünüz gibi, bu dergi batıyor ve burada çalışan biz enayiler de, hepimiz birden onunla birlikte batıyoruz.

Ve hemen durumundan zevk alan bir mazoşist edasıyla bana *Extra*'nın serüvenini anlatmaya koyuldu. Dergi, Odría döneminde, hem de gelecek vaat eden koşullarda çıkmaya başlamış; rejim hem ilan veriyor, hem de bazı kişilere saldırmak, bazılarını da savunmak üzere, el altından para da sağlıyormuş. Üstelik rejimin yasaklamadığı ender yayınlardan olduğu için de kapış kapış gidiyormuş. Fakat Odría iktidardan düşünce, korkunç bir rekabet ortamı doğmuş ve *Extra* da iflas etmiş. Dr. Rebagliati işte o zaman, dergiyi ele almış, yani can çekişme halindeyken ve yayın ilkesinde değişiklik yapıp onu bir sansasyon gazetesi haline getirerek, durumu düzeltmiş. Ayaklarındaki borç prangasına karşın, bir süre işler tıkırında gitmiş. Fakat bu son yılda, bir yandan kâğıt fiyatlarıyla basım giderlerinin artması, öte yandan düşmanlıklarının açtığı kampanya ve resmi ilanların kesilmesi nedeniyle, işler tekrar bozulmuş. Ayrıca, bazı alçak herifler dergiye karşı hakaret davaları açmışlar ve bu davalar kaybedilmiş. Sonunda, dergiye son öldürücü darbe indirilirken kabağın kendi başlarında patlamasından ödü kopan hisse sahipleri, tüm hisselerini gazeteyi çıkaranlara hediye

edip ortadan çekilmişler. Son darbe de fazla gecikmezmiş zaten; çünkü son haftalarda durum iyice kötüleşmiş: ücretleri ödeyecek para yokmuş; insanlar çöküşten önce davranıp makineleri alıp götürmeye, eşyaları satmaya, değeri olan her şeyi çalmaya başlamışlar.

— Bir aya kalmaz iş tamamdır, dostum, diye tekrarladı, mutlu bir tiksinmeyle. Şimdiden ölüm döşeğindeyiz, çürümenin kokusunu duymuyor musunuz?

Kokuyu gerçekten de duyduğumu tam söyleyecektim ki, konuşmamız odaya giren çöp gibi bir insan silueti tarafından kesildi; adam paravanayı bile çekmeden, dar aralıktan geçerek içeri girmişti. Saçları Alman usulü kısa kesilmişti ve biraz gülünç bir görünüm veriyordu; yamalı gömleğinin üstüne, bedenine fazlaca uygun boz bir örme kazak, onun üstüne de sokak serserileri gibi, mavimsi bir pardösü giymişti. En tuhafı da ayakkabılarıydı: kırmızımsı tenis pabuçları giymişti ve o kadar eskiydiler ki, bir tekinin ön tarafı, tabanı ayrılmış ya da ayrılmak üzereymiş gibi iple bağlanmıştı. Dr. Rebagliati daha görür görmez zavallıyı haşlamaya başladı:

— Benimle böyle dalga geçmeye uzun süre devam edebileceğinizi sanıyorsanız çok aldanıyorsunuz, — ve öyle tehditkâr bir tavırla üstüne yürüdü ki, zavallı iskelet hafifçe geri sıçradı.— Ayacuhco canavarının gelişini dün akşam getirmeniz gerekmiyor muydu, ha?

— Getirdim müdür bey, dedi adam, sahnede bir replik söyler gibi. Devriyenin maktulü emniyete getirmesinden yarım saat sonra, ben olayla ilgili teferruatlı bilgileri toplamış olarak burada bulunuyordum.

Şaşkınlığım öyle büyük oldu ki, şapşallaştım. Bu sıcak ses tonu, bu kusursuz telaffuz, 'maktul', 'teferruat' gibi sözcükler... İmkânı yok, başkası olamazdı. Fakat, Doktor Rebagliati'nin çiğ çiğ yediği bu korkuluğun kalıbına ve kıyafetine bakıp da onda Bolivyalı yazıcıyı görüp tanımak! Olacak şey miydi bu!

— Yalan söylemeyin, hiç olmazsa kusurlarınızı kabul edecek kadar yürekli olun. Gerekli malzemeyi getirmediniz, Melcochita da köşe yazısını tamamlayamadı. Haber sakat kaldı. Ben böyle yarım yamalak köşe yazılarını hiç sevmem; kötü gazeteciliktir bu.

— Getirdim, müdür bey, diye yanıtladı Pedro Camacho, ter-

biyeli ve kaygılı bir tonla. Getirdim, ama dergi kapalıydı. Saat tam on biri çeyrek geçiyordu. Bundan eminim, müdür bey, çünkü birine saati sordum. Sonra, bu bilgilerin önemine binaen, Melcochita'nın evine gittim. Kaldırımda sabahın ikisine kadar bekledim, ama yatmaya evine gelmedi. Benim kabahatim yok, müdür bey. Bir toprak kayması nedeniyle yol kapandığından, canavarı getiren devriye gecikti, saat dokuzda gelmesi gerekirken on birde geldi. Beni meslek şuuru noksanlığıyla itham etmeyin. Benim için dergi her şeyden hatta sıhhatten bile önce gelir, müdür bey.

Yavaş yavaş ve güçlükle, Pedro Camacho'nun aklımda kalan şeylerle gözlerimin önünde duran şeyi birbirine bağlamayı başardım. Patlak gözler hep aynıydı, ama içlerinden fışkıran fanatizmi ve saplantı pırıltılarını yitirmişlerdi. Şimdi zavallı, donuk, kaygan ve ürkek bir bakış vardı bunun yerinde. Jestleri, kendine özgü el-kol hareketleriyle konuşma biçimi, özellikle kolunun ve elinin aldığı doğal olmayan, sirk çığırtkanlarını andıran özel durum, yine hep aynıydı; o ahenkli, etkileyici, eşsiz sesi de öyle...

— Olan ne biliyor musunuz, diye histerik histerik homurdanıyordu Dr. Rebagliati, cimriliğiniz yüzünden otobüse, taksiye binmiyorsunuz, tabii bu yüzden her yere geç kalıyorsunuz; işte gerçek bu, apaçık! Lânet olsun, bırakın bu pintiliği, beş on kuruşa kıyıp otobüse binin ve işinize zamanında yetişin!

Fakat farklılıklar benzerliklerden daha fazlaydı. En önemli değişiklik saçlardaydı; omuzlarına dökülen saçlarını böyle kısacık kestirince, yüzü daha köşeli, ama daha küçük olarak meydana çıkmıştı; bu da kişilik ve etkileyicilik bakımından onun zararına olmuştu. Üstelik eskisine göre çok çok daha zayıflamış. Onu hemen tanıyamamın gerçek nedeni belki de giyimiydi. Daha önce onu hep cenaze töreni kılığını andıran, yakaları parlamış takım elbisesi ve papyon kravatıyla görmeye alışmıştım; bunlar onun kişiliğinin ayrılmaz parçasıydı. Şimdi ise sırtında bu hamal pardösüsü, yamalı gömleği ve iple bağlanmış pabuçlarıyla, on iki yıl önceki karikatürün karikatürüne benziyordu.

— Sizi temin ederim ki durumum düşündüğünüz gibi değil, müdür bey. Pedro Camacho derin bir inançla kendini savunuyordu. Ben yaya olarak her yere o leş gibi kokan arabalardan daha çabuk gidebildiğimi zannedersem size ispat etmiştim. Yaya gidi-

şim cimrilikten değil, görevimi daha çabuk yerine getirebilmek içindir. Ekseriyetle koşarak giderim, müdür bey.

Bu özelliğiyle de tıpkı eskisi gibiydi, yani mizah duygusundan hiç nasibi yoktu hâlâ. En küçük bir kötülük, muziplik, şakacılık eseri bile göstermeden; kendiliğinden, kişilikten sıyrılmış biçimde konuşuyordu; gerçi şimdi söylediği şeyleri o zamanlar onun ağzından duymak akla bile gelemezdi ama.

— Bırakın bu zevzeklikleri, bu manyakça lâfları, ben artık kendimle dalga geçtirecek kadar çaylak değilim. — Dr. Rebagliati, tanık tutmak ister gibi bize döndü. — Hiç böyle aptalca şey duydunuz mu? Lima'nın karakollarını yaya olarak otobüsten daha çabuk dolaşılırmış! Bu bay böyle palavraları yutmamı bekliyor bir de! — Tekrar Bolivyalı yazıcıya döndü; zavallı, bize alttan alta şöyle bir bakmak için bile gözlerini ondan ayırmamıştı: — Size bunu hatırlatmama lüzum yok, çünkü yemek için tabağınızın önüne her oturduğunuzda zaten kendiniz hatırlıyorsunuzdur, burada size iş vermekle büyük bir lütufta bulunuluyor; durumumuz bu kadar kötüyken, bırakın haber toplayıcılığı, redaktörlük görevlerini bile kaldırmamız gerekirken... Hiç olmazsa biraz kadirşinaslık gösterin ve görevinizi hakkıyla yapın!

Bu sırada paravanın arkasından Pascual'in önce sesi sonra kendisi geldi: "Her şey hazır, dergi baskıya verildi," ve bizi beklettiği için özür diledi. Pedro Camacho gitmek üzereyken, yanına yaklaştım:

— Nasılsınız, Pedro? dedim, elimi uzatarak. Beni hatırladınız mı?

Gözlerini kırpıştırarak ve yüzünü yaklaştırarak, beni yukarıdan aşağı süzdü; sanki ilk kez görüyordu. Sonunda, kuru ve resmi bir tavırla elini uzattı, kendine özgü eğilmesi ile birlikte yanıt verdi:

— Memnun oldum. Pedro Camacho, hizmetinize amadedir.

— Ama, olamaz bu, dedim büyük bir şaşkınlıkla; o kadar yaşlanmış mıyım ben?

— Bırak bu hafıza kaybı numaralarını... — Pascual, omzuna bir şaplak indirince adam sendeledi. — Zamanını Bransa'da ondan fincan fincan kahve tırtıklayarak geçirdiğini de mi hatırlamıyorsun?

— Kahve değil naneli adaçayı, diye takıldım ben de; bir yandan da Pedro Camacho'nun hem dikkatli hem kayıtsız küçücük yüzünde bir işaret, bir tanınma belirtisi arıyordum.

Başıyla onayladı (tepesinin hemen hemen kavlamış olduğunu gördüm); yüzünde beliren küçük resmi gülümsemeyle birlikte dişleri göründü:

— Mideye gayet faydalıdır, sindirimi kolaylaştırır, ayrıca yağları da yakar, dedi. — Ve hızla, sanki bizden kurtulmak için bir ödün verir gibi, devam etti: — Evet, olabilir; inkâr etmiyorum. Karşılaşmış olabiliriz, mutlaka görüşmüşüzdür. — Sonra tekrarladı: — Çok memnun oldum.

Bu arada Büyük Pablito da yaklaşmıştı; babaca, ama alaycı bir hareketle kolunu Pedro'nun omzuna attı; onu yarı sevgi yarı küçümseme ile iki yana sallarken, benimle konuşuyordu:

— Pedrito şimdi burada arabanın beşinci tekerleği iken, vaktiyle önemli bir kişi olduğu o eski devirleri anımsamak istemiyor da ondan. — Pascual güldü, Büyük Pablito güldü, ben güler gibi yaptım. Pedro Camacho bile istemeyerek de olsa gülümsemeye çalıştı. — Bazan bakıyorsunuz, ne Pascual'i ne de beni hatırladığını bile söyleyiveriyor. — Küçük bir köpeği okşar gibi Pedro'nun başını sıvazladı. — Senin kral olduğun o devirleri yadetmek için şimdi hep beraber yemeğe gideceğiz. Şansın varmış Pedrito, bugün sıcak yemek yiyeceksin. Davetlimizsin...

— Size minnettarım sayın meslektaşlarım, dedi Pedro aceleyle ve her zamanki eğilmesini de unutmayarak. Ne yazık ki sizinle gelmem imkânsız. Karım beni bekler, gelmediğimi görürse endişelenir.

— Demek senin efendin o, sen de onun uşağısın! Ne ayıp! — Büyük Pablito hâlâ adamcağızı sarsıyordu.

— Evli misin yoksa? — Afallamıştım, çünkü Pedro Camacho'nun bir yuvası, eşi ve çocukları olabileceğini aklım almıyordu. — Demek öyle. Kutlarım sizi. Ben sizi kaşarlanmış bir bekâr sanıyordum.

— Gümüş yıldönümümüzü kutladık, diye yanıt verdi o kesin ve renksiz, kokusuz üslubuyla. Gerçekten harika bir eş, beyefendi, fedakârlık ve iyi yüreklilikte benzeri yoktur. Hayat şartları bizi birbirimizden ayırdı, ama yardıma ihtiyacım olduğu zaman geri

dönüp bana destek oldu. Dediğim gibi, harika bir eştir. Sanatkârdır kendisi, yabancı bir sanatkâr.

Büyük Pablito, Pascual ve Doktor Rebagliati'nin alaycı alaycı bakıştıklarını gördüm; fakat Pedro Camacho bunu üstüne alınmadı. Biraz durduktan sonra ilave etti:

— Evet arkadaşlar, size iyi eğlenceler; kalbim sizinle olacak.

— Dikkat et, bir daha işini aksatmayasın, diye uyardı Doktor Rebagliati, yazıcı paravananın ardında kaybolurken. Yoksa bu son kez olur!

Pedro Camahco'nun ayak sesleri henüz kesilmemişti –giriş kapısına varmış olmalıydı– ki, Pascual, Pablito ve Rebagliati kahkahayı bastılar; bir yandan da birbirlerine hınzırca göz kırparak, yazıcının çıktığı kapıyı gösteriyorlardı.

— Göründüğü kadar keriz değil, boynuzlarını gizlemek için keriz rolü oynuyor, dedi Rebagliati coşkunlukla. Ne zaman karısından söz etse, susturacağım geliyor keratayı; bizim Peru'cada on paralık striptizci denilebilecek o kadına sanatçı demesi sinirime dokunuyor.

— Kadının nasıl bir mahlûk olduğunu kimse hayâl edemez, dedi Pascual, öcü görmüş bir çocuk tavrı takınarak. Şişko, oksijenli saçlı, yüzü gözü boyalı ihtiyar bir Arjantinli. Baldırı çıplak takımının gece kulübü Mezzanine'de yarı çıplak, tango söylüyor.

— Susun nankörlük etmeyin, ikiniz de karıya atladınız, dedi Doktor Rebagliati. Ben de geri kalmadım tabii.

— Aman ne şarkıcı ne şarkıcı, orospunun teki, dedi B. Pablito, gözleri kor gibiydi. Haybeden konuşmuyorum, Mezzanine'e gidip onu gördüm; gösteriden sonra yanıma geldi ve yirmi liraya şeyimi emmeyi teklif etti. Şuna bak! İyi, ama analık, senin dişlerin bile yok! Ben, emilirken hafifçe ısırılmak da isterim... Bedava bile yapacak olsan, hatta üste para bile versen, ı-ıh olmaz. Yemin ederim, don Mario, karının dişleri yok!

Pascual gömleğinin kollarını indirip ceketini giyer, kravatını takarken bana bilgi veriyordu:

— Daha önce evliymişler. Bolivya'da, Lima'ya gelmeden önce. Galiba kadın adamı bırakıp gitmiş, kimbilir nerede orospuluk etmeye. Pedro'nun tımarhane durumları sırasında tekrar bir araya gelmişler. Bu yüzden, boyuna karısının ne kadar fedakâr bir eş

olduğunu söyleyip duruyor. Yani, deliyken tekrar kendisiyle yaşamayı kabul etti diye.

— O karıya küçük bir fino gibi bağlı ve minnettar, çünkü onun sayesinde ekmek yiyor, diye düzeltti Doktor Rebagliati. Camacho'nun karakollardan haber toplayarak kazandığı parayla geçinebilirler mi sanıyorsun? Orospu sayesinde karnı doyuyor, yoksa çoktan verem olmuştu.

— Aslına bakılırsa Pedrito'nun karnının doyması için çok şey gerekli değil, dedi Pascual ve bana döndü: — Santa Cristo'da bir ara sokakta yaşıyorlar. Ne kadar de düşmüş, değil mi? Şimdi burada, vaktiyle onun önemli bir kişi olduğunu, radyo dizileri yazdığını ve halkın kendisinden imza istediğini söylüyorum da müdür bana inanmak istemiyor.

Çıktık. Bitişik garajda, makbuzları kaydeden kız, redaktörler ve paket yapan çocuk çoktan gitmişlerdi. Giderken ışıkları söndürdüklerinden, odanın darmadağın hali, öteye beriye yığılmış eşyalar, insana hayaletler arasındaymış duygusu veriyordu. Sokağa çıkınca Doktor Rebagliati dış kapıyı, anahtarı iki kez çevirerek, kilitledi. Dördümüz aynı hizada, taksi bulmak için Arica Caddesine doğru yürüdük. Bir şey demiş olmak için, Pedro Camacho'nun neden ayak işlerinde kullanıldığını, neden ona redaktörlük yaptırılmadığını sordum. Doktor Rebagliati, tahmin ettiğim gibi yanıtladı sorumu:

— Yazmayı bilmiyor da ondan! İddialı, ukala bir herif, kimsenin anlamadığı kelimeler kullanıyor; gazeteciliğin inkârıdır bu. Bu yüzden onu karakolları dolaşma işinde kullanıyorum. Aslında ona ihtiyacım yok, ama beni eğlendiriyor soytarı, üstelik bir hizmetçiden daha az ücret alıyor. — Pis pis güldü ve sordu: — Neyse, açık konuşalım, ben bu yemeğe davetli miyim, değil miyim?

— Elbette davetlisiniz, bu da sorulur mu, dedi B. Pablito. Siz ve don Mario şeref misafirlerisiniz.

Takside, Paruro Sokağına doğru giderken, Pascual aynı konuya döndü:

— Adamın bir sürü kaçıklığı var. Mesela otobüse binmiyor, her yere yaya gidiyor; böylesi daha çabuk oluyormuş! Onun her gün yaptığı yürüyüşü düşününce, ben durduğum yerde yoruluyorum. Sadece merkezdeki karakolları dolaşmak bile kilometrelerce

yol eder. Pabuçlarının halini gördünüz mü?

— Pis cimrinin biri işte, dedi Rebagliati tiksintiyle.

B. Pablito dostunu savundu: — Para canlısı olduğunu sanmam. Yalnız biraz kaçık, o kadar. Bir de, şanssız bir adam, vesselâm.

Yemek çok uzun sürdü; rengârenk, acılı, tipik yemekler birbiri ardından geldi ve soğuk birayla ıslatılarak gövdeye indirildi. Sofrada ele alınmadık konu kalmadı: açık saçık öyküler, eski günlerden anılar, bol bol dedikodu ve çekiştirme, bir tutam da politika... Ve ben bir kez daha, Avrupalı kadınlar hakkında doymak bilmez merakları tatmin etmek zorunda kaldım. İyice kafayı bulan Rebagliati, B. Pablito'nun kırkını geçmiş olmakla birlikte hâlâ güzel bir esmer olan karısı ile ilgili olarak ölçüyü kaçırınca, az daha yumruklar konuşmaya başlayacaktı masada. Fakat, bu yoğun öğleden sonra süresince, bir daha hiçbirinin Pedro Camacho hakkında tek söz bile etmemesi için bütün zekâmı ortaya döktüm.

Olga Yengeyle Lucho Amcanın (artık amca-yenge değil kaynatam ve kaynanam olmuşlardı) evlerine döndüğümde yorgundum, başım ağrıyordu ve gece olmuştu. Kuzinim Patricia beni bir karış suratla karşıladı. Romanlarım için belge toplamak gibi bahanelerle belki Julia Teyzeyi atlatmış olabileceğimi, çünkü kültüre karşı suç işler görünmekten korktuğu için zavallının ağzını açmaya cesaret edemediğini; fakat kendisine, böyle kültüre karşı suç muç gibi şeylerin vız gelip tırıs gittiğini; dolayısıyla, bir kez daha Milli Kütüphaneye gidip General Odría'nın söylevleriyle boğuşmak üzere sabah sekizde evden çıkacak ve akşam sekizde bira kokuları içinde ve kuşkusuz mendilimde ruj lekeleriyle eve dönecek olursam, karnımı deşeceğini ya da kafamda bir tabak kıracağını söyledi. Kuzinim Patricia kişilik sahibi bir insandır ve bana söylediklerini de kesinlikle yapabilir.

Mario Vargas Llosa

JULIA TEYZE

Öğle yemeği yenip sofra kaldırılınca, evde akşama kadar miskin miskin pinekleme olasılığına karşı ne yapmalı? O zaman, Latin Amerika'da milyonlarca insan –özellikle kadınlar– her günkü gülme, gözyaşı ve rüya tayınlarını almak üzere radyonun düğmesini çevireceği anı dört gözle bekler. Büyük Perulu romancı *Mario Vargas Llosa*, işte bu yalancı, yıldızlı sahne ışıklarının ardına götürüyor bizi: İnsanları artık yalnızca sesleriyle etkileyebilen içi geçmiş aktörler; hayâl ettikleri şan-şöhretin ateşiyle içleri kavrulan yazı emekçileri; 'yaratıcılarının' sefaletini hazırlayan yayıncılık dünyasının kurtları... Derken, radyo dizileri alanında eşi olmayan bir adam, Pedro Camacho, Lima'ya gelir. Ancak, ününün ve şanının doruklarındayken zihnini birdenbire sis basar: senaryolarının kahramanları, çılgın atlar gibi setleri ve engelleri atlayıp kendileriyle ilgili olmayan öykülerde boy gösterirler; felâketler çığ gibi boşanır. Nostaljiyi, melodramı ve uçukluğu, *Mario Vargas Llosa*'nın bu kitapta başardığından daha iyi buluşturup uzlaştırmak çok zor. *Julia Teyze*, günümüz Latin Amerikasında ortalama insanın yaşadığı, duyumsadığı ve düşlediği gerçeklik üstüne göz kamaştırıcı bir tanıklık niteliği taşıyan bir roman.

Kapak resmi: EMMA CHICHESTER CLARK

ISBN 975-510-611-1

KDV İÇİNDEDİR